

42

BIBLIOTECA

DE LA UNIVERSIDAD DE VALLADOLID.

Estante n.º *6*

Tabla *1*

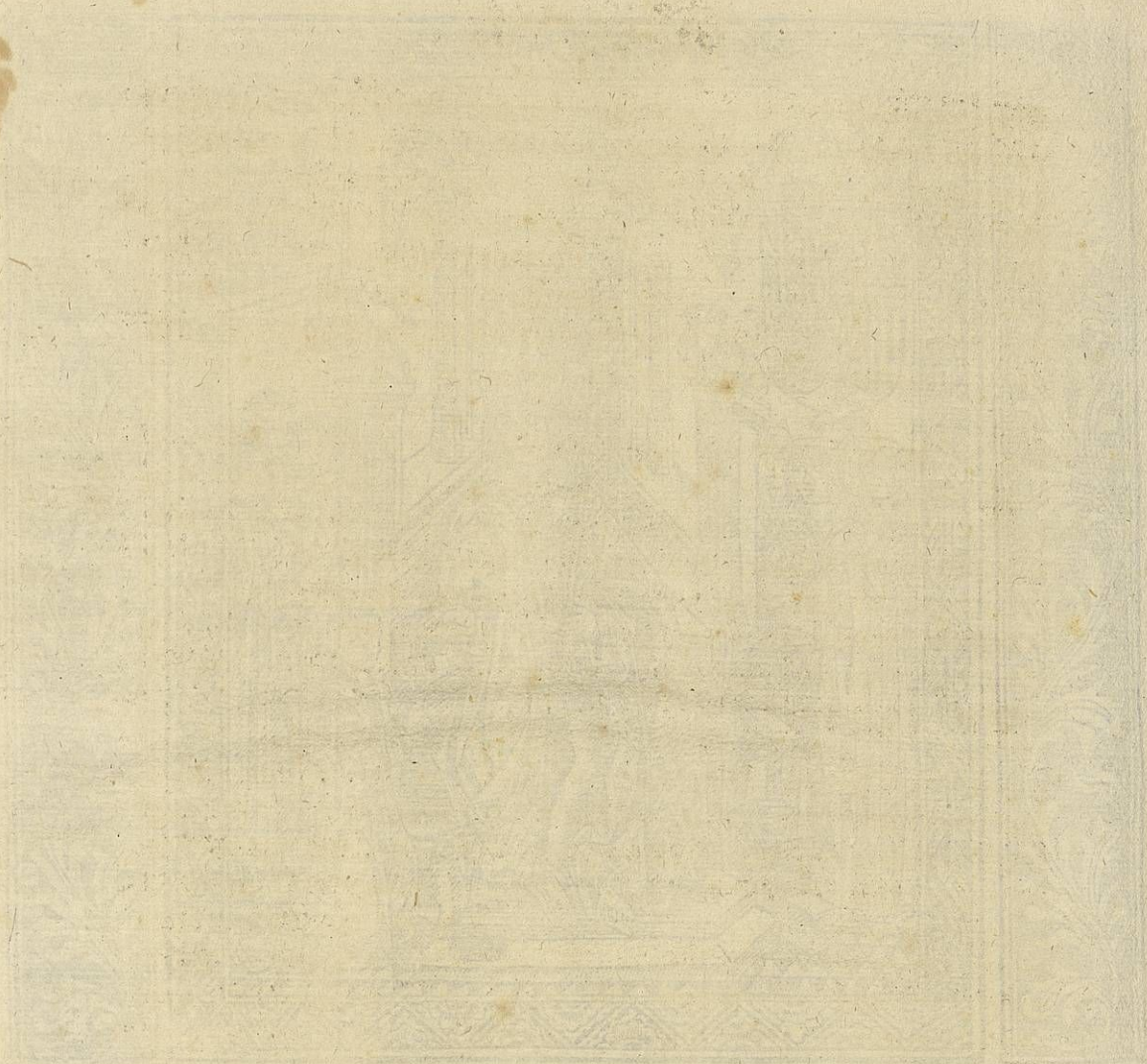
Número *142.*

142

1000

De iusticia et iure obtentionis ac
retentionis regni Navarre Liber
editus per egregium meritoq; cole
dus virum Jo. lup. de palacios ru
vius doctores eximium Regisq; se
natus. P. scriptum. Cum privilegio.

De institutione et officio
magistri regni auctoritate
et potestate in quibus
magister regni. qui. et. sub
magistro regni. et. sub
magistro regni. et. sub

Prologus.

Ad clementissimum inuictissimum et semper augustum Ferdinandum quintum hispaniarum. vtriusque sicilie. hierusalem. insularum nuper in oceano repertarum similiter et continentis Regem catholicum gloriosum ac felicissimum assiduam acerrimumque ecclesie defensorum Barbarumque gentium domitorem/ Iohannis lupi de palacios Rurios decretorum doctoris/ Regij consiliarij in opusculum de obtentionis retentionisque Regni Nauarre iusticia: necnon et de ipsius terre situ et antiquitate Prologus incipit.

Inter reges et tyrannos potentissime ac inuictissime princeps/ cum in alijs multis discrimen sit non paruum: In hac re summo pere inter se distat/ quod reges ea possident tantum earum cose qui ipsas potiri nituntur: que iure optimo ad se pertinere arbitrantur/ tyranni vero non iusticie sed potentie duntaxat rationem habentes/ que cumque sibi acquirere possunt: vel posse sibi persuadent: vsurpant/ atque oblata occasione sine aliqua hesitatione inuadunt/ inuasamque si forte assequuntur: omni conscientie remorsu omnique timore dei posthabito retinent/ totisque viribus detinere conantur. Contra quos diuus Augustinus in suo locupletissimo opere de ciuitate dei sic ait. Remota iusticia quid sunt regna nisi magna latrocinia: quia et latrocinia quid sunt nisi parua regna: iuxta id quod quidam pirata in suis facinoribus comprehensus Alexandro illi magno/ cum totum orbem absque aliqua cupiditatis mensura occuparet/ respondisse traditur. Cum enim alexander penas de homine illo sumpturus/ eundem interrogasset: quid ei videretur/ quod haberet mare infestum: ille grandi cum audacia loquens libertate / quid tibi (inquit) vt orbem terrarum? Sed quia ego exiguo nauigio facio: latro vocor/ quia tu magna classe/ imperator. Nam quemadmodum prelati ecclesiastici digni reprehensione et vituperio et apud deum et apud homines existunt: qui ambitione et potentia potius quam iure honores et prefecturas ecclesiasticas sibi assumunt: iuxta id quod ad hebreos ait apostolus. Nec quisquam sumit sibi honorem. sed qui vocatur a deo tanquam aaron/ atque illiusmodi homines latrocinij infamia a saluatore ipso notantur apud iohannem dicente: Qui non intrat per ostium in ouile ouium/ sed ascendit aliunde: ille fur est et latro: ita etiam reges et principes seculares: qui omni ratione et ordine iuris pretermisso noua dominia et potentatus sibi accumulunt/ opprobrium atque iram dei non minorem incurrunt. Non enim modo potestatem spiritualement/ verumetiam temporalem a deo derivari ac iccirco in eum ipsum esse referendam nemo est qui ambigat: Et vtrique ministri dei a scriptura appellantur: dicente apostolo ad romanos: Non est enim potestas nisi a deo. Et illud, Principes ministri dei sunt in

Differētia inter regem et tyrannū. de quo p. polichratū li. 4. in principio.

De tyranno.

Contra eos qui iniuste dignitates acquirunt.

Omnis potestas est a deo et in ipsum referenda.

Prologus.

Contra tyrānos.

Loquitur regi.

De captione et retentione regni nauarre.

Quare rex ista scribere iussit.

Res difficilis est super his scribere et quare.

Veritas oia vincit

hoc ipsum seruientes. De his scribitur in prouerbis. Per me reges regnāt/ et legū conditores iusta decernūt. Per me principes imperāt/ et potētes decernūt iusticiā. De alijs vero potius quidē tyrānis q̄ regibus qui nullo iure regna aut acquisierūt aut acquisita retinuerūt. Dicit deus ipse per Oseā prophetam. Ipsi regnauerunt sed non ex me. Principes extiterūt sed non cognoui. Cuius rei cū semper habeas rationē christianissime rex/ Quāuis ea predictus sis potentia eamq̄ habeas militū multitudinē. strēuitatē et robur/ vt facile ac breui posses multo ampliores terminos tui imperij facere: tamē intra iusticie limites ita te cōtines/ vt nihil nisi qd̄ aperto et indubitato iure tuū esse cōperitur/ tibi vendices. Cū igitur Nauarre regnū cuius oppugnationē in fauorē et auxiliū sacrosancte Romane ecclesie suscepisti/ nuper titulis tuis accesserit: Non cōtentus de bono ac sancto fine quē in illa expeditiōe habuisti/ verū etiā exoptās vt media iustissima fuerint et cunctis appareāt/ mihi imperasti vt de iure occupatiōis retētionisq̄ illius regni scribēdum curarē: Et non modo maiestati tue/ Cui p̄ acumen et claritatē proprii ingenij et per viros sciētia et cōsciētia pollētes tam iuris cōsultos q̄ sacre theologie professores ratio ipsius rei luce clarioz existit: verū etiā ceteris cūctis tam nostre q̄ aliarū nationū hominibus super hac ipsa causa abūde satisfiat. Visa est mihi prima fronte res valde difficilis et meis viribus multo superior/ queq̄ multo maiori litteratura multoq̄ grandiori auctoritate et gravitate indigeat. Nam cū hec causa ea sit: que si qua vnq̄ personas multas in sublimi statu et solio cōstitutatas attigit/ ipsa maxime tāgat. Cumq̄ tā grandiu tamq̄ sublimiū partiū magni ac multi sint sequaces et fautores/ et per inde negotiū fortes cōpluresq̄ habeat impugnatores: quicquid ediderimus in ipsa pericula inq̄ hostiū fauces et in mediā procellā turbulentissimasq̄ maris vndas iactasse videbimur. Cumq̄ hec res sit q̄ propter partiū (vt diximus) claritatē et propter trāfacti belli nauarri ci celebritatē et fame diffusionē in ore totius vniuersi versetur: etiam scripturā: que de ea ipsa re disseruerit/ ad multozū manus p̄ venturā ac perinde diuersozū et quasi innumerabilium iudiciū subiturā manifestissimum est: Cumq̄ vt est in prouerbio: quot sunt capita tot sint sensus: atq̄ iccirco nullū ferme sit scriptū: quod si multis proponatur magnā eozū partē non habeat cōtradicentē: necesse est: vt quicquid per me in lucē exierit/ multos habeat maledicos et obtrectatores etiā ex his q̄ nullius partiū sunt sequaces vel studiosi. Et tñ quia veritas magna est et pre omnibus fortior/ ipsaq̄ manet et inualescit in eternū et viuit et obtinet in secula seculozū. vt scribitur in esdra: Iccirco suscepi onus atq̄ imperio acquirui/ non tam ingenio meo fretus q̄ certa iusticia cause: que ad sui confirmationem et fulcimentū subtilibus ac

Prologus.

nouis non indiget argumētis nec exquisitis et coloratis rationibus/
memor illius sentētie lactātij firmiani. Qui in suis diuinis institutio-
nibus dicitur pro veritate et iusticia christiane religiōis ita premit-
tit. Sed quoniā deus hāc voluit esse rei naturā: vt simplex et nuda ve-
ritas esset luculētiōr quia satis ornata per se est/ideoq; ornāmētis ex-
trinsecus additis fucata corrūpitur. Adēdaciū vero specie placet alie-
na/q; per se corrūptū vanescit ac defluit nisi aliūde ornatu quesito cir-
cūlitum fuerit atq; politum: equo animo fero ingeniu; michi medio-
cre fuisse concessum: Presertim quia iussis tue celsitudinis contraire
absq; nephario scelere non possem: vnde potius sub onere ruendum
fuit/ q̄ volūtati tue repugnandū. Quibus ipsis tā idoneis causis nos
mouēribus innixi/ in lucē opus ipsum emittere non formidauimus.
Accipiat igitur sacra tua maiestas exiguum alumni tui munus a di-
uite emanās volūtate/ eiusq; in te obsequij immo pietatis poti⁹ quā
prestantie ipsius operis habēs rationem: eo fauore prosequere/ quo
ab omni aduersitate imperpetuum protegatur.

Notabilia v̄ba lac-
tantij.

Et autē eorū que (deo propitio) dicere constitui: lucidior sit intelli-
gentia: in sex partes totū opus ipsuz secabimus ac distinguemus pre-
termisiss multis alijs que dicere constituera: si schisma ipsum (quod
tandē dei clementia extinctū est) perstitisset. Diciturus enim erā non
paucā de potestate pape/ et concilij/ et de eiusdē concilij cōuocatione/
et cōgregatiōe quem scilicet de iure spectet: an soluz papam: an ipm
cuz cardinalibus: an solos cardinales presertim in casibus papam tā
gentibus/ et ecclesiam scādalizantibus. In casu autē quo solos cardi-
nales spectaret: an omnes an eorum maiorem partē/ an sufficiat mi-
nor pars maiore forsan negligēte vel cōtradicēte. Itē an cardinales
debeant requirere papā vt cōciliū cōuocet. Si vero requisitus nolit:
an per hoc constituatur in mora et notabili negligētia: adeo vt ius cō-
uocādi et cōgregādi cōciliū irreuocabiliter trāseat in cardinales: ita vt
nullaten⁹ liceat pape postea etiā mutato pposito cōciliū puocare siue
cōgregare. decreueraz preterea cōmemorare viginti quattuor scisma-
ta: preterita. et media quibus extincta fuerūt: vt ex illis forsitā aliqd
assumeretur ad recēs scisma sedandū. Multaq; alia scribere et longe
lateq; differere et disputare michi erat in animo: que in presentiarum
missa facio/ quoniā mutatis rebus et cessante necessitate/ supflūū mo-
lestūq; lectoribus mihi fore visum est quicqd nichil vtilitatis sed curio-
sitate dūtaxat erat pre se laturū.

Premeditata pre-
termisiss.

Ad sex igitur illas partes me restringēdo: q; totius negotij origo et ra-
dix fuit inobediētia et cōspiratio tā laicorū q̄ eccliastricorū in summuz
pōtificē ac perinde scisma illud exortū et cōciliabilū preter eius aucto-
ritatē immo cōtra eā indictū: In prima operis parte/ q; ab enarratio

Diuisio operis in
sex partes.

Prima pars.

Prologus.

ne rei quēadmodū gesta fuerit / hoc est ipsius casus exorditendū est / ordinē iuriscōsultorū sectādo: rem gestā maiestati v're prelibabimus: nō vt eā discat / quippe q̄ eā super oēs homines callet eamq̄ memoriter nouit: Sed vt alij oēs agnoscāt. Qui licet aliqua de his q̄ acciderūt / audierint et in veritate perpēderint: multa tamē ignozāt / et vt tua celsitudo in fronte operis intueatur quēadmodū pro fundamēto totius edificij veritatem ipsam nudam et apertam acceperimus / et a tramite illius et limite nullatenus discesserimus.

Secūda pars.

In secūda vero parte iuribus / et auctoritatibus sacre scripture probabimus ecclie vnitatē / cuius caput est christus: et christi nomine petrus et post petrū Romanus pōtifex in sede petri sedēs: qui non petri sed christi est vicarius in terris / habēs eandē plenitudinē potestatis quoad spiritualia et tēporalia: quam beatus petrus / cum in humanis ageret / habebat. Cui totus mūdus est datus pro nauicula vel dyocesi et vniuersalis potestas et iurisditio in toto orbe / ratione cuius omnis humana creatura ei subest. etiam Reges et principes. quos propter eorum demerita potest increpare. corrigere. castigare et si opus fuerit deponere regnisq̄ et dominijs priuare.

Tertia pars.

In tertia autem parte mōstrabimus: quod cardinales et alij reges et magnates: qui ab huiusmodi ecclie vnitatē et capite discesserunt / se ab alijs cardinalibus et ecclie capite diuidentes / etiā occasione reformationis ecclie in capite et in membris satis necessarie / eorumq̄ auxiliatores. defensores et adherētes scismatici sūt et lese maiestatis rei.

Quarta pars.

In q̄rta vero parte de scismaticis grauitate incōmodis et pena differemus. Ubi etiā dicemus q̄ papa pōt cōuocare principes christianos cōtra scismaticos / qui tenētur ei parere / et si nō pareant / potest eos punire. Potest similiter si opus fuerit bellū contra scismaticos indicere / et euntibus ad bellum indulgentias cōcedere / eosq̄ cruce signare.

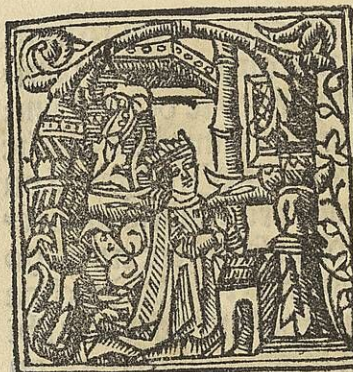
Quinta pars.

In quinta pte ex iā dictis inferem⁹ q̄ Regē et reginā nauarre tāq̄ vere scismaticos leseq̄ maiestatis reos / rite ac recte sūm⁹ pōtifex regno priuauit / et maiestati v're iuste p̄cessit / exclusis eoz filijs etiā p̄mogēito.

Sexta pars.

In sexta et vltima parte p̄ maiori cōplemēto et abūdātia harū nostrarū lucubrationū / aliqua de regno Nauarre eiusq̄ situ et antiquitate differemus. per quos. s. reges imperatores et duces et quoscūq̄ alios magnatus ab hinc lōgis ante seculis terra illa et prouincia gubernata sit et obtēta: vt lectores aliquā ex huiusmodi indagatiōe percipiāt voluptatē. ex cuius regni initijs demonstrabitur vitiosus primozū Regū in regno illo ingressus: propter quod forsan regni huius translationē in maiestatem vestrā deus fieri disposuit. Ista sunt q̄ in hoc libello principaliter agūtur. Multa tamen alia interferūtur / que legētib⁹ forsitā videbuntur non minus vtilia quam iocunda.

Prima pars.

Progrediamur nūc p̄maz

huius operis partē in qua facti series narrare promissimus. Rei quidem veritas et casus contingentia prout ex litteris et breuius Julij secundi atq̄ ex fidedigno relato aliquorū didicim⁹ sic se habet. Georgius tituli sancti Sixti presbyter cardinalis/de Roan vulgariter nuncupatus/in regno Francie et partibus illis apostolice sedis legatus/vir vtiq̄ in dicto regno et apud Regem magne auctoritatis existens/ zizanie ac dissensionum sator vberimus/omnibus artibus ad summum apostolatum (Julio secūdo pontifice maximo ad huc in sede petri sedente) contra canonicas sanctiones temere anhelans/ea que potuit contra ipsum Julium et sanctam romanā ecclesiā moliri/tractauit. Cumq̄ regis francoꝝ intentionem ac voluntatem de tota italia proorsus vsurpanda et acquirenda notā habuisset: eidem regi multipliciter suavit/ vt de ecclesie reformatione taz in capite/ quā in membris deq̄ generali concilio ad id conuocādo et cōgregando/ summā haberet curam: et cardinales: quos (sub pretextu reformationis predicte: quam aliqui ex eis sumopere affectabant) ad id inducere posset: ad se traheret. In quo quidem cōcilio de ipsa ecclesie reformatione nec non de pluribus nephādis et horribilibus ipsius iulij criminibus et prauis morib⁹ principaliter agendū dicebat. Quibus detectis/ ad ipsius depositionē necessario pcedendū erat. Quo iuste (vt dicebat) deposito et aliquo regis amico in sede petri subrogato: spiritalia et tēporalia totiusq̄ italie monarchiā/ quā tantopere Rex ipse cupiebat: ilico cōsequeret. Cuius cōsilio statim et spōte rex acquieuit et de pōtifice deponēdo nouoq̄ creādo/ cogitare cepit: et accomoda media callide pcurauit. Quosdā enī cardinales secrete sollicitat/ quinq̄ dūtaxat ad se trahit. Quos omī fauore auxilioq̄ semper prosequēs/ alios capitali odio psequēbat. Ecclesijs. dignitatibus. et beneficijs: que in regno Francie eiusq̄ dominijs optinebāt: indebite spoliari fecit. Sub grauissimis demū penis precepit ne quis in regno suo dominusue apostolicas deferret litteras/ vtiq̄ oēs eius subditi in Romana curia degentes: a curia ipsa statim discederent. Et quo citius malivolū propositū ad finē vsq̄ perduceret. Principū cōfederatiōes (quas sibi vtilis existimabat) secrete procurauit. Amicos vero ac Romane ecclesie subditos/ ab ecclesie obediētia omīb⁹ vijs subtrahere conabatur. Interea vero Julius secūdus pontifex maxime Bononie ciuitatē ad ecclesie Romane dominiū pertinentē/ a bentiuolorum tyrannide

Cardinalis d̄ roā

Rex francoꝝum.

Bononia liberat

a iij

Prima pars.

Ferraria,

De duce ferrarie.

Rex francorum de-
fendit ducē ferra-
rie et ecclesiam im-
pugnat.

Papa bononiam
venit et cardinales
vocat.

Cardiales scisma-
tici lombardiā tē-
dunt.

Galloꝝ exercitus
bononiā obsidet.

liberauit: et ad verum iusticie cultum pacisq̄ amenitatem reduxit.
Quinq̄ etiam romandiole provincie civitates quas veneti a patri-
monio beati petri distraxerant et de facto atq̄ indebite occupabant:
viriliter recuperavit. Civitatem quoq̄ ferrarie ad immediatā obediē-
tiā sc̄tē Romane ecclesie (ad quā pleno iure pertinet) redigendā pu-
tauit/ut omnibus rebus in regione illa pacatis et ad iusticie cultū re-
dactis: citius et liberius sanctā expeditionē cōtra salutifere crucis ho-
stes (in qua omnes curas cogitationesq̄ suas versari dicebat) inchoa-
re et continuare posset. Quod negociū paucis diebus videbatur sibi
confici posse. Nam post privationē Alfonso Estēsis olim ferrarie du-
cis civitatis illius occupatoris cōsistorialiter factā: mutinenses se ab
eius obediētia substraxerūt: et ferrariēses iuliū ipsum et suos auide ex-
pectabāt/ut fructu ecclesiastice libertatis (quēadmodū et bononiēses
et alij populi sancte Romane ecclesie immediate subiecti) perfrui pos-
sent. Oderāt enī Alfonso ipsum qui oneratis quotidie onera nova
imponerat/ vectigalia augebat et ipsorū sanguinē emungebat. Qui
et ipse Regis galloꝝ favore et auxilio fretus/ quedā salinaria in preiu-
diciū Romane ecclesie usurpavit: et (quōd deterius fuit) ab ecclesie ro-
mane obediētia prolixius discessit. Tunc ipsius summi pōtificis māda-
to cepit cōgregari exercitus in ipsum ferrariēsem ducē pro executio-
ne illius sentētie et privationis. Francoꝝ autē Rex protectiones de-
fensionemq̄ ipsius ducis suscepit. Unde et gallicus exercitus ducis
exercitui cōiunctus non modo pro viribus terras eius defendit: im-
mo impugnare aggressus est terras ecclesie presertim comitatus Bo-
noniensis. Atq̄ in illis ipsis initijs non parū vastationis intulit. occu-
pavitq̄ oppidum cētum: quōd erat patrimonij ecclesiastici.
Sūmus autē pontifex exoptās exequi predictā sententiā cōtra ducē
ferrarie latas/ ut etiā melius tutaret terras ecclesie/ que (ut diximus)
ab exercitu galloꝝ et ipsius ducis ferrariēsis infestabatur: bononiāq̄
se cōferre deliberavit. Ab urbe itaq̄ Roma illorū iter aggressus/
oēs Romane ecclesie cardinales monuit/ ut se pro defensione et recu-
peratione patrimonij ecclesiastici comitari non egre ferrēt. Quod et
fecerūt preter paucos illos (quos diximus) qui diuerso ab alijs pro-
fecti itinere/ a Florentia ab eo discedētes/ in lombardiā se cōtulerunt.
Licet ab ipso romano pontifice nulla iniuria affecti: sed honoribus
et prouētibus aucti et ad veniēdū bononiā mitissimis litteris vocati fu-
issent. Sub hoc tēpore capitaneus generalis regis Frācie (quē ma-
gnū magistrū galli appellant) mediolano egressus/ venit obsessurus
bononiā. Unde in presentia omnium legatoꝝ principū fidelium/ aggres-
si sunt galli civitatē/ et in eā ictus bombardarū coniecerūt cōminatiq̄
sunt se ipsum summum pontificem cum sacro collegio cardinalium ca-

Prima pars.

pturos et in vincula coniecturos. Tunc venit in subsidium summi pō-
tificis a Neapoli exercit⁹ maiestatis vestre duce fabrizio colūna. **L**
uius accessu atq; industria diligentiaq; legati maiestatis vestre: qui sata
gebat: vt galli regrederentur / illud inclamitans / sedus rumpi regū et
amicicia: si in hoc facinoze persisterēt: ab huiusmodi obsidione z sum-
mi pōtificis vltiori offensione destiterūt: mediolanūq; regressi sunt.
Lui ipsi impugnationi psecutioniq; Romāi pōtificis cardinales pre-
dicti omnē fauorē z cōsensuz omneq; incitāmētuz adhibuerūt. Cuius
rei certissimū z manifestissimū argumentū fuit / qđ post huiusmodi sū-
mi pōtificis offensam erūnamq; postq; detrimentū sui exercitus / nec
facultates suas (vt alij veri boniq; cardinales fecere) p resarciendis
tot dānis ei obtulerūt / nec vllū consolatiōis genus adhibuerūt. Im-
mo post modicū tēpus propria auctoritate conciliū pisis celebrandū
indixerūt atq; ipsum romanū pontificē ad ipsum cōcilium temerario
sic ausu perperamq; indictū: vocare non formidarūt nec erubuerūt /
citationis cedulas in valuis edū in quibus tunc temporis residebat
z pluribus alijs locis affixis: vt pontificis merorē auerent.
Per id tempus cū ipse summus pontifex Rauene ageret: non contē-
tus rex galloz de offensis quas ecclesie z capiti eius intulerat: exerci-
tū dedit bētiolis quo bononiā caperēt. **Q**đ z effecerūt traditiōe ali-
quozū intus cōmorantiū adiuti. **B**entioli igitur galloz presidio bo-
nonia potiti / multa turpia z ignominiosa in summū pontificē cōmise-
runt. **A**rx que magna impēsa ecclesie fuerat in vrbe facta / diruta est.
Signa z hōbarde ipsius ecclesie / que erāt in arce / allata sunt mediola-
nū. **A**b edificijs publicis raserunt arma siue insignia ecclesie et posue-
runt insignia regis francie / in derisionēq; et detestationē siue cōtem-
ptū statuā eream summi pontificis / q̄ erecta erat a populo in foro in
memoziam restitutionis vrbis ipsius in libertatē / detecerūt z in ignē
proiecerūt. **O**mnēs actus iudiciales z preconia regis ipsius nomine
fiēbāt / de ipā ecclesia Romana eiusue pōtificis nulla penitus mētionē
habita. **M**ulta deniq; alia iniusta / nephāda / turpia z crudelia in sub-
iectos z amicos ecclie in ciuitate ipā cōmorātes viros. mulieres z par-
uulos fieri rex ipse pmisit. **Q**uid plura? ecclesiasticas psonas p̄latos z
clericos curiā insequētes / qui in ciuitate z puincia illa remāserāt cū in
multis alijs male affici / tū capi atq; incarcerari z pecunijs redimi pas-
sus est. **R**es quippe nephāda ac plāgēda: q̄ nō nisi dolēter referim⁹.
His iacturis acceptis / sūmus pōtifex / ad prouidendū inde earū reme-
dio / Romā regressus est. **E**t p iddez tēporis / iam cardinales trāsfuge
indixerāt cōcilium pisis celebrandū a kalendis septembris assignato
diuitatū termino trium mensium / vt vndiq; labor z angustie accre-
scerent ipsi pōtifici sūmo / ipsumq; pontificē (vt paulo ante diximus)

Hispanozū exerci-
tus venit in subsi-
dium pape

Cardiales scisma-
tici.

Cōciliabulū indi-
citur z papa citat⁹

Bononia a benti-
olis capitur.

Arx dirūpitur.

Insignia ecclesie
raduntur.

Statua pontificis
deijcitur.

Precōia regis frā-
cie nomine fiunt.

Persone ecclesia-
stice capiūtur.

Papa romam re-
dit.

Prima pars.

citauerunt: aliaq; in urbana et feda comiserunt. Que et si erant graui animaduersione digna: ipsum tamen non comouerunt. in bono enim malum vincere cogitabat. Cardinales vero ipsos non verbo nec scripro lesit aut vlla alienati ab eis animi signa dedit. Passis enim brachijs et obujs vlnis ad ipsum redeutes et veniam erroris petentes: recipere paratus erat/ de eorum reditu magnam gaudium percepturus iuxta doctrinam saluatoris per parabolam filij prodigi in euangelio introductam. Sed cardinales predicti in reprobum sensum dati/ lenitatem et mansuetudinem pontificis pro metu interpretates/ mala malis quotidie addiderunt. Principes christianos contra Romanum pontificem inuocare non distulerunt et iuris pontificij et ciuilis interpretes ad se allicere sunt conati: adeo vt ipsi Romano pontifici necesse quodammodo fuerit cum consilio cardinalium/ cardinales scismaticos monere sub priuationis pilei et alijs grauioribus penis: vt capiti se remitterent: ad Romanum pontificem redirent et erroris veniam peterent. In qua mentione valde clemens fuit Romanus pontifex. Terminum enim quinquaginta dierum illis prescripsit: in quo et ab india redire potuissent. Deinde non minori clementia/ prescriptum tempus ad quindecim et postremo ad dies octo alios prorogauit. Permisit etiam sacro cardinalium collegio: vt fidem publicam et saluum conductum scismaticis ipsis darent promitterentq; quod Romanus pontifex si rediret et veniam peterent: in eadem dignatione et gratia reciperet: qua ante eorum ab eo discessum: erant. Expectabat quidem summus pontifex quod tanta mansuetudine allecti et impunitate erroris proposita/ essent ad eum redituri. Verum cum iam ultimi termini finis instaret: non ad Romanum pontificem sed pisas versus cum armatorum presidio sunt profecti/ celebraturi ibi detestabile et damnatum suum conciliabulum: si Florentinus populus (qui multo sanguine et sudore maximisque laboribus et dispendijs ciuitatem illam recuperauerat) eos et armatos milites recipere voluisset. Ausi etiam sunt seguntiam usque citationis scedulas mittere: si forte gentem illam catholicam veneno tam pernitioso scismaticis possent inficere. Sed (deo volente) hac quoque spe et cogitatione frustrati sunt. Quia catholica vestra maiestas eos qui huiusmodi affixionis testes fuerunt: laicos videlicet per laicos/ ecclesiasticos vero per nuncium apostolicum ad hec Regna missum capi et carcerari iussit. Interim etiam Romanus pontifex litteris et nuncijs gallozum regem sepe monuit: vt a scismate et scismaticorum fauore abstineret. sed nihil omnino profuit. Quibus rebus cognitis ac discussis/ considerans etiam Romanus pontifex quod error: cui non resistitur: approbatur: et quod mala

Cardiales scismatici principes christianos vocat.

Papa cardinales scismaticos monet

Saluus conductus cardinalibus scismaticis datur.

Cardiales scismatici pisas veniunt.

Citatio ad seguntiam mittitur.

Testes affixionis citationis carcerantur.

Prima pars.

nascentia / priusq̄ roborentur / facilius euelluntur / quodq̄ non de lu-
dicris ⁊ parui momēti rebus / sed de vnitāte sancte Romane ecclesie
pace ⁊ quiete totius rei publice christiane ageretur: in eisdem scisma-
ticos (qui sua benignitate abusi sunt ⁊ maledictionē pro benedictiōe
voluerūt) gladium seueritatis apostolice exercuit: Eisdē galero car-
dinalatus honore. titulis et insignibus priuilegijs voce etiam actiua
⁊ passiua patriarchatibus quoq̄ metropolitanis ⁊ alijs ecclesijs qui-
bus preerant nec non monasterijs quibuscumq̄ que in titulū vel com-
mendam seu quouis alio modo obtinebāt: priuauit. Et ad illa ac alia
imposterū obtinenda / inhabiles declarauit. Ab omnibusq̄ christi fi-
delibus euitari ⁊ pro cardinalibus deinceps non haberi aut nomina-
ri debere / et tanq̄ hereticos scismaticos et criminis lese maiestatis
reos esse in posterum declarauit.

Sed nec ista eosdem scismaticos a suo pernitioso proposito retraxe-
runt: immo deteriores effecti / in suo pisano conuenticulo processerūt
regis francorum fauore auxilio ⁊ auctoritate muniti: Qua propter
necessarium fuit Romano pontifici hec omnia christianis principi-
bus nunciare eorumq̄ auxilium inuocare / et presertim catholice ma-
iestati vestre in ciuitate hispali tunc degenti et pro aphyrica conquire-
da omni conatu se accingenti. Catholica vero maiestas vestra litte-
ris gratiosis eidem francorum regi sapienter exposuit damna ⁊ incō-
moda: que ex huiusmodi pernitioso ac detestabili scismate immine-
bant: et indies magis exuscitabantur tam contra vniuersalē ecclesiaz
quā contra populū christianū: cuius pax ⁊ quies turbabatur. Unde
prudenter suadebat ei: vt ab incepto negotio desisteret. Polliceba-
turq̄ sese mediatorem ⁊ rerum pacisq̄ compositorum futurum inter
ipsum ⁊ Romanum pontificem ac perinde (deo fauente) rem ipsaz
ad optatum finem perducturū: In quare ⁊ deo obsequiū acceptissi-
mum impensurum ⁊ sibi rem gratissimam facturum esse dicebat: Si
secus ageret: oportere quidem / nec posse abduci maiestatem vestram:
quin defensionem ecclesie susciperet et susceptā preparatamq̄ in sar-
racenos aphyrice expeditionem desereret. Per quod cum deus graui-
ter esset offendendus: eidem Regi francorum imputandum testaba-
tur. Rex autem ipse noluit acquiescere nec ab iniquis ceptis desiste-
re. Immo more aspidis surde obturantis aures / ad vltiora pcedebat.
Maiestas autē v̄ra ex sacrosancte matris eccleie vulnere sauciatur
eiusq̄ lesiōe lesus / tanq̄ verus obediētie filius omnib⁹ rebus post ec-
clesiā positis ad eccleie defensionē se par ⁊ rē aphyricā infectā reliquit.
Et autem recenti incommodo ⁊ imminenti periculo statim occurre-
ret maiestas vestra / ne virus indies magis ac magis serperet: ex ex-
ercitu quem in aphyricam parauerat delectu facto tam peditum quā

Cardiales scisma-
tici deponuntur.

Papa principes
christianos conuo-
cat.

Rex n̄r regi fran-
corum scribit.

Rex noster in ec-
clesie auxiliū se pa-
rat ⁊ exercitū mit-
tit.

Prima pars.

equitū/classem in italiā mittit: Iussitq; vt ex his militibus simul cum illis qui in italia erant et cū reliquis illius aciet: que iā pridē in apbri ca militauerat/vnus exercitus cōfloreter: qui quāprimū gallozū motib⁹ occurreret: et ad recuperandū ecclesie patrimoniu sese conferret.

Federa inter regē nostrum et francie rumpitur.

Bononia a nris obsidetur.

Rauena a gallis obsidetur.

Bellum rauenc.

Galli bacchantes multa mala fecerunt.

Rauena capitur.

Roma timet.

Nec tunc etiā ab amicitia ipsius Regis se alienauit/immo semper in curia eius legato retento/toto conatu ei suadebat vt ad saniozem sensum rediret et ab iniuria ecclesie desisteret ac per inde Bononiā eius dē patrimoniu antiquū ei restitueret. Nec circa hoc omnibus viribus laborare destitit quousq; luce clarius visa ipsius regis ptnacia (qui vt alter pharao cor habebat induratus) accito a gallica curia legato maiestatis v're et hinc suo dimisso/pacis federa omnino rupta fuere.

Interea nostri Bononiā obsidentes in ipsa hyemis asperitate/ cum cōsisterent prope alpes/magnam difficultatē durosq; labores in ipsa obsidione sunt perpeffi. Postea cū subsidia gallozū superuenissent: et quotidie vires eorum per supplementū exercitus roborarētur auge renturq; non contenti contra phas retinere eas ecclesie terras: quas vsurpauerāt: alias inuadere temptabāt ipsasq; oppugnabāt nomine et voce ecclesie: ac si aliā illi haberent ecclesiam a catholica et vniuersali ecclesia distinctam. Unde cum obsidione cinxissent Rauenam exercitusq; maiestatis vestre illuc properaret/succursum siue auxiliū vrbis afflicte prestiturus: commissum est illud horredum et multis antea seculis inauditum prelium: in quo licet hostes in campo manserint: nostri tamen mirabili virtute vsi fuerunt: et quamuis essent numero multo pauciores: longe maiorem stragem q̄ acceperint: hostibus intulerunt. Cumq; nostris necesse esset neapolim se recipere: vt inde vires repararent. galli interea debacchantes et incredibilem insolentiā pre se ferentes/ad occupandam totam Romaniam animos adiecerunt: et cum iam ante commissum prelium/buxiam in lombardia florentissimā vrbem inaudita a seculo crudelitate vastassent/tunc Rauenam ecclesie ciuitatem posuerunt in ore gladii non parcentes nec paruulis nec mulieribus totoq; oppido in predam et direptionem redacto. Tam grandisq; furor eorundem fuit et per illas partes terror: vt etiam Roma ipsa ecclesie caput magnum timorem et turbationem pateretur: omnesq; curiales vrbem relinquere vellent: Quod et fecissent: nisi magnus animus et constantia ipsius summi pōtificis eos animasset confirmassetq; ac perinde sua presentia et vigore animi fuisset impedimento fuisset.

Tunc vero cum crescente contumacia/debeat crescere pena: et cū grauioribus langoribus et difficultatibus validiora sint adhibēda medicamina et remedia: Maiestas vestra vltra eum exercitū: qui neapoli resarciebatur in occursum firentium gallozū venturū/quemq; hinc

Prima pars.

supplere et augere satagebat: cogitavit hinc quoque gallie terminos
inuadere: ut huc rex galloꝝ accurrens ab italia eius potentia dilabere
tur: et consequenter incolumitati status ecclesie plenius cōsuleretur:
Quod ut cōmodius fieret: inuitavit maiestas vestra Serenissimum
Hēricum octauū Anglie regem generumque vestrū ut guiane ducatu
(quod iure ad eum pertinebat) repeteret. Ad maioremque sui iuris
abundantiā: Romanus pontifex Regem francoꝝ ducatum ipsum
possidentem ducatu priuauit: et ipsi regi angloꝝ facultatem illud
occupandi libentissime et vltro fecit: Quare rex angloꝝ tanq̃ ve
rus obedientie filius/ principaliter ut ecclesie afflicte et in necessitate
posite subueniret: Secundario ob patrimoniu suū recuperādum: clas
sem in hispaniā misit: que fontem rapidū cū apulisset: maiestatis vꝛe
mandato ibi et per finitima loca totus ille exercitus hospitatus est.
Cum igitur copie maiestatis vestre ac simul copie Regis angloꝝ
in prociuctu essent: ut guianam intrarent/ Bellum ibidem diuturnū
gesture in ecclesie fauorem scismaticorumque offensionem ab italiaque
retractionē/ et per Uiscayam ingressus esset angustissimus nec aptus
per quem comeatus ad castra venirent: ac perinde necessarium esse
Nauarrā iter facere: Catholica vestra maiestas cum Rege et regina
nauarre tractare cepit ut data per eos aliqua leui securitate de indem
nitate exercitus in galliam transituri: transire nostri permetterentur/
nihil dāni aut nocumēti regno vel regnicolis illaturi. Pro ipsius aut
transitus securitate: maiestas vestra tres dumtaxat arces poscebat tri
bus proceribus non castellanis quidem aut aragonijs sed nauarris
tradendas. Qui sub homagio et iure iurando se astringerent eas se
in pignora huiusmodi fidei et securitatis vsquequo bellum confice
retur retenturos/ expleto autem bello et per ipsos Regem et reginā
nauarre vsq̃ ad consummationē fide seruata: eisdem eas ipsas arces
reddituros. Quod si ad plenū (ut tenebantur de iure) id facerent ac
se denique pro parte ecclesie declararent: pollicebatur maiestas vestra
se cū illis amicitia cōciliaturū et cōtra quoscūq̃ eos offendere volētes
totis viribus iuuaturū. Daturū preterea eis (si res ad optatū finem
pduceretur) oppida arcos et guardia nūcupata/ que olim sub dñinio
et iure nauarre extiterant queque iccirco Rex ipse et regina vehemen
ter affectabāt. Quod cum non acceptassent/ nec alias iustas et honestas
cōditiones quas sacra vꝛa maiestas proposuit (cū tamen de eis esset
nimis benemeritis/ fauens eisdem in obrētionē retētionēque ipsius
regni cum ex alia parte regnū illud iure sibi pertinere diceret Adossioꝝ
de fox primo pater secundo frater domine germane Aragonum re
gine dilectissime vxoris vestre fauente eisdem sꝛancoꝝ Rege:)
Sed per multos dies verbis maiestatem vestram morarentur cum

Rex noster gallie
terminos inuade
re cogitat.

Guiana.

Rex noster tractat
cū regibus nauar
re de securitate rē
situs.

Prima pars.

magno et dispendio et detrimento vtriusque exercitus tam anglorum quam hispanorum qui finem huius negotii expectabant tempus ammittentes/accum tandem iam maiestati vestre compertum esset Reges navarre omnino se regi gallozum adiunxisse fedusque cum eo iniisse: id romano pontifici nunciauit.

Papa monet Reges navarre.

Papa Reges navarre scismaticos et lese maiestatis reos declarat et regno priuat.

Rex noster iterum monet Reges navarre: et peritos consulit super navarre ingressu.

Dux albanus cum exercitu nostro navarram intrat.

Angolorum exercitus.

Reges navarre decipiuntur vana spe et opinione.

Regnum navarre invaditur.

Romanus vero pontifex de Cardinalium consilio eosdem Regem et reginam navarre innotuit: et sub gravissimis penis precepit/ quod a rege francorum aliisque scismaticis se auerterent et ecclesie Romane adhereret eiusdemque causam et maiestatem fouerent tuerenturque. Quod cum facere noluisent pluries interpellati. moniti et iussi immo semper in suo maliuolo proposito perstitissent: confederationem et amicitiam cum francorum rege innotuit tanquam sibi utilem et proficua publice manifestabant. papa in forma iuris eos scismaticos. hereticos. rebelles et lese maiestatis reos declarauit. Attendens insuper quod eius predecessores Romani pontifices ex similibus et leuioribus causis aliquos reges et principes christianos regnis suis et dominiis temporalibus priuauerunt: eos ipse similiter regno suo navarre priuauit et maiestati vestre aut cuiuscumque alteri capiendi illud libera fecit facultatem.

Maiestas autem vestra noluit statim illo iure uti: sed iterum atque iterum eosdem reges ut prius innotuit. nihil tamen inde consequutum est. Qua propter cum multis viris virtute et scientia pollentibus (cum qui bus ego licet immeritus fui) maturo prius consilio habito deliberatum est/ ut exercitus noster Navarram potenter ingrederetur arces castella et oppida que ad transitum exercituum securitatem necessaria forent accepturus: nihil tamen damni regno nec incolis facturum si se sponte traderent. Illustrissimus ergo Fredericus a tholetio dux albanus/ generalis nostri exercitus capitaneus iuxta predictum consilium decretumque cum toto nostrorum exercitu Navarram ingressus est/ omnia prudenter agens. Anglici vero ab huiusmodi ingressu se abstinerunt: quia eorum dux a suo rege de navarre inuasionem aut expugnationem mandatum non acceperat. Manserunt tamen in campo intra terminos guiane licet vayne ad obsidionem non appropinquantes: quousque per accessum nostri exercitus magis roborarentur.

Hec fuit occasio que regem et reginam navarre fefellit: Existimauerunt enim quod cum sua potentia gallozum potentie esset coniuncta propter fedus predictum: exercitus noster solus non poterat accipere eam securitatem in navarra: quam sacra vestra maiestas poscebat: nec ad id foret sufficiens ut eis aliquatenus posset nocere. Et in hac opinione eos confirmauit mossior de orbal patruus vel auunculus ipsius regis navarre: qui nuper apud eum legatus regis francorum extiterat. Unde necessarium fuit Regnum navarre bello vi et armis aggredi. Quo

Prima pars.

nam aliter securitas predicta haberi non poterat. Rex vero et Regina totis viribus resistebant.

Et cum post non multos dies ab exercitus ingressu pompilionensis ciuitas totius Regni metropolis in deditioem veniret: post eius adeptioem Catholica vestra maiestas iterum eos monuit ut a scismaticis recederent et ecclesie se vnirent securitatemque transitus pro exercitu nostro concederent. Quod si facerent: captam ciuitatem se restitutum et contra Regem francorum et quemcumque alium eis totis viribus opem laturum/ nec ab aliquo eis molestiam fieri se permissurum. Sed nihil omnino profuit: immo Antonium de acuña Episcopum Zamozensem Huntius super hoc et alijs negotijs a maiestate vestra missum. contra ius gentium et comunem consuetudinem qua nullibi nec etiam apud barbaras gentes legatis quicquam imminet periculi/ capideteri/ ac pecunijs redimi fecerunt. Qua de re ad totius regni captioem necessario procedendum fuit.

Captum est igitur totum Regnum. traiecitque exercitus montes pyreneos cum machinis ut exercitui anglozum se coniungeret: ac perinde simul utraque potentia Buianam inuaderet. Attamen cum in via siue modo belli gerendi capitaneus generalis anglie cum maiestate vestra non conueniret: nec eius iudicio vellet acquiescere: sicut ab initio belli etiam semper repugnauerat: dilata res est per multos dies manente immo et vacante exercitu nostro cum tormentis machinisque belli: in sancto iohanne de pie de puerto et alijs finitimis locis. Interea iohannes quondam nauarre Rex collectis omnibus viribus suis adiutusque omni potentia gallici regis/ adiunctus Dalphino vices ipsius regis gerenti venit regnum recuperaturus. Et tam in nauarram quam in guepuzcam galli irruentes/ quicquid cladis et vastationis potuerunt/ intulerunt. Aggressius est hoc facinus Johannes ipse olim Rex propria auctoritate: cum nec nutu nec signo ad summum pontificem recurrisset de commissis in ecclesiam penitens/ immo semper cum vxore sua in eadem inobediencia et schismate erga suam sanctitatem et vniuersalem ecclesiam perstitissent. Furientibus autem gallis simul cum Bearnensibus et Nauarris regis ipsius sequacibus ita restitit maiestas vestra (quous destitutus ab Anglis/ quibus fretus et confusus minorem quam par erat parauerat exercitum:) ut non post multos ab ingressu suo dies coacti fuerint non solum a guepuzca: verum etiam a terminis nauarre discedere et ad propria remeare. Adepto igitur in primis ac deinde defenso et conseruato regno: cum possideatur ipsum a maiestate vestra: de iure possidendi et pro suo habendi/ ut scribam mihi imposuit atque imperauit quemadmodum iam recensuimus. Dum autem hec agerentur Julius secundus pontifex maximus die

Post captam nauarram reges nauarre iterum monentur a rege nostro.

Episcopus zamozensis capitur et carceratur.

Exercitus noster traiecit ut cum anglicis iungatur.

Rex nauarre temptat recuperare regnum.

Galli guepuzcam vastant.

Rex noster resistit gallis et nauarris.

Papa iulius moritur et leo eligitur.

Prima pars.

Cardinales se re-
conciliant.

De alijs scismaticis.

De rege francoꝝ.

Schisma sedatur.

clausit extremum. In cuius locū successit Leo decimus papa moder-
nus. Ad quem in principio fere sui pontificatus venerunt duo cardi-
nales de his qui ab ecclesie unitate discesserant et a Julio secūdo (vt
diximus) fuerant depositi/absq; cardinalatus habitu z insignibus/
erratorum suorum veniam postulantibus dicētesq;. Peccauimus. Ve-
niam petimus. Detestantes insuper z abiurātes quicquid in pisano
conuenticulo actum fuerat tanq; pestiferum z perniciosus atq; sacris
canonibus inimicum/approbantesq; omnia z singula que in sacro la-
teranensi cōcilio acta z diffinita fuere. Quam ob rem ad ecclesie uni-
tatem fuerunt admissi et ad primum locū quez antea habuerant resti-
tuti:sine tamen iuris alieni preiudicio. Post parui quoq; temporis la-
psus ceteri quoq; cardinales et quicumq; prelati siue clerici quēcumq;
assensum siue fauorē ipsi conciliabulo dederāt resipiscētes veniamq;
ab ecclesia petentes/ eidem recōciliati sunt. Immo z ipse Rex fran-
coꝝ ab infania ad sanitatem rediens/sub gremium z alas matris san-
cte Romane ecclesie tandem cōfugit. Et ita aspirante omnipotente
et clementissimo deo (qui ecclesiam suam vt nauiculaz petri quati nō
autes mergi permittit) Schisma per sathanam exuscitatum/sopitum
est/inimmo extinctum et ad nichilum redactum. Et propterea multa q̄
hac necessitate instante dicturi eramus/pretermittimus:vt in exordio
ipso causati sumus.

Finis prime partis.

Secunda pars.

Transseamus iam ad secū

De ecclesie et pon-
tificis unitate.

dam partem in qua dicturi sumus de unitate ecclesie per archā Moë in veteri testamēto prefigurata de qua in minori simbolo dicitur in singulari. Credo sanctam ecclesiam. Et declaratur in maiore cuius dicitur. Et vnam sanctam ecclesiam. Omnes enim christiani vni corpus mysticum constituunt: vt habetur ephe. 4. et. 3. q. 4. c. fi. de consecra. di. 1. c. 1. et di. 2. c. dupliciter. per sanctum Tho. 2. 2. q. 23. ar. 8. et. 3. parte. q. 8. ar. 1. Hoc autem mysticum corpus ecclesiam appellamus de consecra. di. 1. c. ecclie. 24. q. 1. c. loquitur. In qua licet multe sint ac diuerse persone: tamen fides vna est in eis scdm apostolum. 1. Corin. 1. id ipsum dicatis omnes et non sint in vobis schismata. id est omnes eandem fidem confiteamini: et eandem sententiam proferatis de his: que sunt communiter agenda: vt idem apostolus docet ad Ro. scribens in ca. 15. dicens. Et vnanimes vno ore honorificetis deum. Alibi idem apostolus dicit. Omnes vni vos estis in christo iesu. id est in fide christi scdm glo. ibi et scdm hieronymum in. c. legimus prope finem. 93. di. Duplex enim est ecclesie unitas. Vna membrorum ad caput: alia membrorum ad inuicem. De qua duplici unitate loquitur apostolus ephe. 4. dicens. Solliciti seruate unitatem spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus et vnus spiritus sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. Et infra. veritatem autem facientes in charitate crescimus in illo: qui est caput/christus. Quantum ad unitatem primam. Et quo totum corpus compactum et conexum per omnem iuncturam subministracionis scdm operationem in mensuram vnius cuiusque membri etc. quantum ad unitatem secundam. Ad vtramque igitur unitatem nos inuitat ibi apostolus cum dicit. Solliciti seruate unitatem spiritus. Glo. id est unitatem ecclesiasticam: quam facit spiritus sanctus: vt vnum corpus sitis opere spiritus sancti: et subdit. vnum corpus esse debetis: quia vnus spiritus habitat in vobis: quo vnum corpus efficiamini. Nec glo. in christo igitur iesu vni corpus sumus: nec quisquam sic ab alio ita diuisus est: vt non ad connexionem pertineat capitis cuiuslibet humilitas portionis. vt inquit Leo papa in tertio sermone. Sicut enim in vno corpore multa habemus membra non eundem actum habentia: ita multi vnum corpus sumus in christo/singuli autem alter alterius membra/habentes donationes scdm gratiam: que data est nobis/et cetera: vt per apostolum Ro. 12. Itaque ecclesie unitas duplex consistit in conexione membrorum ad inuicem: siue in communicatione in fide vt patet ex predictis: et latius

b

Secūda pars.

Ecclesie vnitas ex
his colligitur.

Caput.

Fides.

Baptismus.

Spes.

Charitas.

Spiritus.

Beatitudo.

tradit beatus tho. 2. 2. q. 39. ar. 1. hec autē membra vnū habent spiritū sanctū viuificantē: vt in maiore simbolo dicitur. Nā sicut vnū hominis corpus ex multis cōstat mēbris: ab vna anima vegetatis: ita spiritus sanctus omnia corporis christi membra ex quibus ecclesia cōponitur continet et vegetat. quia idem spiritus sanctus est apud omnes scđm apostolū. 1. Corin. 12. patet ergo ex iā dictis: qđ ecclesia est vna respectu capitis et respectu membrorum. Hec autem vnitas ecclesie ex multis colligitur. Primo quidez ex vnitate principis seu capitis quo regitur et gubernatur: qui vnus est scz christus dñs deus noster: quez pater dedit caput super omnē ecclesiā: que est corpus ei. Ad ephe. 1. de quo latius statim dicemus. Secūdo ecclesia dicit vna ex vnitate fidei: qua illustratur: et in qua fundatur. Omnes enī christiani idem credūt et ore confitētur. 1. ad Corin. 1. cuius paulo ante meminimus et habetur in. c. legimus. 93. di. Tertio ecclesia dicitur vna ex vnitate sacramenti baptismi: quo sanctificatur: qđ est idem apud omnes et quantū ad materiā: de qua iohannis. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. et c. et quantū ad formā: de quo matthei vltimo Baptizātes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti. et quantū ad effectū vltimum Marci vltimo. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit. Quarto ecclesia dicitur vna ab vnitate spei: qua ad bona celestia erigitur et eleuat in vnā expectationē beatitudinis: de qua aplius ad ephe. 4. Vocati estis in vnā spem vocationis vestre. Quinto ecclesia est vna vnitate charitatis: qua connectitur et viuificatur: de qua inquit aplius ad phili. 2. Eandē charitatem habentes vnanimis idipsum sentientes. Sexto ecclesia dicitur vna vnitate spiritus viuificantis. Vnus enim et idem spiritus sanctus tanq̄ vltima et principalis perfectio corporis mystici quasi anima in corpore est in omnibus mēbris ecclesie diuidens singulos vt vult. Diuisiones enim gratiarū sunt. Idem autē spiritus vt inquit aplius. 1. Corin. 12. Ad quam vnitatē idem apostolus nos inuitat et hortat ephe. 4. Cuius supra est facta oportuna mētio. Septimo ecclia dicitur vna vnitate vltimi finis: q̄ est ipsa beatitudo: ad quā ordinatur. Nam idem denarius per quē doctores sancti beatitudinem intelligūt: omnibus fidelibus pro mercede laborū legitur assignatus Mathei. 20. Ubi dicitur. qđ cum venissent: qui circa horā vndecimā venerunt: acceperunt singulos denarios. Octauo ecclesia est vna vnitate vnus presidētis rectoris et gubernatoris visibiliter cōuersantis cū ea: de quo dicitur Johānis. 10. Fiat vnū ouile et vnus pastor qui est Romanus pontifex vicem christi gerēs in terris: vt latius in sequentibus dicemus. Hec colliguntur et diffusius explicātur per cardinalem de turre cremata in sūma de potestate ecclesie li. 1. c. 6. cum duobus sequētibz aliquid ponit beatus Tho. opusculo. 6. De

Secunda pars. §. I.

clarando symbolū apłoz cū dicit, vnam sanctam ecclesiam. Et scđm ista intelligēda est extrauagans Bonifatij octauj: que incipit vnam sanctam: cuius infra fiet oportuna mentio.

Huius autē corporis mystici caput datus

est christus vt inquit apłs ephē. i. dicēs. Omnia subiecit sub pedibus eius: et ipsuz dedit caput supra oēm ecclesiaz, vbi glo. christus proprie dicit caput scđm hūanitate: scđm quā diūgitur et ecclia natura et gratia: natura quidem per cōformitatem eiusdem nature in specie: quia per incarnationem filij dei est caput ecclesie ex hominibus assumpte. Nam verbum caro factum est et habitauit in nobis. Jo. i. idest nobis similis habitu inuētus vt homo. Hec glo. Concordat Augustinus sup psal. 148. dicēs qđ verbū caro factū est: vt esset caput ecclesie ad hoc. c. vniciuz de sacra vnctione h. sed vbi: et glo. in cle. ne romani de elec. in verbo non cōsonā. Et scđm ista debet intelligi illud qđ habetur Lanticozū. 5. Caput eius aurū optimū. glo. idest xps qui est caput ecclie sapientia plenū. quoniā vt inquit apłs Collo. 2. in ipso sunt oēs thesauri sapientie dei absconditi. Nā vt idem apłs Collo. 1. dicit: omnia quidez per ipsuz et in ipso creata sunt: et ipse est ante omnes: et omnia in ipso constant: et ipse est caput corporis ecclesie. vbi glo. dicit. super omnes est. nullus est ei equalis: etiaz scđm qđ hō: et sicut oia creauit ita et in ipso pstat oia. Qui omnibz scđm diuinitatē infusus/omnia sustinet et regit. Et cū talis sit: ipse etiaz scđm hominis naturā est caput corporis. s. ecclesie. quia ita se habet ad ecclesiā sicut caput ad corpus: prouidet eniz ecclie: et regit eā. et in ipso sunt omnes spūales sensus ecclesie sicut in capite omnes sensus corporis. Hec glo. cū autē xps istar habeat capitis: ceteris omnibus superior ac sublimior merito habendus est iuxta illud Jo. 3. Qui de celo venit super oēs est. Quia sicut in corpore omnes habitāt sensus non autē in ceteris mēbris nisi solus sensus tactus: ita et in xpo plenitudo est omnis gratie et diuinitatis scđm apostolū Collo. 2. cuius supra meminimus. In sanctis vero alijs quasi solus sensus tactus: quibus datus est spūs ad mensuraz ab ipso christo. Juxta illud io. 1. de plenitudine eius oēs accepimus. Iustus ergo et rationale fuit xpm appellari et esse caput ecclesie vel fidelium principaliter quātū ad animas: secundario quātū ad corpora: que susceptibilia sunt influētie christi: iuxta illud apli Phi. 3. reformauit corpus humilitatis nre configuratū corpori charitatis sue. et Corin. 6. Nescitis quoniā corpora vra mēbra sunt christi. Vbi glo. augustini sic ait. Attendite qđ mēbra nostra dicit mēbra christi esse: quoniā xps caput nostrū est: eo qđ factus est propter nos. Corpus autē eius ecclesia est.

b ij

§. I.

Ecclie caput xps.

Secūda pars. §. I.

Si ergo christus animā humanā tantūmodo reciperet: mēbra eius non essent nisi anime nostre. Quia vero corpus accepit: et corporis caput est. hec glo. et latius ac diffusius per beatū Tho. 3. parte. q. 8. ar. 5. Christo ergo proprie cōuenit qd sit caput ecclesie et hominibus sum pre propter conformitatē nature quā cum hominibus habet. Ex capite enim pendet vis mēbrorum: vnde aplūs ad ephe. 1. Crescamus in illo per omnia qui est caput nostrū christus: ex quo totū corpus cōpositū est et cōnexū vinculis charitatis. Ad idem collo. 2. vbi inter cetera de christo dicitur. Ipse est pax nra: qui fecit vtraq; vnū. Et io. 10. christus inquit. Alias oues habeo que non sunt de hoc ouili et illas oportet me adducere et vocē meam audient et fiet vnū ouile et vnus pastor. et Jo. 11. dicitur. Iesus moriturus est non tantū pro gēte. s. iudeorū: sed vt filios dei qui dispersi erant: congregaret in vnū. De hac vnitāte capitis habetur joelis. 1. Congregabūtur filij iuda et filij israel pariter: et ponēt sibi caput vnū. Psal. 146. edificans hierusalem dñs: dispersiones israel cōgregabit. Ubi glosa. dñs edificat hierusalem celestē: quam de viuis lapidibus construit ruinā angelorū reparans et ipse qui edificat/congregabit in vna fide spe et charitate dispersiones israel: id est fideles olim dispersos colliget: vt de illis edificium celeste firmetur. hec glo. Hec est ergo vnitāte capitis et corporis ecclesie: quam christus facit per cōformem fidelū volūtatez vnā eandemq; fidem tenentium. Nam vt inquit augustinus in libro de vera penitentiā multorum hominū multe sine dubio sunt anime: et multa sunt corda: si tamen per fidem et dilectionem adhereant deo: sunt omnes vna anima et vnū cor. facit illud Actuum. 4. Erat illis vnū cor et vna anima. Qd verbum tractans augustinus super joannē in sermone. 34. sic ait. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctū: qui datus est nobis. multas animas facit vnā animā et multa corda facit vnū cor.

Conclusio.

Ex quibus omnibus liquet manifeste qd vnitāte ecclesie in duobus attenditur scz in cōnexionē mēbrorū ad inuicem siue in communicatione. Secūdo in ordine mēbrorū ad vnū caput: quod est christus vt colligitur ex verbis apostoli. ephe. 4. c. cuius in precedēti. §. opportuna fecimus memoriā: et tradit Augustinus de ancho. in li. de potestate pape. q. 25. ar. 1. et plenius beatus Tho. 2. 2. q. 39. ar. 1. Christo autē ecclesie capiti data est ois ptās/omne imperiū et omne regnū in celo et in terra: tam circa temporalia/quā circa spūalia: vt dicitur Mathei ultimo. Et aliquādo vsus est quo ad temporalia quādo fecit flagellū de funiculis: et de tēplo eientes et vendentes eiecit numulariorū mensas euertens. Jo. 12. trāsumptiue in. c. cum beatus. 45. di. 7. q. 7. c. accusatio. Qd autem christus vtraq; habuerit potestātē circa spi-

Secūda pars. §. 2. et. §. 3.

ritualia ⁊ tēporalia: sunt multe auctoritates sacre scripture: quas ego alias cumulaui in tractatu insularū maris oceanī. c. 4. §. 3. Ubi facili ter videri possunt: iccirco hīc non repeto vitande prolixitatis gratia. Aliquid etiā de vtracq; potestate dixi ibidem. c. 6. in principio: ⁊ diffusius in tractatu indulgentiarum: vbi melius ista cadunt.

Pro humani redēptione generis de sum

mis celozū ad imma mūdi descēdens ⁊ morē tandem subies tēpora lē dei filius iesus xps/ ne gregez sui precio sanguinis gloriofi redemp tū ascensurus post resurrectionem ad patrē absq; pastore desereret: ipsius curam beato petro aplo (vt sui stabilitate fidei ceteros in chri stiana religione firmaret eozumq; mentes ad salutis opera sue accen deret deuotionis ardore) cōmisit. Hec sunt pulchra verba Innocētij quarti in concilio lugdunensi ⁊ habētur in. c. 1. de homi. li. 6. Quādiu ergo xps in humanis ageret et iner homines visibilis conuersabat: per se ipsum mundum ⁊ ecclesiam rēxit: quia nulla necessitas decētia vel vtilitas fuit: q; ipse alium loco sui pastore poneret: sed solū quan do post resurrectionē presentiam suā corporalē visibilē esset ab eccle sia subtracturus. Sicut rex facere psuevit quādo se a regno absentat: cōstituit enim vicariū: qui loco sui eius gerat vices ⁊ suppleat: cui om nes subditi obediāt obtēperent ⁊ obsequātur: ⁊ quoz ipse vt rex curā gerat ⁊ quasi regula ductiua metrū ⁊ mēsurā sit omnīū alioz. Hec col ligūtur ex his q; tradit pbus. ii. metha. vbi ex multis pcludit cōueniēs fore in regno vnū esse principē. Quod late ac diffuse prosequitur bea tus tho. in tractatu de regimine principū in principio. pari siquidē ra tiōe absente ipso rege vel principe: oportet q; vnus solus relinq̄tur in regno vel principatu q; eius vicē gerat. Cōueniēs igitur ⁊ necessariuz fuit xpm regē regū ⁊ dominū dominatū passurū resurrecturū ⁊ ad ce los assensurū: loco sui aliquē in terris relinquere: qui ecclesie ⁊ christia norum loco sui curā haberet: cum plenitudine potestatis clauū: qui vice sua possit om̄ibus ecclie ac christianoz necessitatibus subuenire: alioquin non esset xps bonus pater familias: vt ex dictis satis patet: ⁊ tenet Inno. in. c. qd sup his de voto. quē cōiter alij referūt ⁊ sequunt̄.

Ad hoc inter alios discipulos elegit pe

trū: qui quasi infirmus in fide: eo qd ter xpm negauit: quāuis postea penituerit: melius ceteris sciret christianoz infirmitates/ curare eisq; cōpati: vt ait gregorius in homelia dominice resurrectionis: ⁊ habē tur in. c. considerandū. 50. di. ne ecclesia acephala/ idest sine capite re maneret vel plura haberet capita. Unde anteq; christus pateretur:

b iij

§. 2.

Petrus christi vi carius.

§. 3.

Quare petro date sunt clauis

Secūda pars. §. 3.

claves regni celozū petro date promisit mathei. 16. et. 21. trāsumptiue
in. c. in nouo. 21. di. et in. c. quodcūq. 24. q. 1. et i. c. significasti de elec.
et in. c. solite de maio. et obe. dicēs. Ego dico tibi quia tu es petrus ⁊
super hanc petrā edificabo ecclesiā meā: ⁊ porte inferi nō preualebūt
aduersus eas et tibi dabo claves regni celozū et quodcūq. ligaueris
super terrā: erit ligatū ⁊ in celis: et quodcūq. solueris super terrā: erit
solutū ⁊ in celis. hec ibi. Super quibus verbis beatus hieronymus di
cit hanc potestātē et ecclesie edificationē super petram in futuro pro
missam: non in presenti datā esse. hec ille. Merito autē promissa est nō
data: quia cū adhuc xps in humanis ageret et ecclesiam per se rege
ret: non erat opus alio capite: quo ecclesia regeretur: vt paulo ante
dicebamus. Et propterea chrisostomus sup illud Luce. 22. Facta est
contentio inter eos: dicit. credēda erat petro populozū innumera mul
tudo: et loquitur per verba futuri tēporis. Cū his cōcordat grego
rius in homelia dominice resurrectionis. Cuius verba recitātur in. d. c.
considerandū. 50. di. christus ergo ante passionē disposuerat preferre
petrū cūcte ecclesie: non tamen tūc prefecit. Sed post mortē ⁊ resurre
ctionē per verba illa Pasce oues meas: Mathei. 16. trāsumptiue in. c.
significasti. de elec. glo. in. d. c. cōsiderandū. Ad idem Jo. ultimo. ibi
oues suas vel agnos indistincte petro singulariter cōmisit ⁊ tanq̄ pa
storū cōmendauit: nā non designasse aliquas: est assignasse oēs: vt ait
Bernardus: li. 3. de cōsideratione ad eugenū papā. Cū quo cōcordat
Inno. in. c. solite de maio. et obe. vnde etiaz super alios apostolos
data est petro prās: qui sub generalitate pdicta cōprehēsi sunt: vt sen
tit chrisostomus sup illud Jo. ultimo: Pasce oues meas. dicēs in per
sona xpi ad petrū. loco mei prepositus esto: et caput fratruū tuoz. hec
ille. Itaq. clauū prās ⁊ ecclesie vniuersalis prelatia: inter oēs aposto
los petro tanq̄ magis ydoneo ac prestantiori a xpo decreta est: vt in
quit Nicholaus papa mediolanēsis scribes in. c. l. 22. di. vbi inter ce
tera dicit. Ecclesiā solus ipse fundauit: et supra petrā fidei mox nascē
tis erexit: qui beato petro eterne vite clauigero terreni simul ⁊ celestis
imperij iura cōmisit. Hec ibi. Idem voluit anacletus papa in. c. sacro
sancta ea. di. vbi inter alia dicit. Inter beatos apostolos / quedā pote
statis discretio fuit: quia licet oēs essent apostoli: petro tamē cōcessus
est a dño (et ipsi inter se voluerūt idipsus) vt reliquis omib⁹ preesset
apostolis: qui etiā eandē formā suis successoribus ⁊ reliquis epis te
nendā tradiderūt. Hec ibi: q̄ satis vidētur excerpta ex sacra scriptura.
nā cōtendentibus discipulis quis eoz videretur esse maior: qui post xpi
passionē principatū obtineret: ostēdit generaliter xps q̄ vnū eozū op
portebat esse maiorē ⁊ gubernatorē cū dixit. Reges gentiū dñantur
eoz. ⁊ c. luce. 22. qd̄ postea determinauit cū dixit. Ecce sathanas expe

Secūda pars. §. 3.

ciuit vos: vt cribraret sicut triticū. ego autē rogavi pro te: vt non deficiat fides tua: tu aliquando cōuersus p̄firma fratres tuos. Quod verbum pertractās beatus Lirillus ⁊ exponēs dicit: postq̄ me negato ploraueris et si penitueris: corrobora ceteros fratres tuos cū te principē apostolorū deputauerim. Hoc enī decet qui mecū robur es ⁊ petra ecclesie. idem vult leo papa in. c. ita dñs. 19. di. dicēs inter alia. Sed huius muneris sacramētū ita dñs ad omniū apostolorū officiū pertinere voluit: vt in beatissimo petro omniū apostolorū summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quodā capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. hec ille. Adde sensit in sermone tertio cōsecratiōis sue cū dixit: qđ in petro omniū fortitudo inuitur: et diuine gratie ita ordinatur auxiliū: vt infirmitas: q̄ per xp̄m petro attribuit: per petrū apostolis cōferatur. Adde latius sentit in alio sermone dicēs. Cōmune erat om̄ibus aplis periculū de tēptatione formidinis ⁊ diuine protectiōis auxiliū pariter indigebant: quoniā diabolus oēs exagitare/ omnes cupiebat ellidere/ et tamē specialis cura a dño petri suscipitur et pro fide proprie supplicatur/ tanq̄ aliorū status certior sit futurus: si mens principis victa non fuerit. In petri ergo omniū fortitudo inuitur ⁊ diuine gr̄e ita ordinat auxiliū/ vt firmitas q̄ per christū petro tribuit: per petrū aplis cōferatur. hec ille. Ideo enī super vnū. s. petrū fundauit ecclesiā: itaq̄ exordiū ab vnitāte proficiat: vt inquit Lirianus in. c. loquitur. 24. q. 1. Ideo potestāte clauū petro specialiter christus cōcessit: vt ad vnitātē eos inuitaret. Ideo eū principē apostolorū constituit: vt ecclesia vnū principaliter christi haberet vicariū: ad quē diuersa mēbra recurrerēt: si forte inter se dissentirēt. Qđ si diuersa capita essent in ecclesia: vniuersitatis vincula rūperētur. ista sunt notanda verba glo. super illud mathei. 16. tibi dabo clauēs regni celozū. vnde hieronym⁹/ ex duodecim vnus eligi: vt capite cōstituto schismatis tolleretur occasio. et Rabanus in glo. et Beda in homelia dicūt. qui enī regē celozū maiori dilectione p̄ ceteris cōfessus est: merito p̄ ceteris ipse donatis clauibus regni celestis donat. hec illi. Quāuis ergo omnib⁹ aplis simul data sit ligādi ⁊ soluēdi ptās: tamē vt in hac ptāte aliquis ordo significaret: primo soli petro data est: vt ostendatur qđ ab eo in alios debeat deriuari. vt p̄ beatū tho. 4. di. 22. itaq̄ non equaliter omnibus est concessa quantū ad potestātē regiminis ⁊ administratiōis: que soli petro cōmissa est: vt ex iam dictis satis patet ⁊ colligit̄ ex textu cū glo. in p̄allegato. c. sacro sancta. 22. di.

Et scđm ista debet intelligi iura ⁊ auctoritates sacre scripture: q̄ dicit qđ omnibus aplis data est hec ptās mathei vltimo vbi dicit. Eūtes in vniuersis mūdus: predicate euāgelīū baptizātes. ⁊c. et mathei. 10. In firmos curate. leprosos mūdare. ⁊c. Itē actū. 15. visum est sp̄i scđo

b iiii

Solutio cōtrariorum.

Secūda pars. §. 4.

7 nobis. itē actū. 20. Attēdite a vobis 7 vniuerso gregi in quo posuit vos regere ecclesiā quā acquisiuit xps sanguine suo. Ad idē. c. ita dñs 19. di. vbi iesus cōmisit salutē vniuersitatis oib⁹ aplis. Ad idē. c. in nouo. 21. di. ibi ceteri vero apli cū beato petro pari cōsortio honorē 7 potestātē acceperūt. Ad idem. c. vnicū. §. vna vero de sūma trini. et. c. noua quedā de peni. et remi. vbi plura alia cumulaui in meis recollectis. Nā ista omnia intelligēda sunt de similitudine potestatis 7 honoris: q̄ apostolis alijs sicut petro data est/ nō tamē equalis: presertim si loquimur de ptāte iurisdictionis vt late dico in preallegato. c. noua. In alio etiā differt ptās petri a ptāte alijs aplis cōcessa: quia ptās petri trāsīt ad successores: vt in sequēti. §. dicemus tanq̄ dignitati potius q̄ persone collata: aliorū vero apostolorum fuit personalis 7 cū eorum personis fuit extincta. Unde ep̄i apostolorū successores hanc ptātem a papa recipiūt: vt breuiter 7 cōpendiose cōcludit frater tho. de vio in suo elegāti tractatu de ptāte pape 7 cōcilij. c. 3. post principiū. Idem in effectu ante eū sensit prepositus alexādrinus. 15. di. in principio co. 23. v. et similiter potest dici de discipulis: super quo tamen amplius est cogitandum vt in sequenti. §. dicemus.

Conclusio.

Cōcludamus igitur qd̄ petro principaliter tanq̄ apostolorū principi totius orbis prelato date sunt clauēs 7 presertim clauis iurisdictionis: que ab ipso in alios aplos deriuatur. vt. d. c. ita dñs. et sup hoc hodie non est amplius disceptandū: cuz iste articulus iam sit per eccliam definitus. naz papa Johānes. 22. in extrauagāte q̄ incipit licet scdm apostolū quosdam tanq̄ hereticos cōdemnauit: qui inter ceteros errores quos cōtra fidē nostrā asserere teptauerūt: dicebāt qd̄ petrus apostolus nō plus auctoritatis habuit quā alij apli habuerunt: et qd̄ aliorū apostolorū non fuerit caput. Papa etiā martinus quintus in concilio cōstanciēsi damnauit errores johānis hus: quorū septimus in ordine fuit/ qd̄ petrus nec est nec fuit caput ecclesie. Unde hodie non est insistendū super intellectu predictarū 7 aliarū auctoritatū que huic sententie videntur obstare: cum ecclesia romana ad quam spectat huiusmodi dubia declare ac decidere: hoc iam declarauerit.

§. 4.

Papa loco petri est vicarius xpi.

Post petri vero obitū illa eadē potestas q̄ sibi a xpo tradita est: trāsīt in oēs successores canonicē intrātes in sede petri: vt patet ex pluribus iuribus 7 auctoritatib⁹: de quibus supra habita est oportuna mētio. Ea quippe ratione qua xps post suā passionē resurrectionē 7 ascensionē voluit sibi petrū vicariū ecclie prelatū 7 caput cōstituerē: ne videlicet gregē sui precio sanguinis gloriosi redeptū absqz pastore desereret: vt in precedēti. §. in principio diximus: credēdū est voluisse petri successores vsqz ad seculi cōsumationē habe

Secūda pars. §. 4.

re: atq; hec ptās potius dignitati quā p̄sone petri data esse videatur. **U**n̄ papa petri successor/eandē plenitudinē ptātis habet: quā ipse pe-
trus dū in hūanis ageret habebat: vt dicit textus in. c. ad honores de
aucto. 7 vsupallij: qm̄ priuilegiū qđ beato petro cōcessus est: magis ro-
mane ecclie vel dignitati: quā p̄sone datū esse cōstat: vt dicit textus in
c. 1. de trāssa. epi. vel electi. in prin. Ideo nō puri hoīs sed veri dei vicē
gerit in terris et successor est petri 7 vicarius iesu xp̄i: vt dicit textus in
c. licet in tantū. et. c. inter corporalia. et. c. quāto eo. ti. cū multis simili-
bus. Appellat etiā vicarius sūmi regis et p̄est regib⁹ 7 imperatori 7
facit iddē cōsistoriū cū xp̄o scđm hosti. in. d. c. quāto. **Q**uare appellās
a sentētia pape ad xp̄m: videt̄ heresim sentire: qz sentit qđ papa nō est
xp̄i vicarius nec habz iddē tribūal cū xp̄o. ita notāter dicit collectari⁹
in. c. q̄ multoties de regulis iuris: sequitur alexandrinus in. c. p̄ceptis
co. 2. di. 12. bene facit text⁹ in. c. romana i p̄cipio de appe. li. 6. 7 in. c.
non putam⁹ de consue. eodē li. vbi dicit qđ ab officiali 7 vicario gene-
rali ep̄i: nō appellatur ad ipsuz ep̄m: ne ab eodē ad se ip̄m: cū sit iddē
psistoriū vtriusq; appellatio interposita videat̄. **I**ddē dicēduz de pre-
torib⁹ generalibus dñoz tēporaliū: nam si contingat appellari ab eis
non ad dñm: sed ad dñi superiores appellabit̄: cum dñi et pretoris sui
generalis iddē sit cōsistoriū. Ita notāter voluit jo. fabri. insti. de atilla-
tu. in fine principij et de vulgari 7 pupillari substi. in principio: quod
est bene notādū pro limitatiōe legis regni: q̄ permittit appellationez
a pretore ad dñm: vt intelligatur de pretore particulari alicuius loci:
non de generali totius domini. **R**edeundo ad p̄positū papa succedit
beato petro in ea p̄fectiōe ptātis 7 dignitate vicariat⁹: q̄ ip̄e petrus a
xp̄o i ecclia sublimat⁹ est. ita p̄cludit br̄s tho. li. 4. cōtra gētiles. c. 16.
7 in tractatu cōtra errores grecoz. c. 69. **H**abz ergo papa plenitudinē
ptātis pōtificalis q̄si rex in regno: sed ep̄i partē sollicitudinis q̄si iudi-
ces singulis ciuitatibus p̄positi: propter qđ etiā solos eos in litteris
suis fratres vocat: reliquos aut̄ oēs vocat filios: ita dicit idē sanctus
tho. 4. di. 29. ar. 4. in solutiōe. 3. q. ad hoc bonns tex. in. c. in nouo te-
stamēto. 12. di. **H**āc aut̄ plenitudinē ptātis habet papa in toto mūdo
qz mūduz totus p̄ nauicula vel iurisditiōe petro 7 successorib⁹ datus
est: ita quidē habz sedē in anthiochia sicut in roma 7 vbiq; voluisset
Posset etiā esse sedes sua in babilonia. nam cū habeat potestates ple-
nā in omni terra: et in omnē hominē eam habet: quia deus sibi omnē
creaturā subiecit: et cōsequēter pōt papa infideles iudicare. ita notan-
ter dicit petrus de palude. 4. di. 4. q. 4. prope finem. **A**d cuius cōfir-
mationē pōt adduci textus in. c. cū ep̄s de offi. or. li. 6. vbi dicit qđ ep̄s
i quolibz loco sue dyocesis pōt p̄ tribūali sedere 7 libere exequi q̄ suū
spectāt offitiū. iddē faciet papa in toto orbe p̄ nauicula vel diocesi sibi
dato. p̄p̄tea a p̄cipio in p̄mitiua ecclia petri nullā p̄ticularē sedē sibi

Si papa nō appel-
latur ad christū.

Cōtra dños tem-
porales.

Papa appellat e-
p̄iscopos fratres.

Mundus pro nau-
icula.

b v

Secunda pars. §. 4.

Roma.

appropriavit: sed hierosolimitanā iacobo fratri dñi dimisit. Anthio-
chenā ignatio discipulo ioānis euāgeliste cōmendavit / 7 ipse romam
trāsiuit: vt tradit in. c. rogamus. 24. q. 1. diuinitus enī sedes aplica ro-
me posita est vt probat text⁹ in. c. per vnerabilē. §. sane qui fi. sūt legi.
12. di. c. 1. 12. q. 1. c. futuraz. et. d. c. rogamus. Itaz licet hierosolima pro-
pter xp̄i passionē fuerit gloriosior: roma tamē pro summi pōtificis se-
de fuit aptior: a xp̄o quoq; preelecta in signū supioritatis: quā roma-
nus pōtifex habiturus erat super totū orbē. Ideo voluit dñs ibi po-
tius quā alibi ecclesie caput stabilire: vt vbi caput erat supstitionis: ibi
caput quiescat sanctitatis / 7 vbi gētiliū p̄nceps habitabat: ibi sumus
pontifex moraretur: vt pulchre dicit beatus Ambrosius in. c. beati. 2.
q. 7. Quapropt vrb̄s Romana effusione sanguinis petri: qui fuit vi-
carius xp̄i primus: facta est altera hierusalē a deo q̄ per talē effusionē
volūtas dei fuit vt ille locus firmaret et cōsecraretur pro ecclesia sua
sancta q̄ est caput 7 dñā ecclesiarū sc̄dm hosti. in. d. c. per venerabiles.
§. sane 7 probat in. c. fundamēta de elec. li. 6. et ibi per Jo. an. 7 alios.
et p̄pterea ecclesia romana dicitur tribus: idest omnium mater 7 regina:
vt habetur in eplā inter claras. C. de summa trini. non ab aplis sed ab
ipso dño fundata. 22. di. c. sacro sancta. propter ista etiā papa appella-
tur romanus pōtifex / qz ecclie romane p̄est. et qm̄ deus (vt dixim⁹)
p̄vidit in romana vrbe populi christiani p̄ncipalē sedē futurā: gen-
tiliuz tempore ante xp̄i aduentū / hic mos paulatim inoleuit vt ciuita-
tis illius rectores sacerdotibus subiacerēt: sicut in simili in gallia quia
futurū erat ibi qd̄ christiani sacerdotū plurimū vigeret religio: diuini-
tus est permisiuz vt etiā apud gallos gētiles sacerdotes totius gallie
ius diffinerēt: vt refert iulius cesar in libro quē de bello gallico scripsit
cōmemorat b̄tus th̄o. in tractatu de regimie p̄cipū. li. 1. c. 14. in fine.
Ex iam dictis cōcluditur: qd̄ plenitudo potestatis / quā christus petro
cōcessit: transit in quemlibet successorē canonice intrantē: quia potius
dignitati quā p̄sone videt collata: quāq; eius propriū nomē in comis-
sione fuerit expressuz: vt volūt iura preallegata. Ratio huius fuit: qz
materia de qua agebat videlicet ecclesie administratio 7 gubernatio
magis cōueniebat dignitati / quā p̄sone. Ex quo inferit: qd̄ in ma-
teria dignitatē cōcernete expressio proprii nominis non restringit di-
spositionē ad personā: sed realis cēsetur / et potētius operat. Secūdo
inferitur / qz cōcessa prelato in materia dignitatē cōcernete: acquirūtur
dignitati non p̄sone. Itaq; plus operatur subiecte materie natura
ad dispositionē regulandā: quā proprii nois expressio: ita dicit Anto.
in preallegato. c. 1. de trāslatio. epi. vel electi colligēdo ex illo textu. et
benefacit textus cū ibi notatis in. c. relatū el segūdo de testa.
Et in hoc est magna differētia inter potestātē petro cōcessaz: et pote-

Conclusio.

Secūda pars §. 5.

statē alijs discipulis collatā. nā potestas petri ipso iure trāsit in succes-
sores canonice intrātes: potestas vero aplis alijs collata non: quia cū
eoz personis fuit finita. Vñ successores aploz epi vel curati qui eoz
loco successerūt eosq; representāt: vt dicit vrbanus papa in. c. si. 68. di.
z anacletus in preallegato. c. in nouo. 21. di. glo. luce. 10. et sc̄tus tho.
3. parte. q. 67. ar. 2. in respōsiōe ad. 2. argu. hāc ptātes accipiūt a papa
nō ab alijs aplis in quoz loco succedūt. Ita colligo ex predictis z fen-
tit p̄positus alexā. 15. di. in prin. co. 23. v. et finalit̄ pōt dici de discipulis
sumās qđ epi et curati nullā habēt iurisdictionē: nisi a papa fuerit sibi
p̄cessa: quāuis aploz loco subrogētur. Idē cōcludit frater tho. de vio
general ordinis p̄dicatoz in quodā suo famoso tractatu de ptāte pa-
pe z cōcilij. c. 3. post principiū dixi §. 3. ad finē. de quo p̄ cardinalem
de turre cremata in libro de ptāte ecclie. li. 2. c. 59. z. 63. q̄ pulcre loquit̄
vbi assignat septē ratiōes diuersitatis quare ptās petri data sit p̄tinua-
ta in sumo pōtifice a xp̄o: z data aplis z discipulis: nō sit cōtinuata in
episcopis z curatis: que rationes per ipsum videri possunt: ideo non re-
peto vitande prolicitatis gratia.

Ex istis primo infer̄ qđ licet epi habeāt
ptātem ordinis imēdiate a xp̄o eque amplā z virtuosā: sicut papa pa-
tet hoc p̄ id qđ dicit Jo. 20. vbi xp̄s om̄ibus aplis dixit. Accipite sp̄m
sanctū quoz remisertis peccata: remittūtur. Probat hoc similiter per
tex. in. c. in nouo testamēto. 21. di. preallegato. et in. c. loquit̄. 24. q. 1.
et in. c. generaliter. §. ecce sufficiēter. 16. q. 1. ptātem tamē iurisdictionis
ep̄alis quātū ad personas sibi subditas: z quātū ad vsuz clauū in foro
cōtentioso z penitēriali: habēt a papa xp̄i vicario: quia vt in superiorib?
late dictū est: clauis iurisdictionis seu tota iurisdictione imēdiate fuit a xp̄o
petro concessa. Alij vero apostoli a petro potestatem prelacionis et
iurisdictionis habuerunt: ab eo enim tanq̄ ab apostolorum principe
potestas et iurisdictione cepit: et in alios apostolos fuit dispersa: vt. d. c.
in nouo. et. d. c. loquitur cum alijs de quibus supra. §. 3.

Unde si ep̄s nō haberet ep̄atus nec subditos: neminē posset absolue-
re vel ligare in foro cōtentioso vel penitēriali: vt sunt isti epi quos anu-
larios seu titulares appellāt: qz cū excōicatio z absolutio ab excōione
vel peccatis: z ptās iudicādi a iurisdictione depēdeāt: nō p̄nt exerceri ni-
si ab eo q̄ iurisdictionē habeat. de iudiciali ptāte in sp̄ualib? vel tp̄alib?
planū est. de absolutiōe sacramētali a pctis: patet qz in ea duplex req̄-
ritur ptās. s. ordinis z iurisdictionis: vt probat in. c. placuit de peni. di. 6.
et clarius in. c. om̄is vtriusq; sexus de peni. z remi. vnde licet ep̄s vel
quilibet sacerdos ratione prime ptātis. s. ordinis possit oēs homines
absoluere: si tamen secūda deficit: scilicet iurisdictionis que ad vsuz cla-

Potestas petri trā
sit in successorem:
non sic in potesta
te apostolorum.

§. 5.

De ptāte ep̄orum

De ep̄o episcopa-
tum vel subditos
non habēte.

De potestate sacer-
tum.

Secunda pars. §. 5.

In inoq. iustitio
analogia in ill
aliterq. in ill non

Pro. c. omnis vtri-
usq. sexus.

Comparatio.

De ptate remitten-
di peccata.

De sacerdotibus
et curatis.

uū requiritur: non poterit absoluerē nō subditos: et si de facto absol-
uat: nichil prodest: quia sicut in iurisdictione contentiosa extra territo-
riū ius dicenti non est parendū: vt. l. extra territorii. ff. de iurisd. o. m.
sic in spūali et sacramentali vt. c. 2. de cōsti. li. 6. et. d. c. omnis vtriusq. se-
xus et. c. quod autē eodē ti. Siue ergo ep̄s vel curatus absoluat non
subditū/vel subditū a peccato a quo absoluerē non potest/ qz non est
sibi data potestas absoluēdi a papa mediate. s. a superiore vel imme-
diate ab ipso papa: nichil agit vt in preallegatis iurib⁹: et tenet bea-
tho. in quotlibe. 12. ar. 16. vbi dicit qd non habēs curā animaz quāuis
sit sacerdos: absoluerē nō potest a peccatis: quia non habet potestātē
iudiciariā in absolutū. Etus emz clauū req̄rit propriā materiā in quā
exerceatur: ad instar clauis materialis: que non nisi propriā serā aperi-
re pōt velleā que habet similitudinē ad ipsaz clauē. que materia est ho-
mo sibi subditus et peccatus: et ideo illos et ab illis peccatis poterit ab-
soluerē: q̄ sibi permessa sunt per papā mediate vel immediate (vt dixi-
mus) et hoc nisi in mortis articulo ex permissione pape volētis qz in
articulo mortis oēs homines sint sacerdotū quozūlibet subditi/et qui-
libet sacerdos toti mūdo p̄esset et quēcumqz hominē/et a quibuscūqz
peccatis posset absoluerē: sine noua cōmissiōe propter necessitatē im-
minentem et animarū periculuz vitandū vt. c. si. de sepul. c. a nobis. 2.
de sen. exco. c. eos. eo. ti. li. 6. cu pluribus alijs.

A principio quidē christus petro et alijs aplis potestātē remittēdi pec-
cata cōmissit p̄ illa verba quozū remissis peccata remittūtur eis/nō
distingūēs iurisdictiones: nec limitans dyocesēs vel episcatus: imino
vbicūqz esset quilibet illoz et quemcūqz peccatorē et a quocūqz pecca-
to poterat absoluerē/ sicut hodie pōt quilibz sacdos i casu necessitatis.
Postea vero dictate spū sancto petrus cū aplis et successores (vt eccle-
sia melius et ordinatius regeret et prop̄ schismata sedāda:) diuiserūt
provincias et dyocesēs et statuerūt: vt nullus terminos sue potestatis
excederet: vt habetur in. c. legimus. 93. di. et in. c. olim. 95. di. et melius
in. c. 2. 99. di. et quosdā prefecerūt certe provincie et alios alijs / taliter
qz ep̄i in provincijs et dyocesibus sibi cōmissis sunt prelati immediati
omnium de dyocesi. Unde licet papa sit vniuersalis prelatus omnium
hominuz: quā prelationē habet imediate a christo: nō tamē proprie
est prelatus immediatus omnium hominuz licet in omnes possit iur-
isdictionem exercere: Sed episcopi sunt prelati immediati in suis dyo-
cesibus: quia tota iurisditio immediate residet apud eos. Alij vero ha-
bētes aliquā iurisditioē vt sacerdotes: sunt eoz cōmissarij. ita conclu-
dit ep̄s abulensis. Math. 16. c. q. 56. 57.

Ex quo inferē qd omnes sacerdotes curati vel curā animarū haben-
tes in dyocesib⁹ sūt cōmissarij ep̄ozum et ab eis dicūtur ptatez habere

Secūda pars. §. 5.

quia eos epūs assumit in partes sollicitudinis. qđ patet qđ epūs dicit in ordinatione sacerdotis: quia nos sufficere non possumus: in parte sollicitudinis nre assumimus. Sicut in simili dicit textus in. c. qui se. 2. q. 6. et in. c. ad honore de aucto. 7 vsu palij. Per cōcessionē tamē ordinū nihil iurisdictionis sibi cōfert etiā si beneficiū simplex sibi cōcesserit vel aliūde habeat quāvis beneficiū aliquos habeat subiectos. non enī poterit sacerdos beneficiatus illos absoluerē nisi epūs animarū curā sibi comittat. Quā si voluerit totā sibi retinere in sua dyocesi: nō cogitur alicui comittere. Vel si comittat: poterit sibi reseruare ad libitū casus quos voluerit: vt patet ex iam dictis et tenet epūs abulensis vbi supra. et s̄frānciscus paninus in baculo pastorali: qui tractatus de visitatione dicitur parte. 4. c. 24. dicēs qđ casus etiā non expressos in iure potest sibi reseruare epūs in quibus curati vel religiosi de iure priuilegiati ad audiēduz et absoluendū non habebūt in subditos epī clauū exercitiuz in foro penitentiali sine ipsius licēcia: quia sicut epī possunt ordinariā potestatem subditorum arctare: fortius ordinaria potestas episcopi substantialis per accidentalialia non mutatur et hoc notat paulus de lezarijs in cle. dudum de sepul.

Subdit tamē s̄frānciscus paninus ibi qđ licet exercitium iurisdictionis a maioribus ad inferiores descēdat. 21. di. c. in nouo. c. significati de electi. ab epō in sua dyocesi restringit tanq̄ maius imperiū habēte. ff. de iudicijs. l. iudiciū soluit. 63. di. c. solemnitate d̄ offi. or. c. cū ab eccliaz Casus tñ sine causa nō debet reseruare epūs: ne precludat tota ptās inferiorū. II. q. 1. peruenit. hec ille. Unde sequit qđ si epūs multū opprimeret potestatem sacerdotū maxime causa graui nō vrgēte: pnt sacerdotes recurrere ad superiorē: cū videāt eoz officiū valde diminutū. ar. c. ad hoc de exce. prela. ita notāter dicit abbas siculus in. c. deus qui in fi. de peni. 7 remi. quia scđm eū regula est: qđ exceptis quibusdā reseruatis de quib⁹ per glo. in. c. 2. de peni. 7 remi. li. 6. et per hosti. in summa eo. ti. §. cui cōfitendū plerūq̄ p archiep̄m floren. 3. parte. ti. 17. c. II. Abulēsem mathei. 16. q. 57. ab omib⁹ alijs pnt sacerdotes absoluerē. Quinimmo dicit archie. flo. vbi supra qđ sacerdotes oīa possunt quo ad forū penitēiale: que nō sunt spūaliter in iure epīs reseruata 7 que non sunt ipsis sacerdotibus directe vel per aliquā cōsequētiaz interdicta ar. c. ac si clerici. §. de adulterijs de iudi. 7. c. nuper de sen. ex. plures enī casus ponere seu reseruare nō est aliud quā ptātez sacerdotū restringere: q̄ eis plenarie est data a xpō. hec ille. de quibus dictis ego sum multū dubius ppter ea q̄ supra dicta sunt. q̄ mihi de iure vidētur veriora: fateor tamē qđ si epūs cōmittit alicui curā animarū: videtur cōmittere omnia que alijs curatis cōmitti solent quātū ad vsū clauū: et ideo poterit generaliter absoluerē in omibus sibi a iure vel ab epō

Nota pro curatis

Nota pro curatis

Secūda pars. §. 6.

nō reseruatis: et ita debet intelligi text⁹ in. d. §. ecce sufficiēter. 16. q. 1. et in cle. dudum. §. verū de sepul. de quo latius per ep̄m abulensem in dicta. q. 57. et melius p̄ archiepi. flo. vbi supra. Nec non sunt contem-
nenda: quia vtilia z quotiana: a quibus non potui calamū reprimere: quāuis aliquo modo visa fuerūt ad p̄positū de quo agit̄ imp̄tinētia.

De ep̄o qui renun-
ciauit episcopatu

De b̄ndictiōe epi-
scopali.

Secūdo ex predictis inferitur: q̄ si ep̄iscopus renūciauit episcopatu/ non habet aliquam iurisdictionē vel prelacionem cum nō habeat subditos et per consequens in nullum potest iurisdictionē exercere vt notatur in. c. 1. de eo qui renūciauit episcopatu.

Tertio inferitur q̄ tales ep̄i: qui nullū h̄nt episcopatū vel habent: sed nō subditos/ vel si subditos h̄nt extra suā diocesim vel puincia nō p̄nt populū solēniter b̄ndicere: quia per talē benedictionē: dimittuntur peccata v̄ialia vt notat glo. in p̄hemio li. 6. et in. c. aqua. de p̄secra. di. 3. que dimitti non p̄nt nisi p̄ supiorē vt. c. q̄ aut̄ de peni. z remi. ergo zc.

Ita notāter voluit d̄ns abb. sicul⁹ in. c. antiq̄ de p̄uile. in fine. de quo ego alias dixi in. c. ois v̄triusq̄ sex⁹ de peni. z remi. co. 278. alias super p̄te oia p̄ctā versū. Septimo intellige: vbi cōmemorauī oia media q̄bus peccata venialia tollūtur. z inter cetera fuit istud de b̄ndictiōe ep̄ali.

§. 6.

De p̄tate pape.

Redeūdo ad propositū vnde paululum
me auerti colligo ex predictis amplissimā fore potestātē Romani p̄tificis in toto orbe terrarū sibi pro nauicula vel dyocesi tradito: tā circa tēporalia: quā circa sp̄ialia: tā super laicos: quā sup̄ clericos. Cui in p̄sona petri terreni simul et celestis imperij iura deus ipse cōmisit: vt colligit̄ ex iaz dictis: z dicit textus in extrauagāte. 10. 22. que incipit si frat̄rū reperit̄ hodie sub titulo ne sede vacante vbi glo. laurētij dicit: terreni idest laicoz. celestis idest clericoz. Ad hoc bonus text⁹ in. c. ad aplice. §. nos aut̄ de re iudi. li. 6. 4°. di. c. nō nos. Vterq̄ enīz gladius scz sp̄ialis z tēporalis petro traditus est et p̄ eū omnibus successoribus in eius sede canonicē intrātib⁹. Sed eo ecclesia v̄t̄ per principis manū: cui cohercedoz cozpoz cōtulit potestātē: sp̄ialiū sibi in p̄tificib⁹ auctoritate reseruata. Est ergo princeps sacerdotij quidē minister/ z qui sacrozū officioz illā partē exercet: que sacerdotij manibus videtur indigna: vt colligitur ex p̄allegatis iuribus. notatur p̄ ber. hosti. et alios in. c. nouit de iudi. z in. c. causam que qui filij sunt legiti. plenius per hosti. in sūma qui filij sunt legi. §. et a quo glo. in. d. extrauagāte sup̄ verbo cōmisit z multi alij tradūt de quib⁹ p̄ modernos in. d. c. nouit. Habem⁹ hodie extrauagāte Bonifatij octauī: q̄ incipit v̄naz sanctā. reperitur inter extrauagātes cōmunes sub titulo de maiorī z obe. vbi ex pluribus auctoritatib⁹ sacre scripture decidit: q̄ vterq̄ gladius est in potestate ecclesie. s. sp̄ialis z materialis. Sed is quidē p̄ ecclesia:

Etiam sanctam

Secūda pars .§. 6.

ille vero ab ecclesia exercēdus. ille sacerdotis is manu regū ⁊ militūz: sed ad nutum ⁊ paciētiā sacerdotis. temporalis autē gladius subiacet spūali: et ab eo deriuat. Nā veritate testate spūalis potestas terrenaz potestātē instituere habet ⁊ iudicare: si bona nō fuerit: si de ecclesia et ecclīastica potestate verificatur vaticiniū hieremie. c. 1. *Ecce constitui te sup gētes ⁊ regna ⁊ cetera q̄ sequūtur. ergo si deuiat terrena potestas: iudicabit a potestate spūali: sed si deuiat spūalis minor: a suo superiore. si vero suprema/ a solo deo non ab homine poterit iudicari: testante aplo. 1. Corin. 2. Spūalis homo iudicat omnia: ipse autē a nemine iudicatur. Est autē hec auctoritas (Et si data sit homini vt exerceatur per hominē:) non humana sed potius diuina ore diuino petro data sibi suisq; successoribus in ipso/ quē cōfessus fuit petra firmata: dicēte dño petro. Quodcūq; ligaueris. ⁊c. Quicūq; igitur huic potestati a deo sic ordinate resistit/ dei ordinationi resistit: nisi duo (sicut manicheus) fingat esse principia: quod falsum ⁊ hereticū iudicamus. Quia testāte moysē genesis. 1. Non in principijs: sed in principio deus celū creauit et terram. Porro/ subesse romano pontifici/ omni humane creature declaramus. dicimus. diffinimus et pronunciamus omnino esse de necessitate salutis. Hec sunt aurea verba illius extrauagantis: ad propositū nostrū satis accōmodata: sūpta ex vgone. 2. li. de sacramentis. parte. 2. c. 4. que refert et sequitur Augustinus de anchona: in libro de potestate ecclesie. q. 46. ar. 1. in principio.*

Emanauit illa famosa decisio ad cōpescendā inobediētiaz Philippi primi frācoz regis supbi: qui nitebatur beneficiorū collationē et eoz vacantiū custodiā vsurpare et sibi appropriare iure regio: Sup his vero Bonifatius octauus Regis inobediētā reformare cupiēs scripsit eidē eplam hui⁹ tenoris. Bonifatius epūs seru⁹ seruoꝝ dei: Philipo frācoꝝ regi salutē ⁊ aplicam benedictionē: Deū time: et mādata eius obserua: Scire te volumus qđ in spūalibus ⁊ tēporalibus nobis subes beneficiorū ⁊ prebēdaz ad te collatio nulla expectat: ⁊ si aliquorū vacantiū custodiā habes: fructus eozū successoribus reserues: et si qua cōtulisti: collationes tales irritas decernimus: et quātū de facto pcesserūt renocam⁹ datū. ⁊c. Rex autē philipus his litteris indignat⁹/ eas in suo palacio corā plurib⁹ pburi fecit: et nūtiōs pape vacuos ⁊ sine honore remissit: pape vero ipudēter hoc modo respōdit. Philip⁹ dei grā frācoꝝ rex Bonifatio se regēti p sūmo pōtifice: Salutē modicā siue nullā. Sciat tua maxia fatuitas in tēporalib⁹ nos alicui nō subesse. Aliquarū ecclīaz ⁊ prebēdaz collationez ad nos iure regio pertinere: et fructus earū vacatiōe durāte nros facere. Collatiōes a nobis hacten⁹ factas: ⁊ i posterū faciēdas fore validas: ⁊ illaz vigore/ possessores ptra oēs nos vniuersim⁹ tueri. Sec⁹ autē credētes fatuos ⁊ demētes

Epistola Bonifati
tij pape.

Epistola philipi
regis francoꝝ

Secūda pars. §. 7.

reputam⁹ datis. rē. Papa ob hoc cōmotus edidit extrauagātē predictā satis salubrē et necessariā ad pūncēdos plures inobediētes et rebelles reges et principes seculares: qui nolūt subesse ecclesie romane nec romano pōtifici: vt sciāt ecclesiā et romanū pōtificē habere potestātē sup eos ad eorū graua delicta puniēda / et si opus fuerit regnis et dominis eos priuādo. Quāuis enīz iurisditiōes ecclīastica et secularis sint distincte: verūtamen imperatoris et regū seu principū seculariū iurisditio: ab ecclesia et papa tanquā ecclesie capite et christi vicario in terris emanare censetur: vt ex predictis satis admodū liquet. Itē quanquā gladij tēporalis exercitium non habeat: apud eam tamen cēsetur esse suprema potestas et plenitudo potestatis vt. c. proposuit de cōcessio. pre. cle. 1. vt lite pen. cle. pastoralis in fine de re iudi. quinimmo habet papa quandā potestātē generalissimā: que fuit transfusa a christo in petrum et successores. 21. di. c. in nouo. de transla. pre. c. 1. et scđm hanc est dñs orbis in spūalibus et tēporalibus. 9. q. 3. c. per principalē. et. c. cuncta per mundū. ita dicit Jo. de ligniano in. cle. ne romani de electio. refert et sequitur ibi dñs cardinalis in. p. irritum. q. 5. in fine. de quo per ipsū in. c. venerabilem de ellectio. et in. c. nouit d iudi. et in. c. per venerabile qui fi. sunt legi. Ratione cuius potest punire et si opus fuerit deponere et causa graui Imperatorē reges et principes seculares. ita colligo ex precedētibz signāter ex preallegata extrauagāte vnā sanctā. Ita etiam firmat augustinus de anchona magne sciētie et auctoritatis vir in libro de potestate ecclesie. q. 46. ar. 2. in solu. 3. argu. dicēs. q papam spectat correctio Regum et aliorū: non quidē propter immediatā tēporaliū administrationē: sed propter vniuersalem iurisdictionem: quam vice christi habet in toto orbe super reges et super omīs alios principes. hec ille. Hec tenet scđs thō. in tractatu de regimine principum li. 3. c. 18. in fine. de ratione quidem iuris eius est nolle: cuius est velle. et eius est auferre qui de iure pferre pōt vt statiz dicem⁹. et ita quīs Clemens quintus qui bonifacio successit declarauerit q rex francie et regnicole per extrauagātem vnā sanctā non amplius subiiciantur ecclesie Romane quāz prius erant vt habetur in extrauagantibus cōmunibus. ti. de priuilegijs. c. meruit: per ea tamen que dicta sunt et in predicta extrauaganti / vnā sanctā / continentur: manifeste apparet reges omnes ecclesie romane fore subiectos.

§. 7.

De potestate Pa
pe super reges et
vniuersum orbem.

Tenetur enim papa vice christi in toto orbe duplicem iusticiam seruare. Vnam particularem singulorū hominum vt unicuiqz reddatur: quod iuste sibi debetur: et releuentur a grauamine quod iniuste sibi inferitur ac vt nocēdi improbis facultas

Secūda pars. §. 7.

tollatur: aliā vniuersalē vt res publica promoueat ac bonū reipubli-
ce nō perturbet: et maxime q̄ totus christianus populus ecclesie xpi
spōse subiiciatur. nulla namq̄ iusticia esse pōt que ipm̄ hominē a deo
vero tollit. Unde qui se ipsuz aufert dominārī deo a quo factus est: a
dominio ecclesie se subtrahit: iniustus est: vt dicit augustinus. 19. de ci-
uitate dei. c. 21. Propter istū ergo duplicē defectū iusticie: papa potest
reges deponere: vt late ac singulariter firmat augustinus de ancho-
na in preallegata. q. 46. ar. 2. Primo quidē ppter defectū iusticie par-
ticularis/ quo iusticia singulorū perditur et improbis facultas nocen-
di prebetur: propter defectū aut talis iusticie: Zacharias Romanus
pōtifex Childericum francoꝝ reges/ non tā pro suis iniquitatibus: q̄
pro eo q̄ tante potestati erat inutilis: a regno deposuit: et Pepinum
charoli imperatoris patrē in eius locū substituit: vt illius tēporis an-
nalia referūt: et cōmemorat Belagius papa imperatori scribens in. c.
alius. 15. q. 6. Ex eadē causa fuit regno priuatus seu a regno deiectus
Sardanapalus assiriorum rex: vt traditur per aristotelē ethicoꝝ. 1. cir-
ca principū: et narrat tullius quinto de questionibus tuscalanis. refert
andreas de ysernia in. c. 1. que sunt regalia in verbo et extra ordina-
ria collatio. co. 1. habetur etiam in chronicis illius tēporis et per Jo.
bocaniū de principū casu libro. 2. c. 11. Idē dicitur de Heliogabalo re-
ge immo impatore omnīū effusissimo: qui libidinū suarū ministros in
senatū legit sine vlla etatis ratione: quasi parū esset honores ipsos ac
magistratus viderē: vt haberet vnde anserū cecineribus canes/ fasia-
nis ac psitacis leones pasceret: vt in lucernis balsamum ad lumen no-
cturnū intingeret. Cuius fuit illa vox impurissima/ et supra quā dici
potest detestabilis. nam cū e familiaribus quidaz ei diceret: quid ma-
lum/ nōne paupertatē exhorrescis? at qui inquit. Quid melius quā vt
ipse mihi heres sim/ meeꝝ vxori. Hec refert pōtanus in li. de liberali-
tate. c. 10. ad finē. Ex eadem causa Innocētius quartus attendens q̄
rex portugalie negligens erat et remissus circa regnū et subditos eius
prodigus et dissipator/ permittebat ecclesias monasteria pia loca/ et
ipsas personas ecclesiasticas aggrauari/ viduas etiam et pupillos or-
phanos et ceteros in regno suo degentes grauabat vel grauari sine-
bat: supradicto regi et regno prouidere volens: dedit ipsi regi coadiu-
torē nobilem virū comitē Boloñ predicti regis fratre: per quem spe-
rabat futuram regni reformationem/ mādauitq̄ barombus et comi-
tibus ipsius regni portugalie quod honorifice eum reciperēt: eiq̄ in
omnibus obedirent: vt dicit textus in. c. grandi de supplenda negli-
gencia prelatorū li. 6. et plenius cōtinetur in chronicis illius tēporis.
huiusmodi enī homines presertim reges et principes: quib⁹ amplissi-
ma viuēdi data est libertas/ nisi in ipso cursu habenas cōtineāt. breui

Childericus rex.

Sardanapalus
rex.

Heliogabalus
rex.

Rex portugalie.

c

Secunda pars. §. 7.

Desiderius rex.

Constantinus
Leo impatores.

Henricus impator

Fredericus bar-
barosa.

Ortho impator.

Fredericus impe-
rator.

in preceptis delati: multisque simul vicis obruti: pessum seu ad ruinam eant necesse est. unde merito preueniendi sunt. Propter secundum vero iusticie vniuersalis defectum: idem Zacharias papa (cuius paulo ante meminimus) desiderium vltimum longobardorum regem ecclesiam persequentem et promissa non adimplentem regno priuauit/ et ab eo deiecit/ magni Charoli vsus auxilio: vt habetur in. c. adrianus. 63. di. et in. c. hortatu. 23. q. 8. et latius in chronicis illius temporis et in vita zacharie per platinam et alios et per Iohannem vocatum in pre allegato libro suo de principum casu li. 9. c. 10. et fratre iacobum in supplemento chronicarum. Item cum ecclesia romana opprimeretur a rege longobardorum Stephanus secundus: qui tunc temporis in sede petri sedebat: petijt auxilium a constantino et leone eius filio imperatoribus constantinopolitanis: eosque contumaces et ecclesie romane patrocinium iniuste negantes: imperio priuauit/ atque in germanos transfudit: scilicet in Charolum magnum pipini francorum regis filium/ cuius nunc mentiones fecimus. huius priuationis et translationis memorias facit textus in. c. in die de consecra. di. 5. et in. c. venerabiles de elec. post prin. et declarat ibi glosa ordinaria in verbo transfudit. de quo etiam habetur in cle. vnica de iure iurando. et per sanctum Thomam in tractatu de regimine principum. li. 3. c. 18. Alexander secundus henrico imperatori viriliter restitit. Idem Alexander tercius fecit contra fredericum barbarosam romanam ecclesiam infestantem quem tandem supplicem ad venie petitionem coegit. Innocentius etiam tercius orthonem quartum imperatorem ab imperio deposuit: imperioque titulis priuauit: quod monitus ab eo vt desisteret ab iniuria et persecutione qua fredericum secundum sicile regem adhuc impuberem persequebatur: et apulie regnum/ quod ab eodem frederico abstulerat/ contra voluntate pape/ eidem restitueret: facere noluit: vt habet in chronicis de vitis pontificum signanter in vita innocetij terci: ex qua quidem persecutio principes christiani commouebantur et pacis amenitas inter eos turbabatur. unde iuste fuit imperio priuatus. Honorius item tercius qui predicto innocetio terci in pontificatu successit: fredericum secundum in basilica sancti petri imperatorem coronauit: qui erat fidelis ecclesie ratione regni sicilie: in quo iure materno successerat: sed quod tractu temporis ab ecclesie et ipsius honorij obedientia resiliuit: dictus honorius ipsum anathematizauit. et omnes fideles et barones a sua fidelitate absoluit: quam sententiam gregorius nonus qui ei successit roborauit. Innocentius vero quartus qui eidem gregorio fuit subrogatus/ in lugdunensi concilio eundem fredericum tanquam ecclesie rebellem/ sicilie apulieque regno et imperio priuauit: vt habetur in. c. ad apostolice de re iudicata libro. 6. et latius in chronicis illius temporis/ presertim in vitis Honorij Gregorij et Innocetij predictorum romanorum ponti-

Secūda pars. §. 7.

ficum: et per archiep̄m flo. 3. parte historiali. ti. 19. c. 5. in principio. Solus ergo papa deponit imperatorem vt inquit bal. in. l. rescripta in fine. C. de precibus imperatori offerendis. versiculo vltimo solus papa cuius meminit Andreas siculus in tractatu cardinalium. q. 2. co. secunda. Gregorius etiam septimus vir quidem sanctinomia plenus Henricum tertium imperatorem admonet ne deinceps largitione corruptus: episcopatus et beneficia alicui per simoniacā cupiditatem committat: aliter se vsurum in se et delinquentes censuris ecclesiasticis: quod cum non fecisset/ immo scisuram in ecclesia induxisset: et alia multa mala in ecclesia fecisset: gregorius tantā iniuriā diuine maiestatis causa non diutius ferens/ eundem henricū regni administratione et imperio priuauit/ in hunc modū. Beate petre apostolorum princeps/ inclina queso aures tuas: et me seruū tuū exaudii: quez ab infantia educaſti: et vsq; ad hūc diem ab iniquorum manibus vendicaſti: qui me pro mea in te fide oderunt et persecuti sunt. tu michi testis es optimus: et pia iesu christi mater et frater tuus paulus tecū martyrii particeps/ me non sponte sed inuitum pontificatus gubernacula suscepisse: non quod rapinā arbitratus sum sedē tuam legitime conscendere: sed malebam vitam meā in peregrinatione degere: quā locum tuum pro fama et gloria tantum occupare: fateor ego ac merito quidem michi tua gratia non meritis meis populi christiani curam demandatam esse concessamque ligandi et soluendi potestatem. hac itaque fiducia / fretus pro dignitate et tutela ecclesie sue sancte/ omnipotentis dei nomine patris et filij et spiritus sancti Henricum regem henrici quondam imperatoris filium: qui audacter nimium et temerarie in ecclesiam tuam manus iniecit: imperatoria administratione regiaque deicio et christianos omnes imperio subiectos iuramento illo absoluo/ quo fidem veris regibus prestare consueuerunt. diguum est enim vt is dignitate careat: qui maiestatem ecclesie imminuere conatur. Preterea vero/ quia monita mea immo tua ad sui ipsius populorumque salutem contempſit/ et se ab ecclesia dei quā seditionibus pessundare cupit separauit: eum anathematis vinculo ligo/ certo sciens te esse petrum in cuius petra vt in vero fundamento rex noster christus edificauit ecclesiam suam: vt ista refert platina in vita gregory septimi. de quo etiam per archiepiscopum florentinum. 2. parte historiali. ti. 16. c. 1. §. 21. vbi inter alia dicitur quod henricus ab insania ad sanitatem rediens: erroris veniam postulauit. Contra quem pactiones minime obseruantem rursumque pontificem oppugnantem/ Robertum guiscardi apulie ducem acciuit armis iniuriam vindicaturum. Qui et pontificem ab impiorum manibus eripuit et in fontes ac rebelles grauius animaduertit. Urbanus quartus Carolum andegauensem contra manfredū Sicilie

c 11

Secunda pars. §. 8.

Mafredus rex.
Petrus arago rex.

Charolus rex
Ladissaus rex.

Brachius.

Ludouicus dur.

Philippus rex.

Sigismundus dur

Ludouicus rex.

Sigismundus.

Borsus dur.

Andegauenses.

Ferdinandus rex

Venet.

regē euocauit sedē tūc apostolicā perturbātē. Qui postmodū Clemēte quarto opitulāte Manfredū regno parit ac vita spoliāuit. Martinus quartus petrū aragonie regē siciliā occupantē anathematizauit. Urbanus sextus charolū vngarie sicilieq; regē micerie regno siculo priuatū declarauit. Innocētius septimus ladissau neapolitanū regē prelio victū roma fugauit: quē adhuc in sua perfidia perdurantē/ alexāder quintus regno etiā spoliāuit. Martinus quintus brachiū mōtoniū romana oppida inuadentez/ martem alterum appellatū: graui bello persequutus est: in quo et vitā perdidit vna cū rebus iniuste occupatis/ violētissime detētis. Iohānes. 22. ludouicū bauarie ducem romanorū impatorē rebellē ac schismaticū declarauit eo qd is Baleaciū et matheū vicecomites cōtra ecclesiā foueret. Bonifacius. 8. philippo galloz regnū ademit et petro et iacobo colūnesibus cardinalatū vt. c. vnico de schismaticis. li. 6. Pius quoq; secūsus Sigismundo austriae duci sacris interdixit eo qd is cardinalē in vincula coniecisset. Ludouicū frācorū regē ad tollendā e regno suo pragmaticam: graui cōmitione impulit. Sigismundus malatestā inobediētē sedi apostolice: omni fere dominio spoliāuit. Borsum ferrarie ducē eo qd is malateste fauere visus fuerat: acerrime increpatū ad petēdū veniā perpulit. Andegauēses totū fere regnū occupantes armis inde exturbauit/ totamq; ecclesie iurisdictionē in pristinā dignitatē restituit eamq; etiam magnopere ampliāuit. Innocētius octauus Ferdinandū apulie regē deposuit. Sixtus quartus venetos ferrariā bello premētes: graui anathemate notauit/ eorū bona cuiuslibet diripiēda permittēs. Ex quibus omnibus patet euidenter qd papa ex iustis causis pōt procedere cōtra principes christianos: et si eorū demerita exposcāt: poterit eos deponere regnisq; priuare: qz cū papa sit iudex vniuersalis vice xpi tā viuorū quā mortuorū: eū spectat oim hoim cuz fore faciūt/ vniuersalis correctio. ita dicit Augustinus de anchona in preallegata. q. 76. ar. 1.

§. 8.

Reges in lege veteris a sacerdotibus correcti et depositi

Dauid rex.

Saul rex.

Ozias rex.

Achaz rex.

In veteri etiā lege prophete qui sacerdotis summi loco habebantur: reges delinquentes increpabant, castigabant, et aliquādo regno priuabant ppter eorū demerita. Hoc patet de natā propheta: qui. 3. regū. 12. fortit̄ correxit dauid regē dicēs: viā ethēu percussisti gladio: et illius vxorē accepisti tibi vxorē: quā obrem nō recedet gladi⁹ de domo tua: in sempiternū. Itē samuel ppheta rephēdit Saul regē de inobediētia vt patet. 1. regū. 15. c. Summus etiā sacerdos redarguit et increpauit ozia regē iuda de presumptiōe ingressus in templū ad incensandū. 2. para. 26. Delias cū audisset ab achaz rege: tu es ille q̄ cōturbas israel. respondit: ego nō cōturbauī israel: sed tu et domus patris tui: qui dereliquistis mādata dñi: et secuti estis baalā. 3. regū. c. 4.

Secūda pars. §. 8.

Præterea in lege noua nicholaus papa reges Lothariū de adulterio reprehēdit: vt habet in. c. scelus. 2. q. 1. multa similia exempla reperire poterit curiosus indagator. quinimmo in eadē lege veteri pluries reperimus: q̄ prophete z sumi sacerdotes reges plures deposuerūt propter eoz delicta vel demerita: nā samuel ppheta qui tūc tēporis erat sumus sacerdos z pōtifex in israel: saul regē non solū redarguit: sed z regno priuauit: eo q̄ mandatū dñi non impleuit: vt occideret agag regē amalech: et oēs ibi habitātes z cūcta animalia: et vniuersas eozus substātiās: vt habet .i. regū. 15. 16. vbi subdit: qđ in eius locū assumptus est dauid/ et in regē p eundē prophetā vnctus. Idem samuel eundem agag regē non solū regno priuauit: sed etiā occidit: et in frustra cōcidit: qz restitit israeli de egipto ascēdenti: vt ibi dicit. Præterea iojada sumus sacerdos athaliā mulierē: que illis tēporibus in iudea regnabat: regno priuauit et occidi ab exercitu iussit et Joam qui erat de regio semine vnxit in regem et posuit diadema super caput eius. 4. regū. c. 11. Daniel itē magnū nabuchodonosor babilonis z affiriozū regē iussu dei a regno deposuit propter eius superbiā ac religiōis cōtēptū: destruxerat enim tēpluz hierusalē z vasozū eius partē asportauit/ et septē annis vt bos fenū comedit et vt bestia vixit: qui demū dei magnificētia z misericordia protestari coactus est dicēs: ego nabuchodonosor oculos meos ad celuz leuaui et sensus meus redditus est michi z altissimo benedixi. et viuētē in sempiternū laudauit z glorificauit: qz potestas eius sempiterna/ et regnū eius in generatiōe z generatiōne/ et oēs habitatores terre apud eū in nichilū reputati sunt: iuxta voluntatē enī suā facit tā in virtutibus celi: quā in habitatoribus terre et nō est qui resistat manui eius z dicat ei quare fecisti. z infra: oia opa eius z oēs vie eius iudicia. et gradiētes in supbia pōt hūiliare: vt hec latius habentur danielis. 4. c. Defuncto nabuchodonosor: eius filius Balthasar successit in regno. et ipse z optimates sui vxores z cōcubine biberunt vinum in vasis aureis: que nabuchodonosor ex templo hierusalem asportauerat. in eadem hora apparuerūt digiti quasi manus hominis scribētis in superficie parietis aule regis. **M**dane: thetel: phares: que verba interpretatus est daniel: quasi ferens vel saltē declarās sentētiās priuationis a regno cōtra eum dicēs. **M**dane: idest mutauit deus regnū tuū et cōpleuit illud. **T**hetel: idest appēsus est in statera z inuētus est minus habēs. **P**hares: idest diuisum est regnū tuū: et datum est medis z persis: quia aduersus dominatores eleuatus es et vasa domus eius allata sunt corā te et tu et optimates tui z vxores tue z cōcubine vinū bibistis in eis: z cetera que sequūtur. et subditur/ qđ eadem die nocte sequenti interfectus est Baltazar rex caldeus et darius medus successit in regnum: vt hec habentur danielis. 5. c. **D**e

Lotharius rex.

Saul rex.

Agag rex.

Athalia regina.

Nabuchodonosor rex.

Balthasar rex.

c iiij

Secunda pars. §. 8.

Sedechias rex.

Sacerdotiū legis
veteris est figura
noui sacerdotij.

Sedechia rege iuda legit: eo qđ hieremiā prophetā carcerauit ⁊ captiuaui: pessima occubuit morte regno priuati? vt habet hieremie. 29. c. Hec sunt exēpla veteris testamēti: que in presentiarū occurrunt in quibus propheta vel summus pōtifex seu sacerdos reges delinquentes correxerūt increpauerūt ⁊ aliquādo a regno depouerūt: eo qđ domini mādata preuaricati sunt/ ea pertinaciter continentes: vnde merito ipsi eorumq; filij regno priuati sunt. **Q**đ ipsis regibus anteq̃ in lege veteri cōstituti essent: cominatus est dñs: tradēs eis precepta que obseruare tenebantur: si in regno ipso ipsi eorumq; filij longo tempore super israhel regnare cupiebant. vt habetur deuteronomij. 17. c. **U**s autem sacerdotium veteris legis sit figura sacerdotij noui testamēti/ qđ excellentius ⁊ perfectius est: vt traditur per aplm hebreoz. 7. et in. c. trāsato de consti. et sacerdos legis veteris hoc facere poterat ex causa: pari ratione ⁊ multo fortius iddem facere poterit sacerdos summus legis noue: cū excellentioris sit dignitatis quā veteris: appellatur enim supremus sacerdos qđ nomen accepit a moyse. 22. di. c. sacro sancta. ⁊ oēs dignitates ⁊ oēm prātem quā habuerūt oēs patriarche: papa solus habet vt inquit bernardus de cōtēplatiōe ad eugenium ⁊ refert bal. in. l. rescripta. c. de precib⁹ impera. offi. co. 2. vbi plura dicit de auctoritate ⁊ prāte pape. illud enim qđ in veteri testamento seruabat circa hoc: illud idem est seruandū in nouo testamēto: vt est textus valde notādus ⁊ ad ppositū nrm satis accōmodatus. in. c. per venerabile qui fi. sunt legi. in. §. rationib⁹ in dñculo sane vbi littera dicit. Sane cū deuteronomiū lex secūda interpretet: ex vi vocabuli cōprobat: vt qđ ibi dicitur: in nouo testamēto debz obseruari. hec ibi. **N**ō est ergo mirādū si hodie papa corrigat castiget ⁊ deponat principes seculares ex iusta causa: sicut olim fiebat in veteri testamēto. **B**erit enim sūmus pōtifex in ecclia dei vicē illius prophete: de quo dicit deuter. 18. c. prophetas suscitabo vobis de fratrib⁹ vris ⁊c. quicūq; nō audierit illū prophetā: ego ultor ero: penā. s. tēporalē ⁊ eternā isfigēdo. **E**x quo vbo dicit ibi glo. habetur qđ impingētes in summū pōtificē ⁊ ei resistētes: grandi pena sūt puniēdi. hec ibi. qui cui⁹ supbierit nolēs obedire sacerdotis impio: q̃ p tēpore erit: moriet. ⁊ rursus. q̃ cohercitus obedire sacerdoti p̃tēpserit: lapidib⁹ eū obruet populus: vt dicit deuter. 17. trāsuptiue in. c. p venerabile qui fi. sūt legi. vbi illa auctoritas d̃ sūmo pōtifice exponit. oēs ergo hoies tenēt pape obedire ipsūq; sequi: qz ois aīa ei subest vt ait apls. ro. 9. trāsuptiue in. c. magnū. II. q. I. ⁊ in. c. ois aīa de cēsibus. nemo ergo excipit ab obediētia ⁊ reuerētia pape. **Q**ui ergo ei resistit vel nō parcēdo vel ab ei⁹ obediētia ⁊ reuerētia subtrahendo differēdo vel dilatādo: dei ordinationi resistit: vt inquit apostolus ad romanos. 12. transumptiue in. c. qui resistit. II. q. 3. cum pluribus alijs.

Secūda pars. §. 8.

Ad quorū confirmationē facit/ quoniā certū est qđ papa significatur per montē synay de quo dicitur exodi. 19. qđ die tercio descendit dñs in montē synay dicens filiis israel. ne ascendatis in montem nec tangatis fines eius. qui enim tetigerit: morietur. significatur enim summus pontifex per talem montē. Primo ratione generalitatis: quia sicut mediante tali monte descendit deus corā toto populo iudeorū: sic christus mediante potestate summi pōtificis in lege noua descendit super toto populo christianorū. secūdo ratione sublimitatis: qz sicut ille mons sublimior est omni alio monte: ita papa sublimior omni alio prelato. tercio ratione legalis veritatis: quia sicut de illo monte data est lex: ita ab ipso papa omnes leges et iura exquirenda sunt. **Q**uoniam ergo qui hunc montem tangit/ non obediendo resistendo vel impugnando vel se ab illo diuidendo vel separando: mori debet. non quocumq; genere mortis/ sed lapidibus et iaculis est confodiendus/ dignitate et honore priuandus etiam si Rex vel imperator fuerit: omnes quidem tenentur ei obedire eiusq; mandatis obtemperare. nam vt habetur. 1. regū. 15. c. Peccatū ariolandi est nō obedire/ et scelus idolatrie non acquiescere. Peccatū igitur paganitatis incurrit quisquis dum christianū se esse asserit: sedi apostolice obedire cōtemnit. c. si qui sunt in fine. 81. di. et. c. sciendum. 8. q. 1. Si quis prelato non obedierit: hoc ipso eius est inimicus. 24. q. 1. quoniam vetus. 50. di. si quis preposter. glo. notabilis in. c. si quis diachonus. §. ecce in verbo et inimicos eadem di. **I**dem enim est dominū dei et pape quantū ad mundi gubernationem: sicut eadem est iurisditio delegatis et delegati: sed de dominio dei scribitur hester. 13. Tu enim fecisti celū et terraz et quicquid celi ambitu continetur: dominus enim vniuersorum tu es: ergo et papa qui eius vicem gerit in terris similiter dominus erit vniuersorum: non solum super spiritualia: sed etiam super temporalia et super omnes homines mundi reges et principes etiam seculares: vt supra dictum est et tradit Augustinus de ancho. in libro de potestate pape et ecclesie q. 45. ar. 2. et archie. flo. 3. parte ti. 23. c. 4. §. 17. ergo poterit eos corrigere et si opus fuerit deponere. Nam si tepozibus retro actis hoc facere potuit: multo fortius nūc facere potest: quia ecclesia per incrementa temporum semper maiori potestate vtitur vt. c. displicet ad finem 23. q. 4. tenet Augustinus de anchona in. li. de prāte eccle. q. 37. ar. 5.

c iij

¶ finis secunde partis.

Papa significat
per montē synay.

inimicus eius

Tertia pars.

Schismatici q̄ di-
cuatur.

Veniamus nūc ad terciā par-

tem / in qua ostendere promissimus qđ cardinales et alii qui ab huiusmodi ecclesie ⁊ capitis vnitare recesserunt / se ab alijs cardinalibus et ecclesie ca- pite diuidentes etiam occasione reformationis ecclesie in capite ⁊ in membris satis necessarie eo- rumq; auxiliatores defensores et adherentes /

schismatici sunt ⁊ lese maiestatis rei et vt tales puniēdi. quod sic ostē- ditur. schisma est illicita diuisio per inobedientiam ab vnitare ecclesie facta: vt colligitur ex verbis beati hieronymi super epistolas ad gala- thas: q̄ ponūtur in. c. inter heresim. 24. q. 3. Hanc schismatis definitio- nem tanq̄ prestantiorē amplectitur hosti. in summa ti. de schismaticis. S. quid sit schisma. schismatici autem volentes dei ecclesiam discinde- re: peccant in fide quo ad articulum illum: et vnā sanctam ecclesiaz catholicam. ad hoc. 24. q. 1. c. aduocauit cū quatuor capitulis precedē- tibus. Verbū autē schisma grecum est: qđ latine scissuram dicit vt. c. schisma in prin. 24. q. 1. Cū enim fides catholica et ecclesia vna sit: vt late in precedentibus dictus est: si quis ab hac vnitare recedat diuidē- do se a capitate vel connexionē membrorum: diuisus est ⁊ schismaticus. Vestimentum namq; domini ideo scissum non fuit / sed de eo sor- titi sunt io. 19. quia ecclesia scindi nō debet sed tota in vnitare consistit vt dicit tex. in. c. sicut dñi vestimentū. 16. q. 7. Unde augustinus post glo. in preallegato. c. 19. Merito inquit vestis qua significatur eccle- sia de super contexta perhibetur inconsutilis autē: ne aliquando dis- suatur. et ad vnum peruenit: qui in vnum omnes colligit. hec ille. Cō- tra illos vero qui tunicam domini diuidere conātur se ab ecclesie vni- tate diuidentes: insurgit ⁊ exclamat idem Augustinus in epistola ad seuerinū dicens. quasi diuisores vestimentorū domini esse vultis ⁊ tu- nicam illam charitatis desuper contextam quā nec persecutores eius diuiserūt tenere cum toto orbe non vultis. et beatus ciprianus in epi- stola de vnitare ecclesie Quis (inquit) sceleratus ⁊ perfidus / quis sic discordie furore vesanus: vt aut credat scindi posse: aut scindere au- deat vnitare dei / vestem dñi / ecclesiam christi? monet nos ipse in euā- gelio et docet dicens. erit vnus grex ⁊ vnus pastor. hec ille. Et idem ciprianus in epistola ad corneliū ita dicit. Nec aliunde nata sunt schis- mata / quā cū sacerdoti dei non obtemperatur / nec vnus in ecclesia sa- cerdos ⁊ ad rēpus iudex christi vice cogitatur: cui scđm magisteria di- uina obtemperaret fraternitas vniuersa: non discidio vnitatis christi ecclesiam scinderet. Et idem ciprianus in epistola ad forentiū sic ait: Inde enim schismata sic oriuntur dum ep̄s qui vnus est ⁊ preest: sup

Cleſtis domini.

Tertia pars.

ba quorūdam presumptione contēpnitur/et homo dignatiōe dei ho-
noratus indignus hominibus indicatur. Et idē ciprianus in episto-
la ad gratianum. Hec (inquit) sunt hereticorum initia et ortus atq̃
conatus schismaticorū male cogitantium: vt sibi placeant: prepositus
superbo tumore contēpnat: sic de ecclesia receditur: sic altare prop̃ha-
num foris collocatur: sic contra pacem christi ⁊ ordinationē atq̃ vni-
tates rebellatur. Hec ille. Cuius sentētie adheret pelagius papa in. c.
non vos. 23. q. 5. dicens Quisquis ab apostolicis diuisus est sedibus:
in schismate esse non est dubium. Nam vt inquit calistus papa in. c.
non decet. 12. di. non decet a capite membra discedere: sed iuxta scri-
pturę testimoniū/omnia mēbra caput sequantur de cōsecra. di. 3. c. ce-
lebritate de prescriptio. c. cuz nō liceat. itaq̃ ab vnitatē ecclie recedere
nullo modo licet vt inquit ciprianus. c. loquitur 24. q. 1. Ad idē faciūt no-
tabilia verba beati gregozij in. c. preceptis. 12. di. vbi dicit preceptis
apostolicis non dura superbia resistatur: sed per obediētā que a san-
cta Romana ecclesia ⁊ apostolica auctoritate iussa sunt: salutifere im-
pleantur: si eiusdem sancte dei ecclesie que est caput vestrū cōmunio-
nem habere desideratis. non nouū aliquid presenti iussione precipi-
mus: sed illa que olim videtur indulta firmamus. Cum nulli dubium
sit qd non solum pontificalis causatio: sed omnis sancte spei romane
ecclesie ⁊ religiōis relatio ad sedem apostolicā quasi ad caput omnium
ecclesiarū debuit referri: et inde normam assumere: vnde assumpsit ex-
ordium: ne caput institutiōis videatur omitti. Cuius auctoritatis san-
ctionem omnes teneant sacerdotes qui voluerint ab apostolice petre
(super quā christus vniuersalē fundauit ecclesiam) soliditate cōuelli.
Si quis hec apostolice sedis precepta non obseruauerit: percepti ho-
noris esse hostis non dubitetur. Ad idē. 93. di. c. obediētā vbi dicitur
q̃ summo pontifici ea debetur ob omnibus obediētia: vt nulli li-
ceat ei communicare/ cui pro actibus suis ipse inimicus extiterit: nec in
ecclesia esse poterit: qui eius cathedram deserit. Ad idē. c. rogamus.
24. q. 1. vbi dicitur q̃ nulla est sedes que apostolice ⁊ romane sedis di-
ctioni subiecta non sit: nec ab eius obediētia ⁊ dispositione vos deui-
are oportet ad quā cuncta maiora ecclesiastica negocia visa sunt referri.
Ad idē verba Chrysostomi in. c. alligant. 26. q. 6. vbi inter cetera
dicitur. Qui autē superiori obedire non vult: quomodo implet il-
lud/ principem te cōstituerunt: esto inter eos tanq̃ vnus ex illis. Quo-
modo tanq̃ vnus ex illis manet: qui inter obediētes inobediens: in-
ter subditos rebellis existit. Lerte probat se ex illis nō esse: qui renuit
ex obediētibz vnus esse. Ad idē. c. cūcta per mūdū vbi oēs homi-
nes mundi summo pontifici obdīre tenentur. et in extrauagante: vnā
sanctam: de qua supra habita est mentio. qui autē non obediērit vel

c v

Tertia pars.

se ab eius obedientia subtraxerit: schismaticus erit. Et quibus omnibus colligitur quod non parere preceptis romani pontificis cum rebellionem: cum et pertinaciter quis precepta contemnit et iudicium superioris subire recusat: constituit schismatis rationem: ita notate declarat beatus thomas. 2. 2. q. 39. ar. 1. in solutione. 2. argu.

De schismate datan et abiron.

De schismate tribuum israel.

Sacerdotium legis veteris.

Contra discedentes a papa.

Schisma quid est

Pater hoc ultra predicta in schismate quod chore datan et abiron cum alijs complicibus fecerunt: quod inde ortus est: quia subesse noluerunt moysi et aaron summo sacerdoti: ut habetur numeri. 16. late per iosephum antiquitatis iudeorum. li. 4. c. 2. Item patet ex schismate quod decem tribus fecerunt: eo quod rege suo contempto: alterum sibi constituerunt. scilicet hieroboam: ut habetur regum. 3. c. 12. Sicut ergo tunc discedentes vel se diuidentes a summo sacerdote vel rege schismatici reputabatur: et schismaticorum penas luebant: sic et multo magis idem dicendum erit de illis qui a papa discedunt eum contemnentes: cum sacerdotium legis veteris sit figura christi sacerdotis summi legis noue/ eiusque vicarij secundum apostolum hebreorum. 7. et traditur in. c. translato de constitutio. dixi supra. §. precedenti prope finem. Discedere enim a papa ecclie capite: est discedere ab unitate ecclesie: ut ex predictis satis patet/ et colligitur ex his que dicit apostolus Colossen. 2. Inflatus sensu carnis sue et non tenens caput/ ex quo totum corpus per nexum et annexiones administratum et constitutum/ crescit in augmentum dei. Hoc autem caput est christus: cuius vicem in ecclesia gerit summus pontifex: ut sepe dictum est. Ideo schismatici dicuntur qui subesse rennuunt romano pontifici et qui membris eius sibi subiectis communicare recusant: ita dicit sanctus thomas. 2. 2. q. 39. ar. 1. in solutione. q. in fine/ est bonus text. in. c. schisma. 24. q. 1. schisma quidem diuisionem importat/ charitatis unioni oppositam. vnde schismatici illi dicuntur: qui concordiam non seruant in ecclesie obseruatione ne ecclesie prelati obediunt/ volentes per se ecclesiam constitutere singulari. isti quidem a principio peruersum dogma non habent sed ab ecclesie fundamento recedentes/ in vaniloquium vertuntur et peruersum aliquod confingunt et sic in fine in heresim labuntur: vnde Hieronymus inquit quod heresis et schisma differunt sicut genus et species. Ista sunt notanda verba beati thomae. 4. di. 13. q. 2. ar. 1. q. 1. in solu. 2. argu. vult allegare hieronymum super eplam ad galathas cuius verba transcribit gracianus in. c. inter heresim. 24. q. 3. vbi littera dicit. Inter heresim et schisma hoc esse arbitror: quod heresis peruersum dogma habeat: schisma post episcopalem decessionem ab ecclesia pariter separatur: quod equidem in principio aliqua ex parte intelligi potest diuersum. Ceterum nullum schisma est nisi sibi aliquam heresim confingat ut recte ab ecclesia recessisse videatur. hec ibi. Et augustinus in libro contra faustum distinguens inter heresim et schisma

Tertia pars.

ita dicit. Schisma est eadem opinatē ac eodem ritu colentē quo ce-
teri: solo congregationis delectari discidio. Heresis vero diuersa opi-
natur ab his que catholica credit ecclesia, hec ille. Schismatici ergo
dissensionibus suis iniquis/a fraterna charitate dissolunt: quāuis ea
credant que credimus: vt ait Augustinus in libro de fide ⁊ simbolo:
et in libro cōtra donatistas. Non enim sufficit fides sola in formis ad
hoc quod quis in ecclesia christi esse dicatur: sed requiritur q̄ maneat
in vnitāte ecclesie: que attenditur ex ordine ad caput ecclesie: vt supra
dictū est/et ita q̄ subsit iuxta christi ordinationē capiti ecclesie. Ro. pon.
hoc est q̄ dixit beatus Ciprianus in quadā epistola et habetur in. c.
deniq̄. 7. q. 1. vbi formaliter inquit. Q̄d nō eundē quem nos deus pa-
trem eundē filium eundē spiritū sanctum nosse dicuntur. s. schismati-
ci: nec hoc tales adiungere potest. Mas ⁊ chore datan et abiron cum sa-
cerdote aaron ⁊ moyse eundem deū nouerant pari lege ⁊ religione vi-
uentes: vnum ⁊ verū deū qui colendus atq̄ inuocādus fuerat inuoca-
bant: tñ q̄ loci sui ministeriū transgressi/et cōtra aaron sacerdotē/qui
sacerdotiū legitimū dignatiōe dei atq̄ ordinationē p̄fecerat: sacrificā-
di sibi licentiā vendicarūt: diuinitus percussi/penas statim pro illicitis
conatibus penderunt: nec potuerunt rata esse ⁊ proficere sacrificia ir-
religiose et illicite et contra ius diuine dispositionis oblata. hec ibi.
Que verba sunt satis notanda ⁊ ad propositū nostrū valde accomo-
data: decidunt enim q̄d licet huius schismatis auctores fauctores et
auxiliatores fidem teneāt quā romana tenet ecclesia eamq̄ colant/et
sequantur/habeantq̄ aliquas occasiones quibus a Romani pōtificis
obedientia recedant. s. p̄tensam ecclesie reformationē tam in capite
quā in mēbris satis his tēporibus necessariam: nichilominus tamen
schisurā et diuisionē faciunt in ecclesia dei: ab ipso ecclesie capite chri-
sti vicario temerarie recedentes: vnde schismatici sunt ⁊ schismaticoz
pena veniūt puniendi. Q̄d etiā apertissime sentit beatus Hieroni-
mus ad damasum papā scribens/ cuius verba refert Gratianus in. c.
quoniā vetus. 2. q. 1. prope finem vbi inter cetera dicit. Cum successo-
re piscatoris ⁊ discipulo christi loquor/ ego nullū premiū nisi christus
sequēs: beatitudini tue idest cathedre s̄cti petri cōmuniōe cōfortior.
super illam petrā fundatā ecclesiam scio. Quicūq̄ extra hanc domū
agnū cōedit: prophanus est. Si quis in archa noe non fuerit: peri-
bit regnante diluuiō ⁊ infra. quicūq̄ tecū non colligit: spargit: hoc
est qui christi non est: antichristi est. hec ibi. que sumuntur ex his que
christus in euāgelio dixit luce. 11. Qui mecum non est: contra me est.
et qui mecum non colligit: spargit. Ex quibus v̄bis patet neminem
christianum posse neutralem esse schismatis tempore: cum omnes de-
beant ecclesiam ⁊ caput eius sequi. ille ergo qui eā non sequitur/ etiā

Nota contra neu-
trales.

Tertia pars.

ex aliqua colorata occasione: contra eam esse censetur: et quo ab eius capite discedit: quauis eandem habeat fidem quā alij vt supra dictus est. non est ergo licitū immo dānatū obedientiam et reuerentiā ecclesie eiusq; capiti aliquo modo subtrahere/ dissimulādo/dilatādo/expectando: vel neutri partiū adherend osuspēdendo forsan vsq; ad futurū euentum. ad hoc bonus textus in. c. non nos. 23. q. 5. teneant ergo tales si placet fidem nostrā: nichilominus tamē schismatici sunt: et vt tales merito puniendi. Idem in effectū voluit ambrosius super epistolā ad thitū. c. 5. Scribo (inquit) tibi vt scias quomodo ecclesiā ordines: que est domus dei vt cum totus mundus/dei sit ecclesia: tamē domus eius dicatur/cuius rector hodie est damasus: mundus namq; priuacionis est diuerso turbatus errore: ideo illic necesse est dicatur esse domus dei et veritas: vbi scđm voluntatē suā timetur. hec ille. Et beatus hieronimus scribēs ad damasū papā vt habet in. c. hec est fides. 24. q. 1. Hec est (inquit) fides beatissime pater quā semper tenuimus in qua si minus perite aut parū caute forte aliquid positū est: emēdari cupimus a te qui petri sedem et fidem tenes. Si autē hec nostra confessio apostolatus tui iudicio cōprobatur: quicumq; me culpāre voluerit: se imperitū vel maliuolū vel etiam non catholicū sed hereticū comprobabit. Hec hieronimus vbi supra/sentiens vnum admiratiōe dignū/qđ in his que fidei sunt: solum Romano pontificem spectat diffinitio/et ipso approbante/non est qui reprobare queat: super quo tamē amplius esset cogitandū: omitto qz non est presentis speculationis. Ab ipso ergo Romano pontifice christi vicario ecclesie capite et plenitudinē potestatis habēte: non licet cardinalibus subpretextu reformationis ecclesie/temerarie recedere. in tantum est enim attributa pape plenitudo potestatis: qđ cardinales et alij fratres sui non debent erigere calcaneū contra eum: quia monstruosum esset/ qđ subditi habeant potestatem in dominos. ff. de mino. l. minor autem magistratus de mayo. et. o. c. cū inferior. Qđ si fieret: vestis domini inconlutilis: passa fuisset scisuram/ vel sectionem. ita dicit hosti. quauis cardinalis esset in. c. per venerabilē. §. Sane qui filij sunt legitimi. Et in signū huius superioritatis rome potius quā alibi voluit dñs ecclesie caput stabilire scđm eum vt latius retuli supra. §. 4. partis secūde. vnde cardinales alijq; prelati discedētes ante tempus ab obediētia apostolice sedis etiam si papa dicatur hereticus: dicuntur schismatici et vt tales sunt puniendi: vt est textus in. §. hinc autē. 17. di. et ibi notat dominicus dicens hoc facere cōtra cardinales qui recesserunt a ciuitate pisana antequā gregorius duodecimus fuisset depositus a cōcilio pisano. refert Jo. de anania in ru. de schismaticis. pe. co. et pēpositus alexandrinus in dicto. §. hinc autem. Cum autem cardinales illi de

Cōtra cardinales

Tertia pars.

quibus agimus se diuiserint ab ecclesie vnitare: que in duobus consistit. primo in membrorum ecclesie: idest fidelium ad inuicem conexione. secundo in eorundem ordine ad vnum caput christi. scilicet vicarium: inde merito infertur necessarioque concluditur schismaticos fore et vt tales iuste fuisse punitos qui summo pontifici subesse membrisque ecclesie subiectis communicare noluerunt. A cardinalibus enim hoc schisma principium habuit: sicut et omnia preterita si recte examinetur: vt firmat beatus hieronimus dicens: veteres perscrutans historias inuenire non possumus alios scindisse ecclesiam dei et de domo domini in populos se duxisse: preter eos qui positi sunt domini sacerdotes et prophete idest speculatores: hi veritatur in laqueum tortuosum ponentes scandalum in omni loco. hec habentur in. c. transferunt. 24. q. 3. vt enim inquit Augustinus: sunt in ecclesia quidam prepositi de quibus apostolus dicit: sua querentes non que iesu christi. quid est sua querentes: non christum gratis diligentes: non deum propter deum querentes: temporalia commoda consequentes: lucris inhiantes: honores ab hominibus appetentes. 8. q. 1. c. sunt in ecclesia. Contra hos inuehit ezechiel. 34. ve inquit pastoribus que pascebant semetipsum qui scilicet propter propria commoda perniciose suscitant schismata in ecclesia dei. Rex autem francorum huius schismatis auctor vt in casus narratione dicitur: similiter est schismaticus. Sed per nuncios suos ad hoc specialiter deputatos coram Leone papa moderno confessus est abiurans (sicut predicti cardinales fecerunt) et detestans quicquid in pisano conuenticulo actus est: approbans omnia et singula que in lateranensi sacro concilio generali acta et decisa fuere. Unde tam de rege francorum quam de cardinalibus predictis non est amplius insistendum: cum ipsi sua sponte et voce delictum suum confessi sunt: erroris veniam postulantes. itaque contra suam confessionem non sunt amplius audiendi vt. l. generali ter. c. de non in. pe. c. per tuas de proba. De rege autem et de regina nauarre similiter dicendum est: quod schismatici sunt ex eo quod regi francorum schismatico se iunxerunt fedusque cum eo inierunt et contra summum pontificem conspirarunt: ita vt merito de eis dici potest illud psalmi. 2. transumptiue in. c. si ecclesia. 23. q. 4. Astiterunt reges terre et principes conuenerunt in vnum aduersus dominum et aduersus christum eius. fautores enim adherentes et sequaces schismaticorum: schismatici sunt et vt tales merito puniendi: vt dicit textus in. c. vno de schismaticis li. 6. similiter sunt lese maiestatis rei: vt dico infra parte. 4. §. i. sunt enim cooperatores in delicto et per consequens pari pena sunt puniendi vt. c. i. de offi. de. c. sicut dignum de homicidio. l. quoniam multa. c. ad legem iuliam de vi. publica. glo. nota. in cle. i. de penis in verbo defensauerit: cum concordatis. unde quicquid iuste potest fieri contra principales: potest etiam contra adherentes et complices vt in preallegatis iuribus. tenet expressis Asten

Conclusio.

De rege francorum.

De rege nauarre.

Tertia pars. §. I.

sis in suma li. 2. ti. 64. ar. 7. co. 2. facit. l. non dubito. ff. de captiuis. de quo latius in quarta parte. §. 3. dicemus.

Non obstat predictis textus in preallegato. c. vno. §. nichilominus omnes de schisma. li. 6. vbi fautores et auxiliatores schismaticorum solū modo excommunicantur: quia scđm archi. et alios illa decisio fuit reuocata per Benedictū vndecimū. vel aliter et forsan melius ibi Bonifacius octauus expressis nominibus principalium delinquentium: eorum fautores et sequaces deducit in processu et sententia sub generalitate: et sic nominibus non expressis. quod an fieri possit de iure satis est dubium vt tradit per Inno. et alios in. c. certificati et in. c. in nostra de sepul. scđm pe. de ancha. in. d. c. vno. in. 3. notabili. vnde merito fuerunt leuius puniti. In casu aut nostro processus particularis factus est contra predictos regem et reginā nauarre tanq̄ contra schismaticos et lese maiestatis reos: iccirco sicut tales merito fuerūt puniti: vt ex predictis satis patet. et colligitur ex quadā extrauagāte Clementis quinti incipiente ad certitudinē que hodie repetitur sub ti. de sen. ex. de qua infra in quarta parte. §. 1.

§. I.

Oppositio.

An metus perditionis bonorum excuset.

Nec eos excusat dicere qđ ipsi nunq̄ discesserunt ab ecclesie vnitatem immo fidem nostram semper tenuerunt ipsumq̄ iulium papā vt ecclesie caput coluerunt et venerati sunt. si autem regi francoꝝ pape resistenti adhaeserūt: non quidem ea intentione: vt papā lederent vel ei resisterēt: sed potius ne bona sua que in regno francie et prope tenebāt perderēt: puta dominium de bearne et ipsumet regnū nauarre. Unde non videtur sibi imputandū ad schisma/etiam si indirecte pape resistent: cum sua principalis intentio fuerit bona sua conseruare et illa non perdere. Non enim omnes resistentes pape quocumq̄ modo sunt schismatici: sed illi qui per spontaneam intentionem ac manifestam rebellionem et eius iudicialis sententie recusationem ipsū nō recognoscēdo vt caput ecclesie: sed si per alicuius comodi temporalis afflictionem vel periculi euitationem resistat quis preceptis pape et non obediat: talis etsi grauitur peccet/ non tamen dicitur schismaticus: ita dicit archiep̄s flo. 3. parte. ti. 23. c. 4. §. II. incipit de schismaticis. Ad cuius confirmationem facit qđ notanter voluit idem archiep̄s flo. 2. parte. ti. 12. c. 6. vbi post Ray. dicit qđ si fidelis fides mente teneat: aliquē tamen actum infidelitatis facit/puta si reuerentiā idolis exhibeat propter amorem mulierum/ sicut fecit salomon dijs suarū vxorū: vt habetur. 3. regū. c. II. transumptiue. 3. q. 7. §. salomon et. 32. q. 4. c. salomon: non propter hoc apostata vel hereticus iudicandus est. hoc voluit raymundus in suma. I. parte. ti. de apostatis. §. circa istas apo

Tertia pars. §. I.

stasias licet non ita late loquat vbi dicit: qđ si aliquis christianus resideret in ciuitate sarracenorum et profiteretur machumetum nuncium esse dei sicut machometi faciunt ad laudem et venerationem illius que colunt et venerantur pro sancto: vel osculatur sepulchrum almaodi quasi ex reuerentia ac si esset sanctus: vel in publico se gerat pro sarraceno: et in occulto pro christiano et hec faciat verbo tantum vel profiteatur propter metum: sed in corde in nullo deuiat a fide: nec dicit eum apostatam nec hereticum: nec excommunicatum: peccat tamen mortaliter quam tunc sit metus vt ibi per eum. Idem ergo dicendum de eo qui ex alia causa vt puta libidinis aliquid illicitum et prohibitum fecit vt de adoratione idolorum diximus. Ad hoc bene facit glosa nota. scđm abbatem ibi in. c. tuaz in verbo signatos in fine de priuile. que singulariter vult: qđ qui libidinis causa simulat se monachum: non obligatur ad monachatum saltem in foro conscientie. bene facit. c. tua de sponsa. Integritas ergo intentionis magis quam factum in hoc attenditur. pari ratione idem videtur in casu de quo agimus. Presertim cum hoc faciat iusto metu ducti. s. ne perdant honorem et bona sua vel eorum maiorem partem. metus enim perditionis omniumque rerum vel maioris partis: reputatur iustus vt. l. i. c. si non iussu principis et. l. pe. c. qđ metus causa. c. abbas. eo. ti. scđm inno. in. c. cum dilectus eo. ti. super verbo mortis. Idem tenet hosti. in suma eo. ti. §. qualiter metus ver. inuenio tamen allegat. l. propter litem. ff. de excusa. tu. habetur insti. eo. §. item propter litem. bene facit textus in. l. fi. c. de reno. dona. metus ergo perditionis patrimonij reputatur iustus sicut timor damni in persona vt dicit bal. in. l. non est verissimile. §. si fenerator. ff. qđ metus causa. et in. l. interpositas. c. de transactis post Lynum et alios antiquos. Et inde est qđ timor perditionis instrumentorum omnium bonorum vel maioris partis ipsorum: est iustus metus sicut quando infertur timor mortis vel pena capitalis. ita dicit bal. in. l. isti quidem. §. si is. ff. quod metus causa. Unde si potestas vel tyrannus dicit facias michi instrumentum mille florenorum vel alterius promissionis alias venias ad comburendum domum tuam: reputabitur iustus metus scđm qualitates personarum et rescindetur instrumentum si metus imminerebat sicut rescinderetur si esset metus mortis vel corporis cruciatus. ita dicit Bal. in. d. l. interpositas. et sequuntur alij moderniores reputantes hoc valde notabile. Sequitur etiam vitalis in libro clausularum in clausula de metu rerum. et inde est qđ si vassalus copulasset amicitiam cum inimicis domini iusto timore ductus: excusaretur a perditione feudi. ita notanter ad propositum dicit martinus de laude in. c. i. in ti. quibus mo. feudum amittitur libro feu. quem refert et sequitur Jacobinus in tractatu feudozum. fo. 31. co. 3. v. quinta causa principalis. alias in parte dictique

Tertia pars. §. 2.

vassalli promiserunt non cōmittere felloniā co. 3. mouētur ipsi per textum notabilē in. l. nouissime. ff. quod falso tuto. aucto. vbi ille qui cuz tutor non esset: si cōpulsus aut metu ne compelleretur auctoritatē ac cōmodauerit: excusatur. quē textū bal. ibi trahit ad multa de quibus ibi per eū. Si enim rex ⁊ regina non adhererent regi francoꝝ pro vt rex sibi precepit vel saltem rogauit: indignatus caperet eis dominiuz de bearne: quod intra regnū gallie vel prope consistit. et consequēter honoris periculum incurrerent. Periculum autez honoris equiparatur periculo vite vt sentit Bar. in. l. vt vim. ff. de iusti. et iure. Unde glosa in. §. suspectus in ver. ob culpaz iusti. de suspectis tutori dicit qđ sicut culpa non equiparatur dolo: vbi agitur de periculo vite: ita vbi agitur de periculo honoris: qđ est notanduz. bene facit textus in. l. julianus. ff. si quis ommissa causa testamē. cuz dicit. non enim caret dolo pater qui honore proprio ommissio propter cōpendium alienā institutionem maluit. Unde metus regis superioris et tante potētie: iustus reputabitur: cum presertim solitus sit male tractare non obtemperantes: vt volunt docto. bar. et alij in. l. que onorande. ff. quarū rerū actio uon datur per Abb. et alios in. c. causam matrimonij de offi. de. et in c. si. qui clerici vel vouētes. notatur in. l. ad inuidiā. c. qđ metus causa/ et in pluribus alijs iuribus vulgaribus. Ista ergo videntur reges ipsos a schismate excusare et consequenter a schismatis pena.

§. 2

Schismaticoz genera.

Ad ista enim faciliter responderi potest:

Nā scđm Augustinū in libro de questionibus euangelioꝝ: tria possunt distingui genera schismaticoꝝ. Aliqui enim sunt schismatici intentione nō operatione: quicumq; enim ita inuident bonis vt querāt occasionē excludendi eos vel crimina sua sic defendere parati sunt si obiecta fuerint vel probata: vt etiam conuenticuloꝝ segregationes vel ecclesie perturbationes facere cogitent: itaz schismatici sunt: et ab unitate ecclesie corpe decisi: etiaz si non inuentis occasionibus aut occultis factis suis sacramēto ecclesie corporali cōuersatione sociētur. Aliqui vero sunt schismatici operatione/ sed non intentione: quia per se non intendunt se ab unitate ecclesie diuidere: propter tamen aliquod cōmodū teporale cōsequendū vel periculū euitandum cōuenticuloꝝ segregationes faciunt: ac per hoc schisma incurrunt et schismatici cēseri debent: Quia sicut volūtas coacta vel mixta volūtas est: vt. c. merito queritur. 15. q. 1. cum cōcoꝝ. ibi positus in glo. super verbo vult et phus hoc probat. 3. ethicoꝝ: sic effectus sequens ex causa per accidēs/ effectus est. Sed aliqui sunt schismatici intentione ⁊ operatione. Ista sunt notanda verba augustini de anchona in libro de potestate eccle-

Tertia pars. §. 2.

He. q. 26. ar. 1. in corpore questionis / refert et sequitur archiepiscopus floren. 3. parte. ti. 23. c. 4. §. 12.

Ex quibus omnibus patet qd rex et regina nauarre et si rectam fidē nostram teneant et sequantur ipsumq Romanum pontificem in caput ecclesie recognoscant: propter metū tamen regis francozum ⁊ perditionis honoris vel bonorum ꝑ francozū regi adheferunt: sed usq cū eo inierunt contra ecclesiam romanam Romanumq pontificem: nō excusant a schismate nec a lese maiestatis crimine. quia ꝑ nullo metu mundi debuissent a veritate ⁊ vnitate ecclesie eiusq capite discere: et peccatum inobedientie cōmittere: vt est textus valde singularis ⁊ ad propositū nostrum satis accomodatus in. c. correcta. 24. q. 1. vbi iulius papa orbis episcopis scribēs sic ait. Nolite ꝑpter vllā perturbationē recedere a recta fide ⁊ ab apostolico tramite: sciētes qd iuxta saluatoris sententiam beati sunt qui persecutiones patiūtur propter iusticiā. facit. c. quecūq eadem cau. et. q. ibi dum dicitur. vinculis peccatorum absolui non possunt qui a societate petri quomodolibet se segregauerint. Ecce dicit quomodolibet vt omnē causam etiā iustū metū cōprehendat. nulla ergo animi perturbatio nullusq metus excusat discedētem ab ecclesie vnitatem ⁊ romani pontificis obediētiam cui vrgente fide obedire omnes cogimur vt late in precedentibus dictum est. ecclesiam enim christi que non litigiōsis opinionibus fingitur: sed diuinis attestationibus comprobatur: propter quemlibet hominē relinquere non debemus: quia bonū est cōfidere in domino / quā cōfidere in homine. psal. 117. Ita dicit beatus augustinus in libro de correctiōe donatistarū ad bonifacium. c. 3. Propter metum ergo regis francozum: nec propter timorē perditionis bonorum: rex et regina nauarre non debuerunt ecclesiam sanctam immaculatam afflictam indefensam relinquere: eiq impudenter ⁊ inuerecunde terga dare cū tam graui animarū suarū damno ⁊ periculo. Nemo enim iustus esse potest quā diū ab ecclesie vnitatem respectu capitis vel membrorū est separatus: vt inquit Apostolus ad ro. 12. Quēadmodum enim membrum si precipitatur ab hominis viui corpore: non potest tenere spiritum vite: sic homo qui precipitatur de christi iusti corpore: nullo modo potest spiritum tenere iusticie etiam si figuraz membri teneat quam sumpsit in corpore. Ita dicit augustinus in libro de correctione donatistarum ad bonifaciū comitē: trāscribitur ꝑ Gracianū. 23. q. 7. c. quēamndū: nullus enim metus excusat a peccato. c. sacris de his q vi metusue cau. fiunt. Ad hoc nos monet saluator Mathei decimo caplo. Nolite inquit timere eos qui occidunt corpus: animā autē non possunt occidere: Sed potius timete eum qui potest animam ⁊ corpus perdere in gehēnaz: Vbi chrisostomus non solum ille preditor est veritatis: qui transgre-

Metus non excusat a schismate.

Tertia pars. §. 2.

diens veritatem palam pro veritate mendatiū loquitur: sed etiā ille q̄ nō libere veritatē pronūciat: quā libere pronūciare oportet: aut nō libere veritatē defendit/ quā defendere cōuenit. hec ille. Et habetur in c. nolite timere. II. q. 3. vnde Augustinus ad casulanū. Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatē occultat: iram dei super se prouocat: habetur in. c. quisquis. II. q. 3. Sepe enim rectores improvidi humanas ammittere gratiā formidantes: loqui libere recta pertimescūt. Et ait gregorius in. 15. sui pastoralis et habet in. c. sit rector. 43. di. Metus ergo perditionis vite/honoris/vel rerū non excusat a peccato vt dictis iuribus. Unde marcellinus papa q̄ adeo fuit a paganis cōpulsus: vt templū eorū ingressus grana thuris super prunas imponeret: sed illa cōpulsio eum ab heresi non excusauit vt dicit tex. in. c. nūc autē. 21. di. Nec similiter excusatur pilatus qui xpi innocentiam agnoscens ne cesaris indignationē incurreret: et officium honoris/quod ab eo tenebat/ sibi subtraheret: christum cruci affigi fecit. Contra hos exclamat beatus Gregorius. 19. li. moralium dicens. Omnes huius seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt: in celestibus debiles: nam pro temporali gloria vsq̄ ad mortem desudare appetūt: et pro spe perpetua nec parum in labore quidem subsistunt pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant: et pro celesti mercede vel remissi verbi ferre cōtumelias recusant. terreno iudici toto etiam die assistere fortes sunt: in oratione vero corā dño vel vnius hore momento lassantur: sepe nuditatem deiectionem famē pro acquirendis diuitijs atq̄ honoribus tolerant: et earū rerum spe se per abstinentiam cruciant: ad quas adipiscendas festinant: superna autem laboriose querere tanto magis dissimulant: quāto magis ea retribui tardius putant. Hi itaq̄ quasi malarum arborum more deorsum vasti sunt/sursum angusti: quia fortes in inferiora subsistunt: sed ad superiora deficiunt. atq̄ contra ex qualitate palmarum designatur proficiens vita iustorum: qui nequaquā sunt in terrenis desiderijs fortes et in celestibus debiles: sed longius atq̄ distantiū studiosos magis deo se exhibent q̄ seculo fuisse meminerint et cetera que sequuntur habentur in. c. omnis. 47. di. Potius enim debet quis omnia mala pati q̄ mala consentire vel malum facere. c. sup eo de vsuris. c. eos. 4. di. et dicto. c. ira ne. 32. q. 5. Satius quidem est fame mori q̄ idolaticis vesci: vt ait Augustinus in libro de bono coniugali transcribitur in. c. sicut satius. 32. q. 4. de iure enim canonico vel de iure diuino metus etiam iustus: qui potuit cadere in constantem virum vel mādātū domini vel superioris: non excusat: q̄ potius debet quis cōseruare vitam anime q̄ corporis. nam cōmitendo peccatū mortale/ moritur anima: sustinēdo vero gladium/ moritur corpus. Quinimmo vir perfectus potius debet pati mortem corporalem: q̄

De marcelino.

De pilato.

Contra negligentes res spirituales

Metus non excusat a peccato.

Tertia pars. §. 2.

peccatum veniale committere. Quia peccatum veniale opponitur feruori charitatis vt traditur per glo. in probemio li. 6. Vir autem perfectus magis debet eligere corporis interitum caduci et mortalis: quam feruorem charitatis quam habet in deum perdere bene facit quod notat in. c. que rit. et. c. nequis. 22. q. 2. ita dicit abb. per illum text. in pallegato. c. sacris. Hinc est quod clerici non seruantes interdictum ad metum vel compulsionem superioris: non excusantur. Ita notat decidit do. cardi. in cle. grauis de sen. exco. in. 7. q. pro quo allego textum expressum cuius ille non fuit memor in. c. si. de exce. prela. et istud teneo quicquid dixerit Bal. in. l. nouissime. §. 1. ff. quod cum falso tutore. Hinc etiam est quod si habens uxorem de adulterio suspectam precipit seruo vel familiari: quod eam interficiat/alias minatur sibi mortem: Seruus non debet parere: et si pareat et occidat: non excusatur ab homicidio. ita notanter decidit abbas in. d. c. sacris co. 2. reprobata opinione Lyni et aliorum in. l. 1. c. vnde vi. et bal. in. c. 1. §. iniuria de pace iura. fir. et modernorum in. c. 2. de homicidio: qui contrarius tenebant. Hinc est etiam quod si accusatus vel inquisitus de delicto positus in tormentis: tormentorum metu confiteatur delictum: quod non commisit: et ex hac causa decapitatur/ nisi hoc in extremo saltem vite renouauerit/ videtur in peccato mortali decedere: et consequenter ecclesiastica carebit sepultura. ita mirabiliter decidit Abb. in. c. ex parte. 2. de sepul. in prin. et videtur satis rationabile: nam sicut non licet falsum dicere testimonium contra alium vt in c. 1. de crimine falsi: ita nec contra seipsum: sicut dicimus in simili de occidete se ipsum: vt. c. sicut non licet in primo. 23. q. 5. Idem de clerico percussente se ipsum: nam incidit in excommunicatione ac si alium clericum percussisset vt tenent docto. in. c. contingit in primo de sen. exco. et ibi Abb. in quarto notabili/ idem tenent docto. in. c. 1. de vita et honestate clericorum. li. 6. quos refert et sequitur matheus in tractatu de extensione in riu co. ante pe. Idem tenet iacobus doctor antiquus in. §. iuris precepta instituta de iusti. et iure prout refert ibi io. fabri ad hoc bonus text. in. c. si quis absciderit. 55. di. vbi dicitur quod si quis amputauerit sibi virilia: non fiat clericus: quia sui est homicida: et dei conditioni inimicus et sibi per prepositum alexandrinum. Idem dicendum est de eo qui in iudicio constitutus metu pene veritatem negat: nam iste eodem modo grauer peccat secundum abb. in. d. c. ex parte. et in. c. 1. post prin. de testibus cogendis. Inducit ad hoc quod voluit bar. in. l. relegati in prin. ff. de penis vbi dicit quod si aliquis est iuste ad mortem damnatus et fugit: peccat. Si autem peccat: non debet fugere: immo potius omnia mala pati. Ad hoc glo. notabilis et ibi docto. in cle. pastoralis de reuindi. Hinc est quod testem falsum metus non excusat vt nota. 15. q. 5. c. auctoritatem in glo. magna secundum bal. in. l. data opera. c. qui actu. non po. co. 13.

Contra clericum violantes interdictum propter metum.

Nota illum textum

De seruo aliquod illicitum faciente propter metum domini

De illo qui metu tormentorum falsus confiteatur.

De illo qui propter metum veritatem negat.

Tertia pars. §. 2.

Superiori parendum est.

Ita ergo videtur dicendum in casu nostro ut reges ipsi Navarre potius debuissent exponere se omni rerum et personarum periculo / q̄m cōtra ecclesiam ire. Magis enim debuissent obedire deo ecclesie et romano pōtiffici christi vicario: quā regi francoꝝ. Actū. 5. c. Nam si aliquid mādat procurator et aliud proconsul: obediendus est proconsuli. Et si aliquid mandat proconsul et aliud imperator: obediendus est imperatori / non proconsuli. Ita dicit glo. notabilis. Ro. 13. Est textus et. c. si dñs in. c. qui resistit. II. q. 3. 7 in. c. que cōtra mores. 8. di. Ad idem text. in. l. contra pupillā in fi. ff. de reiudi. vbi is qui ad maius auditorium vocatus est: si litem inchoatas deseruit: contumax non videtur. Quia semper superiori obediendum est / 7 obtēperandū: vt ibi dicitur et in. c. cum teneamur de appella. cum concor. ibi positus. Metus ergo regis francoꝝ vel perditionis honoris seu bonoꝝ vel maioris partis eorum non habuit: Reges ipsos excusare vt clare patet ex iam dictis et tenet expresse hosti. in sūma ti. de peni. et remi. §. quibus 7 qualiter versiculo quid de rapina. vbi dicit: qđ non excusatur quis si dñm adiuuat in bello iniusto propter timorem amittendi feudi vel incurrendi damnū aliud teporale. 32. q. 5. c. ita ne. Cum autem bellū ex parte regis francoꝝ et schismaticoꝝ esset iniustum: vt late in precedentibus dictum est: non debuerunt reges ipsi se confederare cum eis in preiudicium ecclesie / nullusq; metus eos excusare potuit: presertim cum omnis metus abesset: eo qđ sacra vestra maiestas policebatur se eis fauorem et auxilium laturū contra regem francoꝝ et quemcumq; alium volentem eos offendere. Ex quibus omnibus necessario concluditur: qđ tam reges ipsi Navarre q̄ rex francoꝝ et Cardinales predicti eorumq; fautores auxiliatores 7 defensores fuerunt schismatici et lese maiestatis rei et vt tales merito puniendi.

Conclusio.

Finis tercię partis.
Incipit quarta pars.

Quarta pars.

Enc dicamus de quarto

articulo. s. de schismatis grauitate et pena. volens enim deus nobis ostendere quod horrendum et detestabile sit hoc crimē: Phoreathan et Abiron Schismaticos eo quod Aaron summo sacerdoti debitam reuerentiā denegarunt ab eo recedentes: nouo quodam mortis genere eos puniuit: aperies namque terra os suū deuorauit eos cum tabernaculis suis et omni eorum substantia: descēderuntque viui in infernū operti humo: et perierunt de medio multitudinis: vt legitur numeri. 16. c. et psalmo. 105. Preterea cum post mortē Salomonis regis iudeorum regnasset et duodecim tribus israel Roboā eius filius obtineret: decem tribus eū reliquerunt/ feceruntque schisma et adheserunt Hieroboā/ regem eū sibi constituētes. Quas obrem tāta dñi indignatio extitit aduersus illos quod schisma fecerunt: quod demolitus est eos: et dedit in direptionē donec abiceret eos a facie sua: quia dissipatus est israel a domo dauid. Et abdon propheta missus est a dño ad hieroboā ad exprobandum sibi peccatū schismatis/ prohibetur est apud illos schismaticos panē comedere/ et aquā bibere: quod quia non seruauit: morsu leonis in itinere necatus est. Continetur ista. 3. li. regū. c. 13. trāsumptiue in. c. denique. 7. q. 1.

Ex magnitudine autē et grauitate pene qua deus tūc repositis priora delicta puniuit/ et cauēda ac fugiēda mōstrauit: apparet delictorum grauitas. nam pena debet esse delicto cōformis vt. l. respiciendū in principio. ff. de penis et in. c. felix eo. ti. li. 6. cum multis similibus. Quis enim iā dubitauerit hoc sceleratius esse commissus/ quod grauius est vindicatum? vt inquit Hieronimus in. c. non afferamus. 24. q. 1. Unde beatus Augustinus ad emeritū de hoc crimine schismatis ita loquitur. Quamuis autē diuino iudicio pēdatur hoc facinus? lege quod relegisse nō ambigo. inuenies autē Bathā et Abiron hiati terre deuoratos: ceteros omnes qui ei cōsenserunt: igne de medio eorum exeunte cōsumptos. illud ergo scelus ad exemplū deuītandi dominus deus presenti supplicio demonstrauit: vt cum talibus patientissime parcat/ quale ultimo iudicio restaret/ ostēderet. hec ille. Idem licet sub alijs verbis voluit beatus Hieronimus in dicto. c. non afferamus: et Ciprianus in. d. c. denique. Sacrilēgiū ergo schismatis omnia delicta transgreditur: vt inquit Augustinus cōtra eplam parmentā. Quapropter beatus Ciprianus schisma idolatrie comparauit/ refert eum Augustinus li. 4. contra Crescantiū gramaticum: et in epistola cōtra Seuerinum ita loquitur. Quare diuitiores vestimētorum esse vultis et tunicā illā charitatis desuper cōtextā

De schismatis grauitate.

De schismate data.

De schismate tribuum.

Schisma dicitur sacrilegium.

Quarta pars. §. I.

Schismaticus est
hostis.

Conclusio.

quã nec persecutores eius diuiserunt tenere curz toto orbe non vultis? Idem in effectu dixit ciprianus in quadam epistola de vnitae ecclesie cuius supra habita est metio. Quid plura? Schismaticus/alienuis est/prophanus est/hostis est/habere non potest deum patre: qui vniuersalis ecclesie nõ tenet vnitatẽ. Ita dixit iede Liprianus in quadã sua epistola: et habet in. c. alienus. 24. q. 1. Ecce qd schismaticũ dei hostẽ appellat quia tunicã domini incõsultilem: quã pilati milites nõ fuerũt ausi scindere: schismatici xpi crucifixionibus crudeliores effecti scindere conãtur. Quapropter eoz sacrificia tanq̃ inimicorũ deus ipse odit/et proicit: vt inquit Amos ppheta ⁊ habet. c. odi. 24. q. 1. Ex quibus omnibus apertissime demonstratur schismatis grauitas. Nam inter peccata que sũt in proximũ: schisma est maximũ: quia contra spũale multitudinis bonũ ⁊ cõtra christianorũ quietẽ ⁊ tranquillitatẽ vt p beatus tho. 2. 2. q. 39. ar. 2. et per augustinũ de anthona in li. de potestate ecclesie. q. 25. ar. 4. et per archiep̃m flo. 2. parte ti. 3. c. 11. §. 1. et per cardinalem sancti sicuti in li. de potestate ecclesie quarta parte. c. 8. Quibus addo bedam super mathen dicentẽ. Quicumq; ab vnitae fidei vel societate petri apostoli quolibet modo semetipfos segregauerint: tales nunc nec vinculis peccatorum solui/nec ianuas possunt regni celestis ingredi. Nec ille: et reperiuntur ista verba in. c. quicumq; 24. q. 1. Itẽ cyprianus in. c. didiscimus eadem causa et. q. Luncti schismatici quia foris sunt idest extra ecclesiam: spiritum sanctum non habent. Idem reperit in preallegato. c. alienus vt supra retuli. Et cum schisma graue dãnosum periculosum ac detestabile peccatũ sit: graui animaduersione est dignum. Nam scõm mensurã delicti debet esse plagarũ modulus. deutrono. 25. c. et. c. felicitis. §. ceterum de penis. li. 6.

§. I.

Pena schismaticorum.

Pena que pro schismate a iure reperiur imposita est: primo enĩ schismatici ipso iure sũt excoicati. 23. q. 5. de liguribz. c. 2. de schisma. Et cõsequẽter eis cõicandũ non est. c. a nobis de excep. cũ similibz. et merito eis nõ cõicatur: quia per ea q quis peccat: debet puniri: vt dicit Sapiẽtie. 11. c. et. c. quãto. de trãssa. pre. c. literas de re. po. ordi. c. cũ oliz magister de offi. de. c. 2. de rebus eccle. nõ alie. c. pastoralis in fi. de iure patro. c. ad liberandã de iudeis. Cũ aut schismatici ab eccleie ⁊ mẽbroz suoz vnitae ⁊ cõione separẽt se: cõueniens est qd eis non cõmunicetur: vt declarat beatus tho. 2. 2. q. 39. ar. 4. refert et sequitur archiep̃s flo. 2. parte. ti. 3. c. 11. §. 1. co. 2. Cardinalis sancti sicuti in summa de potestate ecclesie. 4. parte. c. 8. De his intelligendũ est quod scribitur numeri. 16. Recedite a tabernaculis hominum impiorũ: qui. s. schisma faciunt: et nolite tangere quod ad eos pertinet ne induamini peccatis eorum ⁊c.

Quarta pars. §. I.

Secundo schismatici puniuntur pena depositionis/privantur enim dignitatibus suis. 23. di. c. In nomine dñi. de scisina. c. vno. li. 6. publicatur etiã eoz bona vt. d. c. de ligurib⁹ ⁊ in preallegato. c. vnico de schismaticis li. 6. Qd̄ sapienter cõstitutũ est. Nã cũ schismatici eorumq; sequaces recusent ecclesie capiti subesse: merito a sua dignitate deponuntur: vt nõ sint aliorũ caput vt per beatũ tho. et alios vbi supra. Et propterea Bonifatius octauus Jacobũ et petrũ de coluna Cardinales schismaticos ab omni cardinalatus comodo ⁊ honore deposuit cõmibusq; beneficijs dignitatibus/ et prelaturis perpetuo priuauit/ reddidit etiã inhabiles ad habenda: cunctis eoz bonis mobilibus et immobilibus/iuribus/actionibus ac iurisdictionibus publicatis/expositis insuper eoz personis capiendis: vt hec latius continentur in preallegato. c. vnico de schismaticis li. 6. Fateor tñ qd̄ benedictus vndecimus eos postea restituit exceptis cõfiscatiõibus/ in quibus nichil immutauit/vt habetur in extrauagãte benedicti: que hodie reperitur inter extrauagãtes cõmunes sub titulo de schismaticis. incipit dudũ bene memorie: per hoc tamen non correxit penas in. d. c. vno cõtentas. Sunt preterea schismatici lese maiestatis rei tanq̄ in suppremuõ oim regũ et principũ regẽ ac principẽ conspirãtes: vt in precedentibus dictum est: et tanq̄ lese maiestatis rei schismatici non habẽt filios in potestate: vt dicit bal. in. l. nam ⁊ cunũ. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris: refert io. de anania in rubrica de schismaticis pe. co. vnde rex ffraꝝ eoz huius schismatis auctor cardinales etiã schismatici/ qui cõtra ecclesiã ⁊ Romanũ pontificẽ cõspirarũt: huius criminis indubitanter rei sunt: vt. l. i. ff. ad legẽ iuliã maiestatis. et. l. quisquis. C. eodes. Rex autẽ ⁊ regina nauarre in hoc crimen similiter inciderũt: eo qd̄ fedus inierunt/et amicitia cõciliarũt cũ rege francoꝝ ecclesie inimico: vt est tex. in. l. 2. ibi aut priuatus ad hostes profugere et in. l. 3. in principio et in. l. 4. ff. ad legẽ iuliã maiestatis: vbi dicitur: qd̄ eo ipso qd̄ aliquis ad hostes romã imperij cõfugit/aut opẽ vel auxiliũ eis quoquo modo dederit/reus est huius criminis. Ille ergo qui vadit ad hostes/vel mittit litteras/vel nuntiuũ: vel aliquid simile facit in dãmum principis vel rei publice/vel in dãmũ romani põtificis aut eccleie romane: proditor est censendus vt colligitur ex predictis iuribus: et firmat an. de ysernia in. c. i. §. porro. 3. co. que fuit prima causa beneficij ammittẽdi li. feu. Bar. in extrauagante quomiaz in verbo rebellando post principũ et petrus de ancharrano consilio. 278. 2. co. si dicatur vbi concludit qd̄ si aliquis rebellat cõtra papã vel cõtra rectores p ecclesiã positos aliquibus modis de quib⁹ supra: incidit in crimẽ lese maiestatis. Quia leges que de hoc crimine disponũt trahuntur ad papam: nam si in persecutione vel machinatione contra vnum cardinale dicimus

Schismatici priuantur bonis ⁊ dignitatibus.

Schismatici sunt lese maiestatis rei.

Cõtra confederationes.

Quarta pars. §. I.

quod ad exemplū criminis lese maiestatis: multo fortius si contra statum romane ecclesie: vt. c. felicis de penis libro. 6. Hinc est etiā qđ si fidelis regis prestitit iuramentum fidelitatis regis hosti: crimen lese maiestatis cōmittit: vt probatur in preallegatis iuribus. tenet luchas de pena in. l. 2. co. 2. v. sed pone fidelis. c. de meta. et epidema. li. 12. Ad predicta bene facit tex. singularis. l. 1. §. cum patro. in fi. ff. de offi. prefecti vrbis vbi grauitur punitur libertus cōspirans cōtra dñm cuius eius inimicis. Ex quo colligit ibi glo. argu. qđ si vassallus fecit amicitias cū inimicis dñi: aufertur ei feudū. Idem voluit glo. in. l. liberti in verbo amicitias. c. de in offi. testa. et in. c. 1. in verbo cōcubuerit in ti. quibus modis feudū amittitur. Est bonus textus in. c. vno in ti. quot testes sunt necessarii ad probandū feudi ingratitude. Tenet bal. in l. prima. 4. l. q. ff. de rerum diui. vnde ex confederatione vel parentela cū inimicis cōtracta: probatur inimicitia. nam cōiuncti et confederati presumuntur eiusdē intentionis. ita dicit bal. in preallegata. l. liberti reputans hoc bene notandū. Cōfederati enim tenentur se inuicē inuare omni modo quo possunt/ per ambaxiatores/ per gētes armigeros et per conuocationem amicorum. ita notabiliter dicit Angelus de perusio in lege. 2. §. excusantur. ff. ad silemianum.

Nota illum textū.

Ad predicta cōfirmāda allego tex. singularē in cle. vna. §. porro de iure iurā. vbi impator iurat: qđ nunq̄ cū sarraceno/ pagano/ schismatico/ seu alio quomodolibet comunione catholice fidei non habente/ aut cum aliquo alio prefate ecclesie inimico vel rebeli seu eidem manifeste suspecto vnione quālibet seu parentelam aut cōfederationem iniret. Hec ibi cum quibus concordat extrauagans Clementis quinti que incipit ad certitudinē hodie reperitur sub ti. de sen. ex. c. 3. vbi dānantur et irritantur confederationes facte cū schismaticis: et ipso sūt iure excōmunicati contrariū faciētes: eorumq̄ terre ecclesiastico subdūtur interdicto: priuanturq̄ bonis que ab ecclesijs obtinent huiusmodi confederationes facientes: et ad alias penas spirituales et temporales: pro vt vtile videbitur procedi potest (vt ibi dicitur.) Ex quibus liquido constat illicitum esse amicitiam conciliare vel confederationem facere cū schismaticis vel ecclesie inimicis immo cum manifeste suspectis ecclesie. Quia ille qui talem cōfederationē facit cū inimicis ecclesie: dicitur venire contra ecclesiam: vt est textus notandus in d. §. porro. scđm jo. de imola in. 3. co. qui dicit hoc esse contra florentinos: q̄ fecerūt ligas cū rege frācorū/ q̄ deo propitio plus fuit eis perniciofa q̄ vtilis scđm eum. Idem possumus nos dicere de amicitia cōtracta et cōfederatione quā predicti rex et regina nauarre fecerūt cū rege galloz. Nā p̄ eas effecti fuerūt ecclesie inimici/ leseq̄ maiestatis rei/ et in eorū damnū et incōmodum confederatio fuit conuersa.

Quarta pars. §. I.

Quamuis enim confederationes et lige ad bonum et laudabilem finem/puta ad defensionem iustam rerum et personarum contra tirannos licite sunt et approbate: vt voluit Inno. quem omnes sequitur in. c. dilecta de exce. prela. et in. c. i. de schismaticis. Bar. et alij in. l. si. ff. qd cuiusq; vniuersitatis nomine: et in extrauagante quoniam nuper in verbo occulte/ in titulo qui sunt rebelles: ad hoc possent allegari plura iura: que videntur confederationes permittere in. c. ego. 63. di. c. sane. 16. q. 7. c. omne. 22. q. 1. c. nouit de iudi. c. ad apostolice de re iudi. libro. 6. et in sacra scriptura Machabeorum. 8. et. 13. vbi machabei iniunt fedus cum romanis et Josue. 9. et. 10. vbi Josue iniunt fedus et tenuit confederationem cum gabaonitis. et. 1. regum. 7. vbi amorrei tenebant pacem et confederationem cum populo israelitico. et. 1. regum. 27. 29. vbi dauid accessit ad achis regem geth et fecit confederationem contra saul. et genesis. 17. Deus iniunt fedus cum abraham et successoribus suis: et exodi. 23. Deus iniunt fedus cum populo israelitico dicens. Inimicus ero inimicis tuis et affligam affligentes te: si tamen fiant contra cesarem vel papam: non sunt nec esse possunt ad bonum finem. immo ille appellantur conspirationes/que sunt indirecte etiam contra prelatum inferiorem: vt. c. coniurationum/et. c. conspirationum. 11. q. 1. cum pluribus alijs. Ex quibus colligitur qd omnis coniuratio vel conspiratio presumitur ad malum finem facta. ita dicit Archidiaconus in. c. si quis clericorum eadem causa et. q. refert et sequitur Angelus de perusio in preallegata. l. 1. in principio. ff. quod cuiusq; vniuersitatis nomine. Quando autem fit conspiratio contra imperatorem vel papam non solum presumitur ad malum (vt dictum est) verum etiam confederantes incidunt in crimen lese maiestatis vt. l. 1. c. vt armorum vsus. li. 11. ita dicit Martinus de laude in tractatu de confederatione versi. 20. est textus in. l. quisquis in principio. c. ad legem juliam maiestatis: vbi prohibentur et puniuntur huiusmodi factiones lige et confederationes contra imperatores: non solum quando fiunt publice ac directe/sed etiam quando fiunt occulte seu palliate: vt dicitur in preallegata extrauagante quoniam nuper: et ibi Bar. in verbo occulte/puta quando fiunt sub colore defensionis rerum vel personarum: et secrete aliud intendunt. s. damnum alicuius tercij. Nam hoc indistincte prohibitum est a iure vt. c. 1. §. conuenticulas de pace iura. fir. li. feudorum scdm bar. in. d. verbo occulte. et notatur in. c. exhibita de iudicis et in. c. si. de testi. cogendis vbi late per modernos et in. c. constitutione de verborum significatione. li. 6. vbi per dominicum et alios. Nam vt inquit beatus Ambrosius in libro de officijs: si non potest subueniri alteri nisi alter ledatur: commodius est neutrum iuuari: qm grauari alterum. habetur in. c. denique. 14. q. 5. Licet videatur permissum immo

Confederationes
quo sunt licite.

Confederationes
contra regem vel papam
sunt illicite.

in illis dicitur

o v

Quarta pars. §. I.

inimicū iniurare / iniuste et de facto oppressum: vt. c. dilecto de sen. ex. libro. 6. l. prohibitum. C. de iure fisci. li. 10. 23. q. 5. c. Regum. c. principes. c. administratores cum multis alijs. Unde in ecclesiastico. c. 4. dicitur. Libera eum; qui iniuriā patitur: de manu superbi. Ille ergo qui necdūz nō abstinet ab adiutorio inimicorū ecclesie contra ipsam ecclesiam: quā defendere tenetur / immo fedus ⁊ confederationem eus eis contra ecclesiam facit: et amicitiam cum eis conciliat: inimicus est ecclesie et lese maiestatis reus. Quod enim ad defensionis subsidium est inuentum: ad depressionis dispendium non debet retorqueri: vt. c. in quibusdam de penis. c. conquerente de restitutione spoliatorū. c. quanto de iure iurando. c. 3. de appella. c. vno de natis ex libero ventre. 22. q. 4. c. inter cetera. Preterea facientes conuenticula de papatu uiuente papa / crimen lese maiestatis committunt: vt notatur in. c. veniens. 1. de testi. per gofredum. 10. an. et alios quos sequitur bal. in. l. quoniā liberi. C. de testibus et Martinus de laude in tractatu de crimine lese maiestatis ver. 9. Cum autē istud scisma super hoc fuerit in ecclesia introductū: vt in casus narratione diximus: sequitur qd omnes qui in hoc schismate auxilium ⁊ fauorem presterunt: facientes contra statū romani pontificis / rei sunt lese maiestatis. ille autē dicitur facere contra statū principis / qui vult dirigere statū ad aliud regimē pūta ad aliū principē / scdm bal. in. l. 1. §. huius studij. 2. co. ver. item nota qd arbitrium. ff. de iusti. ⁊ iure Martinus de laude vbi supra. §. 12. De his qui tales cōfederationes illicitas ⁊ ad malum faciunt: intelligitur illud qd dicitur job. 41. Corpus illius quasi scuta fusilia compactū scamis se prementibus vna vni coniungitur ⁊ nec spiraculum quidem: scilicet spiritus sancti: incedit per eas. Quasi dicat qd multitudo hominū maloz: qui sunt quasi quedā scame diaboli: ita sunt ad male agendū cōiuncti connexi ⁊ obstinati: qd nō recipiūt instinctū spūritus sancti ad bonum. ita dicit ibi nicholaus. Misit enīz dñs spūritū pessimum inter abimelech ⁊ habitatores sicheim: idest inter hos malos homines: vt dicitur iudicū. 9. c. Ad idem facit illud qd scribit naaū. 1. Sicut spīne se inuicē complectuntur: Sicut cōiuuū eorū pariter potantium: consumētur quasi stipula ariditate plena: Sic erit de malis hominibus qui confederationes ⁊ ligas faciunt contra ecclesias: Quia consumentur sicut stipula ariditate plena: vel sicut ligna arida. de istis dicitur ecclesiastici. c. 21. Sicut stupa collecta synagoga peccantium: et consummatio eorū flamma ignis: idest hi qui ad malum faciendū congregantur: sicut in hoc seculo arserunt flamma cupiditatis: sic in alio ardebunt flammis infernalibus.

Pena rebellium. Pena autem rebellantium contra supremam maiestatem / est qd ipso iure perdūt omnia: que iuris ciuilis sunt: vt. l. amicissime. ff. de capitis

Quarta pars. §. I.

diminutione. Ideo schismatici propter crimen lese maiestatis diuine perdunt patriam potestatem: quam in filios habent vt paulo ante diximus. Possunt etiam impune occidi. l. 3. in fi. ff. ad legem corneliam deficiarius. l. proditoris. ff. de remili. etiam si sint occulte rebelles: nam ipso facto penam incurrunt: et in iudicio quo postea procedetur contra illos hoc liquidabitur an fuerint rebelles. ita notat decider bar. in extranagante quomā nuper in ti. qui sint rebelles in verbo rebellando prope finem. ¶. circa secundum. refert et sequitur petrus de ancharrano. consilio. 278. co. 1. ¶. pro hoc optime. Si autem placet capienti possunt captiui detineri vt serui. ff. de acqui. rerū do. in. l. transfuga et capite puniuntur. l. si quis aliquid. §. transfuge. ff. de penis. Traditur per bar. in dicta extranagante/ quomā nuper in ver. rebellando et per doc. in cle. pastoralis de re iudi. Bona vero rebellium ipso iure publicantur: quāuis de illis in sentētia nulla sit facta mentio: vt. l. quisquis et. l. pe. et fi. c. ad legem juliam maiestatis. Que quidem bona possunt statim ab eis capi: anteq̄ contra eos feratur sententia: nam si est licitum occidere vt paulo ante diximus: multo magis bona capere ar. l. nec in ea. ff. de adulte. vbi q̄ occidere pōt adulterū: multo magis iuris contumelia poterit afficere. ita notat decider petrus de ancharrano in preallegato cōsilio. allegat et ponderat ad hoc glo. quā reputat singulares in. c. felicis in verbo disponant de penis. li. 6. que notat vult q̄ si feudatorius comisit crimen lese maiestatis: feuda libere reuertuntur ad ecclesias: a quibus obtinent: vt ad libitum pro sua volūate de eis disponant vt ibi dicit textus: illis feudatarijs non vocatis etiam si de facto possideāt. Cuius ratio est quia postq̄ textus ibi habet illos pro diffidatis et banitis: talium bona possunt inuadi et occupari. c. pro humani ad finem de homicidio. li. 6. vbi textus in simili pro minori delicto dicit qd̄ sufficit constare de illo scelere probabilibus argumentis: nec alia sententia deportationis requiritur: vt ibi dicit littera in fine. Priuatur similiter suis dignitatibus et honoribus vt. d. cle. pastoralis vbi inter alias penas quibus Robertus rex fuit punitus propter rebellionem: quam contra imperatorem henricum comiserat: priuatur bonis dignitatibus et regno: vt in preallegata cle. dicitur: et plenius in sententia quā Henricus imperator contra euz protulit: cuius tenorem ad litterā recitat Albericus in preallegata. l. quisquis. Ad idē. c. ad apostolice de re iudi. li. 6. vbi imperator Fredericus secundus propter rebellionem quā contra ecclesiā comisit: priuatur regno et imperio: vt diximus supra. 2. parte. §. 7. Ex quibus omnibus liquet manifeste: qd̄ Julius secundus iuste et recte priuauit Cardinales predictos suis dignitatibus/ ecclesijs/ et beneficijs: quibus preerant: et ad habēda inhabilitauit: Regē vero et reginā nauarre tanq̄ rebelles schisma

Conclusio.

Quarta pars. §. 2.

ticos atq; ecclesie inimicos similiter iuste regno priuauit: et cuiuscunq; capiendi illud licenciam fecit: vt in prima parte diximus.

§. 2.

Ecclesia cōuocat
pripes xpianos
cō schismaticos,

Quod si predictis penis schismatici co-
herceri non possint/ quia pertinaciter perseuerant et propter eorū po-
tentiaz ecclesia amplius facere non potest: manu armata per brachiū
seculare ab ecclesia inuocatum penaz executio est facienda vt. c. 1. 7. c.
quoniam in fine de offi. 02. 17. di. c. nec licuit in fine. 11. q. 1. c. petimus
notatur in. c. significasti de offi. dele. per oldra. con. 89. Ad hoc bonus
textus in. c. de ligurib⁹. 23. q. 5. vbi pelagius papa scribēs narfe patri-
cio super quibusdā schismaticis ab ecclesia dānatis inter cetera sic ait.
Si quis schisma fecerit: iste excommunicetur atq; damnetur. Qd si for-
san 7 hoc cōtempserit 7 permāserit diuisiones et schisma faciēdo: per
potestates publicas opprimatur: 7 infra. facientes autem scisuras in
sancta ecclesia/ non solum exilijs: sed etiam proscriptione rerū per pu-
blicas potestates debeant coerceri. Ad idem. c. quali ea. ca. et. q. vbi
idem pelagius eidem narfe scribens ita dicit. Petimus vt prefatis q̄
a nostra sede directi sunt/ in omnibus prebeatīs auxiliū. Nec pute-
tis peccati esse alicuius si huiusmodi homines premuntur: hoc enim
diuine 7 humane leges statuerunt: vt ab ecclesie vnitāte diuisi et eius
pacem inquietissime perturbātes: a secularibus potestatibus compri-
mantur. Nec quicq; manus est: vnde deo possitis sacrificiū offerre:
q̄ si id ordinetis: vt qui in suam 7 aliorum perniciem debachātur: cō-
petenti debeant rigore compesci. hec ibi. Ad idem. c. quando. c. nūmū
c. displicet. 23. q. 4. vbi Augustinus monet principes: vt procedant ad
correctionē et punitiōē aduersus schismaticos 7 dissipatores eccle-
sie. Exemplū habemus notabile in sacra scriptura iudiciū. 20. vbi dici-
tur qd cū aliqui ex filijs beniamin vxorem cuiusdam accepissent: et in-
credibili furore libidinis vexassent: deniq; mortua est: cumq; moniti
corrigi parati non essent: congregati sunt omnes alij tunc filij israel
de alijs tribubus in silo/ vnoq; cōsilio ex precepto domini vindictā fe-
cerunt de filijs beniamin: ita vt interficerent viginti quinq; milia pu-
gnatorū/ nec remanserūt de illa tribu nisi sexcenti viri. Quo exemplo
patet qd cū graue scelus (vt est schisma) per xpianos cōmittitur:
nō paratos corrigi: poterit papa principū xpianorū auxiliū cōtra eos
iuocare: ita dicit augustin⁹ de anchona in. li. de ptate ecclie. q. 25. ar. 5.
Raro enim vel nunq̄ temporibus transactis ecclesie calamitates per
censuras et processus ecclesiasticos legimus fore sublatas/ nec eccle-
sia collapsa vel vacillans suis vnq̄ operibus vel viribus se erexit: im-
mo semper humano auxilio fuit erecta: vt dicit textus in. c. si quis pe-

Notabile facinus

Ecclesie calamita-
tes per principes
reparantur.

Quarta pars. §. 2.

cunia. 79. di. per aliquos videlicet principes seculares vt per Charolū
 magnum. othones de saxoniam. Reges francie. comune ianue. Pisa
 nos/ac diuerfos alios: quos curiosus indagator inuenire poterit. Tē
 pore enim Stephani secundi Pipinus pater charoli magni longobar
 dos ecclesiaz infestantes stephani mandato perdomuit. Postea tem
 pore Leonis et Adriani primi iuit Charolus magnus cepitq̄ deside
 rius: et vicit longobardos: restituitq̄ ecclesiam vt habetur in. c. Adria
 nus. 63. di. et in. c. hortatu. 23. q. 8. Johānes. 13. passus est magnas per
 secutiones a quodam berengario: rex autem saxonie cepit berenga
 rium et ecclesiam pristine restituit libertati. Leo octauus fuit ab vrbe
 expulsus/et creatus Benedictus: quod audiens imperator otho pri
 mus: obsedit romam donec benedictus fuit sibi traditus: missitq̄ illū
 in exilium in saxoniam (vbi mortuus est) vt habetur in in. c. in sino
 do. 63. di. Johannes. 17. fuit expulsus per quēdam crescentium patri
 cium fuitq̄ vocatus otho tercius rex saxonie et imperator: qui venit/
 fugatoq̄ illo crescentio totam suam progeniez extirpauit. Tunc fuit
 creatus Gregorius quintus: qui erat de genere othonis. Post otho
 nis vero recessum: expulsus fuit gregorius per dictum crescentium et
 romanos: qđ audiens dictus otho reuersus est romaz obseditq̄ eos
 in castro sancti angeli cepitq̄ et mēbris mutilauit. Eugenius quartus
 anno. 1445. hortatus est dalsinum francie: vt bellū faceret contra ba
 silienses/ecclesiam infestantes: vt refert io. de ana. in rubrica de schis
 maticis in fine. Ista ⁊ multa alia his similia patent ex chronicis ⁊ hi
 storijs antiquis in quibus reperto plures romanos pontifices veros
 a roma pullos/et aliquando restitutos (vt iam diximus) quorū no
 mina sunt hec. Julius primus. Simachus. Siluerius primus. Vir
 gilius primus. Martinus primus. Leo tercius. Eugenius secundus.
 Johānes octauus. Leo quintus. Johānes decimus. Johānes deci
 mus tercius. Benedictus octauus. Johānes decimus quartus. Jo
 hānes decimus sextus vel septimus scđm alios. Gregorius quintus.
 Benedictus nonus. Gregorius septimus. Victor tercius. Pascha
 lis secundus. Alexander tercius. Bonifacius octauus.
 Principes autem ⁊ reges christiani ad ecclesie defensione vocati/ve
 nire eamq̄ defendere tenentur. Nā vt inquit Ambrosius libro primo
 de patriarchis: Sicut principibus ⁊ potestatibus fidem ⁊ reuerentiā
 exhibere cogimur: ita secularium dignitatū administratoribus defen
 dendarū ecclesiarū necessitas incumbit: qđ si facere contēpserint: a cō
 munionem sunt expellendi. hec tibi. habentur in. c. dicat aliquis. §. pre
 terea. 23. q. 5. Administratores plane secularium dignitatū qui ad ec
 clesiarū tuicionem pupilloz ac viduarū protectionē rapaciūq̄ refre
 nationē cōstituti esse procul dubio debent: quotiens ab episcopis ⁊ ec

Stephanus papa.

Leo.
Adrianus papa.
Johannes.

Leo papa.

Johannes.

Gregorius.

Eugenius.

Pontifices a Ro
ma pulsi.

Reges christiani
tenentur ecclesiaz
defendere.

Quarta pars. §. 2.

clericalibus viris cōuenti fuerint: eorum querimonias attētius audiāt: et scōm qđ necessitas expecterit absq; negligentia examinent: et diligenti studio corrigant. Quod si dei timorē pre oculis non habētes negligere possit secūdam et tertā admonitionem inuēti fuerint: omnes se nouerint cōmunionē vsq; ad condignā satisfactionem priuati. Ita dicit Iohānes papa octauus in. c. administratores ea. causa. et. q. Regū enim et principū est propriū officium facere iudiciū atq; iusticiā et liberare de manu calūniantū vi oppressos: vt ait hieronimus hieremie. 7. habetur in. c. regū. 23. q. 5. Nam vt inquit ysidorus. Principes seculi non nunq; intra ecclesiam potestatis adeptē culmina tenēt: vt per eādem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Leterum intra ecclesiam potestates necessarie non essent: nisi vt quod non preualent sacerdotes efficere per doctrine sermonem: potestas hoc imperet per discipline terrorē. Sepe per regnū terrenum celeste regnum proficit: vt qui intra ecclesiam positi contra fidem et disciplinam agunt: rigore principum cōterantur / ipsamq; disciplinam q̄ utilitas ecclesie exerce re non preualet / ceruicibus superborū potestas principalis imponat / et vt venerationem mereatur / virtutem potestatis imparciatur. Cognoscant principes seculi deo se debere esse reddituros rationem propter ecclesiam: quā xp̄o tuendam suscipiunt. Nā siue augeatur pax et disciplina ecclesie per fideles principes / siue soluatur: ille ab eis rationem exigit: qui eorū potestati suam ecclesiam tradidit. Hec ille. Habetur in. c. principes. 23. q. 5. Ad idem tex. in. c. grandi de suplen. negli. prela. li. 6. hoc enim pertinet ad reges christianos: vt temporibus suis pacatam velint matrem suam ecclesiam habere (vt inquit augustinus super Iohānes habetur in. c. quādo vult deus. 23. q. 5.) Debēt ergo pacē ecclesie procurare / non autez turbare per schismata vel alias. c. in quibusdam de penis. Tenentur ergo reges aliq; principes christiani vocati a papa pro ecclesie defensione venire: eamq; viriliter defendere: vt in. c. 1. in principio in ti. hic finitur lex deinde incipiunt consuetudines et cetera. et ibi notat bal. et in. c. 1. in principio quibus modis feu. amittitur. iuxta illud psal. 2. Et nūc reges intelligite erudimini q̄ iudicatis terrā: Seruite dño in timore et exultate ei cū tremore. Qđ exponens beatus Augustinus in libro de correctione donatistarū ad bonifacium. c. 13. trāsumptiue in. c. si ecclesia. 23. q. 4. sic ait. Quomodo ergo reges dño seruiunt in timore: nisi ea que cōtra iussa domini fiunt: religiosa seueritate prohibendo atq; plectendo? et subdit. aliter enim seruit quia homo est: aliter quia etia et rex est. Quia homo est: ei seruit viuēdo fideliter. Quia vero etia rex est: seruit leges iusta precipientes et cōtraria prohibentes cōuenienti vigore sanciendo. Sicut seruiunt ezechias: lucos et tēpla idolorū et illa excelsa que contra pre

Conclusio.

Quarta pars. §. 3.

cepta dei fuerunt constructa destruendo. 4. regū. 15. sicut seruitit iofias talia et ipse faciendo. 4. regum. 22. Sicut seruitit rex niniuitarum vniuersam ciuitatē ad placandum dominū cōpellendo ione. 3. Sicut seruitit darius idolum frangendo in potestates danieli dando: et inimicos eius leonibus ingerendo. danielis. 14. Sicut seruitit nabuchodonosor omnes in regno suo positos: a blasphemando deo lege terribili prohibendo. danielis. 3. In hoc ergo seruiunt domino reges: in quantum sunt reges: cum ea faciunt ad seruiendum illi que non possunt facere nisi reges: alioquin iram dei in se prouocant: et eius indignationem incurrunt: cui de his rationem strictam reddere tenentur. Et ultra hoc papa potest eos corrigere/castigare/et si opus fuerit deponere: sicut de constantino et leone eius filio imperatoribus constantinopolitanis et de alijs regibus dictū est. §. in. 2. parte. §. 7. aliquid etiam dicitur in sequenti parte cū de rege et regina nauarre specialiter agemur.

Conuocatis autē regibus et principibus

christianis contra schismaticos/ eorumque auxilio ab ecclesia postulato: potest si opus fuerit ecclesia bellum iustum contra eos mouere: vt notatur in. c. venerabilem de elec. et in. c. nouit de iudi. et in. c. ex gestis de clericis non residentibus et in. c. ad apostolice de re iudi. libro. 6. et in. c. 1. de homicidio eo. li. et in. c. alius. 15. q. 6. tenet expresse io. de ligniano in tractatu de bello: quem refert et sequitur archiepiscopus fi o. 3. parte. ii. 4. c. 2. §. 3. in principio et. §. 10. versi. Item queritur. Idem tenet io. de pla. in. l. vna post principium. ver. Item quero. C. vt armorum vsus libro. 11. concludentes quod papa potest indicere bellum contra imperatorem schismaticum vel hereticum vel iura et libertates ecclesie usurpantē. Pro rebus enim ecclesie: licite potest ecclesia bellum mouere: et principes christianos ad hoc vocare. 23. q. 3. c. maximianus. 15. q. 6. c. auctoritatem ibi glo. et. 3. q. 8. c. igitur et. c. hortatu. debet ergo pontifex si vult bene iura sua defendere propugnatores penes se habere 23. q. 8. c. igitur. c. vt pridem et. §. ecce. notatur per glo. in summa. et contra violatores ecclesiastice libertatis/ vel res ecclesie inuadentes si oportuerit arma suscipere. 23. q. 5. c. principes et. c. sequenti. non possunt enim regna atque imperia sine armis defendi. Unde contra delinquentes et apostolice sedis maiestatem cōtemnentes: seueritate vti oportet/ nec vllus pertimescere quāuis etiam prepotentē Ambrosij et Innocētij primi exemplo: quorum vnus theodosium: alter archadium excommunicare non timuit. Et si opus fuerit: potest et debet arma sumere bellumque contra tales indicere sedisque apostolice maiestates tueri. Porro quid excellentius quidue laudabilius: quā pro vnitatem ecclesie rerumque sua-

§. 3.

Ecclesia mouet bellum contra schismaticos.

conuocatis autē regibus et principibus christianis contra schismaticos/ eorumque auxilio ab ecclesia postulato: potest si opus fuerit ecclesia bellum iustum contra eos mouere: vt notatur in. c. venerabilem de elec. et in. c. nouit de iudi. et in. c. ex gestis de clericis non residentibus et in. c. ad apostolice de re iudi. libro. 6. et in. c. 1. de homicidio eo. li. et in. c. alius. 15. q. 6. tenet expresse io. de ligniano in tractatu de bello: quem refert et sequitur archiepiscopus fi o. 3. parte. ii. 4. c. 2. §. 3. in principio et. §. 10. versi. Item queritur. Idem tenet io. de pla. in. l. vna post principium. ver. Item quero. C. vt armorum vsus libro. 11. concludentes quod papa potest indicere bellum contra imperatorem schismaticum vel hereticum vel iura et libertates ecclesie usurpantē. Pro rebus enim ecclesie: licite potest ecclesia bellum mouere: et principes christianos ad hoc vocare. 23. q. 3. c. maximianus. 15. q. 6. c. auctoritatem ibi glo. et. 3. q. 8. c. igitur et. c. hortatu. debet ergo pontifex si vult bene iura sua defendere propugnatores penes se habere 23. q. 8. c. igitur. c. vt pridem et. §. ecce. notatur per glo. in summa. et contra violatores ecclesiastice libertatis/ vel res ecclesie inuadentes si oportuerit arma suscipere. 23. q. 5. c. principes et. c. sequenti. non possunt enim regna atque imperia sine armis defendi. Unde contra delinquentes et apostolice sedis maiestatem cōtemnentes: seueritate vti oportet/ nec vllus pertimescere quāuis etiam prepotentē Ambrosij et Innocētij primi exemplo: quorum vnus theodosium: alter archadium excommunicare non timuit. Et si opus fuerit: potest et debet arma sumere bellumque contra tales indicere sedisque apostolice maiestates tueri. Porro quid excellentius quidue laudabilius: quā pro vnitatem ecclesie rerumque sua-

conuocatis autē regibus et principibus christianis contra schismaticos/ eorumque auxilio ab ecclesia postulato: potest si opus fuerit ecclesia bellum iustum contra eos mouere: vt notatur in. c. venerabilem de elec. et in. c. nouit de iudi. et in. c. ex gestis de clericis non residentibus et in. c. ad apostolice de re iudi. libro. 6. et in. c. 1. de homicidio eo. li. et in. c. alius. 15. q. 6. tenet expresse io. de ligniano in tractatu de bello: quem refert et sequitur archiepiscopus fi o. 3. parte. ii. 4. c. 2. §. 3. in principio et. §. 10. versi. Item queritur. Idem tenet io. de pla. in. l. vna post principium. ver. Item quero. C. vt armorum vsus libro. 11. concludentes quod papa potest indicere bellum contra imperatorem schismaticum vel hereticum vel iura et libertates ecclesie usurpantē. Pro rebus enim ecclesie: licite potest ecclesia bellum mouere: et principes christianos ad hoc vocare. 23. q. 3. c. maximianus. 15. q. 6. c. auctoritatem ibi glo. et. 3. q. 8. c. igitur et. c. hortatu. debet ergo pontifex si vult bene iura sua defendere propugnatores penes se habere 23. q. 8. c. igitur. c. vt pridem et. §. ecce. notatur per glo. in summa. et contra violatores ecclesiastice libertatis/ vel res ecclesie inuadentes si oportuerit arma suscipere. 23. q. 5. c. principes et. c. sequenti. non possunt enim regna atque imperia sine armis defendi. Unde contra delinquentes et apostolice sedis maiestatem cōtemnentes: seueritate vti oportet/ nec vllus pertimescere quāuis etiam prepotentē Ambrosij et Innocētij primi exemplo: quorum vnus theodosium: alter archadium excommunicare non timuit. Et si opus fuerit: potest et debet arma sumere bellumque contra tales indicere sedisque apostolice maiestates tueri. Porro quid excellentius quidue laudabilius: quā pro vnitatem ecclesie rerumque sua-

Quarta pars. §. 3.

rii defensione / contra ecclie hostes magno aio ingentiq; apparatu arma
 capere: hoc ppriu sumi pontificis munus est: ad que spectat ecclie unitate
 z iura p viribus defendere. Ecclesia quide non semp debet persecutio
 nem expectare: sed aliquando ex iusta causa persecutionem facere pot
 contra ecclie inimicos vt notater ostendit Augustinus in libro de cor
 rectione donatistarum ad Bonifaciu comites. c. 8. transumptive in. c.
 ecclesia. 23. q. 4. Qd prefiguratu fuit in veteri testamento in illa san
 ctissima muliere libera Sarra que matre nostra celeste hierusalé idest
 vera dei ecclesia figurabat: vt inquit apostolus Gala. 4. Illa quippe
 ancillam iuste affligebat. Si autem melius discutiamus: magis illa
 persequabatur sarraz superbiendo: qm illam sarra coercendo. illa enim
 domine iniuria faciebat: ista ponebat superbie disciplinam. Iuste er
 go ecclesia malos persequitur: iuxta illud psal. 17. Persequar inimicos
 meos z comprehendam illos: et non conuertar donec deficiant. Iusta
 ergo est persecutio quam facit impijs ecclesia christi: ista itaq; beata
 que persecutionem patitur propter iusticiam: illi vero miseri qui per
 secutionem patiuntur propter iniusticia. Proinde ista persequitur di
 ligendo: illi seruiendo. ista vt corrigat: illi vt euertant. ista vt reuocet
 ab errore: illi vt precipitent in errorem. deniq; ista persequitur inimi
 cos et comprehendit donec deficiant in vanitate: vt in veritate profi
 ciant: illi autem retribuentes malu pro bonis &c. Iustissime ergo ec
 clesia insurgit contra schismaticos z alios eius iura z bona occupates
 ac perturbantes: vt eosdem a suis insolentis prauisq; actibus et mori
 bus compescat. Eius namq; proprium est aberrantes et diuisos ab
 erroris sui semita reuocare: ad bonumq; cogere: Ezechielis. 34. vt la
 te demonstrat ides Augustinus vbi s. c. 16. et. 20. transcribitur per gra
 cianu. 23. q. 6. c. schismatici. Multitudinib; eniz per schismata pereun
 tibus sancta romana ecclesia vt subueniat: studere debet: vt per eun
 des Augustinu vbi supra. c. 27. transumptive in. c. vt constitueret. 50. di.
 Quinimo quilibet prelatus qui habet iurisdictionem temporalem:
 in subditos inobedientes licite mouet arma. 15. q. 6. c. auctoritatem.
 et. c. nos sanctorum. ar. 23. q. 8. c. scire igitur et. c. hortatu et. c. dispar.
 diximus supra. §. 2. in principio: de quo per glo. archi. et prepositum
 in. c. si quis. 26. di. et archie. flo. 3. parte. ti. 4. c. 2. §. 9. ita querit vtru.
 Et tunc quando contra schismaticos vel bona seu iura ecclesie vsu
 pantes arma sumuntur: non proprie dicitur bellus: sed melius execu
 tio iurisdictionis vel iusticia. ff. de rei ven. l. qui restituere. Ista sunt no
 tanda verba innocenti in. c. olim causas prope fine de resti. spo. Im
 mo si recte consideremus: ista dicitur defensio que iure naturali per
 mittitur: vt. l. vt vim. ff. de iusti. z iure et. l. 1. c. vnde vi. cum pluribus
 concordantibus. Et magis videretur procedere hoc casu prelatus vt

Prelatus mouet
 bellu contra subdi
 tos inobedientes

Bellus dicitur de
 fensio.

Quarta pars. §. 4.

pars que iura sua defendit q̄ vt iudex. in qua quidem defensione potest vt i mucrone spiritali excommunicando sine cause cognitione ⁊ sine monitione: vt notāter voluit Inno. in. c. venerabili de cēsibus. co. 3. ⁊ nec obsunt et ibi abb. in fi. co. et in. c. cum venissent de judi. pe. co. Angelus de perusio in. d. l. vt vtm in fi. potest etiaꝫ vt armis materialibus indicendo bellum eo modo quo diximus. Bellum enī non est indistincte ab ecclesia prohibitum: immo aliquando permittitur ⁊ indicitur pro defensione ecclesie et iurium suorum: nec nō pro xpianorum tranquillitate: vt colligitur ex. c. paratus cum sequētib⁹. 23. q. 1. Gregorius enim primus ciuib⁹ tuscie precepit arma capere contra longobardos iurisdictionem ecclesie infestantes: vt legitur in registro gregozij: et habetur. 23. q. 8. c. vt pridem. Et in. c. sequēti dicitur qđ precepit quibusdā militibus: qđ cōtra ecclesie hostes qui in marcha conuenerant bellum mouerent: vt per viā diuersionis / roma tranquilla maneret / ne deo sibi irato hostes contra urbem impetum facerēt. Adrianus quoq; primus hortatus est Chozolū magnū ad capescendū bellū cōtra longobardos patrimoniu ecclesie occupātes. 23. q. 8. c. hortatu. Leo quartus ludouicū augustū contra sarracenos ad bellum conuocitat vt. c. igitur cū duobus capitulis sequētib⁹ ea. ca. 2. q. Idem fecere multi summi pontifices / siue pro tutāda religione / siue pro ampliāda / seu pro rebus ecclesie vendicādis / siue pro seruanda pace reipublice: vt in chroniciis romanorū pontificū satis legitur. Augustinus etiaꝫ cōmendat Maximianū vagiēsē ep̄m: qui bellū ab imperatore impetravit cōtra ecclesie sue hostes / eū si secus fecisset / de negligentia reprehēdens. 23. q. 3. c. Maximianus. Hoc enim habet ordo iusticie naturalis / vt quando utilitas publica aliter haberi nequit: gladio bellico per principes: qui iudicari possint cōtra cōtumaces impetretur / non tam sui vlciscēdi causa / q̄ tuende ecclesie sibi credite vel religionis et reipublice sibi cōmisse: vt. d. c. maximianus et. 15. q. 6. c. auctoritateꝫ cū multis similib⁹. Maximianus enī vagiēsē ep̄s / auxiliū petijt ab impatore christiano cōtra hostes ecclesie: a quib⁹ quāplures iniurias et dāna pertulerat: non tā sui vlciscēdi causa: q̄ tuende ecclesie sibi credite. qđ si pretermisisset: non eius fuisset laudāda paciētia: sed negligētia merito culpāda. Nec enī ap̄ls paulus vite sue trāsitorie p̄sulebat: sed ecclesie dei: quādo cōtra illos qui eū occidere cōspirauerāt: cōsiliū illoꝝ tribuno vt proderet: effecit. vnde factū est vt eū ad locū quo fuerat producēdus deduceret miles armatus. Ne illoꝝ pateret insidias: romanas etiā leges implorare minime dubitauit: ciuē romanū se esse proclamās: quos tunc affligi verberibus nō licebat. itemq; ne iudeis interim eum interimere cupientibus traderetur: cesaris poposcit auxiliū: romani quidem principis: sed non christiani: vt ista habentur

Excōicatio.

Bellū ab ecclesia permittitur.

Bellū per viā diuersionis.

e

Quarta pars. §. 3.

Actū. 22. 23. 25. c. In quibus satis ostēdit ap̄ls quid facere deberent postea christiani dispēatores / quādo imperatores christianos periclitante ecclesia reperirēt. Hinc ergo factū est vt imperator religiosus et pius prelatus in noticiam suam talibus causis: mallet piissimis legibus illius impietatis errorem omnino corrigere et eos qui cōtra christum christi signa portarent: ad vnitatē catholicam terrendo et cohercendo redigere: q̄ seuiendi tantūmodo auferre licenciam et errandi ac pereundi relinquere. Ita notanter ad propositum dicit Augustinus in libello de correctione donatistarum ad bonifaciū. c. 18. et traditur in preallegato. c. maximianus. Attendens ergo Julius secundus pontifex maximus: ecclesiaz ex pernicioso illo schismate afflictam: iura etiaz ⁊ bona romane ecclesie tirānice accupata: cuius vires non sufficiebant ad ipsam ecclesiam ruinam imitantem et penc omnino collapsam: erigendam: nisi principum christianorum auxilio vteretur: ipsum implorauit: vt per viam diuersionis contra regem francozū bellum conficeretur: quousq̄ ab infania ad sanam mentem rediens sacrosanctam matrē ecclesiam incolumē atq̄ illesam omnino relinqueret: a prauis inicijs desistendo / et mala preterita reparando. Istud autē bellum dicitur iustum / immo iustissimum: et potest dici defensio / que a iure naturali permittitur / vt paulo ante dicebamus: nam quilibet tenetur ius suū defendere: vt. l. illud. ff. de peti. here. et. 63. di. c. antepe. ita dicit glo. in preallegato. c. maximianus in. f. Sed negligētia pro defensione igitur iurū suoz: q̄ vim vi repellere licet dicta. l. vt vim. ff. de iusti. et iure. l. i. c. vnde vi. c. olim causas de restitu. spo. c. significasti. de homi. c. dilecto. de sen. exco. li. 6. l. prohibitū. c. de iure fisci. notant doctores in. c. sicut el. 3. de iure iurando / traditur per Archiep̄m flo. 3. parte. ii. 4. c. i. in fi. In hoc autem bello interueniūt illa quinq̄: que ad iustū bellū requirit glo. 23. q. 2. in summa: et reducūtur ad tria q̄ ponit Sanctus tho. 2. 2. q. 40. ar. 1. et Archiepi. flo. vbi supra ⁊ doctores in preallegato. c. sicut de iure iurando. s. auctoritas principis / causa iusta / et recta intentio vt late per eos. In casu enim de quo agimus: interuenit auctoritas pape vicarij christi in terris ac supremi principis: iusta causa / quia pro defensione ecclesie et pro tranquillitate totius populi christiani: itaq̄ non zelo vindicte / sed magis zelo iusticie / ad promouendum bonum et vitandum malum / et vt mali a suis peruersis conatibus compescantur: vt inquit Augustinus contra manicheos et habetur in. c. quid culpatur. 23. q. 1. ff. fateor tamen quod si interueniant illa duo: scilicet auctoritas superioris et iusta causa / quāuis intentio recta deficiat / vt pura si ex odio aut animo / malignandi bellum geratur: peccabit quidem mortaliter bellum gerens: ad restitutionem tamen ablatorum et damnorum datorum: non tenebitur:

Bellū dicitur de
fensio,

Requisita ad bel
lum iustum,

Quarta pars. §. 4.

quousq; ad iusticiam faciendā et obedientiam superiori exhibendam se offerat is contra quez bellū geritur scđm Archiep̄m flo. vbi supra. Patet ergo ex predictis qđ ex iusta causa pro vt est schisma potest papa bellum iustum mouere contra schismaticos: vt a schismate desistāt et a suis prauis conatibus cōpescantur. In quo quidez bello omnes presertim principes christiani tenentur ecclesiam iuuare: et schismatici capti in tali bello debent furca suspendi scđm bal. in. c. 1. §. iniuria. 3. co. de pace jura firman. al' incipit. §. furtum in principio. refert Jo. de anania in. ru. de schismaticis. co. 3. in fine. et cuz sint diffidati a iure vt. c. vno de schisma. li. 6. post principiu ibi expositis personis eorum capiēdis: videtur qđ si se defendāt: possunt impune occidi sicut de diffidatio ab imperatore dicit dominicus in. c. 1. de homicidio li. 6. quez refert et sequitur martinus de laude in tractatu de principib⁹. n. 508. Vassalli etiam imperatoris et cuiuscūq; schismatici: possunt absolui a iuramento fidelitatis / vel potest declarari: qđ vassalli non teneantur ipsum iuuare vt. d. c. nos sanctorū et in. c. juratos. 15. q. 6. 7 in. c. ad apostolice de reuudi. li. 6. cum alijs similibus: immo ip̄e imperator tenetur dare subsidium pape ad bellādum suos hostes: vt. d. c. maximianus. 23. q. 3. et per totā illam causam et. c. auctoritatem. 15. q. 6. cū cōcordantijs ibi positis. Ad idem. c. administratores et. c. principes et. c. quali. 23. q. 5. de quibus in precedenti. §. mencionē fecimus / de quo etiam per oldra. con. 62. in fine. incipit circa hoc veniunt 7 consilio. 89. et per fredericū con. 163. Unde cum schismatici sint ecclesie hostes: vt. c. alie nus. 24. q. 1. tenetur impator contra eos ecclesiaz adiuuare vt est tex. notandus in cle. romani principes. §. porro de iure iurando et notat ibi Jo. de ymo. co. 3. dicens: nota imperatorem debere dare fauorem contra schismaticos 7 hereticos ex iuramento: et si non facit: est per iurus 7 deponi potest. hec ille. Potest enim papa ex causa ardua iurisdictionem in tēporalibus quam a deo habuit vel suscepit in habitu: deducere ad actū p̄tra quoscūq; / maxime cōtra schismaticos: vt patet ex iā dictis: et firmat abb. siculus in. c. sicut el 3. de iure iuran. co. 6. n. ego ampl⁹: presertiz inuocādo brachiū seculare vt in p̄cedēti. §. dictū est.

Vassalli schismatici eorū absoluntur ab eorū fidelitate.

Imperator tenet iuuare ecclesiaz cōtra hostes suos.

Schismatici sunt ecclesie hostes.

Papa ex causa ardua potest exercere iurisdictiones in temporalibus.

Et non tantū poterit papa bellū indice: re contra schismaticos et rebelles ecclesie: verum etiam euntibus ad bellum potest indulgentiam concedere eosq; cruce signare: vt Julius papa in casu de quo agimus fecit. Nam si crux transmarina pro acquisitione vel recuperatione terre sancte tantummodo predicatur: multo fortius videtur predicanda pro vnitatem ecclesie conseruanda

§. 4.

Papa potest dare indulgentiā cōtra schismaticos et crucem.

Quarta pars. §. 4.

Sicut dñi vestimentum. Neq enim filius dei in mundum venit/ nec crucem subiit/ vt terrā acquireret: sed vt captiuos redimeret/ et peccatores ad penitentiā reuocaret: nec aridam imino catholica ecclesiam desponsauit. Cum autem maius periculum immineat in hac vltima quā in prima/ quia preciosior est anima: q̄ res. c. de sacro san. eccle. l. sanctimus: id est magis subueniendum est. 61. di. c. miramur. 42. di. c. quiescamus: ergo &c. Si vero offensionem personarū consideremus/ nemo dubitat: quin magis delinquūt inobediētes christiani atq̄ schismatici/ qui ad fidem semel susceptam precise cogendi sunt: quā sarrazeni: qui nec ipsam inuiti suscipere compelluntur. 23. q. 5. c. ad fidem. 45. di. c. de iudeis. Nemo enim mittens manum ad aratrum et respiciens retro aptus est regno dei. c. magne de voto. Adinus etiam malum est viam domini non agnoscere: quā post agnitaz retroire. c. quidam in fine de apostatis. Si autem pro simplici contumacia hoc accidere solet vt. c. fi. de penis: quid de detrahentibus potestati romane et ponentibus os in celum? Nam qui romane ecclesie detrahit: hic proculdubio in heresim labitur. Fidem quippe violat/ qui aduersus illam agit /que mater est fidei/ et illi hoc est deo contumax inuenitur: qui eam cunctis ecclesijs noscitur pretulisse. 12. di. c. omnes. Itē qui contra pacem ecclesie sunt si dignitatem aut cingulum habent: nudentur eis. 24. q. 1. qui contra pacem: ad quam nudationē faciendam possunt principes christiani conuocari indulgentia cōcedi et crux predicari: nam crucis signo inimici christi fugandi sunt: vt dicit glo. super illud psal. 81. ffac mecum signū in bonum: vt videant qui oderunt me & confundantur. Schismatici autem hostes & inimici dei sunt: vt sepe dictum est. c. alienus. 24. q. 1. fugandi ergo sunt signo crucis: q̄ (vt inquit chrisostomus in homelia de laude crucis) est cōsolatio pauperū refirmatio diuitum. destructio superborum. tyrannorum pena. triumphus contra demones. obsessorum murus. pater orphanorum. defensor viduarum. Si autē contingat aliquos christianos diabolicis instigationibus sic superari et implicari/ vt tunicas domini velint scindere: et a capite ecclie tyrannica violentia se subtrahere: tanq̄ mendaces effecti pmissionis facte in baptismo in quo pmitterūt diabolo et pompis eius renūciare/ & ipi xpo per fidē & charitatē incorporari: p crucez xpi cōpescendi sunt magis quā pagani vlt iudei. Quia (vt dicitur. 2. petri. 2.) meli⁹ erat eis viā veritatis nō agnoscere: q̄ post agnitionē retro sū reuerti ab eo sācto pposito: qd̄ datū ē eis. Et signāter dicit meli⁹: qz min⁹ malū ē pati iniuriā ab extrāeis quā a familiarib⁹ vt ibi dicit glo. Propterea dauid in psona xpi loquens de iuda q̄ euz traditur⁹ erat dicebat psal. 40. Qui edebat panes meos: magnificauit sup.

De cruce.

Iniuria a familiaribus.

Quarta pars. §. 4.

me supplantationē. Ad ideē psal. 56. Si inimicus me⁹ maledixisset mihi: sustinuissez vtiq; et si is q̄ oderat me super me magna loquutus fuisset: abscondiszez me foras ab eo: tu vero hō vnanimis dux meus et notus meus/qui simul mecum dulces capiebas cibos in domo domini ambulabamus cum consensu/et cetera. Facit etiam illud quod dicit solet. Nulla maior pestis/q̄ familiaris inimicus. Contra tales igitur christianos schismaticos ecclesiā dei eiusq; prelatū grauitē offendentes pacemq; ecclesie perturbantes/concedenda est indulgentia et crux predicanda. ita notanter concludit hostien. in summa ti. de voto. §. in quo casu et Augustinus de anchona in libro de potestate ecclesie. q. 25. ar. 5. Oldardus consilio. 62. in fine incipit et circa hec. Albertus in. l. iubemus nulli. 4. co. in fine. c. de sacro san. eccle. et jo. de ana. in rubrica de schisma. prope finem. qd̄ michi satis placet: quoniam vt ex predictis constat: hic interueniunt duo: que ad indulgentiam sunt necessaria: videlicet p̄tās Romani p̄tificis cōcedētis: et iusta causa cōcessionis. s. defensio ecclesie et iurium suorum nam si pro alijs leuib; causis solet indulgentia concedi: vt puta pro dedicatione ecclesiarum et pro edificatione pontium vt dicit tex. in. c. q̄ autes de peni. et remi. vel pro oratione pro rege faciēda: vt alias cōcessit Innocētius quartus his qui orabāt pro rege ff̄rancie: vel pro alijs similibus causis de quibus per doctores in. d. c. quod autes: et per theologos in quarto Tententiaz. di. 20. et per archiep̄m flo. 3. parte historiali. ti. 22. c. 14. in principio: et in locis infra allegandis: multo fortius concedi potest si per retam graui tamq; ardua /ecclesie et pene toti christianitati necessaria. Unde iustum est qd̄ decedentes in tali bello: apostolicis iuentur indulgentijs/et de thesauro ecclesie afflicte: cui obsequium et seruitium prestiterunt: participant. cum eas etiam pro minor bono et inferiori difficultate: sepius ecclesia concesserit/ vt pote pro sola mansione vel mora in hora mortis apud aliquod hospitale/vel pro facili visitatione alicuius loci pii/aut similibus. ff̄uerunt quoq; multi Romani p̄tifices qui indulserunt plenarie decedentibus in bello pro ecclesia suscepto. Mā gregorius non? Anno dñi. 1224. cōcessit indulgētiā plenariā laborātib; p̄ defentiōe eccleie cōtra impatorē Fredericū secundū iura et bona eccleie occupātē/et pacē eccleie pturbātē: vt refert Archie. flo. 3. pte historiali. ti. 19. c. 4. §. 3. post prin. Idē ex eadē causa et cōtra eūde; cōcessit Inno. 4. vt refert idē archiep̄s vbi §. c. 5. §. 2. in principio. Idē fecit Urbanus quartus anno dñi. 1261. contra māfredū eiusdem frederici filium: quia cōtra ecclesiam et iura sua pugnabat: vt per eūdem archiep̄iscopū vbi supra. c. 13. in principio. Idē fecit Adardinus quartus/ vt conseruatet Charolum primum Andegauie ducem

Requesita ad indulgentiam.

P̄tifices qui belatibus pro ecclesia indulserunt.

Quarta pars. §. 4.

2 Sicilie regem in noua ipsius regni possessione contra Petrum aragonum regem: qui vocatus a siculis prosequeretur ius uxoris constantie filie regis manfredi: qui longa possessione regnum sicilie tenuit, sicut eius pater et auus/ et a predicto charolo interfectus 2 regno priuatus. ipse autem Petrus confirmatus in eodem regno a Nicholao tercio: ipsum regnum prosequeretur: et vindictam mortis soceri sui manfredi: regnumque sicilie deditibus incolis suscepit: nec vlla alia re sedem apostolicam molestauit: immo causam suam iustis iudiciis decidendam semper obtulit: et tamen pro sola conseruatione dicti charoli possessoris inuestiti per Romanam ecclesiam de regno illo: idem Martinus indixit bellum contra dictum petrum/ non modo pro recuperatione regni sicilie: verum etiam pro expugnatione 2 inuasionem partem et auxilium regni aragonum: quo illum priuauerat: quia facile ecclesie non obediuit/ cruceque contra eum predicari fecit/ indulgens plenarie ad id bellum accedentibus/ prout ista constant ex archiuis apostolicis 2 tradit archiepiscopus florentinus in eadem. 3. parte historiali ti. 20. c. 4. §. 8. quauis ipse tanquam scriptor nationis florentine que a galis plurimum semper pependit: partibus andegauenium plus equo faueat in historia. Martinus etiam quintus indulgentiam concessit pugnantibus contra brachium pro defensione aquilane ciuitatis que est regni apulie pro ut refert archieps flo. in eadem. 3. parte ti. 22. c. 7. §. 5. Plures alii romani pontifices idem concesserunt/ pro faciliozibus causis 2 bellis non tam iustis/ sicut erat istud de quo agimus contra regem francorum huius schismatis auctorem: qui multas ecclesie romane fecit iniurias et plures eius terras 2 iura inuasit/ eiusque pontificem multipliciter molestauit: neque his contentus: bellum uniuerse itale minatus est: et de tota ipsius italie monarchia usurpanda contendebat: cum necessario ex hoc timeretur ecclesie 2 iurium suorum oppressio/ ac christianitatis confusio/ et pene totalis euersio. cum merito timendum sit nata occasione diuisionis christianorum/ turcos infestissimos hostes in christianos (pro ut assolent) in tollerabilius seuituros. Lupiens igitur Julius Pontifex maximus regem francorum ad iusticie limites reducere/ et ecclesie deperdita recuperare: ad finem uniuersalis pacis iuxta illud quod pbus in ethicis tradidit/ bellum (inquit) gerimus ut in pace uiuamus. habet in. c. noli existimare. 23. q. 1. et in. c. paratus in fine. et. c. apud veros: indixit bellum Regi francorum signanter per ducatum Britane hispanie contiguum: quosque pacis 2 iusticie terminos complecteretur: ne forte sumptis uniuersis galliarum viribus/ nullo sibi obice interposito uniuersam italiam et ecclesie iura (pro ut eius antecessor fecerat) confunderet atque euertiret: immitatus beatum gregorium que per modum diuersionis bellum indixit/

**Carat antonius
proclium in fauore
gallozum.**

*Id sup. in fine dicitur
quod in q. audiret
quod in fine dicitur*

**Bellum gerimus
ut in pace uiuamus**

**Bellum per viam
diuersionis.**

Quarta pars. §. 4.

contra hostes ecclesie vt Roma tranquilla maneret (vt diximus in
precedenti. §. post principium) mala enim voluntas cohibenda est. de
bilitare enim ea que nocitura sunt: laudabile ac pium est / vt inquit he
ronim⁹ sup sophoniā : et habetur in. c. Si quis fortitudinē. 23. q. 3. nā
sic agendo: adimitur malis potestas delinquendi et bonis consulitur
vt in pace viuant. c. ab imperatoribus ea cau. et. q. nam contra futurū
grauamen verisimiliter inferendum: potest quis sibi prospicere pro
rumpendo in appellationem. c. bone de app. item per viam facti resi
sti potest: si mora interpellandi vel aduendi iudicem est allatura pe
riculum. l. ait pretor. §. Si debitorem. ff. de his que in fraudem credi.
melius enim est ante tempus occurrere: q̄ post vulneratam causā re
medium querere. l. fi. c. in quibus ca. in inte. resi. non est ne. Unde
terentius. Adalo nos ante prospicere: q̄ vlcisci accepta iniuria. Luz
his concordat quod scribit valerius. li. 3. ti. 2. de fortitudine. c. 18. Mag
num Liberius grachus teneret rem publicam Romanorum oppres
sam factionibus et conspirationibus: et Mutius sceuola consul legi
bus non armis rem gerendam diceret: ceteris quoq; torpescensibus:
Scipio nasica quoniam inquit consul dum iuris ordinem sequitur id
agit: vt cum omnibus legibus Romanum imperium corruat: ego
met priuatus idest nullo magistratu fungens / voluntati vestre me of
fero ducem. ac deinde circundedit manum leuam toga: erectaq; ma
nu: proclamauit. Qui volunt rem publicā esse saluam: sequantur me.
et seditiosum virum Liberium grachum cum sceleratis eum sequenti
bus et federatis penas luere coegit. Ex isto exemplo naturali Ro
manorum patet / qd vbi quies patrie infestari timetur: omissio iuris
ordine ad arma recurritur. Res enim grauiorē armis / parue autem
legibus terminantur: vt dicere solebat papa Pius secundus sicut in
eius vita in fine platina commemorat. Iuste ergo fecit Romanns
pontifex Julius secundus preuenire hostium maliciā: indicendo
bellum regi francorum: vt ab ecclesie molestia desisteret. Ut autem
christianorum animos ad hoc alliceret: iuste eos cruce signauit et in
dulgentiam plenariam eis concessit: vt alij Romani pontifices pro
lemoribus causis id fecerunt. Ad hoc vltra predicta bene facit textus
in. c. omnium. 23. q. 5. vbi Nicholaus papa exercitui francorum scri
bens ita inquit. Omnium vestrum nosse volumus charitatem: quo
niam quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine
fideliter mortuus fuerit: regna illi celestia minime negabuntur. Ad id
dem facit qd scribit Leo quartus eidē exercitui francorū in. c. omni ti
more. 23. q. 8. Omni (inquit) timore ac tremore deposito cōtra inimi
cos sancte fidei ⁊ aduersarios oim religionū agere viriliter studete.

e iij

Nota illum textū

Nota illum textū.

Quarta pars. §. 5.

Quo morietes in bello dicitur martyres.

De morietibus p religioe vel re publica.

Mouit enim omnipotens si quislibet vestrum morietur quod pro veritate fidei et saluatione patrie ac defensione christianorum mortuus est: et ideo ab eo premium celeste consequetur. hec ibi. Quamuis enim ille textus loquatur de bellantibus contra infideles: vt eorum forte bona et terras accipiant: iddem fortius dicendum est de bellantibus contra schismaticos ecclesie rebelles: et pacem inter christianos turbantes: vt in principio huius §. probatum est. Quinimmo aliqui audet dicere qd morientes in tali bello iusto: si id faciunt principaliter propter deum et pro defensione ecclesie martyres dicuntur. Martyr enim grece: interpretatur latine testis: ad perfectam autem rationem martyrij scdm doctores presertim beatum Thomam. 4. li. sen. d. 49. Tria requiruntur voluntas. pena. et causa. vt ibi per eos / que omnia concurrunt in bellantibus pro defensione ecclesie. Voluntas quidem paciendi penam non quacumq; sed mortem si opus fuerit pro defensione ecclesie et ita pro ipso christo eius sponso. Itaq; martyrij causa est ipse christus et eius sponsa scdm beatum Thomam vbi supra: qd videtur satis rationale. Nam si in religione gentilium non vera / decedentibus pro republica et salute patrie locū esse definitum in celo vbi beati sempiterno euo fruerentur (apud gentiles ipsos pro veritate tenebatur) vt refert cicero in libro de somnio Scipionis instituta de excusationibus tutorum in principio: multo vberius pietissima christiana religio: que centesimum fructum vsq; metit: non modo obeuntibus pro salute religionis et rei publice / premium celeste constituit vt in proximo allegatis iuribus dicitur: verum etiam si illa principaliter in christum transferatur ultra essenciale premium: aureolam etiā martyrij repromittit: super quo tamen amplius cogitandum est.

§. 5.
oppo.

So.
An et quo licitum est christianis gladio uti.

Nec predictis obstat si aliquis dixerit qd papa non potest nec debet talem indulgentiam concedere: per quam homines ad bella incitat. Qd christus cuius ipse est vicarius prohibere videtur: cum dixerit per matheū. c. 26. Omnis qui acceperit gladium: gladio peribit. Indulgentie autem sunt allectiua quedam ad eas res pro quibus dantur: si autem bella sunt a christo prohibita: nō debent pro eis a christi vicario indulgentie concedi: quoniam ad hoc respondetur ex supra dictis qd auctoritas euangelij predicta prohibet vsum gladij in priuata persona et auctoritate propria et in publica non zelo iusticie sed vindicte: illud enim est accipere gladium / cū quo semper perit / qui accipit mortaliter scilicet peccando: nisi peniteat: priuata autem persona que de mandato superioris et cum causa

Quarta pars. §. 5.

vel publica que ex zelo iusticie/quasi deo iubete gladio utitur: nō ipsa accipit gladium/sed ab alio sibi commissio utitur: vnde premium non autem penam meretur: ita exponit Augustinus in libro. 2. contra manicheos et habetur in. c. ille gladium. 23. q. 4.

Non obstat si dicatur quod papa quantum potest debet multa sustinere / et multa pati ad evitandum scandalum infirmorum iuxta illud apostoli. 1. ad Corin. 9. Omnia sustinemus ne aliquod offendiculum demus euangelio christi. Sed de hoc quod christiani cruce signati ad expugnandum christianos destinantur / multi populares et inferiores de ecclesia scandalizantur: tale ergo scandalum per papam est vitandum. Ad hoc respondetur / quod ad evitandum scandalum infirmorum papa quantum potest debet sustinere ne auxilium crucis super aliquos christianos faciat inuocari: quando tamen graue delictum commissum est: quod euidenter apparet non esse tollerandum propter tale scandalum non est admittendum: quia propter scandalum passiuum nec veritas doctrine nec sanctitas vite / nec equitas iusticie est obmittenda: vt dicit Hieronimus de quo plenius per glosam in. c. qui scandalizauerit de re. iuris.

Non obstat auctoritas Augustini in libro de vera religione / cum dicit: quod nullum peccatum committi potest nisi dum appetuntur: que dei filius contempsit / aut fugiuntur / que ille sustinuit: quia tota vita eius in terris per hominem / quem suscipere dignatus est / nobis disciplina morum fuit: vt. c. significasti de electione: sed christus per crucem non exercuit potestatem et seueritatem iusticie / sed magis humilitatem: Exemplo ergo christi papa non debet uti cruce ad seueritatem iusticie / sed ad humilitatem misericordie. Nam ad hoc dicendum est / quod sicut christus pauper esse voluit: vt nos diuites faceret: et mori voluit vt nos a morte liberaret: sic humilis esse voluit vsque ad crucis patibulum: vt nos de superbia tyrannorum eriperet. Per ipsam vero crucem voluit demones et omnes tyrannos debellari vt in precedenti. §. diximus. Unde scribitur Sapientie. 13. Benedictum lignum per quod fit iusticia: quod de ligno crucis intelligendum est.

Non obstat similiter si dicatur quod cruce signatus non eicitur cruce scribitur enim Mathei. 12. Si sathanas sathanam eicit: quomodo stabit regnum eius? Cum autem in casu de quo agimus schismatici sint cruce signati quia christiani immo Rex francie christianissimus appellatur: non ergo debet expugnari per cruce signatos. Ad hoc respondetur: quod non eicitur cruce signatus a cruce signato in quantum est crucis christi imitator: sed vt est vicarij christi contemptor et membrorum ecclesie persecutor. Crux enim christi / est superborum destructio

Oppo.

De scadalovitado

So.

Oppo.

Christi actio nra
fuit instructio.

So.

Oppo.

An crux detur contra christianos.

So.

e v

Quarta pars. §. 5.

De rege francie.

De charolo magno.

De regib⁹ francie.

Quare reges francie christianissimi appellantur.

Sepulchrum charoli.

et tyrannorum pena (vt dicit chrisostomus in homelia de laude crucis: cuius verba in precedenti. §. retulimus.) Unde etiam contra christianos schismaticos et rebelles crux predicari et indulgentia concedi possunt etiam contra regem francorum: quauis enim eius antecessores temporibus retroactis Reges gallie obediētes fuerint: et sequaces sacro sancte matris ecclesie/et in schismatibus preteritis raro vel nunq̄ deuiauerint ab vnitare ecclesie/ immo ipsam colapsam sepe totis viribus erexerunt: presertim Charolus magnus (vt in precedentiibus diximus) qui religionis zelo et contemplatione sibi et successorib⁹ imperium adeptus est et a grecis in ipsum est translatus. A sancta etiā synodo summorum pontificum electione sibi concessa vt traditur in ecclesiastica historia et in. c. Adrianus. 63. di. Reperio etiā q̄ reges francie qui pro tempore fuerunt: octo summos pōtifices a sede propria expulsos ad sedem ipsam reduxerunt: quorum nomina sunt hec. Sergius. Leo. Zacharias. Stephanus. Calixtus. Innocentius. Alexander tercius. et Paschalis. Non tamen propter hoc christianissimi appellati sunt vt aliqui putant. Primus enim qui hoc nomine appellatus est: fuit prenominate Charolus magnus in magnifico monumento aquisgrami vbi ipse fuit sepultus: cui additus ex firmo lapide cum huiusmodi inscriptione. Charoli magni christianissimi imperatoris Romanorum corpus sub hoc sepulchro conditum est. Hunc excessum habuit Charolus: quia nichil antiquius duxit q̄ christi fidem dilatare: et terminos proferre christianorum: vt inquit Robertus Guaguini in historia regum francorum cum de ipso charolo magno agit. Item etiam quia imperator erat: merito christianissimus appellari potuit/ eo qd̄ apud imperatorem maior cura et sollicitudo rei publice christiane versatur. Nec credendum est peculiariter regibus francoꝝ attributum titulum christianissimus: quorum Charolus magnus et reliqui eius successores qui hoc nomen meruerunt: fuerunt etiam imperatores non reges tantum francorum: immo germani imperio et origine fuerunt: et cum hoc possederunt franciam: solis igitur imperatoribus hoc nomen conuenit / et primo tributum imperatoribus Charolo germano et suis posteris quorum prosapia multos ante annos defecit. Ita dicit henricus bebelius in suis comentarijs statim post principium cum agit de modo scribendi ad cesarem. Titulus ergo christianissimi proprie cōuenit imperatoribus vt. c. ecclesie. 97. di. et omnibus regibus qui in religione nostra superiorem in temporalibus minime recognoscunt habentibus videlicet iura imperij et curam et sollicitudinem reipublice christiane sicut maiestas vestra habet vt experientia docet. Et propterea eum aliquando christianissimum

Quarta pars. §. 6.

appello. quia nomina debent esse consona rebus ut instituta de donationibus. §. est et aliud. quicquid sit non sufficit ad premia christi eiusque vicarij consequenda bene nominari: sed oportet bene agere. Si ergo rex francorum christianissimus appelletur et populi christiani curam non habet: immo ecclesias persequatur / schisma perniciosum ac pestiferum in ecclesia dei inducendo: iustum est quod contra eum crux predicetur et indulgentia concedatur: ut in precedentibus dictum est.

Et quamvis schismatici propter eorum for-

san potentiam predictas penas effugere possint: timere tamen et animadvertere debent quod licet aliquando nauicula petri fluctuet: submergi tamen non potest ut inquit Ambrosius super Martham et habetur in. c. non turbatur. 24. q. 1. Nam vera religio casui subiacere non potest: ut in epistola inter claras. C. de summa trinitate. et schismatici licet inter vicia ferueant: incrementa vero habere non possunt: nec augere quod illicite ceperunt: sed statim cum prava sua emulatione deficient ut dicitur in. c. nouacianus epus. 7. q. 1. Unde quia contra religionem faciunt: sacrilegi censentur: et omnia delicta transgrediuntur: ut inquit Augustinus contra epistolam parmentiam cuius in principio istius quartae partis mentionem fecimus. Ad hoc bonus textus in. c. Sacrilegium et in. c. quisquis inuentus. 17. q. 4. et in. c. 1. de maledicis et in. l. Si quis in hoc genus. C. de episcopis et clericis et in. l. 1. C. de crimine sacrilegij. et in l. 1. ff. ad legem juliam de maiestate. Qui enim iniuste vexat ecclesiam: sacrilegius committit. 12. q. 2. c. predicta. 16. q. 1. c. placet in fine et l. iubemus nulli. C. de sacro san. eccle. secundum Archi. Jo. an. Ancha. et Dominicum. in. c. felix de penis li. 6. Sacrilegium enim est sacre rei violatio vel usurpatio: et accipitur hic violatio: pro quacumque irreuerentia aut dehonoratione. et dicitur quasi sacre rei vel legis lesio: ut per glosam et doctores in. c. Sacrilegium. 17. q. 4. Committitur autem sacrilegium tribus modis. Primo ratione rei: auferendo sacrum de sacro loco: vel non sacrum de sacro: vel sacrum de non sacro: ut in preallegata glosa. Secundo ratione loci: sicut cum violatur immunitas ecclesie vel ciminterij ut. c. si quis. el. 1. cum multis sequentibus ea. ca. et. q. Tercio ratione persone: sicut cum quis ledit personam ecclesiasticam: ut. c. quisquis ea. ca. et. q. Et tanto maius reputatur crimen sacrilegij: quanto in digniore personam committitur: ut dicit glosa pe. in. v. quod deo in. c. Serpens. de penis. di. 1. et in. d. c. felix in verbo sacrilegij de penis. li. 6. Quis autem papa maior et dignior persona totius mundi sit: quia optinet vicem dei viventis in terris: ut. c. inter hircum de penis. di. 1. et late dictum

§. 6.

Contra schismaticos.

Schismatici sunt sacrilegi.

Sacrilegium contra magnam personam

Quarta pars. §. 6.

est supra in. 2. parte. §. 4. Cōcludit̄ qđ istud est maius omni alio sacrilegio: quia contra ecclesiam et Romanum pontificem committitur. Unde non est credendum qđ deus eum inultum relinquet: cum sit zelotes/ idest zelans et vindicans peccatum patrum etiam in filios et vsq̄ in tertiam et quartam generationem: vt dicitur Exodi. 20. transumptiue in. c. nisi cuius pridem de renuntiatione. In hoc igitur vel in alio seculo grauius schismatici puniendi sunt: quia religionem nostram cōtēperunt. Ex exemplis enim pluribus videmus aliquos in hoc seculo fore punitos/ propter religionem neglectam. De Juliano quidē apostata/ legitur qđ cum deo dicata vasa vniuersa et palia collegisset/ proiciens hec in terram/ Cōtumelijs et iniurijs quibus voluit agens christum/ super ea etiam sedit et cumulum auxit iniuriarum/ moxq̄ vrenda eius et loca femoribus circumposita fuere percussa: et ad tantā peruenit vsq̄ putredinem: vt vermes crearet / medicis laborantibus nec valentibus vincere passionē. et donec moreretur: non fuit ab hac passione securus. Hoc itaq̄ claruit diuina indignatiōe gestum/ dum etiam custodes imperialium thesaurorum et alij plurimi aduersus ecclesias insurgentes: in opinata et miseranda morte defuncti sunt: vt habetur in historia tripartita libro. 6. c. 10. et in. c. 32. subdit qđ repente julianus seua infirmitate detentus/ visceribus putrefactus interiit et finum non permeatus digestibiles/ sed scelestus os quod blasphemijs ministrauerat: organum huius digestionis est factum. Sundericus primus vandalorum Rex in hispania in galletie partibus regnans: cum auctoritate regie potestatis irreuerenter manus in basilicam sancti Vincentij martiris hispalensis ciuitatis extendisset: mox dei iudicio in foribus templi demonio coreptus interiit: vt latius refert luchs tudentis in principio sue chronice. Alfonsus aragonus rex multa commisit sacrilegia: sacra spoliādo templa: et propterea statim diuino iudicio punitus est: nam vltimo bello quod cōtra sarracenos apud fragraz constituit occisus est: et nulla eius vestigia reperta sunt: vt annalia illius temporis referunt. Arraca etiam regina sepe sacra spoliavit templa: ecclesie ministros vituperauit: inter cetera semel iussit militibus suis vt ecclesiaz monasterij sancti Ysidori legionēsis spoliaret calicibus et ornamentis: et cum hoc illi facinus horrerent nec presumerent atemptare: ipsa indignata templum cunctis spoliavit localibus que secum ferens pre foribus templi crepuit cunctis videntibus et dei iudicia laudantibus. Sanctius dictus maior nauarroz Rex cū esset magnus venator/ apud secutus est vsq̄ ad ecclesiam sancti Antonij que tunc in quadam silua nemorosa erat sita: cum vero aper ad altare Sancti martiris confugisset: Sanctius conatus est eum vena

De iuliano.

Sundericus rex.

Alfonsus rex.

Arraca regina.

Sanctius rex.

Quarta pars. §. 6.

bulo percutere: qua propter ob irreuerentiam sacri templi illico obri-
guit brachium eius donec precibus beati martyris vires brachij resti-
tute fuere. vnde ecclesiam insignem edificauit ibidem: vt chronice il-
lius temporis referunt presertim Ro. de Areualo epus palatinus in
sua choronica cum de eodem Sanctio agit: vbi alia similia gentilium
exempla cumulat / q̄ per eum videri possunt ideo non refero. Item Al-
manzor maurozum rex Lōpostella capta ecclesiam dirupit et statim
incredibili dyasenteria. i. fluxu vētris fuit percussus. Veremundus se-
cundus Rex legionis facili credulitate ductus contra episcopū cōpo-
stellanum thaurū ferocem iniicit. thaurus autē diuino mysterio mā-
suefactus ad episcopū innocentē accedens / cornua in manibus eius
protinus collapsa reliquit. Hic etiā rex Ep̄m ouetensem iniuste car-
cerauit: et tandiu pluuia cessauit / et valida fames terraz oppressit / vbi
vero epus fuit liberatus: pluuia habundanter de celo venit. Quo mi-
raculo veremundus cōpunctus / ecclesiam sancti iacobi et alia pia loca
per almanzor diruta restaurauit: et penitentiam de prelatorum consi-
lio egit vt tradunt historie.

Multi alij gentiles ⁊ iudei fuere qui ad sacra templa eorumq̄ mini-
stros irreuerenter se habuerunt: et sui sceleris penas statim luerunt.
Nabuchodorum enim princeps illico post templi violationem: ingē-
ti victoria contra violatores potiti sunt / dixeruntq̄ vadamus munda-
re templum domini. Nabuchodonosor quia vasa templi hierusalem
asportauit grauitur fuit punitus vt diximus supra. i. parte. §. 7. Bal-
thasar eius filius: quia in illis vasis vinum bibit regno priuatus est
et occisus vt supra dictum est in. i. parte. §. 7. Desedechia rege simili-
ter legitur ex eo q̄ hieremiam prophetam incarcerauit pessima occu-
bit morte: vt habetur hieremie. 32. 39. Ozias rex quia contumelias
sacerdotibus intulit eisq̄ penas cominans: statim lepra in fronte re-
spersus est vt habetur. 2. Paralipo. 26. transumptiue in. c. nos si com-
petenter. §. Itē cū dauid. Lambises magni regis cyri filius ⁊ heres
propter religionē neglectā / spōte suo gladio se interemit. Valens im-
perator igne crematus / contēpre religiōis penas luit. Philippus ma-
cedonū rex magni Alexādi gēitor religionē p̄tra focēses grecos vin-
dicās: gloriā ac famā magnā ⁊ multa dominia in greciā acq̄siuit / acq̄-
rēdi autē causas ⁊ fundamētū ip̄a vindicta dedit. Cirus etiā rex p̄p̄ re-
ligionē cōtēptā regna sua perdidit. De dyonisio tirāno legit q̄ tēplū
proserpine violauit ⁊ sculapio barbā emulsi: p̄pterea eius filius a re-
gno deiectus est. Varro q̄ parū honorauit sacra tēpla: canensem cla-
dē pati meruit. Quint⁹ flamin⁹ q̄ offendit sacra romanis suis imme-
morabilē illā stragē apud trāsimentū p̄p̄sus est. Lū scipio aphrican⁹

Almanzor rex.

Veremūdus rex.

Exēpla gentiliuz
et iudeozum.

Nabuchodono-
so: rex.
Balthasar rex.

Sedechias rex.

Ozias rex.

Lambises rex.

Valens impator.
Philippus rex.

Cirus rex.

Dionisius tyrān⁹

Varro.

Quint⁹ flamin⁹
Scipio aphrican⁹

Quarta pars. §. 6.

carthaginem euertisset quidam appollinis templum ingressus eius si mulachrum aurea veste indutum spoliare temptauit: quare indignatus apollo id egit/ vt sacrilege manus inter fragmenta vel fimbrias vestis a corpore absce reperirētur pro vt narrat valerius li. i. ti. i. c. 3. appollo nichil agere valuit: qui nichil est: nam idolū vt aplius inquit nichil est: sed verus deus noster hoc egit (si verū fuit) qui facit mirabilia magna solus: cuius non falsa diuinitas in ficta illo deo violari cēsebatur. Pompeio obsedente hierusalem aristobolus ⁊ hircanus intra urbem plurimum difidebant dum alter ingressus pompeii impedire: alter vt intraret niteretur. Que discordia effecit vt libere pōpeius urbem caperet/ captiuatis itaq; aristobolo ⁊ filiis hircanum reliquit pontificem ⁊ ducem ciuitatis: interim tamen Romani insolentes ex victoria effecti sacrum templū irreuerenter pollunt: equosq; in portu locant: et sacra multipliciter prophanauerunt: qua de re fertur pōpeium ex illo tempore infelicem fuisse et semper victum: qui ante victoriosissim⁹ fuit: vnde miserabiliter a julio cesare victus fugit in egyptum vbi ptholomeus rex egypti vt julio cesari complaceret: caput ei amputari fecit et ipsi julio cesari in domū misit: Julius vero cesar eo viso ac diligēter inspecto ⁊ cognito: auertit faciem lachrimas mittēs pro tanti principis infelicitate. Brenus gallozum dux delphis apollinis templum ingressus: dei voluntate in se manus vertit (scdm valerium vbi supra) qui alia plura exempla commemorat que per ipsum videri possunt. Nero et domicianus fidei nostre hostes accerrimi: penas luerunt sacrilegiorū in templa et sanctos martyres cōmissorum. Valens quoq; perfidus/ quia sacra et religiosos insequabatur: diuino miraculo in bello cōtra gothos viuus celesti igne cōsumptus est. Ex quibus omnibus ac nōnullis alijs vitade prolixitatis gratia omissis/ patet qualis reuerētia ⁊ obediētia debetur religioni ⁊ ecclesie eiusq; ministris. Nā apud gētiles magna fuit religiōis cura: vt testat valerius li. i. ti. i. c. ii. dicēs. Omnia nāq; post religionē ponēda semp nostra ciuitas duxit: etias in quibus summe maiestatis decus cōspici voluit: qua prop̄ nō dubitarūt sacris imperia seruire: ita se hūanarū rerū futura: regimē existimātia: si diuine potētie bene ac cōstanter fuisset famulata. Hec ille. et recitat bñs tho. in tractatu de regimie principū li. i. c. 14. in fine. que licet agētibus dicta sint vel facta ex quo bona sunt: ab eis extorqueri: debēt sicut ab iniustis possessorib⁹: ⁊ in vsu fidelium applicanda vt dicit hieronimus in eplā ad pla. et augustinus in. l. de doctrina christia. dicit. siue quis doceat siue adiscat bonū a spū sancto est. idem Gregorius in homelia pen. pro vt refert Andreas de isernia in. c. i. §. firmiter ad finem in ti. de probi. feu. alie. per frederi.

Pompeius.

Brenus.

Nero imperator.
Domicianus imperator.
Valens impator.

Religio apud gētiles.

Quarta pars. §. 6.

videtur de mente beati thome vbi supra dixi plene in tractatu de con-
filio et consiliarijs regis. c. 4. in principio. Et subdit sanctus thō. qđ
hec ita erant apud gentiles ordinata: apud quos sacerdotium ⁊ diui-
norum cultus erat propter temporalia conquirenda: que omnia ordi-
nantur ad multitudinis bonum cōmune: cuius regi cura incumbit: et
propterea conuenienter sacerdotes gentiliū regibus subdebantur: et
similiter in lege veteri in qua promittebantur bona terrena: non a de-
monibus sed a deo vero / religioso populo exhibenda: semper tamen
vt Augustinus dicit sub figura terrenorū spiritualia spirituales iudei
⁊ in lege ⁊ ante intellexerūt hoc expresse dicitur in multis locis ⁊ in li.
de medicina penitētie. Ideo in lege veteri sacerdotes regib⁹ legūtur
fore subiecti: sed nichilominus tam gentiles q̄ iudei sacris et sacer-
dotibus reuerentur: et colebāt eos tanq̄ religionis ministros. Hoc
idem ⁊ multo fortius in noua lege faciendum merito est: in qua est al-
tius sacerdotium / per qđ homines traducuntur ad bona celestia. Un-
de in lege christi Reges debent sacerdotibus esse subiecti: propter qđ
mirabiliter ex diuina prouidentia factus est: vt in Romana vrbe quā
deus prouiderat christiani populi principalem sedem futurā: hic mos
inolesceret paulatim: vt ciuitatis rectores sacerdotibus subiacerēt: et
quia futurū erat vt in gallia christiani sacerdotij plurimū vigeret reli-
gio: diuinitus est permittum: vt etiam apud gallos gentiles sacerdo-
tes totius gallie ius diffinerēt: vt refert Julius cesar in libro: quez de
bello gallico scripsit scđz beatū Thō. vbi §. retuli supra. 2. parte. §. 4.
omnes ergo christiani etiā reges ⁊ impator debent sacerdotibus esse
subiecti: et presertim summo ⁊ supremo sacerdoti: quē deus ab omni-
bus gētib⁹ honorari precepit dicēs per hieremiam. c. 1. Ecce cōsti-
tui te super reges ⁊ regna. Per sacerdotiū autē iubēte dño regalis po-
testas ordinata est. nā. i. regū. 8. dixit dñs ad samuelē sacerdotē. Audi
vocē eorū. s. filiorum israel petentū sibi regē: et constitue super eos re-
gem. quam obrem reges pape obediunt: et se illi subiiciunt: et coram
eo genua flectūt: vt habetur in. c. Solite de maio. ⁊ obe. vnde licet pa-
pa cōditione sit homo: dignitate tñ est super oēs homines. est altior
regibus ⁊ felicioz angelis: creator sui creatoris: vt de sacerdotibus di-
ci solet: de quibus dñs per luchā. 10. c. dicebat: qui vos audit: me au-
dit. et consequenter qui eos honorat: deum honorat. et qui eos perse-
quitur: deū persequitur. et qui eos spernit: deus spernit vt ibi dicitur.
Quis enī dubitat iniuriā dī ministris illatā deo inferri: q̄ p̄ prophetā
ait nolite tāgere xpos meos. bene facit. l. quisquis. c. ad legē juliam
maiesta. vbi inferētes iniuriā his qui ad principis latus sunt: lese ma-
iestatis crimē cōmittūt: quasi ipm̄ principē iniuriasse videātur: qz pars
viscerū suoz esse cēsentur. Si quidē ista de quolibz sacerdote dici p̄nt:

Religio xpiana.

Roma.

De papa.

Regalis potestas
p̄ sacerdotiū ordi-
nata est.

Contra iniuriātes
ministros ecclie.

Quarta pars. §. 6.

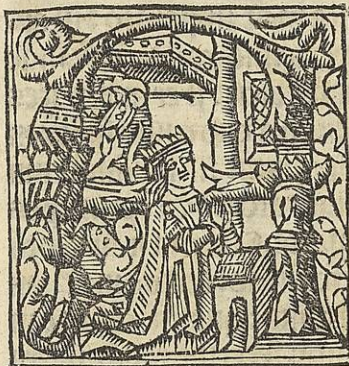
De athila rege.

multo fortius de ipso summo maximoque omnium sacerdotum supremo ipsum christum representante / et vicem eius in terris tenente / et iddem consistorium cum christo faciente ut in secunda parte huius operis. §. 4. et se. diffuse diximus. Unde narrat Romanorum historia quod cum Athila hunorum Rex: ecclesiam deuastaret: vir sanctus Leo papa ad eum accessit: et omnia que obtauerat obtinuit. territus namque Athila dei nutu fuerat: nec christi sacerdoti aliud rependere valuit: nisi quod ille optabat. Fertur quoque post discessum pontificis interrogatum esse Athilam a suis: cur ultra solitum morem tantam reuerentiam Romano pontifici exhibuerit / quoniam pene ad omnia que ille imperasset: optemperare ipse iussisset. tunc Rex respondit / non se papa personam reueritum esse: sed alium se virum cum habitu sacerdotali vidisse / forma venustiore / caucie venerabile / euaginato quoque sibi gladio terribiliter mortem minantem nisi omnia que ille expetisset / impleret: ut hec reasumit valensis in comuni loquio parte. 1. di. 3. c. 8. in fi. Inde reges et principes christiani sumere debent exemplum: ut summo pontifici obediant et pareant. Nam si ille hoc faciebat timore perterritus / et indignationem dei fugiens / cum peruersus esset / adeo quod flagellum domini se dicebat: multo fortius hoc ipsum facere debent principes christiani.

Explicit quarta pars huius operis.

Incipit quinta pars.

Quinta pars. §. I.

Ccedamus iaz ad quintā huius opis partē / gratia cuius omnia predicta scripsimus: ex quibus euidenter colligitur qđ cuz papa sit suppremo princeps super omnes reges et principes / possitq; illos increpare: corrigere. castigare: et si opus fuerit / deponere: vt late diximus in. 2. parte presertim in. §. 7. et. 8. Cumq; rex et regina nauarre fed^o inierint amicitiamq; cōciliauerint cuz rege frācorū hui⁹ schismatis principali auctore:

et p consequēs fuerit schismatici: vt diffuse dixim⁹ et pbauim⁹ tercia pte hui⁹ libelli / fuerintq; lese maiestatis rei: vt late mostrauim⁹ in. 4. pte. §. 1. relinquitur necessario cōcludenduz: qđ reges ipi penas schismaticorū et lese maiestatis reorū incurrerint. de quib⁹ plene in. d. §. 1. differuim⁹: inter quas ppter huiusmodi crimina priuatur rei dignitatibus et honorib⁹: vt ibi dixim⁹. Itaq; iuste fuerūt regno suo priuari ex multis causis: q̄ ex iaz dictis colligi posunt.

Prima causa fuit: qz stāte schismate pre-

dicto / ecclie afflicte et in tāta necessitate posite: rex ⁊ regina nauarre alijsq; pncipes xpiani tenētur auxiliū prestare totisq; virib⁹ eas defendere: pnt reges in sua coronatione iurāt: qđ iuramētuz cōtinet in pōtifficali ecclie romāe. est text⁹ in cle. vna de iure iurā et ibi vocat 10. de ymo. vt dixim⁹ supra in quarta pte. §. 3. in fine. Arctaturq; de iure ad hoc faciendū: vt dixim⁹ sup in. 4. parte. §. 2. qđ si nō fecerint: poterūt iuste regno priuari: vt dixim⁹ supra in. 2. pte. §. 7. cuz de prāte pape agebam⁹. Ubi intercetera dixim⁹: qđ cōstantin⁹ et leo impatores cōstātinopolitani fuerūt impio priuari a papa: eo qđ requisiti ecclia afflicta nō defēderūt. Et merito fuerūt impio priuari: qz omne regnū a deo ē: et a volūtate dei regis institutio depēdet: vt habet de vtrono. c. 17. vbi de regis institutione dicitur populo israel. eum constitues regem quem dominus deus tuus elegerit de numero fratrum tuorū. Item danielis. 4. dominabitur excelsus in regno hominum: et cui voluerit dabit illud. Non est quidem potestas nisi a deo. 10. 13. transumptiue in. c. qui resistit. 11. q. 3. ⁊ in. c. quid culpatur. 23. q. 1. et. q. 4. c. questum facit illud iohannis. 18. non haberes potestatem aduersum me vllam: nisi datum esset tibi desuper. Magna quippe sunt in omnibus dona dei ab eterna collata clementia / sacerdotium ⁊ imperium: illud quidem diuinis ministrans / hoc autem humanis presidens ac diligentiam exhibēs / vno eodemq; principio vtrāq;

f 1

De p̄uatiōe regis
et regine nauarre

§. I.

Regis eccliaz nō
defendentes sunt
regno priuari.

Regna sūt a deo.

Omnis potestas
est a deo.

Quinta pars. §. 2.

Reges sūt feuda-
tarij dei vt ecclesiā
defēdant alias re-
gno priuantur.

Nō faciens illud
propter quod be-
neficiū recipit per-
dit illud.

Reges tenentur ec-
clesiam defendere
etiā nō requisiti.

procedentia humanam exornant vitam. ita dicit imperator in au-
tentica quomodo oportet episcopos in principio colla. i. Unde
salomon in prouerbis in persona dei loquens dicit. Per me reges
renant &c. Reges ergo quodammodo regnum a deo cuius sunt om-
nia vt psal. 71. et paralipome. i. c. ultimo accipiunt in feudum cum
hoc onere: vt ecclesiam defendāt vt. c. administratores &c. principes
24. q. 5. cū alijs plurib⁹ de quibus supra. 4. parte. §. 2. qui si susceptū
ministeriū fideliter gesserint: ecclesias ipsas defendēdo: recte quidē: tan-
tus ei honor exhibendus est / et reuerentia tanta: quantū caput om-
nibus membris corporis ante cellit. quod si non fecerint: tanq̄ ingra-
ti regno sunt priuandi argu. l. si. c. de reuocan. do. et. c. si. de dona.
ad idem facit tex. in. c. i. quibus modis feudum ammittitur et. c. do-
mino guerram in ti. hic finitur lex de inde regni consuetudines inci-
piunt: vbi vassalus qui dominum non defendit: feudo priuatur. Nō
est enim alia iustior causa beneficii auferendi: quam si id propter qd̄
beneficiū datum fuerit: hoc est seruitium facere recusauit / quia be-
neficiū ammittit: ira dicit tex. notandus in. c. i. §. Item qui domi-
num. v. sed non est alia in titulo: que fuit prima causa beneficii am-
mittendi li. feu. bene facit. l. quero. §. inter locatorem. ff. locati: vbi
conductor expellitur a domo conducta: si non soluit pensionem: Ad
idem. l. si. ff. de rescidendā venditione: vbi emptor perdit beneficiū
emptionis: si non soluit precium. Ad idē. c. peruenit. el. 2. de. iure iu-
rā. vbi non tenetur quis seruare promissū etiā cum iuramento: si alte-
ra pars. non seruauit. Cum autē reges christiani teneantur ecclesiā
afflictam defendere / hoc ipso quod sciunt ecclesie calamitatem: quan-
uis non fuerint interpellati: vt est textus valde singularis in. d. c. i. §.
Item si delator in ti. que fuit prima causa beneficii ammittendi: vbi si
vassalus cognouerit dominum inclusus: & cum potuerit / nō liberauit:
feudum perdit. Nō est ergo necesse: qd̄ dominus denunciēt vassalo
se inclusum: quia sufficit quod aliunde sciuerit. Qui enim certus est:
certiorari non debet. l. i. ff. de actionibus empti regula: eum qui cer-
tus est de regu. iuris. li. 6. cum concor. Cumq̄ reges nauarre pro cer-
to scirent ecclesie calamitatem ratione schismatis predicti / & insuper
fuerunt certiorati. moniti. et iussi a romano pontifice: vt ecclesias de-
fenderent: & a schismaticorum consortio et fauore abstinerent: quod
cum facere noluisent: iuste fuerunt regno priuati: vt diximus supra
in. 2. parte. §. 7. Ubi commemorauimus aliquos reges et principes:
qui ex similibus et faciliozibus. causis fuerunt regno depositi ac do-
minio priuati a romanis pontificibus: que hic non repeto vitande
prolixitatis gratia.

Quinta pars. §. 2.

Secūda causa fuit quia rex et regina na
uarre nō solū nō defēderūt ecclīaz vt tenebātur /immo offēderūt: eo
qđ fed⁹ inierūt z amicitia cōciltarunt cūz rege frācorūz hui⁹ schisma-
tis auctore: quē iuuare tenebātur rōne cōfederatiōis predictē / conspi-
rātes cōtra ecclīaz et romanū pontificē: z cōsequenter fuerūt schisma-
tici: vt dixim⁹ in. 3. parte in. si principij / et similiter fuerūt lese maieſta-
tis rei: vt probauimus in quarta parte. §. 1. Itaqz grauitē offendē-
runt ecclīaz: z ppterēa merito fuerūt regno et dignitate puati vt .c.
in noīe dñi. 23. di. et. c. vnico de schismaticis li. 6. et. c. ad aplice de re-
iudi eo. li. et de. pastoralis eo. ti. diximus latius / in. d. §. 1. Quod vi-
detur satis equū et rōnabile: nā si regib⁹ xpianis regna a deo sūt con-
cessa pro ecclīe defēsiōe: vt late in precedētib⁹ dictū est: z ipi eā non
defendāt: abutiūtur potestate a deo sibi cōcessa: z cōsequēter regnum
amittere meretur: z multo fortius si eā vl⁹ eius summū pontificē of-
fendāt: Quia priuilegiū meretur amittere: qui permissa sibi abuti-
tur p⁹ate: vt dicit tex. in. c. vt priuilegia in principio de priuilegijs cūz
cōcor. ibi positis. Abutitur enim quis sua p⁹ate: vel nō faciēdo quod
oportet: vt ē ecclīe defēsiō: ad quā oēs reges z principes xpiani om-
nino tenētur (vt sepe dictū est) vel faciēdo qđ fieri non licet: immo
prohibetur: vt est ecclīe offēsiō. z cum vtrūqz sit malū / scđm tamen
grauius est / sicut peccatū delicto grau⁹ eē solet. Delinquit enim qui
non implet officij: sed plane peccat quisquis cōmittit cōtrariū. Lin-
gulo quidem milicie abutitur miles taz ille qui non implet qđ opz: qđ
ille qui impugnat milicie sacramētū / sicut hostis verus ignaui milite
odibilior est. Unde qui rē publicā et iuramentūz militarib⁹ armis
impugnat: iustissime exautoratur: tanqđ ille qui figurā hostilē ioue-
rit: hec sūt fere verba notabilia polichrati li. 6. c. 13. in. fi. Reges ergo
qđ nō solū nō defendūt ecclīaz: sed poti⁹ illā impugnat: merito exauto-
ratur. Nā qđ p⁹tra ecclīe pacē sūt: si dignitatē aut cingulū milicie habēt
nudentur eis: vt inquit liberius papa in. c. qui contra pacē. 24. q. 1. z
ppterēa plures romāi pōtiffices aliquos imperatores z reges impio
et regno priuarūt: qz ecclīaz offēdebāt: et iura sua pturbabant: quo-
rū aliquos cōmemorauim⁹ supra in. 2. parte. §. 7. Si quidē alij roma-
ni pōtiffices hoc facere potuerūt p⁹ eūlibus vel minoribus et faciliori-
bus causis: similiter iulius hoc facere potuit. Exempla enīz sancto-
rum patrum sequenda sunt / et secundum ea iudicandū. 20. di. c. de qui-
bus. 37. di. c. qui demensa. 81. di. c. legimus. 7. q. 1. c. omnes. 9. q. 3.
c. fi. 32. q. 2. c. non est culpandus. Maiorum quidem actus pro lege
accipiuntur. ff. de penis. l. capitalium. §. fi. ff. de religio: z sumpti-
fu. l. minime cūz pluribus alijs. Ad idēz facit lex an apud. ff. de manu.
vindi. vbi dicitur qđ proborum doctorū auctoritates / vt labeonis / sūt

§. 2.

Reges ecclīā offē-
dentes regno pri-
uantur.

Contra abutētes
p⁹ate sibi cōcessa.

10 quod 111022
111022

111022
111022

Exēpla sātorū pa-
trū sequēda sunt.

f ij

Quinta pars. §. 2.

sequēde: Multo forti⁹ auctoritas suppremi principis prout est papa procedēs ⁊ priuans reges ⁊ impatores cui⁹ cause cognitioe: Quo casu vna sola ei⁹ sentētia facit ius: et habet vim legis vt ē text⁹ notādus in. l. si. c. de legi ⁊ in. l. apud julianū in fine. ff. ad rebelia. Ad idem bonus tex. in. c. vno in fi. in titulo q̄ fuit prima causa beneficii ammi. li. feu. vbi dicit imperator qd̄ ex eo quod sciuit alias fuisse pronunciatū: quod si dominus principaliter offenditur p̄ reatū vassali: ibi ad dñm feudū reuertitur: vt hanc habeat sue iniurie vltionē: Sic etiā ille pronunciauit. Potest ergo sucesor in dignitate circa priuationem feudi pronūtiare: sicut antecessor pronūtiavit: si adhibuit cause cognitionē: qd̄ ē notādus. Eodē modo videtur dicendū de romano pōtifice: p̄sertim quādo plures romani pōtices illud fecissent: Nam tunc videtur inducta quedā cōsuetudo: q̄ similiter facit ius: vt. l. de quibus et. l. si de interpretatione. ff. de legibus glo. si. in. l. nemo. c. de sen. Aliorū vero inferiorum exēpla: nō sunt sequēda: Quia nō exemplis sed legibus est iudicandus: vt. d. l. nemo cum concor. Satis ergo erit in casu nostro habere exēpla aliorū romanorū pontificū: qui similiter alios principes christianos ex similibus et leuioribus causis deposuerunt: maxime cū ista exēpla non sint nuda: sed iuris et sacre scripture auctoritatibus fulciantur: vt in precedentibus late monstrauimus: quo casu sequenda sunt exēpla etiam inferiorū: vt declarat salicet⁹ post alios in. d. l. nemo in principio. Si quidem illis temporibus ecclesia ex illis causis potuit imperatores reges ⁊ principes deponere: multo fortius hodie poterit illud idde⁹ facere: quia ecclesia per incrementa tēporis / semp̄ maior vtitur potestate: vt est tex. notabilis in. c. displicet ad finē. 23. q. 4. Tenet augustinus de anchona in. li. de potestate ecclesie. q. 37. ar. 5. diximus supra in. 2. parte in fine.

Ecclesia semper
crescit.

§. 3.

De trāsitu ad guianā
per nauarrā.

Tercia causa fuit: quia cum necessarius esset maiestati vestre trāsire per nauarram ad ducatum guiane expugnādum vna cū gente angloꝝ ex decreto et sentētia romani pontificis / et rex ⁊ regina nauarre pluries rogati ⁊ moniti: vt exercitui vestro securū preberet trāsitum: vt de iure tenebantur: noluerūt hoc facere. immo cum rege francoꝝ amicitiam conciliarunt: fedusq; inierunt in fauorem schismaticorū contra ecclesiam et romanus pontifices: cumq; non esset alius locus aptus ad transeundum: nisi per regnum Manarre: quia per viscayam erat locus angustus: et non accommodatus: opus fuit per nauarrā intrare. Sicut antiquis tēporibus hānibal capta sagunto vrbe / partitis spolijs militibusq; ex victoria iocundatis / munitis hispanie vrbib⁹ prepositoq; hispanie asdrubale fratre / volens italiā pergere: pyreneū montem trāsire satagit. et superatis

Quinta pars. §. 3.

Mergetib⁹ qui nauarrēses hodie dicuntur / suntq³ cōiuncti pyreneo per
rucaū vallem / et sic per nauarrā tanquā per aptū immo per aptiore lo
cū ad transeundū ad vasconiā transiuit sicut historici chronicq³ testā
tur. Pari ergo ratione maiestas vestra exercitui suo locū illū ad trans
eundū ad ducatū guiane similiter elegit: et sicut olim hanibali transi
tū impediebant et ab eo debellati ac victi et subiugati fuere: sic et nunc
illis maiestati vestre resistētib⁹ similiter euenit. Qui quidē transitus
ad ducatū guiane / licitus erat / tū ratione iuris: qđ rex angloꝝ ad eun
dem ducatū habere p̄tēdit: quo dicit se fore spoliatū / tū ex decreto
et auctoritate romani pontificis. ar. legis iuste possidet. ff. de acqui. po.
Erat etiā trāsitus innocuus / quia nichil mali factur⁹ erat exercitus
in regnū nauarre: si securitas ad transeundū a regibus ipsis prestaret^r:
quā sacra vestra maiestas ab eis poscebat. Ad quā procurandā et acci
piendā exercitus noster intrauit: sed reges nauarre cum regis franco
rū auxilio et fauore totis viribus resistebāt: quam ob rem sacra vestra
maiestas ad iracundiā prouocatus in transitu et securitate semper insi
stens: bellum mouet iustum cōtra regem et reginā nauarre: tum quia
transitus impediebāt ad ducatū guiane. tū quia inimici ecclesie erāt:
vt in precedentibus sepe dictū est. Ad hoc allego singularem doctri
nam bar. in. l. christianis. C. de paga. vbi notanter dicit: quod ecclesia
licite potest indicere bellum cōtra sarracenos tenentes et occupantes
hierusalem (que terra sancta dicitur) et contra omnes alios infideles
inter medios impediētes vel nō permittētes christianos ire vel trans
ire ad illā sanctam expeditionem: vnde et contra hos dicit fore iustum
bellum. Quod est valde notādus et ad propositū nostrū satis accomo
datū: presertim cū vltra resistantiam et impedimentū qđ reges ipsi pre
stabāt: erant etiam schismaticoꝝ fautores et inimici ecclesie et per con
sequēs sicut bellū erat iustū p̄tra schismaticos: sic et cōtra eoz fautores
et cōplices. Ita notabilis decidit asten. in su. li. 2. ti. 64. ar. 7. co. 2. §. 2.
cōsistit / cuius mētionē fecimus § in. 3. parte in fine p̄cipij. Bene facit
tex. in. l. non dubito. ff. de cap. vbi littera dicit. Nō dubito quin fede
rati et liberi nobis extranei sint: quāuis glosa ibi de alijs federatis in
telligat: potest etiā intelligi de federatis cū inimicis: nam et illi inimici
sunt vt late diximus supra in quarta parte. §. 1. in fine. Et inde est:
qđ diffidato principali ad bellū: vidētur similiter diffidati omnes eius
complices et auxiliantes. Ita notanter dicit bal. l. 2. co. 21. §. et nota qđ
quando aliquis diffidatur. C. de seruitu. tibus.

Ad predictoꝝ confirmationē facit illd qđ habetur in sacra scriptura
machabeoꝝ. 5. deutro. 2. et paralipo. 20. numeri. 21. vbi dicitur qđ cū
filij israel ab egipto in terram promissionis venirent: miserūt nūcios
ad Seon regem amorreoꝝ dicētes. Obsecramus vt trāsire nobis li

f iij

Nota.

Cōtra fautores et
complices.

Diffidatio.

Cōtra impediētes
transitū licitū.

Quinta pars. §. 3.

ceat p̄ terram tuas / nō declinabimus in agros et vineas / non bibem⁹
 aq̄s ex puteis / via regia gradiemur : donec transeam⁹ terminos tuos.
 Quis cederet noluit vt trāsiret israel per fines suos : quin potius exer
 citu cōgregato egressus est (obuiā in desertū : et venit in iasa pugna
 uitq̄s contra eum) a quo percussus est. s. Rex Seon in ore gladij : ⁊ pos
 sessa ē terra ei⁹ ab Arnō vsq̄ ad jechoh et filios Amon quia forti pre
 sidio tenebantur. Tulit ergo israel om̄s ciuitates eius ⁊ habitauit in
 vrbibus amorrei. ⁊ cetera. Unde Augustinus in questionib⁹ numeri
 ita dicit. Notandus est sane quemadmodū iusta bella gerebantur a fi
 lijs israel cōtra amorreos : innoxius enīz transit⁹ negabatur : qui iure
 humane societatis equissimo patere debebat. Nec ibi et habentur in
 c. fi. 23. q. 2. vbi glo. dicit. Licet enī transire p̄ alienū agrū ius non sit :
 vt. i. di. c. 1. tamen q̄z necessarius erat iste transit⁹ : isti p̄hiberi non de
 buerūt. vt. ff. de aq̄ plu. ar. l. in suma. §. itē var⁹. Itē q̄z via publica erat
 et nemo p̄hibetur via publica vti vt. c. de serui. l. p̄ agrū. hec glo. idē
 sequitur beatus tho. in tractatu d̄ regimine principū. li. 2. c. 12. et luchas
 de pena. in. l. 1. co. 3. in fine. c. vt armorum vsus. li. 11. vte enīz cōmunes
 sunt oib⁹ quodā iure nature et legibus gētūz : vt p̄ ex predictis ⁊ te
 net sanct⁹ tho. in preallegato. c. 12. in principio. Ex quibus patet : qd̄
 exercit⁹ maiestatis v̄re volēs trāsire ad ducatu guiane : nō erat aliquo
 modo p̄hibend⁹ nec ei resistēdus : et q̄z p̄hibebat⁹ et resistebatur : licite
 potuit sacra vestra maiestas cōtra eos bellū iustū indicere : ⁊ capta in
 bello sua facere : ac sibi iure retinere : qm̄ capta in bello iusto efficiun
 tur capientius : vt notatur p̄ oēs in. l. hostes. ff. de capti. ⁊ in. c. sicut el.
 scdo de iure iurādo / maxie si capiātur ab hostib⁹ ⁊ inimicis ecclie : pro
 vt sūt schismatici : quoz bonalicitū ē occupare ⁊ retinere p̄pter cōstitu
 tiōes vel cōcessiones principū cōcedentiū ea occupāda. 8. di. quo iure
 23. q. 7. p̄ totū ista sunt notāda verba innocētū ⁊ ad p̄positū n̄m satis
 accomodata in. c. qd̄ super his de voto in fine. que alij comunit̄ oēs
 referūt et sequūtur signāter hosti. io. an. ⁊ cardi. Idē dicūt d̄ bonis he
 reticorū. Ad hoc bon⁹ textus in. c. cū fm̄ leges de here. li. 6. idē in effe
 ctu voluit innocētus in. c. cura in fine de iure patro. dicēs qd̄ illi qui
 tuti sūt auctoritate eius qui ptātem condendi ius h̄z super tēporalib⁹
 qui penā amissiōis iurū induxit : salua consciēcia possūt iura et bona
 illa retinere : qd̄ est valde notandū. Sentēcia ergo priuatiōis et ad iu
 dicatiōis romani p̄tificis abstulit regnū a regibus nauarre ⁊ mate
 stati v̄re tradidit : quo ad verū dñūz : quoniā sentēcia aufert domi
 niū a vero dño : ⁊ transfert in eum pro quo lata est : vt voluit glo. in. l.
 ex hoc iure in. d̄. dominia in fine. ff. de iusti. et iure : ⁊ ibi notat bar. co.
 2. d̄. aduerte tamen. Idem tenet glo. in. §. fi. instituta de officio iudi
 cis in verbo cui adiudicatum est et in. c. proposuit in verbo vacare

Capta in bello iu
 sto efficiuntur ca
 pientium.

Scismaticorū bo
 na licite capiūtur.
 Nota.

Sētentia aufert et
 trāsfert dñūm.

Quinta pars. §. 3.

de concessione prebem. Notatur in. l. i. et in. l. sūt 7 alie in glo si. ff. de publiciana. idem sentit inno. in. c. qz pleriqz post principium de immunitate ecclesiarum: quem alij referunt et sequuntur. Eiusdem intentionis fuit bal. in. l. id quod pauperibus. q. 7. C. de. ipsis et clā. que simpliciter refert / et sequitur petrus de ancharrano in rla possessor de regu. iuris. li. 6. cō. 36. ver. tercio quero et moderni in. c. i. de. cōsti. Idez voluit beatus iho. 2. 2. q. 62. ar. 3. Concluditur ergo quod reges Nauarre predicti iuste fuerunt regno priuati: 7 sacra vestra maiestas licite illud obtinuit: iureqz retinet. Quod etiam vltra predicta probatur ex auctoritate sacre scripture in preallegatis locis machabeorum. 5. deuterono. 20. 7 numeri. 21. vbi filij israel prohibiti trāsire ad terras promissionis per terram Seon regis amorreorum debellarunt eum: 7 occiderunt / regnumqz et ciuitates suas acceperunt / retinueruntqz sibi et possederunt: vt ibi aperte dicitur 7 declarat ibi glo. Augustini et refert ibi hugo Cardinalis super verbo tulit ergo. Dicit enim. Illic possedit israel ciuitates amorreorum: quas bello superauit. Sic ergo erit dicendum in casu nostro: quod cum maiestas v̄ra iusto bello regnū illud acquisierit: licite illud tenet: ac retinet in foro consciencie: quoniam iam acquisita in bello iusto: efficiuntur propria captentis in vtroqz foro: vt colligitur ex predictis: 7 probatur ex his que dicit beatus Ambrosius in li. i. de patriarchis 7 habetur in. c. dicat aliquis. 23. q. 5. probatur etiam ex his que dicit beatus Augustinus contra petilianum 7 habetur in. c. si de rebus. 23. q. 7. facit quod notatur. l. naturale. §. vltimo. ff. de acqui. rerū dño 7 in. §. eaque instituta de iure naturali 7 i. di. in. c. ius gentium 7 per glo. in. c. dñs noster. 23. q. 2. in fine que dicit quod acquisita in bello. s. iusto: facit quis sua: a deo quod si in dicto bello consequutus est totum suum interesse: poterit adhuc debitum in iudicio petere: quia ea que in bello acquisiuit facit sua ex auctoritate belli. quod tamen intelligendus est quādo ab alio q̄ a principali debitore: vel qui habet causas ab eo acquisita sunt. alias secus: quia bona fides non patitur / vt semel exactum iterum exigatur. ff. de regu. iuris bona fides 7 ibi glo. 7 in preallegato. c. dñs n̄r que sic debet intelligi scōz jo. de fan. et archi. ibi etiohanē de ligniano in tractatu de bello que refert iet sequit archiepiscop⁹ flo. 3. parte ti. 4. c. 2. §. 10. Et existis aliqui audēt dicere: qz si vnus ab alio in bello iusto plurima occupauit: 7 postea ille cuius sunt res occupate vult satisfacere: is qui occupauit nō tenetur restituere occupata: 7 recipe satisfactioez: qz qd quis occupat iure gentium: suū efficitur: instituta de iure gen. §. eaque. i. di. ius gentium. Et quod aduersarius damnificari possit. Habetur in li. feu. de milite vassalo qui contumax est in fi. secundum archi. in. preallegato. c. dominus noster in fine.

f. iij

Conclusio.

Capta in bello iusto efficiuntur captentium.

An ille qui debitū suū acq̄siuit i bello potest illud postea in iudicio petere.

Quinta pars. §. 4.

§. 4.

Regna trāfferūt
de gente in gētes.

Ex predictis causis nobis notis et alijs soli deo forsan cognitis voluit deus regnum nauarre ab ipsis regibus auferre et maiestati vestre concedere. Deus enim trāffert regna de gente in gentē propter iniusticias: vt ex iam dictis clare constat: signāter ex eo quod dicitur danielis. 4. **Dominiabitur excelsus super regna hominum: et cuiuscūq; voluerit dabit illud.** Et in. c. sequēti. **Diuisum est a te regnum et datus est medis et persis.** Et primo regū. 15. **Pro eo quod abiecasti sermonē domini: abiecit te dñs ne sis rex.** Ad idem deuterō. in. c. 2. **Loquens deus populo israel dixit illis. Surgite et transite torrentē arnō: ecce tradidi in manu tua seon regem efebō Amorreum et terram eius incipe possidere et cōmitte aduersus eum preliū.** Ex quibus verbis ostenditur bellum filiorum israel esse iustum ex auctoritate et precepto domini: qui terram vnus pro voluntate sua potest dare alteri scđm Nicolaum ibi. **Sedes enim superbōrum destruxit deus: et sedere fecit mites pro eis radices gentium superbōrum arefecit deus: et plantauit humiles ex ipsis gētibus.** Ecclesia. 10. vnde merito ibidē dicitur. **Regnum a gente in gentem trāffertur propter iniusticias et iniurias et cōtumelias ac diuersos dolos.** Sicut patet de monarchia assiriorum translata ad babilonios: et a babilonijs in persas et medos. Daniel. 5. **Et ab illis in grecos.** Macha. 1. **Et a grecis in romanos.** Luce. 2. **Et primo a grecis trāffatū est in germanos: vt dicit text⁹ in. c. venerabilem de electio: et ibi glo.** Ad idem facit quod christus loquēs principibus sacerdotum dicebat Matthei. 21. **Auferetur a nobis regnū dei et dabitur genti facienti fructus eius/ transumptiue in. c. si de rebus. 23. q. 7.** Tangitur per apostolū ad hebre. 7. **Notatur in. c. trāffato de cōsti. et per oldra. cōsilio. 72. et per albericū in rubrica. C. de paga.** Tradiderat enim deus principibus sacerdotum potestatem ministrandi super regno suo israel: vt habetur numeri. 3. 7. 17. **Ipsiq; dederat omnia iura proueniētia ex sacrificijs et oblationibus.** Numeri. 18. Deuterō. 18. Josue. 13. **De isto principatu gaudebant ipsi: quia honorabantur et locupletabantur: et qm̄ isti non crediderunt christum verū messiam: aufertur ab eis regnum dei sibi commissum: vt daretur gentibus eum querentibus.** Hic est verus et litteralis illoꝝ verborū intellectus scđm ep̄m Abulen. Matthei. 21. c. q. 99. **Et scđm istum intellectum potest induci illa auctoritas contra omnes reges et principes seculares non facientes iusticiam vel illud ad quod alias de iure tenentur/ vt si non fecerint: debeant ab eis auferri regna et dominia.** Et ad istum sensum inducitur illa auctoritas per Augustinum scribentē contra petilianum vt habetur in preallegato. c. si de rebus vbi littera dicit. **Si de rebus vel locis ecclesiasticis: q̄ non tenetis q̄rimini: possunt**

Quinta pars. §. 5.

z iudei iustos se dicere z iniquitatē nobis obijcere: quia locum in quo impij regnauerunt: modo christiani possident. Quid ergo indignus si ea que tenebant heretici scdm parem voluntatem domini catholici tenent? Ad omnes iniquos et impios illa vox domini valet. Aufere-
tur a nobis regnum dei / z dabitur genti facienti iusticiam: an frustra scriptū est: scz Sapient. 10. Labores iniustoz pij edent: quapropter magis mirari debetis: quod adhuc tenetis aliquid: quam quod aliquid ammisistis. Itē si qua iam precisi possidere cepistis: quia vobis abla-
ta nobis dominus deus dedit: non ideo concupiscimus aliena: quia illius imperio cuius sunt omnia facta sunt nostra z iuste nra sunt: vos enim vtebamini ad precisionem: nos ad vnitatem: alioquin z primo populo dei possent illi obijcere aliene rei concupiscentiaz: qui diuina potestate ab eorum facie: qui ea terra male vtebantur expulsi sunt: et ipsi iudei a quibus ablatum est regnum scdm verbum domini z datū est genti facienti iusticiam: possunt obijcere aliene rei concupiscentiā: quia christi ecclesia possidet / vbi persecutores christi prius regnabāt. Hec ibi. que verba sunt valde notanda z ad propositum nostrum valde accommodata. Ex quibus patet quod non possunt nec debent con-
queri rex z regina nauarre de regno sibi ablato: ex quo non fecerunt iusticiam: z id ad quod tenebantur videlicet ecclesie defensionē: quin immo eam offenderunt eo modo quo diximus. Unde iuste deus dis-
posuit quod regnum nauarre ab eis auferetur z daretur maiestati ve-
stre qui iure illud retinet tanquam sacrosancte romane ecclesie obedi-
ens filius assiduus accerrimusqz ipsius defensor. Inter omnes autē in iusticias nulla capitalior est quam ecclesie z christi vicario dei vices in terra gerenti obedientie z reuerētie cultum subtrahere / aut in aliquo diminuire. Patet ergo ex his que diximus rei veritas luce clarioz. Sz quia non sufficit veritatē pādere: nisi etiam destruantur ea que editer-
so dicuntur siue dici possunt: opere precium est ea in medium adduce-
re eisqz congruum dare responsum.

Non obstat predictis si dicatur quod re-
gnum nauarre erat proprium patrimonium regine z nō transit in do-
tem quantum ad dominium nec quantum ad administrationē in ma-
ritū: nisi ipsa regina velit: vt notanter voluit Bal. in. c. Significauit de
rptis. co. 2. v. 7. pone regina quē simpliciter refert z sequitur An. sicu-
lus ibi in fi. Unde delictū mariti fauendo scismaticis: non habuit noc-
ere regine vt. c. ne vxor pro marito per totum. Pene enim suos de-
bēt tenere auctores. l. Sanctimus. c. de penis. c. quesitum de his que
fiunt a maiori parte. ca. Quoniam ad hoc dicendus est / quod delictū

§. 5.

An regnum tran-
sit in dotem.

Quinta pars. §. 5.

mariti non iuuatis ecclias: vt tenebatur: nocet vxori: vt est casus valde singularis in. c. l. in. fi. in. ti. de capi. coradij li. feu. vbi dicitur qd si maritus vxoris feudatarie: q̄ tradidit feudū in dotem: nō prestuit seruicia dño debita: feudum dotale committitur: et habetur pro commisso: saltem durāte matrimonio inter illos: ita notantur tenentibi omnes doctores: et sequitur iacobus de sancto georgio in tractatu feudorū super parte 7 promiserunt eidē domino prestare debita seruicia co. 10. v. sed hic cadit pulcherrima dubitatio In casū autē de quo agimus: administratio et nomen regni Nauarre: transiuit in maritū: nam rex appellabatur: 7 regnum vna cū vxore administrabat: quia secundum leges hispanie ita fieri debet. Unde propter delictū mariti vxor perdit regnū saltem durāte matrimonio: quādo ipse solus delinquit: 7 tale est delictus: pp̄ quod regnū perditur. In casū tamen nro: non solum maritus: verum etiam vxor deliquit non defendo ecclesiā prout tenebatur: immo et offendendo vt in precedentibus dictum est: presertim cōfederando se cum rege francoꝝ in fauorem schismaticorū 7 ecclesie offensionem: in qua re ipsa fuit principalis auctor: nec cū posset marito prohibuit: et consequenter fuit in culpa. l. culpa ff. de re. iuris. l. in omnibus et. l. in delictis. ff. de noxalibus actionib⁹ maxime cum delictus in fauendo schismaticis: h̄ret causaz successiuā 7 continuam: vnde non prohibendo cum posset: non caret scrupulo societatis occulte. c. causam de proba. c. constitus de testi. 86. di. culpam. 23. q. 3. qui pōt nota. in. c. l. de offi. dele. 7 in. c. petrus de homi. Error quidem cui nō resistitur: approbatur. 83. di. c. error. Qui enim alios cum potest ab errore non reuocat: se ipsum errare demonstrat de hereticis. c. qui alios 7. c. cum ex iniuncto. s. pe. de sen. exco. quantē. 2. q. 1. si pecauerit de cogna. spūali. c. tua de homi. c. sicut dignum. Poterat quippe ipsa regina tanq̄ domina et regni proprietaria contradicere marito / 7 data inter eos discordia: preualuisset vxoris contradictio: sicut de presentatione ratione iuris patronatus dicimus / qd̄ preferitur presentatus ab vxore patrona vt volumi domini de rota de cisione. 422. q̄ alias reperitur sub ti. de iure patro: incipit fuit dubitatum refert 7 sequit̄ abb. in. c. fi. de concessi. preben. vbi loquitur de diuersitate inter pupillum 7 tutorem in presentādo: 7 cōcludit quod preferitur presentatus a pupillo: si est maior septenio: quod etiam tenet io. an. in. c. ex eo de ellec. li. 6. Ipsa autē regina non solum nō contradixit: immo nec protestata est quod propter mariti potentiam vel timorem non contradicebat: vt per hoc ius suū cōseruaret iuxta notata in. l. non solum. s. morte. ff. de noui opis nuncia rōe 7 in. c. cū. in. de consti. 7 in. c. 1. de his q̄ vi metusue ca. fiunt. vbi est bonus rex. ad propositus. Nec interuenerunt mine nec metus nec coactio nec alia

Rex et regina nauarre deliquerūt.

Quādo est discordia inter maritum et vxorem.

Protestatio.

Quinta pars. §. 6

impresio ex parte mariti: Immo ipsa sponte et ultro una cum marito fedus et confederationem fecit cum rege francorum huius schismatis auctore, unde iuste fuerunt privati. Mulier enim maritata delinquere potest: et delicti penas in se et bonis suis luere debet: quia matrimonium non reddit libertatem ad delinquendum: sicut neque patria potestas filios delinquentes liberat: ut. l. milites agrum. §. desertorem. ff. de remili. l. qui cum uno. §. qui filium eodem titulo: de quo per salicetum et paulum de castro in. l. propter insidias. c. qui accusare non possunt et per doctorem in. c. i. de delictis pueroz. Unde si uxor tale delictum commisit propter quod bona sua confiscantur vel alias illa perdit: perdet similiter regnum saltem pro tempore vite sue quo ad commoditatem et utilitatem: quam inde habitura erat. l. quotiens. c. de donatis que sub modo: Nam quantum ad hoc regnum et alia bona restitutioni subiecta veniunt in confiscatione bonorum ut. d. l. status florus. §. cornelio felici. ff. de iure fisci. Ad idem. c. i. de capi. corra. nota in. l. filius familias. §. diui seuerus. ff. de le. i. et in cle. nolentes de hereticis: de quo infra latius subiungemus: cum de filio Regis nauarre differemus. Transeat ergo vel non transeat regnum in dotem venit in confiscatione bonorum propter delictum uxoris: ut supra dictum est. Nec excusatur propter maritum nec maritus propter metum perditionis bonorum vel rerum seu maioris partis earum: quia uterque magis tenebatur veritatem sequi ecclesiam defendendo: quam cum animarum suarum periculo et incommodo sprete veritate et contempta schismaticis adherere. cum pro defensione veritatis etiam propria impugnare oporteat: ut inquit philosophus ethicorum. i. diximus late supra in. 3. parte. §. i. et. 2.

Mulier maritata delinquit.

Bona restitutioni subiecta quomodo confiscantur.

Super est ad huc una alia non mediocris difficultas. Presupposito quod Rex et Regina nauarre ex suo delicto iuste fuerint regno privati: eorum tamen filius primogenitus: qui post Regine vitam in regno successurus erat: non videtur quod regnum perdere debeat: cum pene suos debeant tenere auctores: nec pena sit ulterius protrahenda: quam delictum fuerit in excedere repertum: ut dicitur in. c. quesivit de his: qui fiunt a maiore parte ca. l. sanctimus. c. de penis. l. ob maritorum. c. ne uxor pro marito. c. illud. ii. q. 3. c. Romana. §. si de sen. exco. li. 6. vnde versus: auctores proprios sua crimina iure tenebunt. plus quam peccatur: non ultra pena trahatur. In sacro etiam eloquio ezechiel. 18. dicitur: anima que peccauerit: ipsa morietur: filius ergo non portabit iniquitatem patris ut. c. ne filius pro patre per totum. Patris enim casus vel calamitas: filius non obest: ut. l. si. c. de usufruc. Qua propter crimen paternum: vel pena paterna: nullam maculam infligere potest. Nam unusquisque ex suo admisso: sorti subijcitur: nec alicuius

§. 6.

An filius regis priuetur regno propter delictum patris.

Quinta pars. §. 6.

criminis successor constituitur vt. l. crimē. ff. de penis canonizata. l. q. 4. c. crimen. inde est qđ ex persona vel nota patris / nepotes non excluduntur a bonis liberti vel aviti. l. diui fratres. ff. de iure patro. Ex quo dicebat ibi diuus / quem alij sequuntur: qđ filius propter delictū patris non priuatur feudo: maxime si feudum est antiquū non paternum: cū illud non iure hereditario sed tanq̄ ex genere deferatur vt. c. l. §. i. in ti. si vassallus feudo priuetur: et ibi bal. Ad idem bonus textus in. l. eum qui. ff. de interdictis et regla ibi que vero non a patre sed a genere a ciuitate a rerum natura tribuerentur: ea manere eis incolumia. Dicit glo. vt sic prior parens quā secundus inspiciatur. De quo etiā per glo. 7 docto. in. l. adoptiuū. §. si. ff. de in ius vocā. 7 in. l. emancipatū. §. si quis 7 patrē. ff. de sena. vbi nepos ob parētum flagicia maiorū dignitate non priuatur: plus enim prodest liberis aui dignitas: quā calus patris obesse possit: vt ibi dicitur. Et inde est qđ exhereditatio filij etiā iusta non nocet descendētibz a filio. l. 3. §. si emancipatus. ff. de bono po. contra ta. l. pater filium et. l. postumus. 7. l. si is qui. ff. de in offi. testa. et. l. i. §. si pater. ff. de cōiun. cū eman. libe. ad idēz. l. pater familias testamēto. ff. de here. insti. Quinimo etiā si p̄ p̄duelōis crimē cōmisit: et propterea damnatus est: iura libertozū paternoz salua liberis manent. l. iura. ff. de iure pa. ad idem lex eozum. ff. ad legē iuliam maiestatis: vbi si pater crimē lese maiestatis cōmisit: 7 propterea fuit damnatus: eius bona liberis conseruātur. ad idēz. l. cum ratio. ff. de bonis damna. et autētica bona dānatoz. c. eodem. Et multo fortius cōseruabuntur bona: que non a patre sed ab alijs proueniunt vt d. l. eum qui. ff. de interdictis 7 relega. cum alijs de quibus supra. Cū autē regnū non deferatur a patre: nec sit in eius bonis: sed potius deferatur a primo instituēte. vt. l. coheredi. §. cum filie. al. est. §. qđ si heredem. ff. de vulgari et pupillari notatur in. l. vnum ex familia in principio. ff. de lega. 2. et in. l. precibus. c. de impu. et alijs substi. et in. l. si cognatis. ff. de rebus dubijs et quātuz ad regni successionē nichil habet a patre nisi virtutē quā trahit a lumbis eius circūscripto hereditariā facultatuz iure vt dicit bal. cōsilio. 417. co. 2. h. nam quedaz sunt: relinquatur de necessario dicendū qđ propter parētuz delictum filius non debet regno priuari.

Nota illū textum.

Regnuz deferitur a primo instituēte

Regna quomodo deferuntur.

Regnum quidem Nauarre sicut 7 alia regna deferitur filijs primogenitis: non quidem iure hereditario: sed potius ordine primogeniture vt est textus valde notādus in. c. licet de voto: vbi dicitur qđ regnum debetur primogenito: naz vt dicit bal. in. l. ex hoc iure. 2. co. h. 4. que ritur. ff. de iusticia 7 iure. et refert an. ficulus in. c. significauit. 4. co. de rescriptis: semp fuit 7 semper erit qđ primogēitus succedat in regno. Consuetudo autē circa regnozū 7 aliarū dignitatū successionem attē

Quinta pars. §. 6.

denda est et sequenda: ut vult notabiliter bal. in. c. 1. de feudo marchie
Ad hoc bonus tex. in. c. deniq. 7. q. 1. Cessante vero consuetudine: re-
gnus non transit in filios: Quia filius non succedit patri ex patris per-
sona: nisi in his que pater in bonis suis censetur habere. ff. de inoffi. te-
sta. l. papinianus. §. quoniam aut. ff. ad leges falci. l. in quantitate in prin-
cipio et. l. penales/auctentica de triete et semmisse in principio colla. 3.
Rex quidem non habet regnum in bonis suis: quia iura regnorum
sunt publica: et in nullius bonis. ff. de reruz diuisione. l. 1. §. quedam
et. l. in tantum. §. vniuersitatis: instituta eodem in principio. Et pro-
pterea rex dicitur regni administrator: ut colligitur ex. l. 2. in prin-
cipio. ff. de origine iuris: cum dicit. Quod initio ciuitatis romane om-
nia manu regia gubernata fuere: Ergo rex est gubernator vel admi-
nistrator/ non dominus ut. l. vna. §. 1. ibi regimētis. ff. de offi. prefecti
pretorio. Hec autem gubernatio ad utilitatem rei publice non ipsius
regis data est regi ut colligitur ex. d. l. 2. §. nouissime. ff. de orige. iuris
et morte ipsius regis finitur ut. l. 1. c. de heredi. tuto. et instituta qui-
bus modis tutela finitur. §. simili modo/ sicut de prelato ecclesie di-
cimus in. c. 2. de donaci. Habet tamen/ rex liberam administrationem
vel potestatem in regno: ut notatur in. c. grandi de sup. negli. prelato
li. 6. et in. l. preses. c. de transactis: et per glo. in. l. mandato genera-
li. ff. de procurato. immo secundum aliquos est dominus regni ad
tempus: donec viuit. l. quotiens. c. de dona. que sub modo fiunt: vn-
de sumpta est lex regni. §. partita ti. 4. l. 7. et potest vti et frui rebus et
iuribus regni in vita sua tanquam usufructuarius: salua tamen rerum sub-
stantia remanente: ut. l. 1. cum pluribus alijs. ff. de usufru: et instituta
eodem in principio. Recte autem gubernando et administrando rex:
non debet regni conditionem deteriozem facere seu aliter regnum
dannificare ut. l. 1. c. de decretis decurionum. li. 10. notatur in. l.
Ambiciosa. ff. de decretis ab ordine faciendis. Ad hoc bonus tex-
tus. in. l. creditor. §. lucius. ff. mandati: quem doctores in diuersis
propositis semper habent in ore/ vbi data alicui generali administra-
tione/ non potest aliquid dolose facere: et si faciat: non obligat domi-
num: nec ei preiudicat. Non ergo potest rex de rebus ipsius regni li-
bere et ad libitum disponere/ vel aliter eas alienare ut. c. intellecto de
iure iurādo notatur per bar. et alios in. l. prohibere. §. plane. ff. quod
vi aut dam. Bonus tex in. l. contra iuris regulas. §. si. ff. de patris et in. l.
filius familias in principio. ff. de donaciis. Si autem per viam con-
tractus rex non potest regnum alienare in preiudicium successoris: si
milititer nec delinquendo: Quia in delictis quasi contrahitur et per qua-
si contractum se obligat delinquens ad penam ut. l. imperatores. ff. de iu-
re fisci et in. l. fi. c. de colla. fundo. patri. li. 11. et ibi notat angelus glo.

Regnū au transit
in filios.

Rex est regni ad-
ministratoꝝ nō do-
minus directus.

Rex habet liberā
administrationē
in regno.

In delictis quasi
contrahitur.

Quinta pars. §. 6.

in. l. i. §. bestias in. v. honorari. ff. de postu. 7 in. l. si seruus. ff. de his q̄ notatur infamia. Delictū enī ē preparatio pene: vt. l. quesitū. ff. q̄ et a quib⁹ et. l. aliud. ff. de verborū signi. Qui aut̄ cōsentit in antecedere: videtur cōsentire in cōsequenti: vt. l. et si nō cognitio. c. si cōtra ius vel vtilitatem publicam. Et inde est: quod in delictis est reperire obligationem naturalem: vt voluit inno. in. c. in nra de iniurijs: refert et seq̄tur angelus in. d. §. bestias in fi. Sicut ergo rex nō potest preiudicare successori per consensu adhibitu in contractu: sic nec per consensum adhibitu in delicto. vt notatur in. l. post contractum 7 in. l. fili⁹ familias. ff. de dona. 7 in. l. fili⁹ familias. §. diui seuerus dele. i. 7 in. l. cōcessa. ff. de vectigalibus. Nullo ergo modo poterit rex regnum alienare in preiudicium successoris. Bene tamen poterit sibi ipsi preiudicare: quo ad commoditates quas in vita sua erat in regno percepturus vt. l. stacius flozus. §. cornelio felici. ff. de iure fisci. l. ex facto. ff. ad trebe. c. i de capi. corra. Ex quibus iuribus colligitur: quod confiscatis bonis alicuius / confiscatur commoditas q̄ habet in bonis alienis: ita dicit bal. in. l. si quis presbiter. c. de epi. et de. diximus supra in §. 5. ad fi. succedet ergo in regno navarre filius primo genitus. Ista sunt que multorum turbant spiritum.

Indelictis ē obligatio naturalis.

Conclusio.

§. 7.

Sed reuera si recte predicta cōsiderem⁹ parum aut nichil faciunt ad propositū de quo agimus presertim si teneamus opinionez illaz: quam multi non leuis auctoritatis doctores tenent: quod filius primo genitus habet regnū apatre: sicut heres patris: vt late ac singulr ponit alberic⁹ in. l. pe. c. de dona. inter virum et vro. co. 5. v. nunc transeamus propter delictum ergo patris filius perdit regnū. vel aliter potest dici quod predicta nō habent locū in casu nostrō / nō enim habent locū in criminibus enormibus 7 grauissimis prout est heresis apostasia schisma 7 crimen lese maiestatis: in quibus filij ppter patrum delicta puniuntur. De heresi est textus in. c. quicumq; et. c. statutum de hereticis. li. 6. et. c. vergētis. eo. ti. De schismate est textus in. c. vnico. §. contra natos de schismaticis. li. 6. schismaticus enī largo modo dicitur hereticus: quia nullus schisma est: nisi sibi aliquam heresim confingat: vt inquit Hieronimus super epistolā ad gala. habet in. c. inter heresiu. 24. q. 3. Et p glo. in suma 24. q. 1. quam allegat 7 comendat io. de anania in rubrica de schismaticis. co. 2. Heresis quidem opponitur vnitati ecclesiastice charitatis: ideo sicut fides et charitas sunt diuerse virtutes / quamuis quicumq; caret fide / caret etiam charitate: ita schisma et heresis sunt diuersa vicia: quamuis quicumq; hereticus sit etiam schismaticus: sed non con-

Schismaticus largo modo dicitur hereticus

Quinta pars. §. 7.

uertitur: Verum est tamen: quod sicut ammissio charitatis est amissio fidei formate et est via ad ammittendam fidem informem: iuxta illud primatum. i. A quibus quidam aberrantes. s. a charitate et alijs huiusmodi: conuersi sunt in vaniloquium et cetera: ita etiam schisma est via ad heresim. ita declarat beatus thomas. 2. 2. q. 39. ar. 1. Propterea dicit glo. notabilis in. c. didicim. 24. q. 1. in ver. nil habere quod omnis schismaticus est hereticus: et loquitur de schismate inueterato: quod sapi heresim: nam si non esset hereticus: non tandiu in schismate perduraret: ita declarat abb. siculus in. c. q. diligentia de elec. Si ergo quis recedat ab obediencia pape: qui vices christi tenet in terris: nolens / superbe contumaciter et in contemptus ei subicij: est schismaticus tantus: sed si diu perstitit inobediens: presumitur hereticus: ad hoc bonus textus in extrauagante clemens quin ti que incipit ad certitudinem in principio: vbi antiquatos schismaticos appellat hereticos: repetitur hodie sub titulo de sen. ex. c. 3. Ubi tamen ideo recederet: quia credit papam non habere potestatem condendi canones: aut quod potestas suprema non residet penes ipsum: tanquam qui vices gerit eius: qui est caput ecclesie: qui est christus (vt supra dictum est) iste est hereticus stricto modo: ita dicit glo. in. c. nulli. 19. di. et in. c. generali in ver. inhibemus de elec. li. 6. Satis fit ad propositum nostrum: quod schismaticus largo modo potest dici hereticus / vel saltem est heresi proximus: ita vt merito dispositum contra filios hereticorum / sit etiam dispositum contra filios schismaticorum: vt propter parentum delictum debeant puniri in publicatione bonorum et iurium suorum: et alijs penis de quibus in. d. §. contra natos.

De crimine vero lese maiestatis: habemus textum singularem in. l. quisquis in prin. c. ad legem iuliam maiestatis canonizata. 6. q. 1. c. si quis cum militibus vbi littera dicit. Quisquis cum militibus vel priuatis vel barbaris scelestam inierit factionem / aut factionis susceperit sacramentum / vel dederit de nece etiam virorum illustrium: qui consilijs et consistorio nostro interfunt: senatorum etiam (nam et ipsi pars corporis nostri sunt) vel cuiuslibet postremo qui nobis militat: cogitauerit: (eadem enim seueritate voluntatem sceleris quam effectum puniri iura voluerunt) ipse quidem vt pote maiestatis reus: gladio feriatur / bonis eius omnibus fisco nostro addictis. hec ibi. Conspirantes ergo contra principem vel eos qui sunt ad latus principis: incidunt in crimen lese maiestatis / sola ordinatione et tractatu licet non sequatur euentus. Unde vltore gladio debet puniri et omnia bona sua efficiuntur fisci. sequitur in textu. Filij vero eius quibus vitam imperatoria specialiter lenitate concedimus (paterno enim deberent perire supplicio: in quibus paterni hoc est hereditarij criminis exempla metuum

Pena rebellum.

Pena filiorum rebellum.

Quinta pars. §. 7.

tur Damaterna vel auita/omnium etiam proximorum hereditate ac
successione habeantur alieni: testamentis extraneorum nichil capiant
sint perpetuo egentes et pauperes. infamia eos paterna semper cō-
mittetur: ad nullos proorsus honores ad nulla sacramenta perueniāt.
sint postremo tales: vt his perpetua egestate sordentibus: sit et mors
solatiuz/et vita supplicium. **Hec ibi:** habentur in pro alegato. c. si quis
cuz militibus. 6. q. 1. et in. c. vergentis de hereticis. 7. 7. parti. ti. 2. l. 2.
Ecce quomodo propter crimen lese maiestatis a patre commissum;
filij puniuntur et efficiuntur inhabiles ad succedendum in bonis pa-
rentum vel extraneorum ex testamēto vel abintestato/et sic ab omni
successione: et per cōsequēs a successiōe alicui⁹ regni vel dignitatis/
quā quam in his non succedatur proprie parentibus: sed potius primis
istituentibus: vt in precedenti. §. diximus: vnde non immerito dicitur
ibi: quod ab omni successione habeantur alieni: et ex testamentis extra-
neorum nichil capiunt: sint perpetuo egentes et paupes. **Egens enīz**
et egenus dicitur quasi extra gentem vel extra genus quasi sine gēte
seu genere. **Et dicitur ab egeo egēs egui/** id est nō habere opes: et ita
carere difert ab egere: quia carere est nō habere: sed multotiens ege-
mus rei/quam habemus: **Et inde dicitur egestas et difert a pauper-**
tate: **Quia** paupertas est aliquando honesta: sed egestas semper est
turpis secundum poll. quem refert et sequitur archi. in. d. c. si quis cū
militibus. **Vult ergo imperator:** quod filij eorum/qui conspirant con-
tra principem: in perpetua egestate et turpitudine viuant. **Sunt prete-**
rea filij talium infames: quia infamia paterna eos semper comitatur et
consequenter sunt regni dignitatum et bonorū incapaces: quia infamibus
porte dignitatum patere non debent: vt. l. 2. c. de dignitati-
bus. li. 12. si. di. c. tantis daniel de excessi. prela. c. inter dilectos regu-
la infamibus de regu. iuris. li. 6. **Ratio predictorum est:** quam red-
dit imperator in preallegato. §. filij vero: quia paterno debent peri-
re supplicio: in quibus paterni hoc est hereditarij criminis exempla
meruuntur. **Et ita isti filij propter delictum paternum dicuntur esse**
affecti: quia nati sunt ex sanguine improbato. **Et sic cum perfidia sā-**
guinis cōmittetur eos/merito dici possunt indigni: licet ex alieno vi-
cio ista infectio sanguinis processerit. **Et qz semper lex presumit eos**
esse heredes paterni criminis et paterne audacie successores: ideo re-
putantur in digni: non solum ratione delicti paterni veri/ sed etiā ra-
tione proprii delicti presumpti: vt notanter sentit iacob. bu. et. ci. in.
d. l. quisquis in .5. q. quem salī et alij omnes comuniter referūt. **Pro-**
pterea sentētia lata contra patrem in crimen lese maiestatis: habet ef-
fectum inferende pene in filium sine nouo processu: vt late ac singu-
lariter concludit bar. in. l. cum filius familias. ff. de verbo. obli. **Ad**

Egens egenus.

Filij rebellū sunt
infames et ab ho-
noribus et digni-
tariis exclusi.

Sententia lata con-
tra patrē in crimi-
ne lese maiestatis
preiudicat filiis.

Quinta pars. §. 7.

torum enim et parentum exempla/inferioribus et filiis preiudicant: vt. l. si cohartalis. C. de coharta. l. 12. et. c. venerabile de elec. v. eos igitur
 Ubi inter cetera impedimenta que duci obijciebantur: erat vnus precipuum. s. persecutio diuulgata: quam progenitores eius presumpserunt in apostolicam sedem et alias ecclesias exercere. Ex quibus verbis colligit ibi glo. quod in filiis parentum exempla metuentur: Unde illud. sepe solet similis filius esse patri. Ex quo infer ibi abb. in. 6. co. quod ad repelendum quem a dignitate adipiscenda etiam seculari/consideratur delictum progenitorum. Hec est vna causa quare filius spurcius non potest ad ordines promoueri: vt notat glo. in. c. 2. de filiis presbiterorum. li. 6. secundum abb. vbi supra. Ad predictorum confirmationem facit lex qui contra. ff. de iure patrio. vbi si pater contra legem eliascentiam libertum ad iusiurandum adegerit: preiudicat sibi et liberis suis. Ad idem. l. i. §. i. ff. si quis aliquem testari prohibuerit vbi delictum patris aliquem testari prohibentis nocet filiis: vt non possint petere in testamento relicta. Ad idem. l. si quis filium. C. de in offi. testa. vbi exhereditatio patris iusta: nocet filio. De quo per docto. ibi et per diuum in regula non debet de regu. iuris. li. 6. Ad idem l. diuo marcho. C. de questionibus et quod ibi notatur: vbi aliquando ex delicto patris filius perdit priuilegium vel nobilitatem. Ad idem l. i. C. de bonis libertorum vbi pater delinquens preiudicat posteris in iure patronatus et ibi notant bal. salicetus et alij. Ad idem. l. 2. C. de liberis et eorum libertis: vbi similiter delictum patris nocet filiis: etiam in concessione facta patri et filiis secundum bal. ibi: quod est nota dignum: et ad propositum nostrum satis accomodatum: dicit enim post nicho. de mata. quod si pater habet feudum pro se et filiis suis et descendibus: et committit delictum propter quod perdit feudum: perdent similiter filij et descendentes: quia sicut in emphiteosi ille qui facit contra naturam contratus non soluendo canonem: aperit viam proprietario exclusis omnibus sequentibus: quia hec tacita conditio insuit ab initio argumentis. ff. locati. l. quero. §. inter locatorem: ita in feudo: nam ille qui committit feloniam: facit contra naturam contratus: vnde ex tacita natura contratus/reddidit ad dominum: et hec est ipsa veritas secundum bal. maxime quando vassalus committit feloniam contra personam domini: a quo habet feudum: nam tunc non solum preiudicat sibi: sed etiam filiis liberis et omnibus successoribus agnatis et cognatis: vt est textus notabilis in. c. i. §. denique in ti. que fuit prima causa beneficii amittendi li. feudorum: vbi pater feudatarius committens in dominum: perdit feudum et reuertitur ad dominum/exclusis omnibus filiis et descendibus et quibuscumque successoribus: vt per hoc dominus sue iniurie habeat vltionem. Idem probat textus in. c. vno in ti. si vassal' feudo

Exempla parentum preiudicant filiis

Aliquando delictum vel factum patris preiudicat filiis.

Nota hoc.

§

Quinta pars. §. 7.

priuetur 2 in. c. 1. §. si vassalus culpā in ti. si de feudo fue controuersia inter dominum et agnatum: vbi propter parentum flagitia / eorum descendentes feudo priuantur: etiam si fuerit antiquum: et ista est communis conclusio: quam tenet Bar. in l. 2. ff. de interdictis et relega. Bal. in. l. qui se patris. c. vndeliberi co. 7. ver. et collige argumentuz et in preallegato. c. 1. si vassalus feudo priuetur salicetus et alij moderniores in. d. l. 2. C. de liberis et eorum libertis iohannes de immola 2 alij moderni in. c. 2. de feu.

De delitis enoribus.

Alia etiam ratio potest reddi propter quam filij rebellium puniuntur ex delicto patris. s. criminis turpitudine et immanitas vt dicit archidi. in. d. c. si quis cum militibus super verbo seueritate. idem in effectu voluit io. mo. et sequitur ibi io. an. in glo. ordinaria in additionibus in verbo damnentur / dicentes: quod propter immensitatem criminis non putant locum esse distinctioni. l. 3. ff. de interdictis et relegatis. que distinguit inter paterna et auita hec illi / quos alij sequuntur. Brauitas enim et enoritas delicti: est iusta causa transgrediendi regulas iuris: vt notanter voluit inno. in. c. 1. in fi. de consti. de quo docto. in plurib⁹ locis et ad diuersos casus solēne faciūt festū / quorum aliquos commemorant moderni in. d. c. 1. allegantes ad hoc bonum tex. in. l. si hominem. ff. mandati: vbi ex magna causa procurator generalis potest in hibere procuratori speciali. Per quem textuz multa dicunt docto in diuersis locis de quibus per modernos in preallegato. c. 1. de consti. Si autem inferioribus iudicibus datur facultas transgrediendi leges ex causa magna et graui: vt loquitur inno. et sequaces: multo fortius poterit hoc facere imperator et romanus pontifex: qui est super omnes reges et principes et super omnia iura et contra illa potest dispensare / illaq; in totum euertere: et alia de nouo condere vt. c. proposuit de concessi. pre. Et per consequens potuit reges ipsos regno priuare imperpetuum: ita quod eorum filij non succederent: quanquam huius delicti non essent participes / nec esset in eis culpa actualis / sed sola presumpta que ex paterno delicto resultat: quamuis iura canonica super hoc non disposuissent: cum et hodie potuisset papa tale ius condere / vel sententiam ferre ratione vniuersalis potestatis: quam habet in mundo: vt diximus supra in secūda parte. §. 7. Presertim cum hoc iure cautum reperiatur tam iure canonico vt. d. c. vno de schismaticis li. 6. et in. c. felicitis de penis eodem libro in. §. qd si quis predictorū: vbi puniuntur filij et nepotes insequentiū pcutientiū aut capientiū cardinales: quā ē de iurecivili: qd pleni⁹ sub hoc dispōit vt. d. l. qd quis. §. fili vero. C. adlegētiā maiestatis. Ad qd ius civile: i defectu iuris canōici potuit haberi recurs⁹: vt dicit tex.

Quinta pars. §. 7.

in .c. lege imperatorum et in .c. si in adiutorium .io. di. et in .c. i. de noui operis nunciacione. Itaque delicti grauitas est causa efficacissima propter qua aliquando puniuntur homines absque propria culpa: habemus exemplum in eo quod legitur iudicum .21. c. ubi dicitur quod cum aliqui ex filiis beniamin accepisset uxorem cuiusdam et incredibili furore libidinis: ueressent: denique mortua est. Congregati sunt omnes alij filij israel de alijs tribubus vindictam fecerunt de filijs beniamin: ita ut interficerent viginti quinque millia pugnantium/nec remanserunt de illa tribu nisi sexcenti viri. Quo exemplo patet: quod cum grande scelus (ut est schismata vel rebellio contra ecclesiam vel summum pontificem) committitur: non solum puniuntur hi qui scelus perpetrarunt: sed etiam filij et plures alij ut diximus supra in .4. parte §. 2.

Alia adhuc ratio assignari potest quare filij schismaticorum puniuntur ex paterno delicto. scilicet pronitas hominum ad delinquendum in hoc crimine. Multociens enim homines ex diuersis causis procurant schismata fieri in ecclesia dei. Et ut abhuiusmodi pronitate retrahantur penarum metu: graues pene impositae fuere etiam in lege veteri: quia enim iudei proni erant ad contenciones et schismata excitanda: iuxta illud quod dixit moyses de utero .31. Ego enim scio contencionem uestram et ueritatem uestram durissimam. adhuc uiuente me et ingrediente uobiscum semper contenciose egistis contra dominum: quanto magis cum mortuus fuero. Et primo esdre .4. c. scribitur inuentum fuisse in libris historiarum antiquorum patrum: quod ciuitas illa hierusalem/ubi iudei habitabant/a diebus antiquis aduersus reges rebellabat et seditiones et prelia concitabantur in ea: Unde propter hanc pronitatem choreathan et abiron concitantes schismata aduersus moysen: pena grauissima et in assueta puniti sunt: ita dixit notabiliter augustinus de anachona in li. de potestate ecclesie. q. 25. ar. 4. diximus supra 4. parte in principio. Idem tenet archiepiscopus flo. 2. parte ti. 3. c. ii. §. i. in fine /et ratio est secundum eum: Quia cum pene sint quedam medicine ad arcendum homines a peccatis: ideo aliquando ubi est maior pronitas ad peccatum aliquod: seuerior debet pena adhiberi. Sicut etiam ab ecclesia maior penitentia iniungitur uxoricide quam matricide: ex eo quod proniores sunt homines ad occidendum uxores/quam matrem: ut .c. ad monere. 33. q. 2. ut igitur homines schismata procurantes scirent se puniendos non solum in se ipsos: uerum etiam in filios: quod grauius ferre solent. ut .l. isti quidem. ff. quod metus causa: graues pene etiam filiis impositae sunt et grauiores quam in alijs maioribus criminibus: ut per hunc modum homines a schismatibus se auertant: quantum et hoc crimen satis sit graue ut in .4. parte plene demonstrauimus. in tantum ergo ista pena imponitur filiis pro patre

Notabile exemplum

Pronitas delin-
quendi.

Quinta pars. §. 8.

tum peccatis: in quantum contingit parentes triftari de pena que filiis infligitur: vt sic patres in filiis puriantur: et sic redundat pena in auctores peccati. ita dicit episcopus abulensis mathei. 5. c. 9. q. 330. co. 2. vbi late differit questione an et quando filij puniantur propter delictus parentum de qua per sanctus tho. 2. 2. q. 108. ar. 4. vbi inter cetera dicunt quod in crimine lese maiestatis: filius punitur pro delicto patris: vt volunt iura preallegata. quamuis pena spiritali pro delicto patris non afficiantur: vt ibi lacius per eos.

Restat nunc respondere ad quasdam obiectiones: q̄ contra predicta fieri possunt in fauore filij regis et regine nauarre: quarum aliquas tetigim⁹ supra in §. 6. Prima assumitur ex l. iura. ff. de iure patro. vbi si pater perduellionis crimē comisit et propterea dānatus est: iura libertorum paternorum salua liberis manēt. Ad iddē. l. eorum. ff. ad legē iuliā maiestatis: vbi si pater crimē lese maiestatis comisit: et propterea fuit dānatus: eius bona liberis cōseruantur. Publicatis enim bonis alicuius ex quocūq; delicto: reseruatur filiis legitima in bonis paternis vt. l. cū ratio. ff. de bonis dānatorum: et in autētica bona dānatorum. C. eodē. Ad ista respondetur qđ iura predicta sunt hodie correcte p̄dictaz legē quisquis. C. ad legē iuliā maiestatis secundū cynū et alios ibi idē voluit glo. cynus bal. et comuniter alij in. l. 1. C. de bonis libertorum tenentes: quod in crimine lese maiestatis confiscantur bona delinquentis exclusis etiam filiis.

Opposicio.
An propter crimē lese maperdat dat quis bona.

Solutio.

Opposicio.

Secunda obiectio est: qđ in casu de quo agimus: videlicet de successionē regni nauarre: nō agit de bonis vel successiōe parentum: sed potius antiquorum regū nauarre: quibus videt succedere rex nouus: et a quibus regnū defertur vt. l. coheredi. §. cū filie. ff. de vulgari et pupi. cū alijs de quibus supra §. 6. itaq; nō habet a parentibus nisi virtutē: quā trahit alumbis eorum circumscrip̄to hereditariarū facultatum iure: vt dicebat bal. cōsilio. 417. ergo a successiōe regni nō debuit filius excludi p̄ tex. singularē in. l. eū q̄. ff. de interdi et rele. et. l. diui ffes. ff. de iure patro. et in. c. 1. §. 1. in ti. si vassal⁹ feudo priuet. Ad ista similiter respondetur p̄ ea q̄ dicta sūt in §. 7. videlicet qđ nō habet locū in crimine lese maiestatis: maxime quō comissū ē in primo capite vs̄ cōtra sup̄remū p̄cipē. Nā tunc filij comittentium: efficiuntur in habiles et in capaces cuiuscunq; successiōis ex testamēto vel abintestato proximorum et extraneorum: vt est casus notādus in preallegata. l. quisquis. §. filij vero. Sunt preterea infames et ratione infamie non admittuntur ad dignitates vel regna: vt in precedenti §. diximus.

Solutio.

Opposicio.

Tercia obiectio est qz cū regnū nauarre sit proprius patrimonium ipsius

Quinta pars. §. 8.

regine/ac propter suum delictum in vita sua iuste fuerit regno priuata: ea tamen defuncta/ regnum debetur eius filio primo genito non obstantibus predictis: que si bene aduertantur: loquuntur/ quando pater delinquit/ non quando mater: vt colligit ex tex. in. d. l. quisquis. Unde cum finis in materia odiosa et penali. l. loquens in patre: non debet extendi ad matrem: cum non subsit eadem ratio que in patre. Pater enim et filius pro eadem persona reputantur / non autem sic est in matre et per consequens filij non afficiuntur pena illius legis matre committente crimen lese maiestatis: ita tenet ibi odofredus. 2. co. §. quero quid erit. Linus. 2. co. §. circa istam. l. hos sequuntur nicholaus oldradus et alberici. l. co. §. querit glo. et salicetus in. d. §. filij. l. co. §. adhuc quero. Quicquid isti dixerint: contrarium et verius tenuit azo quem refert et sequitur glo. ordinaria in. d. l. quisquis §. filij. §. minus ausuras: quam sequuntur ibi petrus et alij antiqui docto r glo. in. c. statutum el. 2. in verbo inane de hereti. li. 6. cum qua transeunt ibi doctores. approbat etiam bal. statim post principium motus ex eo quod. l. illa non loquitur distincte de patre: immo loquitur p. verbum vniuersale quisquis: quod de sui significato ratione subaudituri substantiu homo: qui est communis generis comprehendit masculinum et femeninum significatum/ non per interpretationem extensiuam: vt notatur. ff. de reiu. in rubrica. facit. l. i. ff. de verborum significatione et in. l. illud. c. de sacrosan. eccle. et in. l. transigere. c. de trasactio. secundum bal. ibi quem moderni comuniter sequuntur ibi: et in. §. interdum instituta de heredita. que ab intestato deferuntur. vbi hoc firmat angelus aretinus in fine r in tractatu maleficiorum in parte che ay tradito la tua patria. co. 6. §. et aduertendum dicens hanc esse comunem opinionem. et in simili allegat glo. notabilem in. l. femine. c. de secundis nuptijs: que dicit quod ille tex. qui loquitur in matre ad secundas nuptias transeunte: habeat locum in patre: quanuis materia sit penalis et odiosa. Ad iddem facit tex. in. c. si quis cum militibus. 6. q. 1. vbi canonizatur. d. l. quisquis/ nam verbus siquis ibi positum: comprehendit siqua secundum glo. archidi. et alios in. c. si quis suadente. 17. q. 4. tradentes regulam quod verbum/ masculinum/ platum a lege crimina puniente: feminas comprehendit: quia ita peccant femine sicut masculi: licet quandoq; minus puniantur. ad hoc bon? text? in. l. si quis in tantam. c. vnde vi et. l. si quis non docam rapere. c. de rap. virginum. l. quicumq;. c. de seruis fugitiuis. c. vbiq; §. de penis. li. 6. et i. de. i. eo. cum multis similibus. r ista opo e tenenda et sequenda: tum qz comunis iuxta notata in. c. i de costi. tum qz est opo glo. ordi. qz ceteris opinionibus est preponenda: vt voluit iacobus butricalis in. l. i. c. qui pro sua iurisdictione et cynus in. l. i. c. de accio et obliga. bal. et alij

g iij

Solutio.

Quinta pars .§. 8.

in pluribus locis quos moderni doctores cumulare solent: quos referre non curo.

Opposicio.

De filiis autē crimē
natis.

So.

conclusio

Quarta obiectio que magis videtur vrgere. s. quod filius regis et regine nauarre fuit natus ante crimen a parentibus commissum. In quo non presumitur quod sit paterni criminis imitator: quia non descendit a sanguine infecto. Ad hoc. l. emancipatum. ff. de senato. et l. diuo marcho. c. de questione. hoc tenent petrus cynus et angelus in. d. l. quisquis. Hinc est: quod filij hereticorum orthodoxi nati ante crimen heresis per patrem commissus non afficiuntur penis a iure inductis / maxime vt non possint admitti ad honores et officia publica: ita notāter concludit calderi. con. 3. in ti. de hereticis. Ita ergo videtur dicendum in casu nostro. Sed contrariuz tenet albericus in. d. l. quisquis co. 2. h. sed nunquid hec lex: Immo quod filij etiam antea nati afficiantur penis illius legis propter rationem ibi positam: que similiter illos includit cum dicit: quod filij presumuntur imitatores parentum. Itaq; imperator non fuit motus ex presumptione sanguinis corrupti: a qua filij deriuatur: sed potius ex eo quod presumuntur parentum imitatores: imitari autem possunt filij parentes: non solum si nati fuerint post delictum a parentibus commissum: sed etiam si ante. itaq; non minus in eis hereditarij criminis exempla sunt metuenda: sicut in alijs postea natis: et cum sit eadem ratio in vtrisque: eadem erit iuris dispositio vt. l. adigere. §. quāuis. ff. de iurepa. lex ergo illa q̄ simpliciter de filiis loquitur / de vtrisque debet intelligi / presertim cum loquatur de filiis natis ante supplicium patris: qui eodem deberent puniri supplitio: quod est speciale in crimine lese maiestatis secundum salicetum in. d. l. quisquis. §. filij. 2. co. h. quero si isti: que refert et sequitur angelus aretinus in tractatu maleficiorum in parte chebai tradito la tua patria co. 7. h. querit ibi salicetus: cum quo transit ibi augustinus in additionibus allegat pro hoc glo. singularem in c. si quis cum militibus in verbo fili in fine. 6. q. 1. que hoc in terminis decidit: quam approbat ibi dominicus: tum per illam litterā: que simpliciter loquit de filiis: tū q; phibet emāipationē fieri de filiis post delictū: q; presumitur fieri in fraudē: vt in eos bona cōferat pater delinquens: vt sic non veniāt ad fiscū: vt est glo. in. d. l. quisquis in verbo nō valeat. Et pro ista opinione facit qd̄ tenet hosti. 7 sequitur 10. an. in. c. in quibusdam in verbo posteritates de penis: vbi dicit: penam illius decretalis habere locuz etiā in ias natis. Hoc idem repio tenere episcopus ouetenses in tractatu hereseos. q. 23. co. 3. Vbi per hoc dicit: qd̄ filij hereticorum etiam nati ante heresim commissam: incurrunt penas a iure statutas contra filios hereticorum: allegat ad hoc textum singularem in. c. statutū. §. si. de hereticis li. 6. ibi cū dicit vel ta

Quinta pars. §. 8.

les etiam decessisse probantur : ex quo inuitur sufficere quod patres eorum in morte fuissent heretici. Nec potest dari conueniens solutio ad illum textum. Ad idem facit. c. filij eo. ti. quod loquitur de illis / qui ostenderunt signa heresis cum decumberent in lecto ppter infirmitatem : de q̄ decesserunt secundum euz. Et quanuis ille nō dicat idē videtur sentire jo. an. in. c. vt cōmissi. eo. ti. et li. co. 2. in. v. priuandi. vbi dicit non esse veram illaz distinctionē : q̄ aliqui faciebant : aut beneficia fuerunt collata filiis vel nepotibus hereticorum ante delictuz cōmissum vel postea : quoniā vtroq̄ casu perdunt beneficia ipso iure. Unde non est necesse quod per sententiā priuētur : sed satis est declarare illos fore priuatos. allegat ad hoc tex. singularē in. c. felix §. quod si quis de penis li. 6. Vbi filij in sequentiuz cardinales sunt priuati ipso iure omnibus beneficijs : q̄ habebāt ante delictum commissuz aparentibus. Et si dicatur : alius est casus : dicit jo. an. quod ratio est maior in heresi : et euz hoc transeunt ibi doctores comuniter signanter dominicus in. §. priuadi. co. 1. et philippus in principio. aliq̄ tamen defendūt illaz distinctionē quā jo. an. reprobat per tex. in. c. qui cumq̄ iuncto. c. statutus de hereticis li. 6. vbi filij hereticorū in habilitantur ad beneficia obtinenda / de obtentis nichil dicitur. Pro istis facit textus in. c. iam itaq̄ et in. c. non imputari. i. q. 4. et glo. in. c. satis peruersum. 56. di. Sed quanuis inter doctores si differentia quātur ad officia et beneficia ante delictum commissum obtenta : in obtinēdis tamen omnes sunt concordēs quod redduntur habiles ad ea obtinenda per textum in. d. §. quod si quis / modo fuerint nati ante delictum commissum vel postea. Ita ergo videtur dicendum in casu nostro.

Quinta obiectio est qd̄ cum textus in preallegata. l. quisquis loquatur de his qui factionē iniunt contra personam imperatoris eorūq̄ filijs : et sic de illis qui committunt crimen lese maiestatis in primo capite : non videtur qd̄ possit nec debeat trahi ad illos qui ex secūdo vel alijs capitibus illud cōmiserunt : vt expresse decidunt ibi docto / comuniter om̄s presertim odofredus cy. Angel⁹ et salicetus : et p̄ cōsequēs cū rex et regina nauarre directe nō cōspirauerint cōtra eccliaz vel romanum pontificez / sed fedus solummodo inierint cum rege francorum : non videtur quod contra eos et multo fortius contra eorū filiū primo genitū dispositio penalis illius legis trahi possit. Ad hoc patet solutio ex predictis : quoniam vt in precedentibus dictum est : hoc ip̄o quod fedus inierūt euz rege francorū ecclie inimico huiusq̄ schismatis auctore : effecti sunt ecclie inimici et conspiratores contra eccliaz romanūq̄ pontificē diximus supra in. 4. parte. §. 1. versū. sunt prererea schismatici / et per consequens pena illius legis cōprehendit

§. iiii

Oppositio.

An et quādo propter crimē le. ma. a patre cōmissum puniūtur eius filij

mi qm̄ hōy 03 J
03070103

Quinta pars .§. 8.

eorum filium. Et posito (sine veritatis preiudicio) quod rex et regina nauarre non reputentur principales huius schismatis et rebelliois auctores: reputabuntur saltem fautores et auxiliares vel consocii seu satellites: ut ex precedentibus satis patet: contra quos eorumque filios pena dicte legis locum habet: ut expresse dicitur in eadem. l. cum? verba sunt hec. Ad quod de predictis eorumque filiis cauimus: de satellitibus consociis ac ministris filijsque eorum simili auctoritate censemus. hec ibi. Ex quibus constat apertissime: quod imperator voluit punire omnes intendentes circa factionem contra eum / tam principales quam accessorios vel adherentes / eorumque filios nepotes et alios descendentes: ut declaratur per constitutionem frederici imperatoris secundi: quam romana ecclesia postea approbavit: cuius verba recitat cynus in. d. l. quisquis in fine: ubi ponitur verbum liberorum: ut ceteros descendentes comprehenderet. l. quod si nepotes. ff. de testamentaria tutela 2. l. liberorum. ff. de verborum signi. secundum cy. in. d. l. quisquis: quem simpliciter refer ibi alberti. co. 2. versi. Itz queritur. Bal. tamen dicit quod per illam constitutionem hodie est declaratum: quod ista pena non extendatur nisi vsque ad primum et secundum gradum: Quod tamen quidam intelligunt in posteritate paterna: in materna autem dicunt non transire delictum ultra primum gradum ad instar criminis hereseos ut c. statutum de hereticis. li. 6. cum in preallegata constitutione frederici simili pena puniat hereticos: qua crimen lese maiestatis contra principem committentes. Et sic cum decretalis illa in crimine heresis sic exaudiatur et interpretetur: sic exaudiri dicunt in crimine lese maiestatis. ista sunt verba saliceti in. d. l. quisquis in. §. filij in. 4. q. Idem in effectu videtur sentire ange. in. d. l. quisquis. 2. co. versi. ite tempore huius legis. Ut cumque sit ego arbitror: quod et si per iura canonica et civilia hoc non sit bene discissum: per eadem tamen iura non sit abbreviata vniuersalis potestas ecclesie et romani pontificis in toto orbe: cuius virtute potest reges et principes christianos increpare. corrigere et si opus fuerit deponere: ut plene dictum est in. 2. parte. §. 7. Quia cum par in parem non habet imperium ut. c. innotuit de elec. non potuerunt romani pontifices futuris successoribus legem imponere ut. c. felicis. §. ceterum de penis li. 6. et ibi glo. in verbo possit extendere: cum quilibet romanus pontifex possit supra ius dispensare: et iura de nouo condere ut. c. proposuit de concessio. pre. potuit ergo romanus pontifex reges nauarre regno priuare excluso etiam filio / et omnibus descendentes similiter exclusis prout alij romani pontifices hoc ipsius fecerunt: de quibus diximus supra in. 2. parte. §. 7. ubi inter ceteros commemorabimus leonem et constantium imperatores constantinopolitanos fuisse imperio priuatos: quia requisiti ecclesiam defendere noluerunt.

Leo constans imperatores

Quinta pars. §. 8.

propterea imperium fuit translatum in aliā gentem penitus extraneam. s. in germanos: et datum est charolo magno: vt narrat gl. in. c. venerabilem de elec. De quo latius dictum est in preallegato. §. 7. Et si dicatur: quod istud exemplum parum facit ad propositum nostruz: eo quod agitur de priuatione imperij: ad quod non deuenitur per viam successione sed electionis: vt. d. c. venerabilem: Dico quod ea ratione qua papa potuit transferre imperium a grecis in germanos exclusis omnino grecis: apud quos imperium tunc temporis erat: poterit similiter ex iusta causa regnum a gente in gentem transferre exclusis omnibus hominibus illius gētis: apud quos regnū prius erat vel descendentibus ab illo: qui regnum ipsum tenebat. Sic legimus factum fuisse antiquis temporibus: quando zacharias romanus pontifex childericum francozum regem a regno deposuit: et pipinuz charoli imperatoris patrem in eius locū substituit: vt habetur in. c. alius 15. q. 6. diximus in preallegato. §. 7. Similiter factus est in in priuatione desiderij regis longobardoz de quo supra parte. 2. §. 7. propter iniurias zacharie romano pontifici illatas: quas charolus magnus pontificis iussu vindicauit desiderium superans et vincens: et in francias lugdunum cum vxore et liberis in exiliuz mittens. Postea longobardis fracos prefecit: qui eos in pace retinent. Atq; ita anno salutis nostre. 774. longobardozum regnum finem accepit. Inde ea gens ducentis iam triginta et pene duobus annis maiori italie portione potita nichil iam externi preter nomen retinebat. Fuit autem sub duobus et viginti regibus ab albuino vsq; ad desiderium por rectum: tunc aut quo ad se filiosq; et posteros omnino extinctū: vt chronice illius temporis attestantur. Si ergo tunc temporis romani pontifices illud facere potuerunt: multo forcius his temporibus romanus pontifex illud facere potest: quia ecclesia per incrementa temporum semper maiori potestate vtitur vt. c. displicet ad fine. 23. q. 4. Tenet augustinus de anchōa in li. de potestate ecclesie. q. 37. ar. 5. diximus supra in fi. 2. partis. Ad confirmationem predictorū pondero textus in. c. grandi de sup. negli. prela. li. 6. Ubi ille rex portugalie dissipator erat et negligens/ et per vtrumq; poterat remoueri: vt dicit ibi glo. in verbo regis in principio: sed papa volens gratiam facere: non remouit regez: sed coadiuotorem sibi dedit: protestatur tamen papa: quod per hoc nō intendit memorato regi vel ipsius legitimo filio: si quē habuerit/ predictum regnum adimere: quasi velit dicere: quod si non diceret illud: videretur adimere regnum etiaz filio. Si autē ibi fuit specialiter prouisum: in contrarium erit regula: vt priuato regno patre ex iusta causa priuatur similiter filius et descendētes. Ad istuz sensus potest trahi auctoritas saluatoris mathei. 21. cū dicit. auferetur a vobis regnuz: et

Childericus rex.

Desiderius rex.

Ecclesie potestas
crescit

Rex portugalie.

Quinta pars. §. 9.

dabitur genti facienti fructus eius declarata eomodo quo supra declarauimus ista eadez parte. §. 4. Et alie auctoritates de quibus ibi: vt si aliqua gens vel aliquis ex certa gente vel certo genere regnum tenens aliquod: graue delictum commisit: propter quod illud perdere meruit: auferetur ab eo regnum et poterit dari alteri genti penitus extranee/exclusis filiis et alijs illius gentis vel generis hominibus. Ad hoc bonus tex. in. c. si de rebus. 23. q. 7. cuius litteraz recitauimus supra ista parte. §. 4.

§. 9.
De auctoritate sacre scripture.

Hec autez regni priuatio respectu filij et descendentium habet etiam fundamentum in sacra scriptura: cuius auctoritas cunctas alias antecellit: et nichil est dignus: quam vt homo sit sui auctoris imitator. Et secundum modum proprie facultatis diuini sit operis executor. Ita notater ad propositu dicit leo papa in quodam sermone de ieiunio quadragesimali quinto incipiente apostolica prope finem. omnes enim dei actio nostra est instructio. c. significasti de elec. et. c. qualiter 7 quando el. 2. de accusa. et. 2. q. 1. c. deus omnipotens. Ex sacra enim scriptura si recte aduertatur: aperissime ostenditur: quod aliqui reges propter sua demerita regno priuati fuerunt: eorumq; filij et posterij: et in alias gentes penitus extraneam regnuz aliquando fuit translatus: vt pater in aliquibus exemplis que supra in. 2. parte. §. 9. narrauimus. Saul enim primus iudeorum rex a deo datus: propter inobedientiam: quia non exterminauit omnes amorreos eorumq; substantia: vt samuel propheta ei preceperat: regno priuatus est ipse et filius eius: 7 datum est dauid: qui regnauit post eum: vt habere Danielis. 5. et. 1. regum. 15. Salomon filius dauid propter sua demerita perdidit medietatem regni sui: quod ablatuz est a roboan filio eius: ab ipso vero roboa et filiis eius ablatis sunt vndecim populi propter sua superbiaz et alia demerita: vt colligitur ex. 3. regum. c. 11. 12. 7 totum regnum ablatum fuisset ab eo: nisi dauid merita obtulissent iuxta illud psalmo. 31. propter dauid seruum meum non auertam faciem christi mei. de ablati autem: nichil ad filium suum peruenit. Athalia regina israel similiter priuata fuit regno et occisa regnumq; datus est iehu qui regnauit post eaz: atalie filijs exclusis. Reges edon et seon eorumq; filij regno priuati sunt et occisi: quia filijs israel transitum ad terram promissionis impediebant resistentes eis: et regnum eorum iudei acceperunt vt habetur numeri. 21. transumptiue in. c. si. 23. questione quinta. De quo per iosephuz libro quarto capitulo. 3. de antiquitatibus iudeorum. dixi supra ista. §. tercio de virtute nanq; parentum protenditur successio filiozum in regno. 7 succe-

Saul rex.

Salomon rex.

Roboan rex.

Athalia regina.

Reges edon et seon

Quinta pars. §. 8.

dentium felicitas/et decedentium vel precedentium iniquitate pre-
stinditur. nam spiritus sancti certum est testimonio: quia iniusti de pe-
ribunt simul: et reliquie impiorum interibunt. Si quidem iustis regi-
bus conceditur a domino/ vt ipsi eorumq; filij longo tempore regner:
vt dicitur deutronomini. 17. c. Si iniusti: domini mandata preuarica-
ti fuerint: et sanctam ecclesiam quam defendendam suceperunt/ non
defendant: iuste ipsi reges eorumq; filij regno priuantur: vt late im-
precedentibus dictum est. Continuaturs quippe regnuz in succesores
et in eos tunc demum protenditur: quādo ipsi domini precepta obser-
uant. Aufer inquit salomon prouerbiorum. 25. c. impietatem de vul-
tu regis: et firmabitur iusticia thronus eius. Si enim a vultu idest a
voluntate et operibus regis/ recedit impietas idest irreuerētia erga
deum et sanctam ecclesiam: totius regni opera virga equitatis et cul-
tu iusticie diriguntur. Unde illud. rex qui sedet in folio iudicij: dissipat
omne malum intuitu suo. Ecce quanto priuilegio gaudent principes
deum timentes et ecclesiam defendentes perpetuatur eniz regni glo-
ria etiam in carne et sanguine suo. Gloriaturs dominus se virum inue-
nise secundum cor suum: et cum eum in regni apicem postmodum su-
blimasset: succedentium sibi filiorum curriculo/ regnum ei perpetuus
pollicetur. de fructu ventris tui (inquit) ponas super sedem tuam: et si
custodierint filij tui mandata mea/ que iam dedi: et testimonia mea
que (per me vel vicarios meos) docebo illos: et ipsi et filij eorum sede-
bunt super sedem tuā. psalmo. 131. et subdit. et ponā in seculum seculi se-
men eius/ et thronum eius sicut dies celi. Si autem dereliquerint fi-
lij eius legem meam: et in iudicijs meis non ambulauerint: si iusticias
meas prophanauerint: et mandata mea non custodierint: visitabo in
virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum. psalmo. 88
hec de dauid eorumq; posteris dicta fuere. sed quoniā eorum posteri
multipliciter transgressi fuerunt legem diuinam: vt patet ex discursu
4. regum et. 7. paralipomenon: ideo ista successio in dignitate regni tē-
pore sedechie fuit interupta: vt habetur. 4. reguz vltimo. c. et merito
quoniam malignitas euertit sedes potentum vt scribit in libro sapiē-
tie. c. 5. in fine. Sedes ducum superborum destruxit deus/ et sedere
fecit mites pro eis ecclesiastici. c. 10. sed que maior ac detestabilior ma-
lignitas et superbia regum esse potest. quam eorum qui regnuz ama-
nu dei recipientes: vt suas sanctā defendant ecclesias: nō soluz nō de-
fendunt: immo offendunt. Quam obrem iuste a sedibus suis ipsi eo-
rumq; filij dei ciuntur. et regnum transfertur de gente in gentem/ et
deletis his heredibus: qui secundum carnē esse videntur: transferat
successio ad illos/ qui fidei et iusticie inueniuntur heredes. in eoq; pro-
missionis subsistit veritas/ et rata permanent que ex ore altissimi pro-

Quinta pars. §. 9.

cesserunt quod iustis regibus successione fidelium semper permanet in eter-
 num adeo si quidem ut si omnibus recte dispositis et in eis manentibus:
 nulla videatur esse sollicitudo vel officium presidetis: constat his
 qui semel principem admississent: de femine illius successione non de-
 futuram saltem ad conservandam sanguinis claritatem. Quod et isto-
 riarum liquet exemplis. fertur enim quod cum magnus alexander ul-
 timum littus oceani perlustraret: brachmanorum insulam debellare pa-
 rabat. ad quam illi in his verbis miserunt. audivimus invictissime
 rex prelia tua et felicitatem victoriae ubique subsequitam. Sed quid erit
 homini satis/ cui totus non sufficit orbis: divitias non habemus: qua-
 rum cupiditate nos debeas expugnare: omnium bona/ omnibus co-
 munita sunt: esca est novis pro divitiis: pro cultibus et auro/ vilis et ra-
 ra vestis. femine autem nostre non ornantur/ ut placeant/ quem quidem
 ornamentorum cultus/ potius oneri deputant: quam decori. etenim
 nesciunt in agenda pulchritudine plus affectare: quas quod nate sunt:
 antra nobis duplicem usum prestant: regumentum in vita: in morte
 sepulturam. Regem habemus non pro iusticia: sed pro nobilitate con-
 servanda. Quem enim locus haberet vindicta: ubi nulla fit iniusticia
 his verbis motus alexander: nullam ratus victoriam/ si eorum paces
 perpetuas turbaret: in quiete sua dimisit. et forte si eos bello fuisset ag-
 gressus: minime prevaluisset aduersus innocentes: eo quod innocen-
 tia non facile superatur. et veritas suis viribus constans: de militia qua-
 tunnis armata triumphat secundum polichratum li. 4. c. II. cum autem in
 casu de quo agimus tam facile fuit maiestati vestre totum navarre re-
 gnum expugnare acquirere et obtinere: credendum merito est ex iustis
 causis a domino factum esse/ propter regis et regine malicias dolos
 et fraudes aduersum deum et sanctam ecclesiam pertinaciter perpetra-
 tos: necdum non defendendo ut tenebantur: verum etiam offendendo
 ac persequendo (ut sepe dictum est) ut impleretur illud celebre sapientie
 dictum ecclesiasti. 10. c. (cuius pluries in precedentibus mentionem
 fecimus). regnum agente in gentem transfertur propter iniusticias
 et iniurias et diversos dolos. Quapropter in brevi subuersum fuit so-
 lum primi regis in populo dei saul et iouathe cum ceteris filiis exigentibus
 cupulis in montibus corruerunt/ ut thronus illius qui de postfe-
 tantes electus firmaretur. Omnium historiarum si percurramus seriem
 et regni successiones: in brevi videmus/ et quasi in exordio tele domi-
 no precedente/ succisas. et quo reges fuerint clariores: eo citius: si ad-
 uersus deum in tumuerint: conculcatur semem eorum. Non est sapientia/
 non est prudentia/ non est consilium contra dominum/ certe nec fortitudo/
 si ille insurgit/ si persequitur: ad emendicata sacramentorum
 suffragia/ ad presidia munitionum frustra de curritur. Quia non est qui

Quinta pars. §. 9.

de manu illius possit eructe. Quis alexandro maior in grecia? et tamē nō suus legitur successisse sed filius saltatricis. Quis cesaree dom? seriem nescit: rarus eorum aut nullus filium relinquit heredem. Omnes et in breui post varia pericula et cedes sui et suorum plurimas diuersis mortilibus / et fete ignominiosis quasi in momento deleti sūt: et descendentes ad inferos: successores habuerūt / aut hostes / aut ignotos. Quid obsecro tam potentia regna / tam cito subuertit et transfudit? certe indignatio dei: quam in se multiplex iniusticia prouocabat. Est autē (vt stoicis placet) iniusticia mētis habit? q̄ a regiōe mortū exterminat equitatē. animā nanq; priuare iusticia: ex priuatiua particula nominis declaratur. In eo autē maxime iusticia cōstat: si nō noceras: et ex officio humanitatis prohibeas nocētes. Cū vero noceras: accedis ad iniuriā: cū nocētes nō impedis: iniusticie famularis. est autē cōtumelia / quādo timorē mētis in lesione alterius manifesta / operis sequela committatur. eoq; iniquitati seruit: qđ in euz cui reuerētia p cōditione officij vel nature cōsortio debetur: insolēter in surgit. Dol? autē est (vt diffinit aquil?) cū aliud agitur: et aliud simulatur: malus utiq; quotiēs sit intēciōe nocēdi. Differt autē plimū dol? a cōtumelia qm̄ hec superbe et manifesto: ille fraudulēter et q̄si ab insidijs nocet. Dol? nanq; ex timiditatis imagine: infirmitatis notā hz: et fortitudini plimū aduersat scđz pluthar cū li. 4. c. si. regū igit glia trāssert dgete ingentē si iusti / iniuriosi / cōtumeliosi / inuēti fuerit aut dolosi. Cū autē rex et regina nauarre tales fuerint aduersus ecclesiā sanctā eiusq; pastorem: iniuste / iniuriose. contumeliose et dolose agentes: faciendo ligas et confederationes cū inimico ecclie: merito de? ipse eos eorūq; filios etiā primogenitū regno priuauit: itavt merito eis dici possint verba q̄ samuel dixerat sauli iudeorū regi quādo regno fuit priuatus q̄ habent. I. regū. c. 13. stulte egisti / nec custodisti mandata dñi dei tui: qđ si nō egisses: iaz nūc preparasset dñs regnū tuū super israel in sempiternū: sed nequaquaz regnū tuuz vltra cōsurgit. Quesiuit siuit dñs virū iuxta cor suū: et precepit vt esset dux super populū suū. hec ibi. iustus eniz qui ambulat in simplicitate sua: beatos post se filios relinquet puerbiozū. 20. Qui ergo in iust? fuerit: et nō in simplicitate: sed in malicia deū et eccliam offenderit: miseros et absq; honore filios relinquet. Ex quib? omnib? simul iunctis clare cōstat qđ iulius se cūdus pōtifer maxim? regē et reginā nauarre eozūq; filios et descendentes regno priuare potuit / et occupādi illud cuiuscūq; licentiā facere / et consequēter maiestas vestra illud occupās / iuste retinet.

Iniusticia.

Iniuria.

Contumelia.

Dolus.

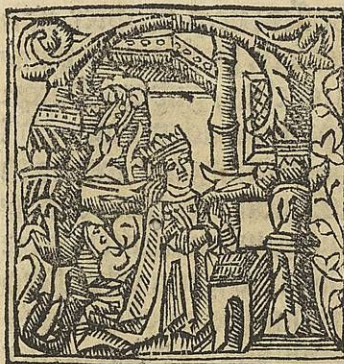
Conclusio.

¶ Finis quinte parte.

Sexta pars.

Hic liceret rex inuictissime pōere iā
metas labori huic quē maiestas v̄ra meis humeris imposuit:
tamen q̄ diuersa sunt hominū studia: et vnusquisq̄ gaudet
easibi proponi que didicit: in quibusq̄ nutritus est: ⁊ quibus assuefa-
ctus iuxta aristotelis sententiam: iccirco non ab re erit si postea quaz
de iure: prout dominus dedit: locuti sumus/ iam tandem in hac sexta
operis parte historice aliquid differamus: vt appareat quemadmodū
regum nauarre post miseram illam et calamitosam hispanie cladez
vniuersalem fuerit viciosus ingressus/ ac per inde fortassis sic iustissi-
mus deus preordinauerit: et iam tandem effecerit: vt regnum illud
mutationem susciperet: et ab alio in aliū transferretur/ sacro eloquio
testante (vt iam supra meminimus) regnum a gente in gentem trās-
ferri nonnunq̄: propter iniusticias iniurias contumelias et diuersos
dolos. Que omnia ad propositum facile possent adaptari: cum pre-
ter ipsum iniquum ingressum quo ab eneco arista reges precedētes
dominio illo potiti sunt: hec illi finitima regna taz aragonie q̄ castel-
le temporibus ante actis tam remotis q̄ propinquis: ab illa terra et
gente multas fuerūt passa iniurias et nocumenta. Quia igitur ple-
riq̄ homines narrationi reruz siue hystorie potius sunt dediti: q̄ sciē-
tie iuris: quippe qui in ea educati non fuerūt: nec imbuti et de illo co-
gnitionis genere non est qui aliquid non degustet: ab hoc autem
multi sunt alieni et experies: ideo vt omnibus satisficiamus: nam sa-
pientibus ⁊ insipientibus debitores sumus (vt ait apostolus) de ori-
gine et successione illius regni altius repetētes: dicere aggrediamur
vt ea etiam que in exordio operis promissimus: adimpleamus.

Sexta pars. §. I.

Dinvestigandas igitur nauarrozum originem antiquitatem et successum quamuis difficile sit / res nimium a nostris seculis remotas propter earuz paruum et umbratilem cognitionem : tamen a uetustissimis scriptis exordiando vsq; ad nostra repora : ea que hac atq; illac lectitudo adinuenimus : sub breuitate et compendio referemus. Cum itaq; post alias nationes / que priscis temporibus in hispaniam uenientes / eas obtinuerunt : tandem hercules aduenisset / et post eum alij duces ex grecis : in dominium grecorum uenit hispania tota et sub eo extitit multos annos. Qui cum per multa secula ipsius dominium tenuissent / tandem a poenis ab ipsa expulsit sunt. Mas (ut ait iustinus in ultimo libro sui epitomatis) cum gaditani a tyro (vnde et carthaginensibus origo est) sacra herculis per quietem iussi in hispaniam transulissent / vrbesq; gades ibi condidissent : inuidentibus incrementis noue urbis finitimis hispanie populis / ac propterea gaditanos bello laceissentibus : auxilium consanguineis carthaginenses misere : ibi felici expeditio- ne et gaditanos ab iniuria vindicarunt : et maiorem partem prouincie suo imperio adiecerunt. post hoc hispania a carthaginensibus ad romanos primo ex parte secundo in totum transit / hac occasione : consilium agente Appio Claudio (qui primus contra carthaginenses arma sumpsit) anno ab vrbe condita .477. secundum eutropium aut .478. secundum titum liuium carthaginenses iam potentes in Africa et hispania : effecti cumq; non paruum etiam Sicilie partem sub sua ditione tenerent : Messanas eiusdem insule urbem eis non obediens infestare obsidereq; aggressi sunt. Messanenses auxilia a romanis petierunt . vnde appius claudius consul exercitum traiecit in siciliam : cum tamen antea romani terminos italie nunquam egressi fuissent : ac nauale belluz classisq; apparatus antea romanis res esset incognita. Atq; ita excaudit efferbuitq; inter romanos et carthaginenses bellum : ut non contenti eo : quod gerebatur in sicilia : ad hispaniam vsq; etiam illud extenderint . in quo plurime vrbes et populi a carthaginensibus defecerunt ad romanos. Postea uero inter romanos et carthaginenses pax composita est sub hac conditione : ut ea pars que citra iberum fluium est et pireneum attingit romanis cederet / altera uero pars que ultra est et in herculeum fretum tendit carthaginensibus traderetur . Saguntum uero nobilissima hispanie urbs / cuius ultra iberum esset et ad penoruz parte consisteret / post longa certamina

Greci hispaniam obtinent.

Gaditani ad hispaniam ueniunt.

Carthaginenses ad hispaniam ueniunt.

Romani ad hispaniam ueniunt.

Bellum inter carthaginenses . et romanos . Pax inter eosdem

Saguntum.

Sexta pars. §. I.

Hanibal saguntū
obsidet et capit.

Mulierū fatius.

Hanibal p nauar
rā transit in italiā

libertate donata est: cum facile diuidi non posset: neq; propter eius magnitudinem in portiones distribui conueniret. Postea cum hanibal/ qui carthaginensius partes euz exercitu tenebat / gubernabatq; contra federa pacis saguntuz obsideret: ac primo quidem ciues obsidione perterriti et sese imperata facturos polliciti: argenti trecēta talenta et totidem obsides dare pepigerunt. Quibus acceptis conditionibus: hanibal cum soluisset obsidionem: saguntini penitentia ducti: nichil eorum que pepigerant: prestiterunt. Rursus igitur ad obsidionem conuersus hanibal: et durius inito certamine oppressos malis vndiq; barbaros: tandem vt conditionibus huiusmodi dederent: per pulere: vt liberis hominibus cum singulis tantum vestimentis ex vrbe migrare liceret. Mulieres igitur id quod tandem euenit fore suspicite: vt scilicet hostes diligentius viros ne quis occultum telum efferret intuentes: seipsas egredientes negligenter atq; in tactas abire permitterent: gladijs intra sinus occultatis/ ex vrbe digresse sunt. Cumq; omnes iam ciues urbem exissent: hanibal equitum massyliensium turmam ad portam ciuitatis in statione collocauit: ceteris in composito ad urbem diripiendā intrare permissis. Cumq; multi: vt in talibus fieri solet: multa vndiq; asportarent: non se ultra continere massylienses potuerunt: sed porte estatione dimissa / indignantes ad predandum discesserunt. Interea mulieres clamore sublato: euz gladios quos gestabant viris tradidissent: simul cum illis impetum in hostes fecerunt. ferturq; earum vnam ex hanonis cuiusdam manibus direptam hastam in eum ipsum vulnerandum conuertisse: verū quia thorace inductus erat: occidere minime valuit. At viri multis hostibus interfectis: reliquis vero qui obutam venerant in fugam versis/ vna euz mulieribus sese ex vrbe incollumes receperunt. Quod postquam est hanibali renunciatum: equites repente qui persequerentur dimisit. Cumq; ex ipsis aliquot adduxissent captiuos: vltimo supplicio affici iussit. Veruz maxima pars in proximos montes dilapsa: hostiles manus effugerunt: qui paulo post misso ad hanibalem caduceatore: veniam atq; in urbem reditum ab eodem impetrarunt octauo obsidionis mense cū magna hominū cede et strage: ruptaq; omnino pace: romani in carthaginē ses bellum indicunt. Creantur consules ad id bellum gerendum in sicilia et italia (quo hanibal properabat) publius cornelius scipio et. L. sempronius. Hanibal enim considerans quod ipse huius belli causa fuerit/ non decretum carthaginensis senatus: cum milites in nouam carthaginem reduxisset / partitis spolijs militibusq; ex victoria iocundatis / munitis hispanie urbibus in italiam ire parat. Occupata autē reliqua hispania pyreneuz transire satagit. Et superatis illergeribus (qui nauarri hodie dicuntur suntq; coniuncti pyreneo) per rucisum

Sexta pars. §. I.

vallem in vasconiam atq; inde in italiam se transtulit.

Interiz vero gnens scipio publii scipio

nis frater in hispania (a pſenis omnino iaz occupata) mittitur cōtra hasdrubalē hannibalis fratrē. Quē hannibal in italiā profitiscens hispanie prefecerat. Qui cū in hispaniā aduenisset/pretermisſis alijs: q̄ gessit. quia nō deseruunt multū pposito/tarracone capta ibiq; dimisso presidio classe in vrbez emperias remissa Ilergetē gentē opprimere decreuit. Ilergetes aut nauarri dicti sunt qui et ipsi coniuncti sunt pyreneo. Profectus itaq; scipion Ilergetes Atanagrum urbē (quā hodie pampylonā dicunt) obsidet. Que caput illius gentis habebatur/sicut et nunc. Hec enim ciuitas siue condita fuisset a grecis siue a carthaginensibus siue forte a romanis/cum possiderent partes hispanie quecūq; est/citra iberuz/nō satis ex auctoribus constat: dicebatur tamen atanagrū. Que cuz forte post diruta/a pompeio magno esset reedificata vel saltem amplita/dum non longe ab ea pugnassent cum sertorio: dicta fuit pompelidest ciuitas pompeij vt voluit strabo in li. 3. de situ orbis. Postea vero corrupto vocabulo Pompylona ab aliquibus ab alijs vero corruptiori adhuc Pampylonia appellata est. Ad hanc igitur scipio cum venisset atq; eam obsidione cinxisset: Post dies paucos obsidibus acceptis ilergetes ipsos pecunia quoq; multatos in ius ditionemq; recepit. Inde in austranos procedens/ tutelam urbem ad oras iberi perueniens obsedit: cumq; cesar Augustani alijs vicini/vrbi ferrent auxilia: nocte non longe ab vrbe/cum intrare vellent/excepti insidijs cessi sunt ad duodecim millia: reliqui vero per agros diffugere sunt compulsi. Vrbi tunc maximo adiuumento erat nix iniqua infestaq; oppugnantibus. Que (cum hyemis esset) per .xxx. dies quibus durauit obsidio/altitudine quattuor pedum alta extitit. De inde cum amusus eorum princeps ad hasdrubalem confugisset/oblatis de vrbe. xx. talentis argenti obsides / tarraconem deducuntur. Cum vero Hasdrubal a scipione victus esset ac perinde in lusitaniam exercitum duxisset: ac proprius oceanum considerare fecisset/ sperans reliquos estatis ibi tranquile transigere: Interim sicut hispanis mos est noua expetere/ Mandonius quidam nobilis ex ilergetarum gente (que vt diximus/hodie nauarrensis dicitur) cuz intellexisset romanum duces a saltu castulonis ad maritimam oras duxisse partē romanorū sociorū/eos inuasit: cōtra quē/cum a scipione missi fuissent tria milia romani exercitus cuz expeditis auxilijs: leui certamine deuictus est Mandonius: ipsoq; capto ac omnib; suis occisis tumultus sedatus est.

§. I.

Scipio venit in hispaniam.

Navarre opprimitur.

Pompilonia obsidetur et capitur.

Tutela obsidetur

Amusus nauarorum princeps.

Hasdrubalagneosa piene vincidit.

Mandonius nauarrus vincidit.

Mandonius vincitur et occiditur a romanis.

b

Sexta pars. §. 2.

§. 2.

Publius scipio venit in hispaniam.

Duo scipiones fratres vincuntur et occiduntur a cartaginensibus.

Scipio africanus venit in hispaniam et eamque subiugat.

Nauarrum rebellant contra romanos et subiugantur.

Post hoc autem publius scipio cum exercitu in hispaniam venit. Sine quoque Scipio fratri se ad iunxit / atque deinde post aliquod tempus ambo in hispania contra cartaginenses bella gesserunt. Qui cum feliciter cum hostibus per non paruum tempus conflixissent: tandem fortuna omnia versante: ambo pariter et victi et interfecti sunt. In quorum locum statim subrogatus est lucius marcius septimi filius / ab ipso exercitu in ducem suum imperatorem assumptus. Post hoc publius cornelius Scipio publici scipionis interfecti filius in hispaniam venit a Senatu populoque romano imperator creatus: sub cuius imperio et ductu / peni ab hispania fuerunt omnino expulsi et tota fere terra in ius ditiorum romanorum venit. Cum iam igitur romani tota provincia potirentur: post paucos dies cum egrotaret scipio grauer / et in morte eius in qua corde sincero romanis non adhaerant: sed necessitate compulsi / ponerent spem: ilergetes qui et nauarrum / Adandum et indubium duabus rebellauerunt. Post restitutam autem scipioni sanitatem: in eos mouens praemia: eos victos (non parua facta strage nec sine ipsorum romanorum incommodo) ad obsequium reduxit. Haec fere sunt peracta anno ab urbe condita. 543. Sicque deinceps mansit hispania sub domino romano per longa tempora / exuscitatis in diuersis ipsius partibus per diuersa tempora rebellionibus: contra quas diuersi duces siue imperatores per vices missi sunt: qui eas nunquam ad plenum coeuerunt. Quae omnia praetermittimus: ne nimis plerumque faciamus volumus: et ut in his quae ad nauarrum spectant (quae proposito propriae deseruiunt) insistamus.

§. 3.

De octauiano cesare.

Cantabrum romanis non parent.

Tandem anno ab urbe condita. 710. interfecto in senatu Julio Cesare: Octavianus testamento ipsius caesaris amnuli sui et hereditate et nomine assumpsit annos natus. 17. Qui cum post paucum tempus consul crearetur / et cum antonio et lepidus ab eo anno quo primum consul creatus est duodecim annis imparet: tandem cum antonio confligens propter repudiatam sororem: eum debellavit naualli pugna: atque interfecit. Ex eo autem die rerum omnium summam atque absolutam potestatem (quam greci monarchiam vocant) adeptus est. Qui peractis Caesar ipse Octavianus iam a senatu cognominatus augustus cum animaduerneret cantabros / vacuos austeres et iliturgos ferocissimas hispaniae nationes romano imperio non parere: in hispanias ad eas perdomandas venire parat / existimans parum fuisse bellum gestum in hispania per annos plusquam ducentos ab ipsis romanis: si ille nationes libere ab eorum iugo existerent. Ille enim nationes (quantum coniectura iudicare licet) partim romanis nunquam se

Sexta pars. §. 4.

subdiderant/ferocitate ppria 7 asperitate terre sue habitationis freti:
partim temporibus ante actis ab obedientia iam illorum se substra-
rant forte discordijs ciuilibus ipsorum romanorum primo inter Adari-
us et sillas: secundo inter cesarem 7 pompeium adiuti. Inter has au-
tem quatuor nationes (vt hystorici dicunt) cum potetiores essent cā-
tabri et astyres: cantabrorū (sub quibus nauarri ab hystoriographis
et cosmographis computantur) effrenatioz et magis pertinax in re-
bellando animus fuit: qui non contenti libertatem suam defendere/
finitimis imperare temptabant vicinasq; gentes crebris incurfioni-
bus fatigabant. Ad hos igitur cantabros augustus primus veniens/
partito exercitu eos debellare cepit: habebat enim classem ab ocea-
no: que terga hostium grauiter premebat. Dinc cantabri deficientes
nec viz romanorum ferre valentes/ fugam in eminentissimum viciniū
montem arripiunt: in quem potius oceani maria q̄ romanorum
arma ascensura esse crediderant: Octavianus ipsum montem fossa et
vallo quindecim miliarum obsidione circumdedit/ assistente circum-
yndiq; romano exercitu. Cum vero obsessi extrema vite vidissent: die-
timq; fere certarent: certi de suo interitu/ quidam qui ferro cum hosti-
bus agere non poterant/ veneno sumpto: quod ex arboribus taxeis
exprimitur: (quorum arborum in ipso monte copia magna est) mor-
tem sibi conscuerunt: sicq; illorum pars maxima obsessorum a capti-
uitate (que inminere videbatur) subtracta est. Demicta itaq; hac can-
tabrorum natione/ deinde et alie tres scilicet asturum vaceorum et
iliturgorum demicta sunt et subiugum romani imperij sunt redate.
Durauit autem bellum hoc per annos quatuor vt placet Orosio et
lucio floro. In hoc tamen dissentiunt an per se augustus cesar illud
gesserit an per legatos: pluribus tamen placuit quod per se illud ges-
serit augustus: quamuis lucius florus dissentiat: tamen liuius per
eundem augustum perdomitas ait hispanias primū. Deniq; hoc bel-
lo finito/ cum omnia bella humani generis cessarent: Augustus cum
Tarraconā diuerneret / ias secundo (se imperante) portas iam claudi
iussit: atq; ibidē illud instituit edictū qđ in euāgelio luce legit: exit edi-
ctū a cesare Augusto 7c. vt in tractatu insularum maris oceani. c. 7. §.
7. et . 9. late diximus. Nec cum circa ortum saluatoris hoc modo con-
fecta essent: quieuit terra sub imperio romano per multos annos: ille
enim rebellandi finis hispanie (vt ait lucius florus) ac de inde certa
fides. Vandali 7c.

Postea vero circiter ānos domini. 300.
barbare qđā natiōes hispanias inuaserūt. Quādali. Alani. Bugui et

h ij

Cantabri.

Octavianus cāta-
bros debellat et
vincit.

equi p̄ntibell
op̄ ant̄q̄d̄ p̄ter
anno 300

Nota

Edictū cesaris au-
gusti.

§. 4.

Vandali alani hu-
gni et sueui veniūt
in hispaniā eamq;
inter se patiuntur

Sexta pars. §. 4.

fuere. Que quidē incognite antea hispanis gentes/eas causam hispanias ingrediēdi habuerunt: q̄ theodosius senior imperator eos insequens a galijs: (quas ex parte occupauerant): fugauit. Quare compulsi sunt pyreneos montes transire: quibus traiectis/hispanias occuparunt: easq̄ post multas contentiones et prelia: inter se partiti sunt. Alani enim lusitaniam et carthagines sunt sortiti. Vandali galleciā. Sueni occidua maritima oceani obtinuerunt ⁊ partem Celtiberie, que provincie nauarorum coheret: quam forte saltē ex parte obtinebant. Per id tempus romani saguntum. Numātiā et nonnullas alias vrbes adhuc retinebant: Vandali autem cognomine silingui: relicta Gallecia: postq̄ tarraconenses insulas depredati sunt: ad interiora hispanie sese recolligentes: provinciam bethicā sortuntur: quorum nomine provincia ipsa vandalia ⁊ remota. U. a principio andaluzia pro vandaliavsq̄ in hodiernum dies dicta ⁊ ea occasione sueni gallecia potiti sunt. Hispani autem tunc temporis per ciuitates et castella residua de romanorum absentia neglectiq̄ tuitionis plangentes/sese miserabiliter seruituti subiiciunt vt beatus ysidorus in sua chronica narrat.

Harū nationū romani tedio affecti/et de eorundē insolentia indignati/clamoribusq̄ hispanorum inclinati: ab hispania eos pellere satagebant. Sed cum iam eorum vires essent debilitate nec id efficere valerent: honorius imperator hispanus (qui per id tempus imperabat) afflictioni vexationiq̄ hispanorum compatiens/gothos in hispanias mittendos curauit/auctliuz hispanis prestituros: et provinciam a seua barbarorum seruitute liberaturos. Atq̄ id cōmodius efficere possent ⁊ libentius: hispanias ipsis grata donatione cōcessit/athanarico primo rege super gothos regnante vel (quod vero similis est) Alarico secundo gothorum rege. Si autem donatio hispaniarū facta fuit athanarico (vt aliqui volunt) attribunda est (vt tempora concordentur) precedenti alicui imperatori puta theodosio seniori eiusdem honorij patri: que postea fuerit per honorium confirmata. Satis tñ est ad propositum q̄ gothis hispaniarum facta est donatio per honorium cesarem: de qua donatione preter ceteros auctores meminit Antonius archiepiscopus florentinus secunda parte sue historie ti. ii. c. 6. Gothi igitur hispanice gentis humanitate et dulcedine freti/eorumq̄ strenuitatē et vires experti/derelictis ceteris orbis (quas obtinuerunt) regionib⁹/ad hispanias se receperūt/existimātes totius europa monarchia potiri facile posse/si gētis hispaie aut subiectiōe aut amicitia potirentur. Habebāt aut gothi ipsi Vandalos. Alanos. Suenos et hugnos inuisos nimis tanquā p̄p̄inuos loco suozū nataliuz.

q̄re dicit andaluzia

Honorius imperator hispanias gothis donat.

Sexta pars. §. 5.

Quare freti hispaniarum auxilijs: eorundem vandaloꝝ suevoꝝ
et hunnoꝝ seuciã feritateꝝ ferre nõ valentes: eosdẽ vãdalos ce
terasq; barbaricas natiões ab hispãia expulerũt/ac deniq; omiũz hi
spaniũ monarchiã obtinuerũt: immo et vltra mõtes pireneos nõ par
uã partẽ galliarũ retinuerũt. Quarũ galliarũ donationem honorius
ip̃e etiã fecit: quãuis ip̃i: terre amenitate vbertateꝝ ⁊ hominũ inge
nijs (vt dixim⁹) oblectati: sedẽ in hispãia figere maluerunt: et inde
euenit vt sub vno p̃ncipe tota hispãia regeretur: quãuis plures cõ
tineret p̃uincias diuersis nominibus appellatas: inter quas p̃uin
cia que nunc nauarra dicitur non erat ignobilis.

Gothi hispaniarũ
monarchiam ob
tinent.

Hinc est illud quod dicit jo. de fau. et re.

fert archi. in. c. conuenior 23. q. 8. qd̃ a legione vsq; ad montẽ pesula
nũ oēs sunt gothi. Sed qd̃ immediate subdũt predicti doctores: vel
a veritate alienũ est: vl̃ debet sano modo intelligi et alio quidẽ modo
quã solet: subdũt enim sic. om̃s sunt gothi exceptis nauarris qui sunt
iberici vt quidã dicunt et vltra armenias vt dicit priscian⁹ in libro. 6.
Nusquã enĩ legit qd̃ ab ibernia insula coloni venerint. Qui sedes fi
xerint et (vt ita loqr) populauerint nauarrã aut aliquã aliaz hispãie
partẽ: et multo min⁹ legit: qd̃ ab eadez insula fluxerint colõti: q̃ popu
lauerint vltra armeniã: que in oriẽte quidẽ p̃uincia est: et hec in occi
dẽte insula et parua quidẽ p̃pinqua britanie. Nec tale quid dicit pri
scian⁹ i. 6. libro. Vbi allegat nec alibi i toto suo ope. Restat ergo qd̃
vitiose ponit ibi ibernici/p iberi. vl̃ debet intelligi ibernici. i. iberi nõ
ab ibernia q̃dez insula: sed ab iberio flumio. Et hoc est qd̃ dicit priscia
n⁹ in. 6. libro vbi allegat qd̃. s. hiber⁹ est flum⁹ que vulgo ebũ dicim⁹
hiber aut̃ est gens. i. hiber. i. p̃secundã declinationẽ iuxta illud lucã.
Si tibi dur⁹ hiber aut̃ si tibi terga dedisset. et illd̃ eiusdẽ. Nec licet ad
duros martẽ cõuerrere hiberos. hiber. is. aut̃ p̃ terciã declinationẽ si
gnificat gentẽ q̃ habitat vltra armeniã. sed tñ et sic intelligẽdo hiber
nici p̃ hiberi. i. accole fluminis hiberi nõ solũ illi sũt nauarri: immo et
aragonij et aliq; ex parte castellãt: quozus terras etiam preter fuit hi
berus sicut nauarrã: immo et tota hispãia ab antiquis auctoribus so
let appellari hiberia/ et vniuersi hispãni hiberi iuxta auctoritates lu
cani modo adducas et multas alias/ que taz ex ipso/ quã ex alijs an
tiquis facile possent adduci: nãq; dicit alibi. p̃fugiq; agẽte vetusta gal
loꝝ celte miscẽtes nõ hiberis. vnde tota p̃rs hispãie contigua ⁊ cõ
termina iberio celtiberia dicitur: siue nunc a castellanis seu nauarris
seu aragonensibus aut tarraconensib⁹ habitetur. Dicit autẽ hiberia
ab iberio amne. ipsi vero flumio nomen dedit gens q̃ oram fluminis

§. 5.

De nauarris.

h iij

Sexta pars. §. 6.

antea incoluerat. pcessit vero illa gens a prouincia hiberia que in asia situm habet/ media inter armenia et colchos secunduz claudiu ptho lomeu. Dicunt tamen aliqui gentem ab illa prouincia uerustissimo iaz tepore prodijisse et primo in illa insula hibernia uenisse ex suoqz no mine hibernia appellauisse atqz inde in hispania scdo nauigatione per uenisse. Que cu oras fluminis statiz incoletet: flumini z regioni. i. toti hispanie nomen tradidit: vt hiberus amnis et hibera prouincia ap pellata sit. Et ad hoc confirmandu allegant priscianum in supra di cto loco. Sed nichil tale dicit priscianus: sed id tantu qd retulimus: nec aliquis ali' auctor ex antiquis. Sed posito qd hoc ueru sit: no se quitur qd hibernici dicatur in hispania ab hibernia insula in mari bri taico: sed dicant hiberi a fluuio et originaliter ab illa puincia asie: et illi quide no sint soli nauarri (vt dixit jo. de fan. et post eu archidi) sed oes accole illi' amnis ta nauarri q aragoni q et castellani accipiedo hiberos i strictissima sigatiode/ accipiedo aut in coi sigatiode/ oes hispa ni z ois hispata hiberia. nec ptera et sequit qd illa ges nauarroz no sint gothi scdz eos. na illa ges hiberozu antiqssima e et ante hercule uenit in hispania. Unde sicut aduetus grecoz. penoz et romanoz et dnuum yniuscuiusqz haru nationu p longu tepus no obsistit hispanie nec alicui eiusde parti quin tande p aduentu et dominiu gothozu di cant gothi: ita a forciori nec nauarri obstat qui et gothi dicant: qua do quide ipsi quoqz sicut et alie hispanie portioes subiugu uenerunt gothozu que admoduz et ceteri omnes hispani hiberi dicuntur.

§. 6.

Hispaniarum mo narchia continua tur in gothis.

Roderici tpe hi spania capitur a mauris.

Sed vt ad ea q de gothis dicere incepim reuertamur: qmadmoduz. s. toti hispanie sceptru penes illos exti tit: expulsis alijs exteris nationib' dico qd ab ipo Athanarico conti nuata est successio in regno z principatu toti hispanie immo magne partis gallie ultra pyreneum presertim Aquitanie Gascome et toti prouincie Marbonensis vsqz ad infelicem rodericum regem. Qui bus ipsis regibus gothis vsqz ad rodericum regem inclusive: ipsam etiam nauarre prouinciam seruire ac subditam esse non est ambigu um. Huius autem roderici regis tempore peccatis populi exigenti bus ac perinde ira dei efferuescente ac iusticia vlcistete: sceptru ac mo narchia hispanie reguz humiliata est: et potetia no modo attenuata/ ueru etia ad nihiluz fere redacta. Na post illud horrendu et infelicissi mum prelium apud xericium commissum: in quo christiani terga ver terunt et rex ipse nunquaz amplius comparauit/ arabes per totas hi spanias debachati sunt atqz eas biennio obtinuerunt/ preter aliqua mo tana puta asturias z vizcayam et arces nonnullas in regno aragonie.

Sexta pars. §. 7.

Hec solus hispania eas diruptiones passa est: sed magna pars gallie/ ea presertim que gothis parebat: de qua paulo ante meminimus. Unde tunc ea furenti tempestate: etiā nauarre prouincia agothis ad arabes transiit. *Euenerunt autem hec circa annum circiter domini. 712.*

Roderico autē cū filijs mortuo vel quo-
cūq; alio modo ab oculis hominum substracto/ Pelagius frater eius secundū aliquos vel filius fasile ducis cātabrie secundū alios ex sanguine gothico pgenitus: regnū vel (vt accomodat^o loquamur) reliquias regni suscepit. Seruat^o enī fuerat hic princeps vt miseras hispanias peccatis xpiani populi afflictas et pene euersas restauraret: ne inclite gētis gothice lucerna in orbe penit^o extingueret. Hic igitur pelagi^o furēte maurozū rabie cū aliquib^o christiāis apud asturias se cōtinuit et diuino cōfortat^o auxilio paucorū catholicorū turba siue societate fretus arabes (quib^o vndiq; circūseptus erat) paulatim insequitur: et tandē deo ipso magis ac magis aspirante: incredibilia et pliusquā humana bella gessit: adeo vt paucis interietis annis: non medio crē terrarū perditarū partē dño adiutate recuperauerit. Cumq; legionē post alia adepta oppida recuperasset: rex legiōis appellat^o est: non quidē ppter ea qđ sui predecessores sic appellaretur: sed ex eo qđ legio ciuitas fuit primū preceptū oppidū: qđ a mauris adeptus est. Ab eo autē tēpore in hispania regnātes/ iā non reges gothi siue reges gothorū dicti sunt: vt antea maioris erat: sed reges legiōis vel castelle vel huiusmodi. Ante cladē enī et calamitatē illā: roderic^o et alij superiores reges/ nō reges hispanie: nedū alicui^o partū eius: sed reges gothi siue reges gothorum appellabantur. Sed postea exorte sunt alie intitulationes. et prima fuit a legione: a quo nomine (qz et nomen apud hispanos vsitatū. s. leo et insignia manifeste videtur discrepare) non ab re erit: si ea que per non segnē inuestigatiōez in libris adinuenim^o in mediū afferam^o: vt appareat quēadmodū et nomē apđ hoies nostre nationis et insignia ipsa non careant ratione. Est igitur nō ignauiter aduertendū qđ cū primū vrbs illa cōdita fuit/ nō legio sed **Eleona** a primis suis cōditorib^o fuit nominata/ sic dicta a prouincia libie **Eleona** appellata/ ppinqua **Lirene** et **ethiopiae**: in qua maxima leonū copia inuenitur adeo/ vt pro multitudine pecudū greges videntur: a quibus vt sibi caueant homines regionis illius: leones sibi domesticos nutriunt ad tutelam. Est enim leo domabile animal et proum in sui benefactoris tutamen. Hec autē gens in hispaniā (cum ibi imperitarent carthaginenses vt supra diximus) venientes magnā domesticorum leonum multitudinē pro sue regionis moribus et

§. 7.
Pelagius.

Pelagius quare rex legionis appellatus est.

Quare reges legionis appellati sunt et habent leonem pro insignis

Leo ciuitas quomodo antiquitas appellabatur.

h iij

Quinta pars .§. 7.

consuetudine adduxerunt: qua ex releonis illi vrbi a se condite pro armis siue insignibus figuram dederunt: que insignia vsq; in hodiernum diem retinet ipsa vrbs/inmo et totum ipsius regnum quod post excidium vniuersale hispanie nomen sibi ab ipsa vrbe accepit. hoc refert Margarit^{us} episcopus Berundius in suo paralipomeno hispanie li. 3. c. 3. Beatus tamē ysidorus iunior in sua chronica mēdi in sexta etate. c. 23. aliter videtur sentire. Dicit enim quod circa centessimum annum domini/traianus imperator natione hispanus postquam romanus imperium vsq; in orientem longe lateq; perduxit: babiloniam et arabiam cepit et vsq; ad indie fines post alexandrum accessit: tandem quatuordecim legiones misit contra occidentem: vt ciuitates in arduis locis positas destruerent et in plano eas conderent: ne contra romanum imperium amplius possent rebellare: Ex quibus cum due venirent in hispaniam: ciuitates sublantiam et florem destruentes non longe ab ipsa flore urbem condiderunt: quam a legionibus ipsis legionem appellauerant et quoniā eius legionis que urbem condidit insigne seu vexillum leonis erat ideo insignia eius regni leonē prefeferunt. Sed quamuis nomen antiquum a libycis inditum non perseuerauerit: tamen cum illa carthaginensium ciuitas aliqua istarum forte sit vel in illis terminis sita fuit/vero simile est quod insignia antiqua remanserunt: dummodo verum sit id quod de nomine et cōditione Eleone retulimus. Post succedente tempore accreuit ratio quare ipsa vrbs a leone haberet nomē et insignia: nam circa annos domini. 572. leonegild^{us} rex gothorum in hispania regnans cuius portione gallie sicut et ceteri gothi: cum romanos milites in presidium legionis positos/apud ipsam urbem bello extingueret: atq; eam ipsam caperet: ex suo nomine leones appellauit: ita dicit idem beatus ysidorus in sua chronica hispanica cuius de leonegildo agit. c. 36. itaq; primo vocata est Eleona a prouincia eleona in lybia: vnde eius fūdatores prodixerunt. secundo vocata est legio a legionibus que sublantia et flore urbibus in arduis positis euersis/eam condiderunt. tercio et ultimo quasi antiquo noie repetito leo nominata est: Atq; inde hispanie reges/legionis vel leonis merito appellantur vel appellari possunt. vnde et pelagius qui illam urbem ad christianitatem et dominum gothorum reduxit: non iniuria titulum legionis vel leonis sibi assumpsit et posteris reliquit: quamuis luchas tudensis dicat quod acceperint leonem pro insignis: quia leo et est et interpretatur rex omnium bestiarum. sed prior ratio verisimiliter apparet. Dabit autem pelagius pro armis vel insignis leonem rubeum in campo albo et hec constant ab eo tpe fuisse insignia regū leonis siue legiōis vt dicit Rodericus episcopus palentin^{us} in sua hystoria hispanica. i. parte. c. xi. Dec

Traianus legiōis mittit.

etiam legiōis mittit.

etiam legiōis mittit.

etiam legiōis mittit.

Insignia regū legionis.

Sexta pars. §. 8.

ommittamus quod apud alios auctores scriptum reperitur quod. s. reges gothi pro armis siue insignib⁹ deferebant scutuz in quattuor partes diuisum. in parte enim superiori dextra quattuor baltheos nigros in campo aureo in sinistra vero tres coronas aureas in cāpo ru beo. In prevero inferiori dextra leonē fuluū habentē in mamb⁹ secu ri amazoniā in cāpo albo / in sinistra autē pre leonē fuluū i cāpo aureo hec erant gothorum regum insignia non autē quinqz buffones / quē admodum aliqui hystoriarū ignari inepte asserunt. vt cūqz sit reges gothi pro armis vel insignib⁹ inter cetera leonis habebāt imagines secundū burgenfes in sua chronica et genealogia regum hispanie cū de leonegildo agit. Sed tamen cuz post cladē calamitosaz et vniuer sale hispanie excidium mutata fuerit regum intitulatio (ceperūt enīz dici reges legionis: vel castelle vel huiusmodi / cum ante non modo alicuius partium : sed nec totius hispanie dicerētur / sed reges dumtaxat gothi et regnum gothorum (vt paulo ante diximus) non mirum si insignia quoqz mutarent. Pelagius itaqz 7 eius successores solum deferebāt leonē rubeuz in cāpo albo / et nominabātur reges legiōis.

Insignia regū gothorum.

Post lōga vero tempora circa annos do

mini. 1017. ferdinandus huius nominis primus filius sanctij cogno mento maioris regis nauarre et Eluire filie sanctij ferdinādi sexti et vltimi comitis castelle / primo rex castelle nominatus est: licet alij attri buant hanc primam nominationem sanctio patri. hic fernandus duxit vxorem santiam filiam alfonsi regis legionis et sororem beremū di: Quo sine filijs decedente / fernandus predictus propter vxorē san tiam regnum legionis obtinuit: vnde venit vt hic rex ferdināduz pri mus: rex diceret castelle et legionis precessit autem nomen castelle in titulo: quia ei iam regi castelle existentia: ccessit seu superuenit regnū legionis: Quamuis secunduz iura / regni legionis nominatio tanquā antiquioris debuisset precedere. Dicitur autēz castella (vt cōmunius fertur) a castellis: quibus nimis erat munita: presertim cum hostes. i. mauros circumquaqz adiacentes haberet. immo vsqz ad viscera pe netrantes. Vel (vt alij accuratius et maiori eum indignatiōe sentiūt) quē admodum totum regnum dictum est legio ab vna ciuitate: ita ca stella dicta est a castulone vrbe olim opulentissima mediuz fere tenē te inter citeriorem vltiorēqz hispaniam / in principio tamen vltioris hispanie (ad q̄ pertinet castella) sita / amica satis populi romani licet postea inimica: cum carthaginēsis adhesit post deuictos atqz interfectos duos scipiones / de quorum calamitate et morte iam feci mus mentionem / ob quod facinus post victore iam cornelio Scipio

§. 8.

Rex castelle.

Quare precedit in titulatio castelle.

Castella quare di citur.

Castulo ciuitas.

Sexta pars. §. 9.

Castelle insignia.

ne (qui post aphyricanus cognominatus est) deam ipsas deleuit. Arma vero vel insignia castelle antiquo tempore ante. s. quam regni titulo potiretur fuerunt castellum aureum in campo rubeo. Coniunctis tamen regnis reges leonis et castelle simul solum leonem rubeum in campo albo pro armis vel insignibus deferebant vsq; ad tempora alfon si octauu circa annos domini. 1160. Ipse enim primitus castellus in insignis suis simul cum leone depingi fecit: quauis sui maiores siue predecessores leonem solummodo depingere consueuerunt. Unde ab illo tempore vsq; in hodiernum diem reges castelle et legionis afferunt pro insignibus scutum quadripartitum hoc modo. in parte superiori dextra et in inferiori sinistra castellum aureum in campo rubeo. In parte superiori sinistra et in inferiori dextra leonem fuluū in campo albo. In colore leonis ab eo qd pelagius gestabat differētia est. Ille enī (vr diximus) rubeum gerebat leonem. hec licet aliquo modo a proposito aliena aliquibus videantur: tamen (cum in his licet parui momenti rebus plures etiam periti viri defecerint) placuit ea inferere: vt titulorum et insigniorū principatū castelle rō omnib; in notescat.

§. 9.

De pelagio ex regibus gothorum proueniente primo rege legionis.

Sed iam ad propositum redeundo de pelagio (de quo dicere exorsi simus. siue dicamus filium fasile ducis siue fratrem regis roderici) omnes historiographi sine aliqua controversia in hoc conueniunt: a regibus gothis ipsum fuisse propagatum ab illaq; regia pro sapia descendisse. Et post cladem illaz hispanie miserandam primitus hispanie principatum obtinuisse saltem iure licet non de facto. non. n. fuerunt ei vires ad tantas et tan latas terras quas roderici regis sinistro fato et peccatis populi / gothi immo christiani amiserant / recuperandas. satis egit quod cum amissa recuperare inceperit: posteris exempla recuperandi reliquit: et quod auspicijs operaq; illius factus est: ne linea siue series regum gothorum terminaretur aut cessaret immo nec in terrumperetur: cum post breuissimū tempus a morte siue euanitione roderici: regni gubernacula et titulū suscepit. In eo itaq; mansit et representatus est ius et successio principatus hispanie / nullo rege aut propinquo herede superstite aut in terris apparente. et id quidem siue dicamus quod ad regni fastigiū gothi per successionem iure primogeniture admitterētur: cum per id tempus ex genere gothorum neminez alium legamus fuisse propinquoem / siue dicamus quod per viam electionis ad regnum gothi assumērentur quod verius est: nam et tunc christicole hispani qui apud asturias latitabant (penes quos ius eligēdi principes indubitato per manebat) ipsū in regē elegerunt. ipsuz inquam viruz ex genere gotho

Sexta pars. §. 10.

rum de quo cōmunis erat consuetudo et forte lex reges eligere. Atq̃ tunc in postera tempora pro lege sanxerūt: vt si rex fuerit catholicus: primogenitus eius: atq̃ ante obitū patris decedere primogēito scđo natus et sic per ordinem quantūlibet minime sit etatis: in regnū sub stitatur. Si autem defuerit filius masculus: vt filie scđm ordinez pre dictum assumantur in principatu: et ipsa magnorum gothorum pro uidentia de nobiliozibus gothis accipiat virum/ de quo regalis poste ritas conseruetur/ vt refert Luchas tudensis in sua chronica cum de Pelagio agit. Ipse ergo pelagius legitimus rex hyspanie fuit atq̃ successores: qui omnes ab eo vsq̃ ad maiestatem vestram per lineam rectam descendunt: vt patet genealogiam regum gothorum vel me diocriter intuenti: presertim quia Alfonso catholicus filius petri du cis cantabre ex progenie gloriosissimi principis Ricaredi gothorum regis (qui primus inter gothicos reges/ expulso a se et a suo toto do minio arriano errore: fidem catholicam cū omnibus suis professus est) gener fuit ipsius Pelagij: quippe qui ormisendam vel herison dam eiusdem filiam duxit vxorem: Atq̃ ob id pelagio ipso ⁊ filia fi lio ab hac luce subtractis: Alfonso ipse successit in regnū: A quo ipso Alfonso ceteri legionis et castelle reges vsq̃ ad maiestatem vestram descendunt. Unde fit vt pelagius et ab eo descendentes iure princi patum hyspanie sibi vendicauerint.

Regnū hyspanie defertur primoge nito.

Pro filia regis.

Alfonso catholi cus.

Hic igitur alfonso re ⁊ nomine catholi

cus sceptrum regni accepit Anno domini. 731. qui cum a mauris plu rimas ciuitates. castra ⁊ oppida recuperasset / recuperauit quoq̃ et nauarram (vt sine controuersia historie referunt) cum sua metropo li pompilonia/ vsq̃ ad montes pyreneos tanq̃ rem quidem sui iuris et sibi iure debitam ac perinde ad suam conquisitionem siue conqui stam (vt vulgari vocabulo vtamur) pertinentem. Alfonso vita perfū cto: successit in principatu et monarchia hyspanie Froila eius filius anno domini. 752. contra quem cum nauarri rebellarent : eos armis coercuit et ad obediētiam reduxit: ymmo ⁊ in vasconiam copijs traie ctis eam sue addidit ditioni. Et autē nauarros non modo vi et metu sed etiam amore retineret: vxorem ex ipsa gente accepit nomine Ado niam siue Adonerinam: cum qua his confectis in asturias legionēq̃ reuersus est: Eius successores prouinciaz ipsam Mauarre cum vasco nia per sequentia tempora retinuerunt. Post hoc cuz sorte omnia ver sante Mauarra vel ex toto vel ex maiori parte ad manus arabum re diisset: ⁊ ea adessent tempora: quibus nō modo nauarra in potestate esset infidelium: verum etiam terra legionis ⁊ castelle crebris eorum

§. 10.

Alfonso catholi cus nauarrā a mau ris recuperat.

Froila nauarros rebellantes subiugat.

Froila ex nauarris vxorem duxit

h vi

Sexta pars. §. IO.

**Enechus aristapri
mus rex nauarre
tirannus.**

Reges nauarre.

dem incurfionibus vastaretur / 7 vix hec reges tuerentur / ne dum illa que pertinent ad nauarrā recuperarēt: aduenit ex comitatu Bigore circa annos dñi. 96. vir bellicosus strenuus 7 armis affuetus vocatus Enechus arista. hic cū in montibus pyreneis nauarre cōtiguis (arce constructa) moraretur: inde paulatim ad planiciem nauarre descens: plurimis prelijs viriliter 7 feliciter contra mauros gestis: tandē eos a prouincia expulit. quo facto / diadema regni propria auctoritate sibi assumpsit 7 a populis illis in regē nauarre acceptus est: itaq; si eius ingressum bene consideremus: vitiosus fuit 7 iniustus: qz cū prouincia nauarre de regno esset hyspanie / vt ex precedentibus apparet: non licuit ipsi Enecho ariste eam sibi vendicare / etiam ex populi voluntate seu cōsensu: cum non sit in populi potestate reges ad libitum mutare: presertim reges hyspanie: qui iusto titulo et non ingressu tyrannico aut vicioso tanto tempore monarchiam obtinuerunt.

Itaq; primus nauarrozum rex fuit Enechus arista cuius paulo ante meminimus. Deinde garfias eius filius rex. ij. Post eū santius eius filius cognominat⁹ abarca rex. iij. Cui successit garfias eius filius appellatus tremulosus rex. iij. Hunc secutus est santius maior eius filius rex. v. qui duxit vxorem Eluiram santij fernandi sexti 7 vltimi castelle comitis filiam natu maiorem: ex qua genuit filium garfiam qui post eum regnavit. hic fuit rex. vi. Deinde santius eius filius rex. vii. Ramirus eius filius: Roderici cidi gener rex. viij. Garfias eius filius rex. ix. Santius sapiens eius filius rex. x. Post hunc regnavit santius cognomento fortis eius filius rex. xi. Quo sine filijs vita defuncto: Blanca eius soror in regno successit: que nupsit Theobaldo cāpanie comiti qui fuit. xij. rex. Ex isto matrimonio genitus est alter theobaldus: qui post matris obitum in regno successit rex. xij. Qui sine prole decessit 7 regnavit pro eo Henricus cognominat⁹ crassius eius frater rex. xiiij. Hic genuit filiam Joannaz quam nuptui tradidit Philipo pulchro qui fuit francozū 7 nauarrozū rex. xv. Post quē in regno francie 7 nauarre regnavit Ludouicus hutin eius filius natu maior: qui fuit rex. xvi. Quo sine filijs masculis decedēre successit ei in vtroq; regno Karolus eiusdem philipi et ioanne secundus filius. hic fuit rex. xvij. Qui similiter absq; prole decessit: 7 successit in vtroq; regno philipus longus eiusdem philipi tercius filius rex. xviii. Post hunc sine prole decedentes: successit in regno nauarre: Joanna ludouici hutin filia: q̄ tradita fuit nuptui Philipo comiti de hurliens q̄ ob matrimonio fuit in nauarra rex. xix. Hic successit Karolus eozū filius similiter comes de hurliens rex. xx. Huic successit Karolus eius filius rex. xxi. Hic nullum reliquit filium masculum: sed vnicam filiam Blancā nomine: q̄ martino regi sicilie fuit marrindio copulata. iste fuit rex. xxij.

Sexta pars. §. IO.

Eo vero sine prole decedente: secundas contraxit nuptias cum domino Joanne maiestatis vestre progenitore qui fuit rex nauarorum. xxiii. similiter fuit rex aragonum: et Karolum genuit filium qui ante regni adeptionem sine prole decessit: genuit etiam filiam Blancam nomine natu maiorem: que Henrico principi Joannis secundi regis castelle filio fuit matrimonio colligata et ab eo postea repudiata. genuit similiter etiam aliam filiam Eleonoram nuncupatam Basto comiti de fox matrimonio coniunctam. Ibi regnandi auiditate victi: predictam blancam ad manus suas duxerunt: et (vt fama est) finem vite eius imposuerunt: vt regno ipso potirentur. Sed statim infra dies quindecim quibus ipsa eleonora regine nomen assumpsit: diem clausit extremum. et quia parum duravit non ponitur in numero regum. Ex isto autem matrimonio procreati fuerunt quattuor filii et nonnullae feminae. Mascalorum primus fuit Joannes qui duxit uxorem magdalenam Ludouici francozum regis sororem: ex qua genuit filium masculum nomine Phebum: et filiam Latherinam. Joane vero (ante regni gubernacula assumeret) decedente: regni successio ad phebum eius filium Eleonoris nepotem statim delata est. hic fuit rex. xxiiii. in ordine in predicto regno. Quo sine prole decedente: Latherina eius soror successit in regno: fuitque matrimonio copulata Joani delabrid olim nauarorum ultimo regi: Qui quidem ope et auxilio maiestatis vestre regni apicem adepti sunt: et nunc demum schismaticis fauores et auxilium presterere: qua propter iuste immo iustissime regno priuati fuerunt: vt late in precedentibus demonstrauimus.

Ab ipso igitur Enecho arista incepit in hispania regum multiplicatio christianorum: cum antea vnus tantum esset exceptis mauris qui facto et non iure regnabant. Cum autem peruentum est ad sanctum maiorem eiusdem abnepotem: adhuc maior diuisio facta est. Nam ille ramiro filio aragoniam reliquit: Nauarram garcie: castellam quam ex matrimonio assecutus est: quamque ipse in regum titulum erexit (vt iam diximus) reliquit ferdinando: cui etiam per matrimonium deuenit regnum legionis: vt iam enarratum est. Regnum autem portugalie post incepit. s. tempore Alfonsi sexti huius ferdinandi filii qui Toletum a mauris obtinuit: qui cum filiam bastardam nomine Eresiam daret henrico alemanno in armis viro strenuo et in bellis hispanie contra mauros satis experto: daretque ei in dotem eam partem gallicie: que hodie portugalie est: et conquistam contra mauros sibi finitimos: cumque primo Henricus ipse/ deinde Alfonsus filius feliciter contra mauros pugnasset/ et reliquas terras obtinissent: Alfonsus titulum regium absque assensu regis Castelle et legionis sibi assumpsit. et ita vsque ad nostra tempora quinque regna in hispania peruenerunt. Regnum aragonum cui accedit Valencia atque catalonia que partim armis contra infideles

Regnum aragonum incipit.

Regnum portugalie incipit.

Regna hispanie.

h vij

Sexta pars. §. IO.

Regnum nauarre

Regnū legionis
z castelle.

Regnum portugalię

Regnum galie

Alfonſus octauus
reges nauarre ſibi
ſubditum facit

Santius tertius
nauarrā ſubiugat

partim matrimonio accreuerunt. Regnū portugalie: qđ ex portione
Ballecie et aliqua parte luſitanie conſtat. Regnū granate: qđ tandē
industria atq; auſpitijs veſtre maiestatis ad chriſtianitatē reductū eſt
omnino/ab hispania arabibus depulſis. Regnuz nauarre: de quo in
preſentiaz principalis intentio eſt: qđ quidē antiquis tēporibus par
tem ex cātabria: partē ex celtiberia ſumebat/mare etiā oceanū parum
contingit prope fontē rapidum. orientē verſus gallos z vaſcones re
ſpicit. ſetentrionē verſus et occidentē regno caſtelle cingitur: ad meri
diem vero ad aragoniam Cataloniamq; vergit. Itaq; caſtelle atq;
aragonie contiguū eſt paruū quidem gleba: ſed mira fertilitate predi
tum. Quintum et principale hyſpanie regnum eſt illud quod Regio
nem et caſtellā amplectitur: qđ eſt hyſpanie centrū/ et a quo predicto
rum regnoz reges exceptis mauris vſq; in hodiernū diem derivati
ſunt. Hoc autē regnū predictis omnibus nō modo terre ſitu et fertili
tate: ſed z terre ambitu magnitudineq; populozūq; multitudine ma
ius atq; preſtantius exiſtit. Nam ex quinque prouincijs quas hispania
continet: hoc caſtelle z legionis regnū quattuor fere ſub ſe complecti
tur. Maior igitur pars hispanie ſubdita eſt regi caſtelle: ita vt eius to
tius non immerito appellari poſſit: cum iuxta iurū diſpoſitionez qui
maiozem rei partes obtinent/ totius rei dñs appellari recte poſſit. in
ſurgit aliūde potior huius nominationis ratio / qđ ſucceſſio regū go
thozū: qui inſolidū monarchia totius hyſpanie potiti ſūt: per reges le
gionis z caſtelle cōtinuata eſt z vſq; in hodiernū diem deducta. Un
de inſurrexit apud omnes natiōes hic cōmunis animi cōceptus/ eaq;
eſt omnū populozū vox: vt nō in alijs hispanie regnis natos: ſed eos
dūtaret q̄ nati ſūt in regnis ſubditis regi caſtelle z legiōis/ hyſpanos
appellēt: ceteros autē pprijs vocabulis vel nauarros vel portugalēſes
vel huiusmodi a pprijs regnoz nominib; designēt/ et hūc regē hyſpa
nie: ceteros vel portugalie vel nauarre nominēt: et hoc quidē ſiue no
uerint regnoz hyſpanie diſtinctionē/ ſiue ignorēt/ vt patet p rodericū
ep̄m palētinū in ſua chronica hyſpanica in fine prime partis. Hec autē
ratio cū nō modo ius ad nominationē/ verū etiā ad rē facere videat:
hinc forte motus Alfoñſus octauus caſtelle z legionis rex nō illicitū
iudicauit reges nauarre ſibi ſubdituz facere: qđ et effecit circa annos
dñi. iiii. immo ille rex imperator eſt intitulat; hyſpaniaz/ corona im
periali cōſilio procerū accepta: qz ſubditos ſibi habuit oēs reges hyſ
panie tam fideles q̄ infideles. Illa autē ſubiectio nauarre regis: mor
te etiā ipſius impatoris nō fuit abſciſſa: immo Sātius tertius cogno
mento deſideratus eius filius: qui ei in regno ſucceſſit: idiſm ius z ſu
perioritatē ſuper regē nauarre proſecutus eſt/ et continuauit: et forte
vſq; in preſentem diem eſſet continuata: niſi tam breue fuiſſet regnū

Sexta pars. §. II.

ipsius sancti; non enim regnavit nisi anno vno relicto filio alfonso in tenerrima etate: cuius infamia et turbationes in castella occasione illius excitate/fortassis fuerunt causa vel occasio ut rex navarre iugum a se posset excutere et usque in presentem diem ab obedientia regum castelle subtraheretur.

Sed ut ad finem huius sexte partis ac per inde totius operis iam tandem veniam? /pretermissis multis evitanda plurimitas gratia: quae ex chronicis et annalibus hispanicis ad propositum poterat adduci/illud in calce vestri laboris non pretereundum censuimus: quod memoratu dignum visum est: quod. scilicet. continuatio regum Castelle et legionis ab athenarico rege usque ad maiestatem vestram pliniam rectam eiusdem generis siue sanguinis absque alicuius extranee familie aut stirpis interpositione per. 83. gradus computando quolibet regem pro vno gradu/res ita singularissima est: ut in tota Europa immo forsitan in toto mundo similis non valeat reperiri. In qua quidem ipsa europa quamvis multi antiquissimi et excellentissimi principatus existant: non tamen est aliquid regium solium siue sceptrum tam diuturnis temporibus sub eadem familia et perscripta continuatum absque alterius cuiuscumque familie interpositione: Et hoc plerumque inter eosdem hispanie reges certatum sit: nunquam ad extraneam domum aut genus principatus devenit. Quod tam excellens beneficium ac privilegium non alie credendum est ratione ab altissimo donatum fuisse nisi ob singulari et deuotum religionis catholice cultum et ad diuum iacobum grades et diuturnum affectum tanquam ad hispanie patronum ac singulare refugium: Nec non et propter obseruatissimam reuerentiam. perseverantem et perpetuam obedientiam ad apostolicam sedem: ut manifesto non fallere scriptura sacra cooperiatur: que ait. Deut. 26. si obedieris: faciet te dominus cunctis gentibus excellens/et puer. 21. Vir obediens loquitur victoriam: quemadmodum ediuerso infelices effecti sunt plerumque: hi qui irreuerentes et inobedientes in ecclesiam dei et eius prelatos extiterunt. Ommissis enim alijs multis: quae in propositum possunt adduci: quia in terminum festinamus: illud sufficiat quod legitur in tripartita/ quod. scilicet. cum poppeus armis dissensionem Aristoboli et hircani obtinisset hierosolimas/obtinensque irreuerenter erga templum sese cum suis habuisset: et sacra multipliciter prophanaret: ex illo tempore infelix fuit et sepe victus usque ad totalem ruinam: quae antea victoriosissimum sepe extiterat: quemadmodum supra memorauimus. sed quid longe exempla petimus: cum ludovicum duodecimum galliarum regem proprijs oculis intueamur tam subito ad tantam calamitatem peruenisse et tam preter omnium spem quicquid possidebat in italia amisisse propter irreuerentiam ad ecclesiam romanam et inobedientiam ad eius vicarium et pastorem Iulium secundum bone memorie pontificem maximum. Hanc rationem de regum gothorum permanetia et conseruatione: quam tetigimus dat episcopus palatinus. i. parte. c. 16.

§. II.

Continuatio regum hispanie.

De pompeyo.

De ludouico franco: viii rege.

Sexta pars. §. 12.

in fine. Quod ipm. s. parte. §. 4. rettulimus. Ego addo aliā rōnē hu-
ius ppetuitatis regni gothorū i hispāia et qre penes illos monarchia
seper extitit nec vnquā ad aliq̄ aliā gentē transierit: qz. s. a principio
iustū habuerūt ingressū ex donatione honorij impatoris (vt supra di-
ctū est.) At e contrario cū primi nauarrozū reges vitiosū habuerint in-
gressuz (vt parū ante estendim⁹) et insuper rex et regina moderni no-
uā iniusticiā adderēt / fauorē ⁊ auxiliū negādo ecclie in sua afflictione
et necessitate: immo inimicis ecclie eisdēq̄ schismaticis se adiungen-
do et militib⁹ xp̄i et ecclie .i. hispanis impedimentū prestādo per trā-
situs denegationē: disposuit clemētissim⁹ idemq̄ iustissim⁹ de⁹ vt do-
minio priuaretur transiretq̄ regnū in aliaz gentē iuxta id qd adduxi-
mus supra ex eccliaſtico de trāſlatione regum ppter iniusticias et il-
lud saluatoris apud Matheū capite. 21. Aufertur a vobis regnum et
dabitur genti facienti fructus eius.

§. 12.
Ad regē nostrum

Hec sūt clementissime principes que circa
materiā obtētionis nauarre p tuā maiestātē michi iniūctam dicēda al-
tissimo aspirante sese obtulerunt. Qua in re a maiestate tua humi-
lime atq̄ obnixē etiā atq̄ etiā peto ⁊ obtestor: vt potius affectus quā
effectus habens rationē: et nō quemadmodū dixerim: sed quēadmo-
dū dicere desiderauerim considerās: eo fauore prosequaris: quo rem
multo maioris momenti et pfectionis psequeris / memor vniuersa-
lis illius regis saluatoris nr̄i cuius vices in terris geris: qui acceptio-
ra fuisse duo era minuta: que pauperula vidua misit in gazophiliatū
quā diuitū opulenta donaria cōmemorat: qz (inquit) oēs ex eo quod
abundabat illis miserunt: hec vero de penuria sua omnia que habuit
misit. A lectoribus vero illud exposco vt voluntate nr̄a siue intentio-
ne cōtenti: et qd veritatis simplicitati puritatiq̄ quantū potuimus in-
stitimus / de his nos q̄ superaddi potuissent nō incusent / illud aduer-
tentes qd nō omnia possumus om̄s: et quod alius alio plura adinue-
nire potest: nemo omnia quodq̄ iuxta sententiā Aristot. vnusquisq̄
de natura rerum: Ac perinde: de moribus et de quibuscunq̄ alijs re-
bus circa quas scientie versantur: aliquid dicit: singuli aut̄ parū confe-
runt: sed ex omnib⁹ cōgestis magnitudo quedā emergit / cōsiderātes
quoq̄ qd licet rem ad summū nō perduxerim⁹ / nec ad vnguē eā discuf-
serimus: nō tñ parū fecisse censendi sumus / qui initiū fecimus / materi-
amq̄ et occasionem subtiliores rationes argutioresq̄ vias excogi-
tandi: alijs prestiterimus.

Finis.

Tabula siue repertoriuz precedentis tractatus.

A

Appellari non potest a papa ad christum. 2. parte. §. 4.
Appellari non potest a pretoze generali alicuius domini ad ipsuz do-
minum. 2. parte. §. 4.

B

Bellum mouet ecclesia contra scismaticos. 4. parte. §. 3.
Bellum mouet prelatus pro defensione rerum ecclesie. 4. par. §. 3.
Bellum aliquando dicitur defensio. 4. par. §. 3.
Bellum aliquando permittitur et indicitur ab ecclesia. 4. par. §. 3.
Bellum iustum ista requirit. 4. parte. §. 3.
Bello capta quando efficiuntur capientium. 5. parte. §. 3.
Bello qui recuperat sibi debitum an potest illud petere. 5. parte. §. 3.
Beneficium perdit qui non facit illud propter quod fuit sibi conces-
sum. 5. parte. §. 1.
Bona restitutioni subiecta quomodo confiscantur. 5. parte. §. 5.
Bona sua an quis perdat propter crimē lese maiestatis. 5. parte. §. 8.

C

Cantabri romanis non parent. 6. parte. §. 3.
Castella quare sic dicta est. 6. parte. §. 8.
Castelle insignia. 6. parte. §. 8.
Castelle intitulatio quare precedit. 6. parte. §. 8.
Casus narratio super quo iste tractatus est. 1. parte.
Cause propter quas iste tractatus factus est in prologo.
Christus est caput ecclesia. 2. parte. §. 1.
Christi vicarius petrus. 2. parte. §. 2.
Christi actio nostra est instructio. 4. parte. §. 5.
Christianis quando licet gladio vri. 4. parte. §. 5.
Christianissimus quare dicitur rex francorum. 4. parte. §. 5.
Clericus violans interdictum ppter metū non excusatur. 3. par. §. 2.
Confederationes contra ecclesiam vel papā sunt phibite. 4. par. §. 1.
Confiscantur bona restitutioni subiecta. 5. parte. §. 5.
Cruz an et quando detur contra christianos. 4. parte. §. 5.
Curati a quibus peccatis absoluere possunt. 2. parte. §. 5.

D

A

Tabula.

Delictis quasi contrahitur. 5. parte. §. 6.
Delicto inest obligatio naturalis. 5. parte. §. 6.
Delicti enormitas est contra transgrediendi leges. 5. parte. §. 7.
Delinquendi pronitas agrauat penam. 5. parte. §. 7.
Dignitates iuste sunt acquirende. in prologo.
Disfidato principali disfidantur accessorii. 5. parte. §. 3.
Diocesis pape est totus mundus. 2. parte. §. 4.
Diuisio tractatus in sex partes.

E

Ecclesie vnitas. 2. parte. in principio.
Ecclesie caput est christus. 2. parte. §. 1.
Ecclesia conuocat principes christianos contra schismaticos. 4. par. §. 3.
Ecclesias iuuare tenetur rex et imperator. 4. parte. §. 2. 3. 5. par. §. 1.
Ecclesie potestas semper crescit. 2. parte. inf. 5. parte. §. 7. in fine et §. 8. in fine.
Ecclesiam vel eius ministros offendentes grauer a deo sunt punitti. 4. parte. §. 6.
Edictum cesaris augusti. 6. parte. §. 3.
Ecclesia mouet bellum contra schismaticos. 4. parte. §. 3.
Episcopos quare papa fratres appellat. 2. par. §. 4. infine.
Episcoporum potestas a quo deriuatur. 2. parte. §. 5.
Episcopus qui renunciauit episcopatum non potest iurisdictionem exercere. 2. parte. §. 5.
Episcopus qui non habet episcopatum vel extra suam diocesim non potest solemniter benedicere. 2. parte. §. 5.
Epistola bonifacii ad regem francorum. 2. parte. §. 6.
Epistola regis francorum ad bonifacium. 2. parte. §. 6.
Excommunicatio aliquando ferri potest sine monitione. 4. par. §. 3.
Exempla sanctorum patrum sequenda sunt. 5. parte. §. 2.
Exempla parentum preiudicant fillis. 5. parte. §. 7.

F

Factum schismatis super quo iste tractatus fit. 1. parte.
Fautores et complices schismaticorum possunt debellari. 5. par. §. 3.
Fili rebelium quomodo puniuntur. 5. parte. §. 7.
Filiis preiudicant parentum exempla et delicta. 5. parte. §. 7.
Filius natus ante patris delictum. 5. parte. §. 8.
Filius an puniatur propter crimen lese maiestatis patris. 5. par. §. 8.
Fili regum qui ex parentu delicto sunt regno priuati. 5. par. §. 8. 9.
Fisco quando debentur bona restitutioni subiecta. 5. parte. §. 5.

Tabula.

H

- Hispaniam quando greci carthaginenses romani vandali sueui hūni et gothi obtinuerunt. 6. parte per totum.
Hispanie diuisio inter carthaginēses et romanos. 6. par. in principio.
Hispaniā quādo venit cneus scipio et nauarros oppressit. 6. par. §. 1.
Hispaniam quando venit publius scipio eius frater ⁊ quomodo vincuntur et occiduntur a penis. 6. parte. §. 2.
Hispania quado venit scipio aphricanus. 6. parte. §. 2.
Hispaniam quando et quare venit cesar augustus. 6. parte. §. 3.
Hispaniam quando intrarunt vandali hūni ⁊ sueui et diuisio inter eos facta. 6. parte. §. 4.
Hispania ab imperatore honorio gothis donatur. 6. parte. §. 4.
Hispaniarum monarchia quando gothi obtinuerunt. 6. par. §. 4.
Hispaniarum monarchia continuatur in gothis vsq; ad tempora nostra. 6. parte. §. 6.
Hispania tempore roderici capitur a mauris. 6. parte. §. 6.
Hispaniam recuperat pelagius. 6. parte. §. 7.
Hispanie regnum defertur filio primogenito ⁊ in defectum masculi defertur femine. 6. parte. §. 9.

I

- Indulgentiam concedit papa contra schismaticos. 4. parte. §. 4. 5.
Indulgentia vt sit iusta ista. requirit. 4. parte. §. 4.
Indulgētia aliquādo fuit concessa bellantib; p ecclesia. 4. par. §. 4.
Iniuria a familiaribus facta est grauior. 4. parte. §. 4.
Insignia vel arma regum gothorum. 6. parte. §. 7.
Insignia regum legionis. 6. parte. §. 7.
Insignia regum castelle. 6. parte. §. 8.

L

- Legio ciuitas a quibus fuit edificata ⁊ quomodo antiquitus nominabatur et que fuerunt eius insignia. 6. parte. §. 7.

M

- Martires an dici possunt qui in bello pro ecclesia moriuntur. 4. parte. §. 4. in fine.
Marti delictum quādo preiudicat vxori in dote. 5. parte. §. 5.
Marius et vxor simul delinquentes puniuntur. 5. parte. §. 5.
Marto et vxore discordantibus quis preualet. 5. parte. §. 5.
Mortuus non excusat a peccato delicto vel schismate. 3. parte. §. 1. 2.
Mortuus non excusat clericum interdictū violantem. 3. parte. §. 2.
Mortuus tormentorum non excusat falsum confitentē. 3. parte. §. 2.

Tabula.

Adenus non excusat ab inobedientia pape vel superioris. 3. par. in fi.
Adonarchia hispanie quare continuatur in gothis. 6. parte. §. ii.

A

Auarre reges quare fuerunt regno priuati. 5. parte. per totum.
Auarri quomodo restiterunt hamibali volenti transire in italiam.
5. parte. §. 3. et. 6. parte in principio.
Auarri opprimuntur a cneo scipione. 6. parte. §. i.
Auarre ciuitas pompylona arhanagrū antiquitus appellata a qui
bus fuit condita ampliata obfessa et capta. 6. parte. §. i.
Auarre ciuitas tutela a cneo scipione obsidetur et capif. 6. par. §. i.
Auarrorū duces amusitus mandomus et indibilis contra romanos
rebellant a quibus vincuntur. 6. parte. §. i. 2.
Auarre romanis non parent quos cesar augustus debellat vincit
et subiugat. 6. parte. §. 3.
Auarri an sunt de genere gothorum. 6. parte. §. 5.
Auarra hispanie puintia sub regib⁹ gothis seper extitit. 6. p. §. 10.
Auarra post clade recuperatur ab alfonso catholico. 6. parte. §. 10.
Auarram rebelantem subiugat froila alfonsi catholici filius qui ex
nauarris duxit vxore. 6. parte. §. 10.
Auarrorum regno viciose incipit. 6. parte. §. 10.
Auarrorum reges vsq; ad tempora nostra. 6. parte. §. 10.
Auarrorū reges sibi subditū fecit rex alfōsus octauus. 6. par. §. 10.
Auarram subiugat rex sanctius tercius. 6. parte. §. 10.
Aegligentes res spirituales grauer increpantur. 3. parte. §. 2.

P

Papa est christi vicarius. 2. parte. §. 4.
Ideo a papa non appellatur ad christum. 2. parte. §. 4.
Papa totus mundus datus est pro diocesi. 2. parte. §. 4.
Papa amplissimam habet potestatem. 2. parte. §. 6.
Papa habet potestatem super imperatores et reges ⁊ potest eos cor
rigere castigare et deponere. 2. parte. §. 7.
Papa significatur per montem sinay. 2. parte. §. 8. in fine.
Papa ex causa ardua potest exercere iurisdictionem in temporalibus
4. parte. §. 3. in fine.
Papa potest dare indulgentiam euntibus contra schismaticos et cru
ce eos signare. 4. parte. §. 4.
Parentum exempla filiis nocent. 5. parte. §. 7.
Deccatorū remissio quō fit a papa episcopis et sacerdotib⁹. 2. p. §. 5.
Pena schismaticorum et rebellium. 4. parte. §. 1.
Pena filiorum schismaticorum et rebellium. 5. parte. §. 7.

Tabula.

- Delagius quare rex legionis appellatus est. 6. parte. §. 7.
Delagius a regibus gothis originem traxit. 6. parte. §. 9.
Petrus fuit christi vicarius. 2. parte. §. 2.
Petro quare date fuerunt clauces. 2. parte. §. 3.
Pontifices romani a sede pulsi et restituti. 4. parte. §. 2.
Potestas est a deo et in ipsum referenda in prologo.
Potestas petri transit in successores non sic de alijs apostolis. 2. p. §. 4. in fine.
Potestas episcoporum et sacerdotum vnde puenit. 2. p. §. 5. in principio.
Potestas ecclesie semper crescit. 2. parte. §. 8. in fine.
Potestas regalis a sacerdotio ordinata est. 4. parte. §. 6.
Potestatem perdit qui ea abutitur. 5. parte. §. 2.
Præuilegium amittit qui eo abutitur. 5. parte. §. 2.
Protestatio vxoris quod metu mariti facit quid operatur. 5. parte. §. 5.

R

- Regnum iuste est acquirendum in prologo.
Regni nauarre occupatio et detentio. 1. parte ad fine.
Regna sunt a deo. 5. parte. §. 1.
Regna transferuntur a gente ingentem. 5. parte. §. 4.
Regnum an transit in dotem. 5. parte. §. 5.
Regnum defertur a primo instituente non ab ultimo possessore. 5. p. §. 6.
Regnum quomodo transit in filios. 5. parte. §. 6.
Regnum quomodo defertur filio primo genito. 5. parte. §. 8.
Regnum quando auferitur a filio propter matris delictum. 5. par. §. 8.
Regnum hispanie defertur filio regis primo genito et in defectum masculi defertur femine. 6. parte. §. 9.
Regnorum nauarre aragonum et portugalie inicia. 6. parte. §. 10.
Regna quinque hispanie. 6. parte. §. 10.
Regna castelle et legionis sunt hispanie precipua. 6. parte. §. 10.
Regni castelle et legionis intitulationes et insignia et quare precedit intitulatio castelle. 6. parte. §. 8.
Reges quos romani pontifices correxerunt castigarunt et deposuerunt. 2. parter. §. 7.
Reges in lege veteri a sacerdotibus correcti et depositi. 2. par. §. 8.
Reges christiani tenentur ecclesiam defendere. 4. p. §. 2. 5. par. §. 1.
Rex tenetur iuuare ecclesiam contra hostes suos. 4. par. §. 3. in fine.
Rex francie quare dicitur christianissimus. 4. parte. §. 5.
Reges qui contra ecclesiam deliquerunt et fuerunt a deo puniti. 4. p. §. 6.
Regalis potestas per sacerdotium ordinata est. 4. parte. §. 6.
Reges nauarre ex quibus causis fuerunt regno priuari. 5. par. per totum.

Tabula.

- Reges sunt feudatarij dei cum hoc onere quod ecclesiaz defendant quod si non fecerint: regno priuantur. 5. parte. §. 1.
Reges ecclesiã offendentes regno priuantur. 5. parte. §. 2.
Regis filius quãdo priuatur regno ppter patris delictũ. 5. par. §. 6.
Rex est regni administrator et dominus ⁊ habet liberaz regni administrationem. 5. parte. §. 6.
Reges legionis quare sic appellati sunt et leonis insignia deferunt. 6. parte. §. 7.
Reges castelle quare sic dicti et eorum insignia.
Regũ gotorũ monarchia quare fuit in eis continuata. 6. par. §. II.
Rex difert a tyranno vt in prologo.
Rebellum et filiorum pena. 5. parte. §. 7.
Religionẽ gentiliũ offendentes ad hijs eorũ sũt puniti. 4. parte. §. 6.
Religio apud gẽtiles in summa veneratione habebatur. 4. par. §. 6.
Religio christiana in summo honore est habenda. 4. parte. §. 6.
Remissio peccatorum quomodo apostolis concessa est. 2. par. §. 5.
Roma preelecta est a deo p eccliaistica sede. 2. parte. §. 4. et. 4. p. §. 6.
Romanus pontifex quare papa appellatur. 2. parte. §. 4.

S

- Sacerdotum potestas quanta et aquo. 2. parte. §. 5.
Sacerdotes quomodo possunt peccata dimittere et cuius auctoritate. 2. parte. §. 5.
Sacerdotũ legis veteris figura fuit nobis sacerdotis. 2. parte. §. 8.
Sacerdotes christiani maxime sunt honorandi. 4. parte. §. 6.
Sacerdotes gentiliũ au sudebantur regibus vel econtra. 4. par. §. 6.
Sacerdotem dei athila timuit eiꝯ paruit. 4. parte. in fine.
Sacre scripture auctoritas. 5. parte. §. 9.
Saguntũ ciuitas ab hambale destruitur. 6. parte. in principio.
Schismatis origo et processus. 1. parte. per totum.
Schismatici qui dicuntur. 3. par. in principio.
Schisma Batan et Abyron. 3. parte in principio.
Schismatici non excusantur propter metuz perditionis honoris vel rerum. 3. parte. §. 1. 2.
Schismatis grauitas. 4. parte in principio.
Schismaticus dicitur sacrilegus. 4. parte in principio.
Schismaticus est hostis ecclesie. 4. par. in principio et. §. 3. in fine.
Schismaticorum et filiorum pena. 4. parte. §. 1.
Schismaticorũ vassalli absoluũtur ab eorũ obediẽtia. 4. par. §. 3. in. si.
Schismatici grauitè a deo puniuntur. 4. parte. §. 6.
Schismaticorũ bona licite capiuntur et retinentur. 5. parte. §. 3.
Schismaticus largo modo dicitur hereticus. 5. parte. §. 7.

Tabula.

Scandalum quando est vitandum. 4. parte. §. 5.

Sententia aufert et transfert dominum. 5. parte. §. 3.

T

Tiranni conditio et quomodo difert a rege in prologo

Transire an et quando licet per terram vel agrū alienū. 5. parte. §. 3.

Transitum licitum impediētes possunt debellari. 5. parte. §. 3.

Transit hambal per nauarram ad italiam. 5. par. §. 3. et. 6. par. in prin.

V

Vassali schismaticorū absolūtur ab eorum obediētia. 4. pars. 3. in fi.

Veritas omnia vincit in prologo ad finem

Veritas rationibus exquisitis vel coloratis non indiget in prohemio ad finem.

Vestis domini scinditur a schismaticis. 3. parte. in principio.

Vnititas ecclesie et pōtificis in quibus consistit. 2. parte. in principio.

Uxor quando preiudicat delictum mariti. 5. parte. §. 5.

Uxor et maritus simul delinquentes puniuntur. 5. parte. §. 5.

Uxore et marito discordantibus quis preferitur. 5. parte. §. 5.

Uxor alicuius delinquens punitur. 5. parte. §. 5.

Finis.

Tabula

Secundum quod est in libro 4. parte 2. a. 2. et in libro 5. parte 2. a. 2.

Deinde conuenit et quod dicitur in libro 4. parte 2. a. 2. et in libro 5. parte 2. a. 2. et in libro 5. parte 2. a. 2. et in libro 5. parte 2. a. 2.

Secundum quod est in libro 4. parte 2. a. 2. et in libro 5. parte 2. a. 2. et in libro 5. parte 2. a. 2. et in libro 5. parte 2. a. 2. et in libro 5. parte 2. a. 2.

Index